

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

МАТВІЄНКО ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

УДК 343.9:343.71(477)

ДИСЕРТАЦІЯ
КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ
КРАДІЖКАМ У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.В. Матвієнко

Науковий керівник Резніченко Ганна Семенівна, кандидат юридичних наук,
доцент

Одеса – 2024

АНОТАЦІЯ

Матвієнко О.В. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України . – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2024.

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, в якій на основі дослідження феномену та кримінологічної характеристики крадіжок в курортному регіоні Півдня України, осіб, які їх вчиняють, а також аналізу системи детермінант, що зумовлюють вчинення відповідних кримінальних правопорушень, вперше у вітчизняній науці запропоновано комплексну систему заходів їх запобігання.

У роботі надано переодізацію досліджень. Зазначено, що в історичній ретроспективі дослідження феномену крадіжок у середовищі курортного типу зароджувалося у межах вивчення географії, екології та топографії злочинності. Перший етап досліджень пов'язаний із роботами вчених початку XVIII–XIX століття (Г. Тард, А. Геррі, А. Кетле, Ч. Ломброзо). Другий етап характеризувався вивченням територіальних відмінностей злочинності та міської урбаністики у XX – початку XXI сторіччя (Г.Й.Шнайдер, С.М. Алфьоров, В.В.Голіна, В.П.Філонов, В.І.Шакун та ін). Третій – сучасний етап початок XXI сторіччя визначився формуванням регіональних особливостей злочинності у самостійний об'єкт наукових досліджень (А.М.Бабенко, В.С.Батиргарєєва, Б.М.Головкін, В.Я.Конопельський, Є.С.Назимко, О.І.Остроглядів, І.М.Чекмарьова, О.О.Шкута та ін.), де корислива злочинність та крадіжки у курортному регіоні Півдня України сформувалися у окремий напрям наукових досліджень.

Визначено, що кримінологічне визначення курортний регіон Півдня України в сучасних реаліях та у вимірі воєнного стану – це сукупність подібних за географічними, природними, соціально-господарчими та

кліматичними ознаками територіально-просторових систем, розташованих у Південній частині України, в межах соціально-економічного тяжіння Одещини, що характеризуються лікувально-оздоровчими властивостями, наявністю природно-лікувальних ресурсів, а також певними кримінологічними, історичними, економічними, демографічними, соціально-культурними параметрами, для яких визначальним є надання оздоровчих, реабілітаційних, туристичних та культурно-відпочивальних послуг особам під час їх лікування, реабілітації чи відпочинку. В умовах воєнного стану, в силу безпекових складових, курортна та туристична привабливість і значення Херсонської та Миколаївської областей, тимчасово істотно знизилися. У сучасному вимірі за географічними і природно-ресурсними властивостями, за структурою виробництва і спеціалізацією господарств, Херсонська область тяжіє до сільськогосподарського типу, а Миколаївська – до змішаного промислово-сільськогосподарського. Роль та значення курортних властивостей Одеського регіону у наданні послуг з лікування, відпочинку та реабілітації поранених військових та цивільних істотно підсилилися. Зазначається, що «крадіжка» – це найпоширеніше кримінальне правопорушення в Україні та у курортному регіоні Півдня України, корисливої спрямованості, що входить до структури злочинів проти власності, який полягає у таємному викраденні чужого майна.

Сформульовано, що сучасна концептуально-методологічна модель дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України має бути представлена соціально-географічним і регіональним підходами, які на основі специфічних наборів методів дають змогу вивчати крадіжки та їх кримінологічні властивості у регіоні курортного типу в ракурсі складної взаємодії соціологічних, історичних, природних, рекреаційних, культурних, економічних та географічних підструктур, у сполучі із суб'єктивними чинниками, які мають домінуючий вплив на зміни кримінологічних показників і це є інформаційно-аналітичним підґрунтям для побудови

ефективної системи запобігання та профілактики крадіжок в курортному регіоні Півдня України.

Зазначено, що у курортному регіоні Півдня України з початком війни зафіксовано негативну криміногенну обстановку, яка обумовлюється стабільно високою кількістю вчинених крадіжок, їх домінуванням у структурі корисливих посягань на власність у регіоні їх негативною динамікою, високою інтенсивністю, зростанням рівня латентності, яскраво вираженими територіальними особливостями та географією крадіжок; зростає їх зорганізованість, фіксується поява нових форм, видів та способів вчинення крадіжок; підвищеному впливі цих злочинів на криміногенну обстановку в курортному регіоні тощо; важливою ознакою досліджуваних злочинів є той факт, що вони у кілька разів збільшуються протягом курортного сезону, а розширюється коло осіб, які стають жертвами крадіжок: заможні особи, переселенці, місцеві жителі, відпочивальники, гості регіону, військовослужбовці та цивільні особи, які прибули в регіон для лікування, реабілітації чи відпочинку.

Встановлено, що особа, яка вчинила крадіжку у курортному регіоні України, характеризується такими рисами: це особа чоловічої статі, віком від 18 до 39 років (75 %), громадянин України (у середньому 95 %), українець (86,5 %), міський житель (близько 80 % випадків), із повною загальною та базовою загальною середньою освітою (87 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82 %), неодружений (74 %). Цей суб'єкт має досвід кримінальних посягань на різноманітні суспільні відносини (31 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 21,5 % осіб – мали не зняту і непогашену судимість), характеризуються активною поведінкою (особа свідомо вчинила крадіжку, усвідомлювала наслідки власних дій – 87,5%), в основному діє поодинці (близько 97 % осіб), скоїла крадіжку у тверезому стані (близько 3-4 % осіб при вчиненні крадіжок перебували у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння).

Характеризується низьким рівнем морального розвитку, правової свідомості, відповідальності та емпатії.

Зафіксовано розширення кола осіб, які стають жертвами крадіжок у курортному регіоні Півдня України: заможні особи, переселенці, місцеві жителі, відпочивальники, гості регіону, військовослужбовці та цивільні особи, які прибули в регіон для лікування, реабілітації чи відпочинку.

Обґрунтовано, що систему детермінант, які обумовлюють кількісно якісні показники крадіжок у курортному регіоні Півдня України. Війна розглядається в якості провідного детермінанта, що обумовлює негативні зміни стану крадіжок у курортному регіоні, що підсилює дію усіх інших: воєнно-політичних; географічних; рекреаційних; соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, соціально-демографічних; морально-психологічних, культурно-виховних; освітніх; віктимологічних тощо.

Визначено, що стратегія запобігання крадіжкам у курортному місті України має включати такі основні напрями: 1) покращення умов проживання у регіоні шляхом впровадження комплексу заходів без пекового, соціального, економічного, культурного та політичного характеру; 2) формування захищеного середовища курортного регіону від воєнних та кримінологічних загроз; 3) профілактичний контроль за поведінкою жителів та гостей регіону шляхом впровадження сучасних технічних засобів відеоспостереження, моніторингу в режимі реального часу та контролю; 4) посилення поліцейського контролю за середовищем курортного регіону; 5) налагодження взаємодії із військовими та громадськими формуваннями з метою сумісного патрулювання, оперативне виявлення та припинення вчинених правопорушень; 6) віктимологічна профілактика крадіжок.

Під час організації запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України варто враховувати, що крім традиційних для мирного часу способів вчинення крадіжок в курортному регіоні (крадіжки у місцях відпочинку, на вокзалах, пляжах, у туристичних комплексах, в місцях ділової та фінансової

активності), з'явилися нові їх способи вчинення: викрадення майна із зруйнованих будівель внаслідок обстрілів; викрадення майна із житла осіб, які тимчасово залишили місця постійного проживання; розкрадання майна осіб, житло яких зруйновано; викрадення майна під час повітряної тривоги; розкрадання майна осіб, які тимчасово перебувають в евакуації; розкрадання гуманітарної допомоги та паливно-мастильних матеріалів тощо.

Сформульовано пропозиції з удосконалення системи запобігання крадіжок у курортному регіоні Півдня України, чому має сприяти побудова системної роботи правоохоронної системи за такими основними видами діяльності: 1) розробка загальнодержавних та регіональних програм запобігання злочинності (в тому числі і таким її видам, як крадіжки у курортному регіоні) в умовах воєнного стану; 2) побудова інформаційно-аналітичного забезпечення роботи правоохоронних органів з урахуванням можливостей кримінологічного забезпечення та сучасних інформаційно-аналітичних систем «Аркан», «Армор», «Гарт-1», «Оберіг», «Резерв+» тощо; 3) впровадження у правоохоронну діяльність регіонів та використання сучасних Ситуаційних центрів управління поліцейськими нарядами за допомогою розвинутої системи контролю, відео спостереження, моніторингу та реагування на правопорушення на основі GIS та GPS – технологій; 4) належне матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів; 5) налагодження міжвідомчого, міжрегіонального та міждержавного співробітництва у сфері протидії корисливій злочинності (в тому числі і крадіжкам) у курортному регіоні; 6) посилення протидії професійній корисливій злочинності та її організованим формам; 7) підготовка та перепідготовка кадрів для правоохоронних органів з урахуванням сучасних викликів воєнного стану; 8) науково-методичне забезпечення законотворчого процесу та правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, злочини проти власності, корислива злочинність, крадіжки, курортний регіон, Південь України, Причорноморський регіон материкової України, особа злочинця,

детермінація, віктимологічна профілактика, запобігання злочинності, воєнний стан.

SUMMARY

Matvienko O.V. Criminological characteristics and prevention of theft in the resort region of Southern Ukraine. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 081 "Law". – Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, 2024.

The dissertation is an independently completed scientific work in which, based on the study of the phenomenon and criminological characteristics of thefts in the resort region of Southern Ukraine, the persons who commit them, as well as the analysis of the system of determinants that lead to the commission of relevant criminal offenses, a comprehensive system of measures is proposed for the first time in domestic science their prevention.

The work provides a revision of the research. It is noted that in historical retrospect, the study of the phenomenon of theft in a resort-type environment originated within the study of geography, ecology and topography of crime. The first stage of research is connected with the works of scientists of the early 18th-19th centuries (G. Tarde, A. Herry, A. Kettle, C. Lombroso). The second stage was characterized by the study of territorial differences in crime and urban planning in the 20th and early 21st centuries (G.Y. Schneider, S.M. Alfyorov, V.V. Golina, V.P. Filonov, V.I. Shakun, and others). The third - modern stage, the beginning of the 21st century, was determined by the formation of regional features of crime into an independent object of scientific research (A.M. Babenko, V.S. Batyrgareeva, B.M. Golovkin, V.Ya. Konopelskyi, E.S. Nazimko, O.I. Ostroglyadov, I.M. Chekmaryova, O.O. Shkuta, etc.), where self-interested crime and theft in the resort region of Southern Ukraine formed a separate area of scientific research.

It was determined that the criminological definition of the resort region of the South of Ukraine in modern realities and in terms of the state of war is a set of territorial and spatial systems located in the Southern part of Ukraine that are similar in terms of geographical, natural, socio-economic and climatic characteristics, within the socio-economic gravity of Odesa region, which are characterized by healing properties, the presence of natural healing resources, as well as certain criminological, historical, economic, demographic, socio-cultural parameters, for which the provision of health, rehabilitation, tourist and cultural recreation services for persons during their treatment, rehabilitation or rest. In the conditions of martial law, due to security factors, the resort and tourist attractiveness and importance of the Kherson and Mykolaiv regions temporarily significantly decreased. In the modern dimension, according to geographical and natural resource properties, according to the structure of production and specialization of farms, the Kherson region tends to the agricultural type, and the Mykolaiv region - to the mixed industrial-agricultural type. The role and importance of resort properties in the Odesa region in the provision of treatment, recreation and rehabilitation services for wounded military personnel and civilians has significantly increased. It is noted that "theft" is the most common criminal offense in Ukraine and in the resort region of Southern Ukraine, a self-interested offense that is included in the structure of crimes against property, which consists in the secret theft of someone else's property.

It is formulated that the modern conceptual and methodological model of theft research in the resort region of Southern Ukraine should be represented by socio-geographical and regional approaches, which, based on specific sets of methods, make it possible to study thefts and their criminological properties in the resort-type region from the perspective of the complex interaction of sociological, historical, natural, recreational, cultural, economic and geographical substructures, in combination with subjective factors that have a dominant influence on changes in criminological indicators and this is the informational and analytical basis for

building an effective system of prevention and prevention of thefts in the resort region of Southern Ukraine.

It is noted that a negative criminogenic situation has been recorded in the resort region of Southern Ukraine since the beginning of the war, which is caused by a consistently high number of committed thefts, their dominance in the structure of self-interested encroachments on property in the region, their negative dynamics, high intensity, an increase in the level of latency, pronounced territorial features and geography of thefts; their organization is growing, the emergence of new forms, types and methods of committing theft is recorded; the increased impact of these crimes on the criminogenic situation in the resort region, etc.; an important feature of the investigated crimes is the fact that they increase several times during the holiday season, and the circle of people who become victims of theft expands: wealthy people, immigrants, local residents, vacationers, guests of the region, military personnel and civilians who have arrived in the region for treatment, rehabilitation or recreation.

It was established that the person who committed the theft in the resort region of Ukraine is characterized by the following features: he is a male, aged from 18 to 39 years (75%), a citizen of Ukraine (95% on average), Ukrainian (86.5%), an urban resident (about 80% of cases), with complete general and basic general secondary education (87%), able-bodied, but not working or studying anywhere (82%), unmarried (74%). This subject has experience of criminal encroachments on various social relations (31% had previously committed criminal offenses, of which 21.5% had unexpunged and outstanding criminal records), are characterized by active behavior (a person knowingly committed a theft, was aware of the consequences of his own actions - 87.5%), mainly acts alone (about 97% of people), committed theft while sober (about 3-4% of people were under the influence of alcohol, drugs or other intoxication when committing theft). It is characterized by a low level of moral development, legal awareness, responsibility and empathy.

An increase in the number of people who become victims of theft in the resort region of Southern Ukraine has been recorded: wealthy people, migrants, local residents, vacationers, guests of the region, military personnel and civilians who have arrived in the region for treatment, rehabilitation or rest.

It is substantiated that the system of determinants that determine the quantitative and qualitative indicators of theft in the resort region of Southern Ukraine. The war is considered as a leading determinant, which causes negative changes in the state of theft in the resort region, which strengthens the effect of all others: military and political; geographic; recreational; socio-economic, normative-legal, organizational-management, socio-demographic; moral and psychological, cultural and educational; educational; victimology, etc.

It was determined that the strategy to prevent theft in a resort city of Ukraine should include the following main directions: 1) improvement of living conditions in the region by implementing a set of measures of a non-pecuniary, social, economic, cultural and political nature; 2) formation of a protected environment of the resort region from military and criminological threats; 3) preventive control over the behavior of residents and guests of the region through the introduction of modern technical means of video surveillance, real-time monitoring and control; 4) strengthening of police control over the environment of the resort region; 5) establishment of cooperation with military and public formations for the purpose of joint patrolling, prompt detection and termination of committed offenses; 6) victimological prevention of theft.

When organizing the prevention of thefts in the resort region of Southern Ukraine, it should be taken into account that in addition to the traditional peacetime methods of committing thefts in the resort region (thefts in places of rest, at stations, beaches, in tourist complexes, in places of business and financial activity), new ways of committing them appeared: theft of property from destroyed buildings as a result of shelling; theft of property from the homes of persons who have temporarily left their place of permanent residence; theft of property from destroyed buildings as a result of shelling; theft of property from the homes of

persons who have temporarily left their place of permanent residence; theft of property of persons whose homes were destroyed; theft of property during an air raid; theft of property of persons who are temporarily evacuated; embezzlement of humanitarian aid and fuel and lubricants, etc.

Proposals for improving the theft prevention system in the resort region of Southern Ukraine have been formulated, which should be facilitated by the construction of the systematic work of the law enforcement system for the following main types of activities: 1) the development of national and regional crime prevention programs (including such types as theft in the resort region) under martial law conditions; 2) construction of information and analytical support for the work of law enforcement agencies, taking into account the possibilities of criminological support and modern information and analytical systems "Arkan", "Armor", "Hart-1", "Oberig", "Rezerv+", etc.; 3) introduction into the law enforcement activities of the regions and the use of modern Situation Centers for the management of police units with the help of a developed system of control, video surveillance, monitoring and response to offenses based on GIS and GPS technologies; 4) proper material and technical support of law enforcement agencies; 5) establishment of interdepartmental, interregional and interstate cooperation in the field of combating self-interested crime (including theft) in the resort region; 6) strengthening the fight against professional self-interested crime and its organized forms; 7) training and retraining of personnel for law enforcement agencies taking into account the modern challenges of martial law; 8) scientific and methodological support of the law-making process and law enforcement activities under martial law.

Key words: criminal offenses, crimes against property, self-interested crime, theft, resort region, Southern Ukraine, Black Sea region of mainland Ukraine, identity of the criminal, determination, victimological prevention, crime prevention, martial law.

Список опублікованих праць за темою дисертації

наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Матвієнко О.В., Резніченко Г.С. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний та регіональний вимір. *Юридичний бюлетень*. №17. 2020. С. 294-303.

2. Матвієнко О.В. Характеристика особи, що вчиняє крадіжки, як основа для протидії злочинності у курортному регіоні. *Юридичний вісник* № 6. 2023. С. 255-263

3. Матвієнко О.В. Запобігання крадіжкам в історичному та правовому вимірах. *Південноукраїнський правничий часопис* № 2. 2023. С.29-35.

4. Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика крадіжок як інформаційна модель для регіонального запобігання корисливих кримінальних правопорушень. *Південноукраїнський правничий часопис* № 4. 2023. С.30-36.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Матвієнко О. В. Актуальність та практичне значення кримінологічного пізнання крадіжок у регіоні Причорноморського типу. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності* : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 листопада 2020 року, м. Одеса, ОДУВС, 2020. С.141-143.

6. Матвієнко О. В. Кримінологічний феномен крадіжок в Україні. *Правова наука і державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 червня 2021 р.) м. Маріуполь-Кривий Ріг, ДонДУВС, 2021. С.379-382.

7. Матвієнко О.В. Соціально-правові засади захисту права власності у курортному регіоні Півдня України в умовах розбудови правової держави. *Забезпечення прав людини і громадянина в Україні: правові та соціальні*

аспекти: матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції (17 грудня 2021 р.). м. Одеса: ОДУВС. С.231-234.

8. Матвієнко О.В. Крадіжки, як особливо небезпечний вид злочинів в умовах воєнного стану: тенденції та прогнози. *Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.129-131.

ЗМІСТ

ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1 КРИМІНОЛОГІЧНЕ ПІЗНАННЯ КРАДІЖОК У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	30
1.1. Історіографія становлення та розвитку досліджень феномена крадіжок в середовищі курортного типу	30
1.2. «Курортний регіон» та «крадіжки» як категорії кримінологічного аналізу.	54
1.3. Методика дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України	80
Висновки до розділу 1	95
РОЗДІЛ 2. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖОК У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	98
2.1. Кількісні та якісні показники крадіжок у курортному регіоні Півдня України	98
2.2. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють крадіжки та їх жертв у курортному регіоні Півдня України	118
2.3. Детермінація крадіжок у курортному регіоні Півдня України	142
Висновки до розділу 2	161
РОЗДІЛ 3. ЗАПОБІГАННЯ КРАДІЖКАМ У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	164
3.1. Загальносоціальне та спеціально-кримінологічне запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України	164
3.2. Віктимологічна профілактика крадіжок у курортному регіоні Півдня України	180
3.3. Напрями удосконалення запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України	195
Висновки до розділу 3	206

	15
ВИСНОВКИ	209
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	216
ДОДАТКИ	249

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Захист права власності є однією із важливіших функцій держави. Питанням її охорони опікуються різні галузі влади, в тому числі і правоохоронні органи. Історично так склалося, що крадіжки є одним із найбільш розповсюджених видів посягань на чуже майно. Практично в усіх регіонах країни їх кількість становить понад п'ятдесят відсотків від усіх посягань на власність. Особливо гострою це питання постає у курортних регіонах Півдня України, географічне розташування, архітектоніка, кліматичні умови, характер забудови інфраструктури, велика кількість оздоровчих і туристичних комплексів, закладів вищої освіти, транспортна логістика регіону, історично, пристосовані до перебування в курортному регіоні великої кількості відпочивальників, туристів та гостей міста. В умовах війни, курортний регіон став осередком концентрації великої кількості переселенців, біженців, а також поранених бійців, захисниць та захисників країни, які проходять лікування, відпочинок чи реабілітацію в оздоровчих комплексах. Наведені обставини виявилися привабливим місцем для кримінального елемента, який спеціалізується на викраданні чужого майна.

Щорічно в Україні з 475 595 кримінальних правопорушень вчиняється понад 178 902 (38%) злочинних посягань проти власності. Практично половина 82123 (46%) від кримінальних правопорушень у сфері власності, вчинених в Україні становлять крадіжки. Кожна десята крадіжка (9585 або 12%) в країні вчиняється саме у Південному регіоні материкової України: в Одеській (4031), Миколаївській (3682) чи у Херсонській (1872) області. Окупація російською федерацією Херсонської та частини Миколаївської області з їх подальшим звільненням у 2022 році, постійні обстріли та руйнування, наближеність до лінії бойового зіткнення, корінним образом змінили соціально-економічний уклад та стиль життя; істотно знизили курортну привабливість вказаних регіонів. У цьому сенсі різко підвищилося значення Одеської області, як регіонального лідера та культурно, соціально-

економічного і туристичного центру у Південному регіоні. Курортні регіони завжди характеризувалися особливостями криміногенної обстановки і високою поширеністю корисливих посягань на власність, особливо крадіжок. Війна, розпочата рф у 2022 році призвела до значних руйнувань і масової загибелі людей в Україні, в тому числі і у Південному регіоні. Сучасні реалії характеризуються наявністю великої кількості біженців, переселенців та інших осіб, які масово прибувають до Одеського регіону для постійного (чи тимчасового проживання) на лікування, реабілітацію чи відпочинок. Всі з вище перелічених обставин обумовлюють особливу соціально-криміногенну обстановку в Одеській області, що характеризується збільшенням злочинної активності криміналітету; зростанням кількості вчинених кримінальних правопорушень проти власності, особливо крадіжок; у реаліях війни відбуваються зміни у формах та способах їх вчинення, зростає рівень латентності крадіжок; зростає зорганізованість; ускладнюється їх розкриття, виявлення та затримання осіб, що їх вчиняють тощо.

Сучасне значення Одеської області, як туристичного центру важко переоцінити; її території характеризуються особливостями розташування відносно інших регіонів; різноманітністю природного рекреаційного комплексу; розгалуженістю транспортного сполучення міжрегіонального, загальнодержавного і міжнародного транскордонного значення; особливостями економіки та інфраструктури. Наведене привертає увагу не лише місцевого, а й «пришлого» злочинного елемента, обумовлює складну криміногенну обстановку, що багато в чому пов'язане із великою кількістю вчинюваних крадіжок. Отже, з огляду на викладене, запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України розглядається в якості одного із пріоритетних напрямів протидії злочинності і набуло якості надзвичайно **значної актуальності** з точки зору вивчення феномену крадіжок у курортному регіоні півдня України; їх стану, тенденцій та розробки нових підходів у протидії корисивій злочинності у сучасних умовах.

Науковим підґрунтям для підготовки зазначеної роботи стали наукові праці таких вчених, як: Л. М. Абакіної-Пілявської С. В. Албула, А. М. Бабенка, В. С. Батиргареєвої, А.С.Беніцького, В. М. Бесчастного, А. Б. Благої, В. І. Борисова, І. Г. Богатирьова, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, О. А. Гритенко, І. М. Даньшина, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, О. М. Джужи, В. М. Др'оміна, А. П. Закалюка, М.В.Корнієнка, В. Я. Конопельського, Л.М.Кулик, О. М. Литвинова, І.Б.Медицького, В. О. Меркулової, А.А.Музика, Є. С. Назимка, О.І.Остроглядова, Б. А. Пазія, Т.І. Пономарьової, Г.С.Резніченко, Д. В. Федоренка, В. П. Філонова, І. М. Чекмарьової, В. В.Шаблістого, В. І. Шакуна, О. С. Шеремета, О.О.Шкути, Н. С. Юзікової, та ін.

Окремі результати досліджень у сфері запобігання крадіжкам на регіональному рівні останнім часом знайшли своє відображення у роботах: С. М. Алфьорова Діяльність органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах (кримінологічне дослідження на матеріалах Запорізької області) (Харків, 2003 р.); С. В. Албула «Кримінологічна характеристика корисливих злочинів відносно іноземних громадян» (Одеса, 2005 р.); А. М. Бабенка «Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація а запобігання» (Харків, 2015 р.); І. М. Чекмарьової «Запобігання злочинності у прикордонних регіонах Півдня України» (Одеса, 2017 р.); Є. Ф. Азарова «Запобігання корисливим злочинам на пасажирському залізничному транспорті України» (Харків, 2017 р.); Остроглядова О.І. «Запобігання корисливим злочинам проти власності у великих містах Причорноморського регіону материкової України» (Одеса, 2021 р.); Пазія Б.А. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам, що вчиняються в Україні в умовах воєнного або надзвичайного стану (Харків, 2023 р.).

Вказані роботи істотно розширили межі знань про регіональні особливості злочинності та її детермінацію. Разом із цим теоретичні і практичні положення такого явища, як крадіжки у курортному регіоні, їх

детермінацію та запобігання у сучасних умовах досліджувалися лише фрагментарно. Цьому напряму присвячувалися лише епізодичні дослідження.

З урахуванням актуальності, важивості й об'єктивної необхідності дослідження зазначених проблем виникла необхідність у розв'язанні цілої низки теоретичних і практичних проблем, що визначили вектор дослідження, вибір теми дисертації, його мету і завдання та дозволили отримати нові знання про аналізований феномен, а так само розробити науково обґрунтовані пропозиції і рекомендації для формування цілісної системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня материкової України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); п. 5.2. «Кримінологічна характеристика злочинності в Україні, регіональні (територіальні) її особливості» додатку 5 наказу МВС України від 16.03.2015 р. № 275 «Про затвердження Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років». та Стратегії розвитку наукової діяльності Національної академії правових наук України на 2016-2020 рр. (затвердженою загальними зборами НАПрН України 3 березня 2016 р.). Робота відповідає Національній стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (затверджена указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); Пріоритетним напрямом розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності (відповідно до Закону України від 12 січня 2023 року N 2859-IX зі змінами); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), а також в межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі»

(державний реєстраційний номер №0116U006773), та згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер № 012U002156). Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 30 жовтня 2020 р. (протокол № 3).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження кримінологічного феномену крадіжок у курортному регіоні Півдня України та осіб, що їх вчиняють, встановлення основних детермінант та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання крадіжкам у курортному регіоні України.

Для досягнення зазначеної мети вирішити такі завдання:

- описати історіографію становлення та розвитку досліджень феномена крадіжок в середовищі курортного типу;
- охарактеризувати курортний регіон та крадіжки як категорії кримінологічного аналізу;
- визначити методикау дослідження крадіжок у курортному регіоні;
- надати кількісні та якісні показники крадіжок у курортному регіоні Півдня України;
- визначити кримінологічну характеристику осіб, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні Півдня України;
- виявити детермінацію крадіжок у курортному регіоні Півдня України;
- сформулювати теоретичні засади загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України;
- висвітлити заходи віктимологічної профілактики крадіжок у курортному регіоні Півдня України;
- запропонувати напрями удосконалення заходів запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають унаслідок функціонування системи запобігання крадіжок у курортному регіоні Півдня України.

Предметом дослідження є кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України.

Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети та окреслених завдань дослідження. Методологічною основою дослідження системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України визначено основні положення та закони діалектики і філософські категорії теорії пізнання в їх єдності розвитку, взаємозв'язку та взаємовпливі (розділи 1–3). На основі системно-структурного методу вдалося виявити динаміку, структуру та інтенсивність крадіжок у курортному регіоні Півдня України, закономірності її змін і систему детермінант; розкрити організацію запобігання суб'єктами правоохоронної діяльності; визначити основні напрями удосконалення цієї діяльності; обґрунтувати загальні висновки за підрозділами дисертації (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, висновки). Історичний метод дав можливість сформулювати об'єкт дослідження, а також простежити стан наукової розробки питань щодо підходів у розумінні феномену крадіжок у курортному регіоні Півдня України в нерозривному зв'язку з особливостями розвитку законодавства, економічними, соціальними та демографічними процесами в історичній ретроспективі (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). Логіко-нормативний метод дозволив здійснити аналіз функцій, завдань і повноважень суб'єктів запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3.). Соціологічні методи дослідження використано під час судових вироків, думки фахівців щодо досліджуваних наукових питань (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Порівняльно-правовий (компаративістський) метод дозволив виявити позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України, а також в інших країнах (підрозділи 1.1, 1.2, 3.3). Статистичний метод та метод моделювання використовувалися при

обробці емпіричних даних та опрацюванні кримінологічної характеристики корисливих злочинів проти власності у великих містах, а так само під час вивчення особи злочинця та потерпілих від цих злочинів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3.).

Нормативно-правову та теоретичну базу дисертації становлять Конституція України, закони і підзаконні нормативно-правові акти України станом на 20 лютого 2024 р.. В роботі також використані результати досліджень, висвітлені у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі з кримінології, кримінального, кримінально-виконавчого права, філософії, соціології, географії, психології, історії, що містить наукові результати про феномен крадіжок, їх регіональні особливості, детермінацію та запобігання вказаним кримінальним правопорушенням на регіональному рівні.

Емпіричну базу дослідження становлять дані кримінально-правової статистики Офісу Генерального прокурора про стан та структуру кримінальних правопорушень за 2017-2023 рр., аналітичні огляди Національної поліції України, Верховного Суду, дані судової статистики за 2017–2023 рр.; статистична звітність Державного комітету статистики України за 2017–2023 рр.; результати вивчення 180 вироків за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з крадіжками на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей у 2017-2023 рр.; 150 повідомлень на інформаційних Інтернет-порталах за 2019–2023 рр.. В роботі також використано власний досвід роботи слідчого у підрозділах Національної поліції України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших досліджень, в якому представлено ґрунтовну кримінологічну характеристику, систему детермінант та запропоновано заходи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати нові положення, висновки і рекомендації, що мають як теоретичне, так й практичне значення, зокрема:

уперше:

- наведено переодізацію становлення та розвитку досліджень в курортному регіоні півдня України. Встановлено, що в історичній ретроспективі дослідження феномену крадіжок у середовищі курортного типу зароджувалося у межах вивчення географії, екології та топографії злочинності. Перший етап досліджень пов'язаний із роботами вчених початку XVIII–XIX століття (Г. Тард, А. Геррі, А. Кетле, Ч. Ломброзо). Другий етап характеризувався вивченням територіальних відмінностей злочинності та міської урбаністики у XX – початку XXI сторіччя (Г.Й.Шнайдер, С.М. Алфьоров, В.В.Голіна, В.П.Філонов, В.І.Шакун та ін). Третій – сучасний етап початок XXI сторіччя визначився формуванням регіональних особливостей злочинності у самостійний об'єкт наукових досліджень (А.М.Бабенко, В.С.Батиргарєєва, Б.М.Головкін, В.Я.Конопельський, Є.С.Назимко, О.І.Остроглядюв, І.М.Чекмарьова, О.О.Шкута та ін.), де корислива злочинність та крадіжки у курортному регіоні Півдня України сформувалися у окремий напрям наукових досліджень.

- наведено кримінологічну характеристику крадіжок у курортному регіоні Півдня України. У курортному регіоні Півдня України з початком війни зафіксовано негативну криміногенну обстановку, яка обумовлюється стабільно високою кількістю вчинених крадіжок, їх домінуванням у структурі корисливих посягань на власність у регіоні їх негативною динамікою, високою інтенсивністю, зростанням рівня латентності, яскраво вираженими територіальними особливостями та географією крадіжок; зростає їх зорганізованість, фіксується поява нових форм, видів та способів вчинення крадіжок; підвищеному впливі цих злочинів на криміногенну обстановку в курортному регіоні тощо; важливою ознакою досліджуваних злочинів є той факт, що вони у кілька разів збільшуються протягом курортного сезону, а розширюється коло осіб, які стають жертвами крадіжок: заможні особи, переселенці, місцеві жителі, відпочивальники, гості регіону, військовослужбовці та цивільні особи, які прибули в регіон для лікування, реабілітації чи відпочинку;

- доведено, що систему детермінант, що обумовлюють кількісно якісні показники крадіжок у курортному регіоні Півдня України. Війна розглядається в якості провідного детермінанта, що обумовлює негативні зміни стану крадіжок у курортному регіоні, що підсилює дію усіх інших: воєнно-політичних; географічних; рекреаційних; соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, соціально-демографічних; морально-психологічних, культурно-виховних; освітніх; віктимологічних тощо.

- виявлено особливості кримінологічної характеристики осіб, які вчинили крадіжки у курортному регіоні Півдня України, як правило, це: особа чоловічої статі, віком від 18 до 39 років (75 %), громадянин України (у середньому 95 %), українець (86,5 %), міський житель (близько 80 % випадків), із повною загальною та базовою загальною середньою освітою (87 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82 %), неодружений (74 %). Цей суб'єкт має досвід кримінальних посягань на різноманітні суспільні відносини (31 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 21,5 % осіб – мали не зняту і непогашену судимість), характеризуються активною поведінкою (особа свідомо вчинила крадіжку, усвідомлювала наслідки власних дій – 87,5%), в основному діє поодиноці (близько 97 % осіб), скоїла крадіжку у тверезому стані (близько 3-4 % осіб при вчиненні крадіжок перебували у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння). Характеризується низьким рівнем морального розвитку, правової свідомості, відповідальності та емпатії.

удосконалено:

- кримінологічне визначення курортний регіон Півдня України в сучасних реаліях та у вимірі воєнного стану під яким розуміється – сукупність подібних за географічними, природними, соціально-господарчими та кліматичними ознаками територіально-просторових систем, розташованих у Південній частині України, в межах соціально-економічного тяжіння Одещини, що характеризуються лікувально-оздоровчими властивостями,

наявністю природно-лікувальних ресурсів, а також певними кримінологічними, історичними, економічними, демографічними, соціально-культурними параметрами, для яких визначальним є надання оздоровчих, реабілітаційних, туристичних та культурно-відпочивальних послуг особам під час їх лікування, реабілітації чи відпочинку. В умовах воєнного стану, в силу безпекових складових, курортна та туристична привабливість і значення Херсонської та Миколаївської областей, тимчасово істотно знизилася. І навпаки, роль та значення курортних властивостей Одеського регіону у наданні послуг з лікування, відпочинку та реабілітації поранених військових та цивільних істотно підсилюються.

- сучасну концептуально-методологічну модель дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України; визначено за основу соціально-географічний та регіональний підходи, які на основі специфічних наборів методів дають змогу вивчати крадіжки та їх кримінологічні властивості у регіоні курортного типу в ракурсі складної взаємодії соціологічних, історичних, природних, рекреаційних, культурних, економічних та географічних підструктур, у сполучі із суб'єктивними чинниками, які мають домінуючий вплив на зміни кримінологічних показників і це є інформаційно-аналітичним підґрунтям для побудови ефективної системи запобігання та профілактики крадіжок в курортному регіоні Півдня України;

- положення про те, що сучасні крадіжки використовують соціально-економічні наслідки війни у країні та збільшують свою злочинну активність особливо в регіонах курортного типу. Їх протиправні дії спрямовуються на різноманітні категорії осіб (як на заможні, так і на тих, хто опинився у скрутному матеріальному становищі): місцевих жителів; переселенців; військовослужбовців; осіб прибулих з окупованих територій, із зон безпосередніх бойових дій тощо. У курортному регіоні крадіжки, крім традиційних форм вчинення крадіжок, використовуючи воєнний стан, злодії часто спеціалізуються на викраданні майна після влучень у магазини, склади,

житлові будинки, а також на викраденні майна із будівель, які особи тимчасово залишили внаслідок бойових дій;

- теоретичне розуміння типової моделі програми віктимологічного запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України, яка має містити наступні елементи: аналітичні, що включають стислу віктимологічну характеристику потенційних соціальних груп, що стають жертвами крадіжок, кримінологічну інформацію щодо стану злочинності у курортному регіоні та у відповідних районах; найбільш типові дані про явища і процеси, що сприяють вчиненню крадіжок, як виду корисливих злочинів у регіоні та осіб, схильних до такої діяльності; прогностичні, що містять відомості про майбутній стан загальносоціальних явищ і процесів; контрольні, що вказують окреслюють розподіл сил та засобів запобігання, конкретних виконавців і перелік віктимологічних запобіжних заходів зі строками виконання і контролю (поточного, проміжного та підсумкового);

дістало подальшого розвитку:

- ідея, що стратегія загально соціального та спеціально-кримінологічного запобігання крадіжкам у курортному місті України має включати такі основні напрями: 1) покращення умов проживання у регіоні шляхом впровадження комплексу заходів без пекового, соціального, економічного, культурного та політичного характеру; 2) формування захищеного середовища курортного регіону від воєнних та кримінологічних загроз; 3) профілактичний контроль за поведінкою жителів та гостей регіону шляхом впровадження сучасних технічних засобів відеоспостереження, моніторингу в режимі реального часу та контролю; 4) посилення поліцейського контролю за середовищем курортного регіону; 5) налагодження взаємодії із військовими та громадськими формуваннями з метою сумісного патрулювання, оперативне виявлення та припинення вчинених правопорушень; 6) віктимологічна профілактика крадіжок.

- теоретичні положення що удосконалення системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України передбачає побудову

системної роботи правоохоронної системи за такими основними видами діяльності: 1) розробка загальнодержавних та регіональних програм запобігання злочинності (в тому числі і таким її видам, як крадіжки у курортному регіоні) в умовах воєнного стану; 2) побудова інформаційно-аналітичного забезпечення роботи правоохоронних органів з урахуванням можливостей кримінологічного забезпечення та сучасних інформаційно-аналітичних систем «Аркан», «Армор», «Гарт-1», «Оберіг», «Резерв+» тощо; 3) впровадження у правоохоронну діяльність курортного регіону та використання сучасних Ситуаційних центрів управління поліцейськими нарядами за допомогою розвинутої системи контролю, відео спостереження, моніторингу та реагування на правопорушення на основі GIS та GPS – технологій; 4) належне матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів; 5) налагодження міжвідомчого, міжрегіонального та міждержавного співробітництва у сфері протидії корисливій злочинності (в тому числі і крадіжкам) у курортному регіоні; 6) посилення протидії професійній корисливій злочинності та її організованим формам; 7) підготовка та перепідготовка кадрів для правоохоронних органів з урахуванням сучасних викликів воєнного стану; 8) науково-методичне забезпечення законотворчого процесу та правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.

Практичне значення отриманих результатів в тому, що результати дисертації (висновки, пропозиції, рекомендації) можуть бути використані:

у науково-дослідній роботі – як теоретична база для наукових досліджень у сфері запобігання крадіжкам у курортних регіонах Півдня України (акт впровадження від 15 квітня 2024 р.);

у навчальному процесі – під час підготовки навчально-методичних видань та у проведенні навчальних занять із дисциплін «Кримінологія», «Кримінологія та профілактика правопорушень», «Кримінальне право України (акт впровадження від 15 квітня 2024 р.).

у правотворчій діяльності – під час вдосконалення нормативно-правових актів із запобігання крадіжкам у курортних регіонах Півдня України.

у правозастосовній сфері – в якості заходів з підвищення ефективності запобігання крадіжкам у курортних регіонах Півдня України.

Особистий внесок здобувача. Всі сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на власних наукових результатах і дослідженнях здобувача. У публікації «Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний і регіональний виміри», у співавторстві з Г. С.Резніченко, здобувачем представлено розгорнутий аналіз феномену «крадіжка» у історичному та сучасному розумінні, здійснено аналіз кримінального законодавства зарубіжних країн, узагальнено та проаналізовано статистичні данні щодо крадіжок в регіонах України з 2017 по 2020 рр., запропоновано систему оперативно-профілактичних заходів запобігання крадіжок (внесок автора – 60%). У сукупності, власні теоретичні надбання здобувача в опублікованих у співавторстві наукових працях становлять понад 55%.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертації, отримані висновки і пропозиції автором висвітлювалися і обговорювалися на регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, форумах і круглих столах:

Міжнародній науково-практичній. Інтернет конференції «Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності» (м. Одеса, 27 листопада 2020 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правова наука і державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України)» (11 червня 2021 р. м. Маріуполь-Кривий Ріг); IV Всеукраїнській науковій конференції «Забезпечення прав людини і громадянина в Україні: правові та соціальні аспекти» (17 грудня 2021 р., м.Одеса); Всеукраїнській науковій конференції «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 8 наукових працях, з яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України (1 у співавторстві), 4 тезах матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація композиційно складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що включає 310 найменування, 18 додатків. Повний обсяг дисертації становить 262 сторінки, з яких: основний текст – 199 сторінок, список використаних джерел – 33 сторінок, додатки – 13 сторінок.

РОЗДІЛ 1. КРИМІНОЛОГІЧНЕ ПІЗНАННЯ КРАДІЖОК У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

1.1. Історіографія становлення та розвитку досліджень феномена крадіжок в середовищі курортного типу

Тривалий період часу людство усього світу страждає від протиправних діянь, які завдають шкоди одному із найважливіших благ людини – праву власності. В Україні злочинність проти власності є однією з найбільш гострих та поширених проблем соціального сегменту. Це створює загрозу для безпеки всіх сфер життєдіяльності суспільства, негативно впливає на соціально-економічне благополуччя держави, завдає значної майнової шкоди окремим фізичним та юридичним особам, спричиняє зменшенню рівня достатку громадян та впевненості щодо збереження своїх матеріальних цінностей, зменшує життєвий рівень населення та якість життя, створює атмосферу напруги та незахищеності. Щорічно від найпоширеніших кримінальних правопорушень проти власності потерпає велика кількість осіб, значну частку яких становлять жінки та особи, які не досягли повноліття. Так, лише у 2023 році понад 165 860 осіб постраждали від найпоширеніших кримінальних правопорушень проти власності (розбою, грабежа, шахрайства, крадіжки), тоді, як конкретно жертвами крадіжок стали 125 818 осіб [103].

Лідеруючу позицію із завдання шкоди власності займають кримінальні правопорушення у вигляді крадіжок. Тільки у 2020 році злочинцями було вчинено 138 562 діянь, пов'язаних з таємним викраденням чужого майна. Загрозливого становища крадіжка набула у курортному регіоні Півдня України. Негативна динаміка та високий рівень зростання крадіжок спостерігаються саме у Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, тобто у регіонах курортного типу Півдня України. Подібна ситуація має логічне пояснення, оскільки курортний регіон Південної України

характеризується вдалим специфічним географічним розташуванням на узбережжі Чорного та Азовського морів, особливим природно-рекреаційним комплексом, наявністю унікальних цілющих ресурсів, високою чисельністю населення, розвиненою соціальною, економічною і культурною сферами, стабільно значною кількістю туристів, наближеністю до молдавських, придністровських (хоч і не визнаних), румунських кордонів, на півдні межування з територією АР Крим (наразі тимчасово окупованою росією) тощо. Саме це й привертає увагу місцевого та іногороднього криміналітету. Як результат території Південної України відносяться до розряду особливо привабливого курортного середовища, що призводить до утворення регіональної зони посиленої криміногенної активності.

В аспекті цього виникає потреба пошуку нових форм, методів і способів вивчення та запобігання крадіжкам у розрізі регіонів курортного типу. Провідним напрямом отримання нових знань про крадіжки, їх закономірності, тенденції, географічну специфіку, особливості криміногенних факторів виявилось вивчення феномену крадіжки у курортному середовищі. Значимість отриманих знань про крадіжки у регіональному розрізі буде відбиватися у кримінологічній теорії та застосовуватися у практичній площині. Отже, не випадково, що проблема крадіжок спонукала українських, зарубіжних та радянських вчених до пошуку нових теоретико-практичних ідей з метою її подолання. У цих умовах, проблемні аспекти протидії крадіжкам вивчали ряд науковців, зокрема – вчених у галузі кримінології та криміналістики, кримінального права та процесу тощо.

Дослідження теоретичних і практичних засад запобігання крадіжкам у курортному регіоні, на наш погляд, зумовлює необхідність у проведенні аналізу історіографії становлення та розвитку дослідження цього феномену. У цьому сенсі, варто зазначити, що проблема крадіжок виступала об'єктом дослідження багатьох кандидатських і докторських дисертацій, монографій, підручників, навчальних посібників, статей та тез. Аналіз зазначених

наукових праць дасть можливість: з'ясувати стан наукової розробки проблеми крадіжок; узагальнити отримані результати вченими у минулому; засвоїти методологічні основи наукових праць; сформувати ефективні методи вивчення крадіжок; виявити прогалини, що залишилися поза увагою вчених; представити власний варіант дослідження крадіжок у курортному регіоні.

Сучасними кримінологами доволі широко стали використовуватися регіональні підходи вивчення злочинних проблем. Один із представників регіонального підходу у кримінологічних дослідженнях злочинності А.М. Бабенко відмічає, що регіональний напрямок виник водночас з появою кримінологічної науки та довгий період розвивався паралельно їй самій. Так, учений виділив три етапи розвитку регіонального напрямку у кримінологічній науці: 1) Період зародження. Цей період охоплює XVIII – XIX століття, та пов'язаний із загальновизнаним етапом виникнення кримінології як самостійної науки. 2) Період становлення, який включає в себе початок 20-х – кінець 80-х років XX сторіччя, та характеризувався підвищеним інтересом до «географії злочинності». 3) Період трансформації у самостійний напрямок кримінологічних досліджень, початок якого припадає на початок 90-х років XX сторіччя й триває до теперішнього часу, та є сучасним періодом розвитку регіонального напрямку у кримінології [14, с.18-19]. А.М. Бабенком розкрито та охарактеризовано сутність кожного з трьох етапів становлення регіонального напрямку в кримінології. Безумовно, ми погоджуємось із вченим в тому, що регіональний аналіз злочинності та окремих її злочинів, у нашому випадку крадіжок, є обов'язковою складовою сучасних кримінологічних досліджень.

Доцільно констатувати за результатами праць А.М. Бабенко, що у період зародження елементи регіонального кримінологічного аналізу злочинності зустрічалися у наукових працях представників класичної та позитивістської шкіл кримінології. В 1886 році дослідник Г. Тард у роботі під назвою («La

Criminalité comparée») увів у науковий обіг термін «порівняльна злочинність») [14, с.18-19].

У своїх наукових працях аналізу піддавали явище «географії злочинності» А. Кетле та А. Геррі, на прикладі територіальних особливостей поширення злочинності у Франції, а результати отриманих наукових пошуків останні продемонстрували у вигляді певних картограм. Також, свого часу, Ч. Ломброзо звертав увагу на деякі притаманні територіальні особливості злочинності, що було вченим продемонстровано за допомогою порівняння статистичних даних різних регіонів Італії [20, с. 151-159].

Також варто згадати роботи Е. Феррі, у яких останній зробив виборку із статистичних даних поширення злочинності на території Англії, Ірландії, Бельгії, Австрії, Іспанії, Німеччини та Франції, на основі чого було встановлено окремі особливості показників злочинності в залежності від території де такі показники було зафіксовано, серед яких науковцем було названо: «циклічність злочинності в її динаміці, зв'язок злочинності з процесами економічного та соціального плану, а також особливості національного характеру населення території, зв'язок політичних і законодавчих змін із динамікою злочинності» [14, с. 18-28].

Під кінець 80-х років ХХ сторіччя розвивався період становлення, за слушним спостереженням А.М. Бабенко, саме у цей період серед науковців був підвищений інтерес до географії злочинності. Науковець вказує, що «цей напрямок (географія злочинності – *авт.*) вивчався у наукових дослідженнях науковців – представників американської кримінологічної доктрини, серед яких Е. Маккобі, Л. Яблонський, Б. Ландер, Д. Шорт, У. Уайт та ін. Переважно, предметом дослідження ставали статистичні дані щодо злочинних утворень на території мегаполісів США» [14, с. 18-28].

З початку 1970-х років і до теперішнього часу у країнах прецедентного типу права (Англії та США), а так само країн Скандинавії (Нідерландів, Швеції, Фінляндії) та окремих європейських країн (Данії, Німеччини) досить часто науковці досліджували прояви географії злочинності у прив'язці до

поняття урбанізації та впливу останньої на поширення злочинності, також не залишали поза увагою й особливості рівня віктимізації населення в різних містах та регіонах [14; 302; 286, с. 18-28]. У той же час досить поширеною стала так теорія «запобігання злочинності на основі охоронного простору», представниками цієї теорії [14, с.34] є К. Рей Джеффері, який наполягав на запобіганні злочинності шляхом застосування екологічного проектування; О. Ньюман, який пропонував захищати суспільство від злочинності за допомогою екологічного дизайну; П. Уілсон, який стверджував, що ефективно попереджати злочинність за допомогою архітектури та дизайну [299, с. 3-10] та ін. У вказаних наукових працях вчені дійшли до того, що з метою зменшення, а той унеможливлення вчинення кримінальних правопорушень у міському просторі потрібно враховувати особливості поширення злочинності на певній території ще на етапі розробки плану проектування забудови відповідного населеного пункту таким чином, щоб можна було створювати більш захищені та безпечні інфраструктурні комплекси за допомогою архітектурних рішень. Попри те, вчені не змогли знайти остаточного рішення в контексті проблематики існування та поширення певного криміногенного серидовища на окремих географічних ділянках, яким було притаманні ряд специфічних рис одного типу чи виду злочинності, наприклад. Варто зауважити, що наука кримінологія надалі містила чимало робіт науковців, в яких розглядалися питання як топографічного, так і віктимологічного напрямків. Примітно, що все частіше в основу аналізу обиралися окремі об'єкти, як то парк, вулиця, район міста, готель, магазин тощо [286, с. 203]. Однак, дослідники не приділяли багато уваги питанням саме географічних особливостей територіального розташування.

Активно питання регіональних особливостей злочинності досліджувалося й на території нинішньої України впродовж 1970-1980 років [14, с. 18-28]. На основі отриманих результатів, вченими виявлялися залежності між рівнями злочинності, віктимізацією населення та

регіональними характеристиками території, з урахуванням цього проводилося ефективне, науково обґрунтоване планування та програмування заходів запобігання злочинності.

Впродовж 1990-2000 років було проведено ряд досліджень, присвячених регіональним проблемам злочинності В.І. Шакуном. Вченим висвітлювалися проблеми впливу на злочинність урбанізації і різноманітних соціально-економічних факторів; пропонувалися різні моделі та критерії ефективності запобігання злочинності у різних регіонах країни, в тому числі, у великих містах України та за рубежом. Суттєва увага приділялася використанню у вітчизняній практиці запобігання зарубіжного досвіду[273;271;272]. За ради справедливості, зазначимо, що у зазначених наукових дослідженнях залишилися поза увагою особливості дослідження злочинності у цілому та крадіжок зокрема у курортному регіоні, так само відсутні результати запобігання крадіжкам у провідних країнах у правовій політиці яких переважають демократичні орієнтири та мета встановлення запобіжної системи до Європейських стандартів.

Паралельно цьому українськими та зарубіжними ученими було представлено цілий перелік обґрунтованих та результативних наукових досліджень, присвячених кримінологічному аналізу крадіжок в Україні та окремих її регіонах. Так, певної уваги заслуговують наукові праці авторитетних українських вчених І.М. Даньшина, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, М.Й. Коржанського та інших. Аналізуючи монографічне дослідження під назвою «Корислива злочинна діяльність», що опубліковане у 1998 році колективом авторів у складі А. Ф. Зелінського і М. Й. Коржанського, нами встановлено, що вчені до основних видів злочинів корисливої спрямованості відносять крадіжки, вчинення яких переважає у містах, у літній період часу, у часовий проміжок з 10 до 16 години [119, с. 84]. Пізніше вчений І.М. Даньшин у науковій роботі «Усталені форми злочинності: кримінологічний нарис» (м. Харків, 2002 р.) визначає усталені форми злочинності, підкреслюючи, що традиційними для професійної

злочинності є кишенькові та квартирні крадіжки [84, с.15,18,23]. Згодом, в 2007 році вченим А.П. Закалюком опубліковано книгу під назвою «Курс сучасної української кримінології» (Книга 2, м. Київ). Автор приділяє багато уваги злочинам проти права власності громадян, зауважуючи, що реальні збитки, які мають місце у випадку вчинення крадіжки, зазвичай, є значно вищими за ті, які характеризують номінальну вартість предметі такого діяння [111]. Між тим, у згаданих наукових працях, ученими поза увагою залишилися особливості дослідження крадіжок у курортному регіоні, так само не приділялась увага розробці заходів запобігання крадіжкам з урахуванням специфіки кримінологічного типу регіону.

Цікавим виявилось дисертаційне дослідження С.М. Алфьорова, що присвячене проблемам діяльності органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах, в основу якого було покладено базу емпіричного матеріалу по Запорізькій області за певний визначений проміжок часу. Учений провів кримінологічне дослідження злочинності у курортному регіоні Азовського моря. Проаналізував показники загальної кількості зареєстрованих злочинів у м. Бердянську та с. Кирилівці Якимівського району Запорізької області. Здійснив комплексне дослідження середовища функціонування органів внутрішніх справ у курортних регіонах та визначив особливості кримінологічної ситуації, яка впливає на організацію їх функціонування. С.М. Алфьоров вдосконалив класифікацію курортних регіонів та визначав специфіку кримінологічної ситуації в окремих типах районів, запропонував ряд пріоритетних завдань та шляхів підвищення рівня ефективності виконання своїх завдань органами внутрішніх справ на території регіонів курортної сфери, їх специфіки, яка притаманна саме для таких місць [8]. На наш погляд, дослідження С.М. Алфьорова несе вагоме надбання з точки зору теоретичного та практичного обґрунтування важливості проведення кримінологічних досліджень з урахування курортного типу регіону. Однак, проблема крадіжок у курортному регіоні була розглянута фрагментарно. До того ж, ми вважаємо, що результати

дослідження вченого набули більшої вагомості, якщо б представлені висновки були порівняні із статистичними показниками Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

Викликає науковий інтерес кандидатська дисертація С.В. Албула, присвячена дослідженню особливостей кримінологічної характеристики корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень. Так, учений здійснив аналіз кримінологічної характеристики корисливо-насильницьких злочинів щодо іноземних громадян та представив шляхи зниження рівня вкритимності вказаної категорії осіб. Погоджуємось зі вченим, що «саме географічне розташування, специфічні кліматичні умови та інфраструктура Південного регіону України зумовлюють підвищену привабливість для легальних та нелегальних мігрантів» [6, с.76-80; 5], що в результаті породжує криміногенні загрози з боку мігрантів, так і провокують вчинення злочинів корисливої спрямованості щодо них. Наукові результати представлені С.В. Албулом, на нашу думку, слід брати за основу під час організації запобігання крадіжкам у регіоні курортного типу з урахуванням міграційних процесів.

Варто констатувати, що проблемі крадіжок приділялося немало уваги, як в Україні, так і закордоном. Окрім цього, теоретично-практичною платформою розбудови для суспільства безпечного від корисливих посягань середовища, можна виділити ще ряд наукових праць вітчизняних вчених. Так, у будь-якому підручнику з кримінології містяться окремі глави, що спеціально присвячені темі злочинів проти власності, її детермінації та запобігання на загальнодержавному рівні [153; 152; 154; 123; 111]. Більш того, фундаментально значимими є навчальні посібники, зокрема: «Запобігання злочинності», який підготовлений у 2008 році І.Б. Медицьким. Так, у навчальному посібнику відображені комплексні принципи діяльності із запобігання злочинності, в тому числі і окремого її виду – крадіжкам. Особливу увагу учений приділяє правоохоронним органам як основному суб'єкту запобігання злочинам. У цьому сенсі саме правоохоронні органи, на думку І.Б. Медицького, «зосереджують свої зусилля на виявленні і усунення

причин, умов та обставин злочинів, а також осіб, схильних до вчинення злочину в силу антигромадської поведінки» [183, с. 64].

У 2008 р. у Києві було захищено дисертацію Твердохлібом І.М., яка була присвячена методиці розслідування крадіжок, що вчинені в умовах надзвичайних ситуацій. Автором представлені теоретичні та організаційно правові аспекти розслідування крадіжок, вчинених в умовах надзвичайних ситуацій, проаналізовано історію законодавства про надзвичайні ситуації, визначено їх поняття та зміст; охарактеризовано етапи і особливості розслідування крадіжок в умовах надзвичайних правових режимів; надано характеристику способів та видів вчинення крадіжок в умовах надзвичайних ситуацій; сформульовано рекомендації стосовно виявлення та організації розслідування крадіжок умовах надзвичайних ситуацій [248]. І хоча дисертацію проведено в умовах мирного часу і вказана тематика не торкалася питань запобігання злочинам у регіонах, вона стала своєрідним надбанням, оскільки була присвячена розслідуванню крадіжок в умовах особливих правових режимів і її результати можуть складати теоретичне підґрунтя для запобігання корисливим посяганням на власність у Південних регіонах України в умовах воєнного стану.

Вагомий внесок у кримінологічне дослідження корисливої злочинності здійснив Б.М. Головкін. Харківський вчений став автором ряду фундаментальних наукових праць, що несуть важливе теоретико-практичне значення. Особливої уваги серед них, на нашу думку, заслуговує монографічне дослідження науковця, у межах якої вченим здійснено аналіз стану корисливої насильницької злочинності в Україні за 2001-2009 рр., у результаті чого виявлено стійку негативну тенденцію найбільшого поширення злочинності в цілому та окремих її видів, зокрема, на територіях східних та південних регіонах України, тоді як найменші показники були виявлені щодо західних областей нашої держави, що пов'язано із різкою поляризацією населення за рівнем доходів, способом життя, споживацькими можливостями у відносно однотипних умовах проживання та збільшенням

частки молоді, яка криміногенно орієнтовано на збагачення злочинним шляхом. Б.М. Головкін підтверджує, що неспроможність своєчасно та правильно визначати походження і види кримінальних загроз суттєво посилює уразливість близько 60 відсотків громадян перед злочинними посяганнями, демонструючи їх неготовність захищатись від злочинів [250]. Б.М. Головкін провів фундаментальне кримінологічне дослідження та представив заходи запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні. Однак, учений, на жаль, поза увагою залишив саме курортний регіон Півдня України, який на нашу думку, є осередком та джерелом продукування, як злочинів проти власності, так і крадіжок.

Заслуговує на увагу монографічне дослідження представлене вченими В. В. Голіною, С. Ю. Лукашевичем, М. Г. Колодяжним [71]. Колективом авторів на основі вивчення ряду теоретичних робіт, масиву нормативно-правової бази, а також матеріалів емпіричного характеру, який притаманний сучасному державному та регіональному програмуванню і плануванню заходів запобігання було висвітлено теоретико-прикладні питання програмно-цільового підходу у сфері запобігання та протидії злочинності у регіонах України. Учені вважають, що програми та плани – це соціальна зброя, яку слід обережно, уміло і наполегливо використовувати, а в подальшому об'єктивно оцінювати результати впроваджених заходів запланованих стратегій. Оцінка дієвості реалізації регіональних планів по запобіганню злочинності, на думку авторів, повинна реалізовуватися з урахуванням кількісних і якісних показників. Також учені надають пропозиції щодо впровадження кримінологічної політики в Україні шляхом створення виокремленої один від одної державних програм та планів, а також відповідних регіональних планів по протидії злочинності, які мають кореспондувати таким державним планам та програмам, відповідно. Практичного значення набувають здобутки вчених щодо видів та специфіки кримінологічного моделювання, запропонованих моделей Державної програми стратегії запобігання злочинності та моделі Державних та

регіональних планів і заходів стратегій запобігання злочинності [71, с. 224-266]. Отже, В. В. Голіна, С. Ю. Лукашевич та М. Г. Колодяжний зробили важливий внесок у започаткування та розвиток регіонального програмно-цільового підходу у сфері протидії злочинності в регіонах країни.

О.Г. Кулик у монографічному дослідженні «Злочинність в Україні на початку XXI століття» (м. Київ, 2013 р.) здійснив аналіз основних тенденцій злочинності в Україні у 2002 – 2011 рр. в цілому та окремих видів злочинів, у тому числі крадіжок. Науковець у своїх роботах резюмує з приводу того, що основними тенденціями процесу трансформації злочинності в Україні є збільшення різних форм, а також способів вчинення корисливих кримінальних правопорушень, а також стабільне зростання їх чисельності на фоні зменшення корисливо-насильницьких посягань» [159].

Низкою вчених було підготовлено величезну кількість наукових статей, що охоплюють проблему крадіжок, зазначимо декілька з них. Так, у науковій статті опублікованій А.М. Назаренко у 2013 році представлений кримінологічний аналіз рівня, структури та динаміки вчинення квартирних крадіжок в Україні, а також визначено нові способи реалізації цього злочину, особливості та зміни в характері злочинів указаної категорії з 1992 по 2012 рік. Автором встановлено, що найбільша кількість квартирних крадіжок фіксується у великих містах. Злочинці, на думку вченого, обирають «полем» своєї протиправної діяльності багатоквартирні будинки в центральній частині міст та в районах новобудов, де переважають висотні жилі споруди, з великою кількістю під'їздів, у яких сусіди між собою малознайомі [188, с.243].

У науковій статті, опублікованою Я.О. Ліховіцьким (2014 р.) представлено проблеми кримінологічної характеристики особи злочинця, який вчиняє кримінальні правопорушення корисливого спрямування, які поєднанні із проникненням до житла, а також розглянуто особливості ознак особи, яка вчиняє крадіжки з проникненням до житла. Так, ученим визначено типові соціально-демографічні, моральні і психологічні властивості осіб-

злочинців, а також встановлено кримінально-правові ознаки осіб, які вчиняють корисливе посягання проти власності з проникненням до житла, а також особливості соціальних ознак, як то звязки, статус тощо. У цих умовах, науковцем аргументовано окремі відмінності в ознаках та специфічних властивостях осіб, які вчиняють кримінально протиправні посягання на чуже майно з проникненням до різних об'єктів категорії житла, як то: проникнення до квартири, проникнення до кімнати в готелі, пронекнення до садового чи дачного будинку, а також розглянуто особливості даного виду кримінальних правопорушень, які вчинені неповнолітніми [170, с. 269].

Заслуговує на увагу також навчальний посібник під назвою «Кримінальне право: навчальний посібник», який підготовлений у 2014 році колективом авторів у складі: О.О. Дудорова та М.І. Хавронюка. Цей навчальний посібник виданий за сприянням Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Безпосередньо, у розділі 5 «Кримінальні правопорушення проти суспільних інтересів людини, суспільства та держави», авторами проведено дослідження особливостей кримінальних правопорушень корисливого спрямування, які пов'язанні з проникненням до житла, в тому числі визначено загальні характеристики кримінальних правопорушень проти власності та їх предмети [96].

О.М. Бурда у своїй науковій статті датованій 2016 роком розглянула проблемні питання запобігання крадіжкам у Сполучених Штатах Америки, де звернула увагу на необхідність впровадження так званого «належного управління» з метою зниження ризику працевлаштування недобросовісних працівників, які виступатимуть суб'єктами крадіжок у магазині, а також наголошує на якісному навчанні та вихованні правосвідомого молодого покоління. Допоміжним елементом у запобіганні крадіжкам у сфері роздрібної торгівлі мають виступати передові технології, зокрема: системи розпізнавання облич, портативні додатки для мобільних пристроїв тощо» [46, с.176-177].

Наступною представлена наукова стаття М.О. Свіріна, в якій висвітлені методологічні принципи та завдання протидії злочинам проти власності органами поліції. Учений запропонував напрями вдосконалення системи заходів запобігання злочинам проти власності. В аспекті цього, автор наголошує на впровадженні рішучих заходів підвищення ефективності діяльності органів Національної поліції України, зокрема: розроблення, прийняття та реалізацію комплексних програм, які повинні передбачати запровадження в діяльність органів поліції здобутків технологічного характеру та оснащення, які б були орієнтовані саме на виявлення та пропрацювання детермінант, розкриття кримінальних правопорушень, встановлення осіб, які їх вчинили та також, відповідно, запобігання таким кримінально протиправним проявам у цій сфері [230, с. 277].

Ще однією є наукова стаття за темою, присвяченій кримінологічному аналізу стану вчинення крадіжок неповнолітніми» (2018 р.), яка опублікована С.С. Мірошніченко. Учений дійшов до висновку, що серед усіх видів злочинів неповнолітніми найчастіше вчиняються крадіжки, які посягають на державне, комунальне та приватне майно громадян. Водночас, з точки зору вченого, цей вид злочинності є доволі своєрідним, так як, з однієї сторони, останній межує з широким полем дитячої деліктної поведінки, а з іншої сторони – переростає у злочинність молоді та загально кримінальну злочинність [185, с. 178].

У 2019 році у публікації М.А. Фецина вивчено проблеми запобігання кишеньковим крадіжкам [257], де автором було представлено оптимальні заходи запобігання кишеньковим крадіжкам органами Національної поліції України. На основі проведеного дослідження ученим доведено, що кишенькова крадіжка може бути охарактеризована як самий найстаріший вид кримінального правопорушення, який набув свого поширення в умовах міста, характеризується певними професійними якостями особи, яка вчиняє кишенькову крадіжку, в силу того, що вимагає наявності певних навиків та вмінь практичного плану.

Важливе значення відводиться кримінологічним дослідженням, які висвітлювали регіональні особливості злочинності, специфіку її детермінації і на цій основі надавали науково-практичні рекомендації із запобігання злочинності з урахуванням її територіальних відмінностей. Так, самостійного значення дослідженню регіональної злочинності як специфічного об'єкта кримінологічного вивчення відводив Р.С. Веприцький. У своєму монографічному дослідженні, присвяченому феноменології злочинності в регіоні (Харків, 2014 р.) [53], вченим на основі аналізу теоретичних засад про феноменологію злочинності розроблено цілісну концепцію організації протидії злочинності в цілому та на регіональному рівні. Ученим здійснено аналіз злочинності у регіонах України, встановлено, що крадіжки посідають одну із лідируючих позицій у ній. Р.С. Веприцький наголосив на тому, що починаючи з другого півріччя 2015 року прогнозується збільшення рівня вчинених крадіжок, в тому числі таких, які вчинення «на замовлення». Варто зауважити, що зазначений вченим прогноз стану крадіжок практично повністю підтвердився із незначними статистично припустимими відхиленнями. Автор стверджує, що на стан злочинності у регіонах особливий вплив здійснює урбанізація, яка обумовлює скорочення чисельності сільського населення та збільшення міського, що впливає на зміну умов життя, поведінку і род занять нового «міського» населення [53]. Р.С. Веприцький представив аргументовані доводи, в яких акцентується увага на підвищеній суспільній небезпечності злочинів проти власності. Однак, крадіжка, як злочинне посягання, не виступала самостійним об'єктом дослідження ученого, ним лише опосередковано розглянута ця проблема без врахування специфіки курортного регіону.

В 2015 році учений А.М. Бабенко у своїх дослідженнях представив результати вивчення кримінологічної характеристики окремих видів регіональної злочинності в Україні, в тому числі у сфері крадіжок. Автор виявив, що крадіжки у регіональному розрізі мають схожі закономірності із загальною злочинністю та окремими її видами. На основі офіційної

статистичної інформації з 2001 по 2013 рр. ученим було зафіксовано ознаки диференційованості крадіжок, нерівномірність показників даного виду кримінальних правопорушень, стабільність окремих характеристик показників рівня злочинності, яка характерна для окремих регіонів, одночасність та синхронність змін таких показників за регіонами України» [17].

У процесі багаторічної наукової діяльності, А.М. Бабенко було вперше [88, с. 50-51] було запропоновано загалу комплексну класифікацію регіонів України за критерій поділу в якій було визначено рівень кримінальної враженості; на основі згрупування певних криміногенних ознак та їх сукупності регіони було запропоновано поділяти на окремі типи (виділено типологію регіонів України); у результаті визначення специфіки таких ознак регіонального прояву окремо пропонується авторська система запобігання злочинності, побудована на основі характеристики та специфіки кримінологічного типу регіону [14, с. 101-112; 17, с. 112-126] та кримінологічного виду злочинності [16, с. 90-98; 21, с. 14-20; 22, с. 12-14; 13, с. 296-300]. Значної уваги заслуговують отриманні вченим результати в частині дослідження закономірностей детермінації злочинності в регіонах за видами кримінальних правопорушень, передбаченими особливою частиною кримінології [14, с. 112-201; 14, с. 127-222; 17, с. 29-36; 27]. Особливого значення, на думку А.М. Бабенко, набуває один із перспективних напрямів запобігання злочинності та окремих її видів саме у регіонах курортного типу [14, с. 344-362]. Багаторічні наукові здобутки вченого являють собою важливе теоретичне та практичне надбання з точки зору організації запобігання злочинності усіх видів у регіонах України (в тому числі і у регіонах курортного, прикордонного і т.д. типів). Останнє підтверджує, що вивчення крадіжок у курортному регіоні Півдня України, її детермінації і кримінологічних загроз є надзвичайно перспективним напрямком та важливою складовою сучасних кримінологічних досліджень.

У 2016 р. виходить друком монографія (а пізніше захищається докторська дисертація) Ю.А. Дорохіної, яка присвячена злочинам проти власності [94]. У роботі автор розглядає теоретико-правові проблеми злочинів проти власності, висвітлює проблеми законодавчої техніки побудови диспозицій кримінально-правових норм, що захищають право власності; авторка проводить порівняльний аналіз кримінально-правових норм, які захищають власність в Україні та у зарубіжних країнах, надає ряд науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення захисту права власності в Україні на основі вдосконалення кримінального законодавства.

Наступним дисертаційним дослідженням, що заслуговує на увагу є праця вченої І.М. Чекмарьової, присвячена проблемам протидії злочинності у прикордонних регіонах Півдня України (м. Одеса, 2017 р.). Учена взявши за основу регіональний, географічний і праксеологічний підходи дослідження злочинності здійснила комплексний аналіз злочинності усіх видів на території прикордонних регіонів Півдня України. На основі проведеного кримінологічного аналізу вченою встановлено, що Одеська, Миколаївська та Херсонська області стали центрами концентрації окремих видів та типів злочинності, яка характерна для нашої країни через свою специфіку географічного положення. Також І.М. Чекмарьова запропонувала, серед іншого, новий підхід щодо розробки та впровадження програм регіонального спектру в частині запобігання злочинності на основі впровадження новітнього технічного оснащення. Наприклад, автором пропонується «за міжнародним досвідом правоохоронних органів провідних держав світу, під час перетину кордону у Причорноморський регіон пропонується запровадити механізм роботи інтелектуальних камер (ESTA) як ефективних засобів технічного контролю та ідентифікації осіб, а у населених пунктах використовувати можливості відео-контролю за допомогою безпілотних летальних апаратів» [267]. Важлива увага вченою приділяється і протидії злочинам проти власності. На наш погляд, учена досягла вагомих науково-

практичних результатів у сфері боротьби за злочинністю, не обійшовши стороною дослідження злочинності у курортному регіоні.

Серед зарубіжних наукових праць об'єктом дослідження яких є крадіжки виділимо роботу М.Ж. Кайбажанова, який у 2018 році в кандидатській дисертації за темою: «Попередження крадіжок у Республіці Казахстан», на основі статистичних даних та даних судово-слідчої практики проведено комплексне дослідження кримінально-правових, соціальних та кримінологічних аспектів протидії крадіжкам у Республіці Казахстан [125]. Автором надано соціально-правову і кримінологічну характеристику крадіжкам на матеріалах Казахстану, здійснено аналіз стану, структури, динаміки та наслідків крадіжок, охарактеризовано відповідальність за крадіжку у законодавстві зарубіжних країни, запропоновані заходи запобігання крадіжкам на рівні країни і окремих регіонів з урахуванням їх соціально-економічних параметрів.

Наступною працею, присвяченою протидії крадіжкам можна вважати навчальний посібник, з методики розслідування та попередження кишенькових крадіжок, що представлений у 2018 році О.Ф. Кобзарем та К.О. Чаплинським [130]. Цей посібник вміщує основні положення комплексного розслідування злочинів у вигляді кишенькових крадіжок. Так, авторами було визначено основні елементи криміналістичної характеристики кишенькових крадіжок, виявлено специфіку розслідування кишенькових крадіжок, з'ясовано криміногенні фактори, які сприяють їх вчиненню, а також представлено основні напрями і засоби попередження цих крадіжок. Учені вважають, що у великих містах утворилась складна оперативна обстановка щодо протидії крадіжкам в курортних регіонах. У той же час, авторами з'ясовано, що переважна більшість крадіжок фіксується у громадському транспорті та ринках. На основі проведених соціологічних досліджень ними встановлено, що саме кількість кишенькових крадіжок характеризується найбільш високими показниками, що є відмінною ознакою у порівнянні з іншими кримінальними правопорушеннями проти власності.

Також авторами констатується, що крадіжкам характерна висока ступінь латентності, яка зумовлюється сукупністю чинників, зокрема: небажанням потерпілих звертатись із заявою до правоохоронних органів; незрозумілою неочевидністю найбільш «майстерних» крадіжок; небажанням працівників правоохоронних органів реєструвати повідомлення про кримінальне правопорушення, а згодом і розслідувати кримінальне провадження.

Отже, у згаданих наукових працях, залишилися поза увагою особливості дослідження крадіжок саме у курортному регіоні, так само не приділяється увага розробленню заходів запобігання крадіжок в залежності від особливостей кримінологічного типу регіону. Окрім цього, не принижуючи значимості цих наукових праць, зауважимо, що їх дослідження проводилось доволі давно, у зв'язку з цим, вважаємо, що результати дослідження додатково потребують перевірки в рамках виконання наступних кримінологічних досліджень.

Відомо, що курортний регіон Півдня України є осередком туризму, тобто територією, в якій в основному у літній період часу зосереджується висока кількість туристів із різних міст та країн з метою відпочинку і оздоровлення. У цьому сенсі, варто вказати книгу відомого німецького кримінолога Г.И. Шнайдер під назвою «Кримінологія», а саме розділ «Туризм і злочинність». Учений зазначав, що відправляючись у подорож, особа відривається від свого звичного оточення та своїх соціальних умов. Під час відпустки особа зіштовхується з чужою для нею поведінкою у різних формах та проявах. Автор наголошує, що вчинення місцевим населенням щодо туристів злочинів, пов'язано із віктимною поведінкою останніх. Це – пояснюється тим, що туристи привозять із собою значну суму коштів, цінні речі та предмети особистого користування, за якими вони в обстановці відпочинку не наглядають [286, с.212-214].

Писаревський Є.Л. зазначає, що злочинність у сфері туризму передбачає собою сукупність злочинів, вчинюваних щодо туристів. При цьому об'єктом дослідження виступають протиправні діяння, вчинювані щодо туристів під

час відпусток, які вони зазвичай проводять у курортному регіоні. Особливе місце серед посягань на туристів займають крадіжки [306, с.27-31]. С.Л. Писаревській визначає, що крадіжки та інші злочини щодо туристів найчастіше вчиняються у місцях масового скупчення туристів: пасажирські термінали, транзитні зони вокзалів та портів, автобусні лінії між терміналами та найбільш популярними місцями в містах, великих торгових центрах, пляжах, туристичних об'єктах; у місцях підвищеної небезпеки вчинення кримінальних правопорушень: місця проживання населення з низьким рівнем доходу або без постійного заробітку, мегаполіси, де характерний знижений рівень контролю з боку правоохоронних органів. [306, с.27-31]. Ми погоджуємось з автором цієї роботи, що вчинення щодо туристів крадіжок та інших злочинів сприяє завданню серйозного удару по іміджу та рівню привабливості курортного регіону, який ними обрано для відпочинку.

Отже, констатуємо, що однією зі специфічних ознак курортного регіону Півдня України є великий наплив туристів та відпочиваючих у літній сезон, які, як правило прибувають зі значними грошовими накопиченнями. У зв'язку з цим, для цього регіону характерні, як типові крадіжки зі «звичайним» суб'єктом злочину, способом вчинення і потерпілими, так і «особливі» за способом, потерпілим і злочинцями – крадіжки. Останній різновид, на наш погляд, є поширеною та найбільш складною категорією, з огляду на те, що зазвичай реалізується злочинцями-гастролерами, які ретельно планують корисливий злочин або їх серії, детально обирають жертв, якими найчастіше виступають відпочиваючі або гості міста, віддаючи перевагу спеціально обраним – заможним потерпілим.

Демонстративною складовою характеризується певна практична ситуація, яка стала предметом судового розгляду. Так, вирок Приморського районного суду м. Одеси від 07.07.2020 р. за справою № 522/5574/18 провадження №1- кп/522/442/20, за яким особі К., уродженцю смт Зідьки Харківської області, в порядку ч. 2 ст. 185 КК України призначено покарання у вигляді двох років і шести місяців позбавлення волі, за те, що 06.07.2017

року приблизно о 10 годині 30 хвилин, він разом з особою Ж., вирок стосовно якого набрав законної сили, за попередньою змовою, таємно викрали на пляжі «Отрада» у м. Одесі майно відпочиваючого залишене без нагляду. Так, дочекавшись моменту коли особа З. пішла купатися у море, ними було викрадено майно останнього, а саме поліетиленовий пакет жовтого кольору, в якому знаходились: мобільний телефон марки «Nokia 1133» в корпусі чорного кольору, із сім картою мобільного оператора ПрАТ «Київстар», ключі, шорти камуфльовані, грошові кошти у сумі 100 гривень. Після чого місце вчинення злочину залишили, однак у подальшому були затримані [98]. Ще один приклад викладений у вирокі Центрального району суду м. Миколаїв від 19.12.2012 р. за справою № 1423/16329/2012, в якому визнано винним уродженця Кіровоградської області, громадянина П. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 185, ч. 2 ст.186 КК України, та якому призначено судом покарання у вигляді позбавлення волі строком на чотири роки. За те, що у період з 24.06.2012 року повторно, з корисливих мотивів, реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на таємне викрадення чужого майна, шляхом вільного доступу, перебуваючи на волейбольному майданчику, розташованій в парку «Перемога» у м. Миколаєві, таємно викрав залишені без нагляду речі. Крім цього, повторно, перебуваючи на міському пляжі «Стрілка», розташованому в парку «Перемога», таємно викрав майно у відпочиваючих [98].

Певної уваги заслуговує наступне монографічне дослідження, яке у 2019 році підготовлено ученою К.О. Павлишин, що носить назву: «Крадіжки, вчинені неповнолітніми: кримінологічний аналіз» (м. Харків). Ця наукова праця присвячена кримінологічному дослідженню крадіжок, що вчиняються неповнолітніми особами. Так, учена розглянула кількісно-якісні показники цього різновиду злочинності за останні вісімнадцять років, здійснила аналіз рівня латентності крадіжок, що вчиняються неповнолітніми, та встановила їх криміногенні фактори. Автором було виявлено певні недоліки у діяльності органів та установ, на яких покладено обов'язок аналізувати статистичну

інформацію, забезпечувати громадський порядок, належні умови життя громадян та захист власності від неповнолітніх крадіїв. Ученою досліджено позитивний зарубіжний досвід запобігання крадіжкам, що вчиняються неповнолітніми, на прикладі США, Англії та деяких провідних країн Європейського Союзу [207]. Отже, дослідження крадіжок є актуальним напрямом сучасних кримінологічних досліджень. Однак, не принижуючи важливості для розвитку кримінології наукових здобутків К.О. Павлишиної, зазначимо, що курортний регіон Півдня України, так само, як і будь-який інший, ученою не досліджувався як самостійний об'єкт кримінологічного дослідження.

Науковий інтерес викликає одне з останніх дисертаційних досліджень, виконане О.І. Остроглядом, у якому вчений дійшов цікавих висновків та встановив характерні особливості курортного регіону Півдня України. Так, за справедливим твердженням О.І. Остроглової, основною ознакою корисливих злочинів є те, що їх кількість у разі збільшуються під час курортного сезону, а переважними їх жертвами стають відпочивальники та гості регіону. Більш того, враховуючи прикордонний та курортний статус Одеси, Миколаєва та Херсона, велику кількість резонансних корисливих злочинів проти власності у зазначених великих містах вчиняють або організовують мешканці з інших міст і регіонів України [203, с.3]. Отже, учений представив вагомі результати дослідження та заклав якісний організаційно-методичний фундамент для вивчення злочинів проти власності на рівні окремого великого міста, групи міст чи регіону.

У 2021 році Самокиш І.В. представлено результати дисертаційного дослідження з проблем кримінально-правової охорони власності в Україні та у країнах Східної Європи. Авторкою здійснено комплексний аналіз кримінального законодавства Албанії, Латвії, Литви, Македонії, Польщі, Болгарії, Сербії, Естонії, Хорватії, Угорщини, Федерації Боснія та Герцеговина та Чорногорії [228, с.5]. Проведено порівняльний аналіз предмета крадіжок, особливостей об'єктивної сторони цих кримінальних

правопорушень, їх суб'єкта, суб'єктивних ознак та покарання, охарактеризовано кваліфіковані склади правопорушень. За результатами порівняльного аналізу законодавства України і країн Східної Європи Самокиш І.В. систематизовано склади кримінальних правопорушень проти власності за об'єктивними та суб'єктивними ознаками; за предметами посягань; за ознаками місця вчинення крадіжок; за ознаками обстановки; знарядь та способами вчинення крадіжок. Виділено специфічні їх особливості з точки зору відповідальності за кримінальним законодавством країн Східної Європи [228, с.56-98]. Автором визначено основні поліморфізмичні тенденції вітчизняного та зарубіжного законодавства у сфері кримінальної відповідальності за злочини проти власності (в тому числі і крадіжок). Надано корисні рекомендації щодо позитивних змін вітчизняного кримінального законодавства у сфері охорони права власності [228,с.168-172].

Комплексним дослідження засад криміналістичного забезпечення розслідування крадіжок в умовах великого міста характеризується дисертаційне дослідження В.В. Підпалого присвячене криміналістичній характеристиці і розслідуванню крадіжок в умовах великого міста (м. Київ, 2021 р.) [213, с.3]. Ученим визначено, що спосіб вчинення крадіжки обумовлюється низкою чинників, які можна поділити на об'єктивні та суб'єктивні. До перших науковець пропонує відносити ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, особливості етапів реалізації самого посягання, кількісний склад осіб, які вчиняють його; а до других, відповідно, ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, а саме наявність спеціальних вмінь та навичок, психологічних властивостей характеру тощо [213, с.3]. Цікавим є те, що дисертант за допомогою зарубіжного досвіду охарактеризував «просторову профілактику» як окремий напрям криміналістичної профілактики крадіжок в умовах великого міста, яка спрямована формування безпечного середовища шляхом коректування архітектури житла, ландшафтного дизайну, способів

використання міського житлового простору та оточуючого середовища [213, с.3]. Отже, учений представив вагомий комплекс заходів попередження та розслідування крадіжок в умовах урбанізованого середовища за допомогою проведення криміналістичної характеристики.

У 2023 році Пазій Б.А. було захищено дисертацію, присвячену кримінологічній характеристиці крадіжок та запобіганню їм в умовах воєнного та надзвичайного стану. Автором представлені методологічні та теоретичні аспекти вивчення крадіжок в умовах воєнного стану; здійснено огляд наукових здобутків, присвячених крадіжкам в різні періоди розвитку нашої країни; представлено власні здобутки класифікації крадіжок в умовах воєнного та особливого стану[210,с. 34-69]. Велику увагу автором приділено аналізу кількісно-якісних показників крадіжок, відмічається стабільно високу кількість крадіжок до 2022 року, різке зниження їх рівня на початку війни в Україні у 2022 році і істотне зростання впродовж 2023 року. Пазій Б.А. вказує на високий рівень крадіжок особливо в умовах воєнного та особливого стану [210,с. 74- 109]. В роботі віділяються особливі риси крадія в умовах воєнного та особливого стану; надається їх класифікація; наводиться перелік детермінантів, характерних для в умов воєнного та особливого стану. На цій основі автором представлено ряд науково-практичних рекомендацій і систему загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання крадіжкам в умовах воєнного та надзвичайного стану[210,с. 197-205;208;209].

Всі з вище перелічених наукових праць, безумовно, є вагомим теоретичним, методологічним та практичним надбанням. Водночас навіть з їх назв вбачається, що вони торкаються відносно самостійних проблем злочинів проти власності та не завжди охоплюють питання, пов'язані з аналізом та запобіганням крадіжкам саме в межах курортного регіону Півдня України. Оскільки вищезазначені наукові роботи використовуватимуться як теоретико-методологічну основу під час викладення власних результатів дослідження, пропонується розглянути окремі їх положення у наступних

розділах дисертаційного дослідження. В цілому, можна констатувати, що в історичній ретроспективі дослідження феномену крадіжок у середовищі курортного типу зароджувалося у межах вивчення географії, екології та топографії злочинності. Перший етап досліджень пов'язаний із роботами вчених початку XVIII–XIX століття (Г. Тард, А. Геррі, А. Кетле, Ч. Ломброзо). Другий етап характеризувався вивченням територіальних відмінностей злочинності та міської урбаністики у XX – початку XXI сторіччя (Г.Й.Шнайдер, С.М. Алфьоров, В.В.Голіна, В.П.Філонов, В.І.Шакун та ін). Третій – сучасний етап початок XXI сторіччя визначився формуванням регіональних особливостей злочинності у самостійний об'єкт наукових досліджень (А.М.Бабенко, В.С.Батиргарєєва, Б.М.Головкін, В.Я.Конопельський, Є.С.Назимко, О.І.Остроглядів, І.М.Чекмарьова, О.О.Шкута та ін.), де корислива злочинність та крадіжки у курортному регіоні Півдня України сформувалися у окремий напрям наукових досліджень.

Отже, підсумовуючи вищевикладені результати наукових досліджень, зазначимо, що вони характеризуються високим рівнем методологічної та науково-практичної значимості. Дійсно, у час свого опублікування ці наукові праці визнані всебічно повними, обґрунтованими та актуальними. Однак, у зв'язку з плином часу деякі із положень викладених ученими щодо розв'язання проблеми крадіжок у курортних регіонах Півдня України потребують перевірки та уточнення. Разом із тим, перспективним напрямком кримінологічних досліджень залишається вивчення специфіки крадіжок, її детермінації та запобігання в регіонах зі специфічними ознаками. Відмітимо, що мало вивченою у кримінології залишається проблема впливу на крадіжки географічного фактору, зокрема, регіону курортного типу. У цьому сенсі й визначилась необхідність у виділенні крадіжки, її кримінологічної характеристики та детермінації у курортному регіоні Півдня України в самостійний об'єкт кримінологічного дослідження.

1.2. «Курортний регіон» та «крадіжки» як категорії кримінологічного аналізу

Соціально-економічні трансформації українського суспільства, процес розбудови України як правової, демократичної та соціально розвинутої держави, воєнно-політичний конфлікт на Сході країни, створюють все нові виклики для захисту прав особи. Конституція України є гарантом того, що «кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатися своєю власністю та ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права, так як воно є непорушним» [137]. Водночас гарантована Основним Законом охорона права власності кожного члена суспільства, їх захист від корисливих посягань є важливою правоохоронною функцією нашої держави. Охорона цих прав людини набуває особливого значення при вчиненні такого кримінального правопорушення проти власності, як крадіжка.

У XXI столітті проблема злочинних посягань на майно у вигляді крадіжок досягла катастрофічного рівня. Ці посягання і раніше, і зараз доволі суттєво впливають на криміногенну ситуацію на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Що стосується курортних регіонів Півдня України, то тут крадіжки є одним з найбільш поширених кримінальних правопорушень, які складають від 50 до 60 відсотків від усіх посягань на власність. Вчинення цих кримінальних правопорушень завжди привертає більше уваги в силу своєї масштабності та тієї особливості, що переважно саме показники цих кримінальних правопорушень беруть за основу для оцінки стану правопорядку та безпеки особи в окремо взятій територіальній одиниці, а той державі загалом. Суспільна небезпечність цього явища, актуалізувала розуміння сутності крадіжки та її локалізацію у регіоні курортного типу, а також пошук шляхів удосконалення системи протидії цьому протиправному діянню.

В Україні забезпечення та утримання правопорядку у належному стані на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях є визначальною

умовою соціально-економічної стабільності держави та добробуту і якості життя населення. У цих умовах, для приведення правопорядку у помірний стан у курортному регіоні Півдня України необхідно здійснити цілий ряд заходів для подолання найбільш поширеної проблеми злочинного сегменту – крадіжки. Основна роль має бути відведена проведенню результативних наукових досліджень та розробленню дієвої системи заходів запобігання кримінальному правопорушенню у вигляді крадіжки. Гарантією функціонування ефективної системи заходів запобігання крадіжкам у курортних регіонах Півдня України, на наш погляд, є надання правоохоронним органам науково-значимих даних про крадіжки, а саме: про їх стан, рівень, динаміку, тенденції, сезонні коливання, регіональні схожості та відмінності, специфіку територіально-просторового розподілу крадіжок серед областей, що входять до складу курортного регіону Півдня України та багато іншого.

Здійснення обґрунтованого, результативного та достовірного наукового дослідження є доволі трудомістким процесом. На цьому складному шляху зустрічається багато перешкод та задач, що потребують вирішення. Тому лише ліквідація усіх перепон дасть можливість отримати належний результат дослідження, що нестиме високе теоретичне і практичне значення. У цьому сенсі, однією з таких задач, що виступає на цьому шляху є: надання чіткого формулювання вихідних категорій і понять, що відображають об'єкт і предмет наукового дослідження. У нашому дослідженні такими корінними поняттями визнані – «курортний регіон» та «крадіжка», що становлять його основу. Тому, одним із самостійних завдань визнаємо – всебічне розкриття сутності зазначених термінів.

Понятійно-категоріальний апарат сучасної кримінологічної науки не повністю задовольняє вимоги кримінологічних досліджень, які спрямовані на виявлення особливостей регіональної злочинності та її протидії чи запобіганні [17, с.55]. Попри те, низкою вчених все ж таки надаються авторські визначення окремим кримінологічним поняттям. Наприклад, А.М.

Бабенко, М.О. Кисильов, Р.С. Веприцький та І.М. Чекмарьова надавали визначення поняттю «регіон» [41, с.18-21;53;267]. Окрім цього, А.М. Бабенко розкрив сутність понять «регіональна злочинність» та «регіональні особливості злочинності» [17, с.128-129; 14]. Л.О. Закаляпіна розкрила сутність поняття «злочинність у містах-курортах», С.М. Алфьоров розкрив сутність поняття «курортний регіон» та надав класифікацію цього регіону [8]. Тим часом, А.Ф. Колодій сформував кількість і перелік «регіонів України» [132].

У кримінологічній літературі терміну «курортний регіон», на жаль, відведено занадто мало уваги зі сторони науковців. У зв'язку з цим, доцільним визначаємо виокремлення на самостійні складові поняття «курортний регіон», зокрема на категорії – «курорт» та «регіон». У свою чергу, їх всебічний аналіз дасть нам змогу сформулювати та надати власне визначення «курортному регіону».

На початку спробуємо визначитися із поняттям «регіон». Аналізуючи поняття «регіон», вважаємо, що воно є збірним, а не строго визначеним. Серед науковців й досі не завершені суперечки щодо того, яким чином підходити до цього поняття, або нормативно (тобто спираючись на суто адміністративно-територіальні принципи поділу), або аналітично (тобто через поєднання окремих територіальних утворень на основі схожості певних характеристик) [55]. В чинному Законі України «Про засади державної регіональної політики» від 2015 року закріплено, визначено, що «регіон – це територія АР Крим, області, міст Києва та Севастополя» [221]. Водночас, у теорії, а саме у Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що «регіон – це певна територіальна одиниця (район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких же одиниць специфічними графічними, геологічними, етнографічними, економічними та іншими рисами» [52]. У цьому сенсі, у Словнику з регіональної політики відмічено, що «регіон – це територія, що може бути визначеного розміру – від міста, району місті до величезних регіонів всередині континенту» [236].

У науковій літературі термін «регіон» інтерпретується неодноково, в залежності від різних галузей знань. Так, на думку А.В. Андрєєва, Л.М. Борисової та Е.В. Плучевської, регіон – це «певна територія, яка відрізняється від інших територій переліком ознак та володіє деякою цілісністю. Учені переконанні, що регіон характеризується трьома основними особливостями: обмеженістю території виробничими наповненнями, природними, трудовими ресурсами; спеціалізацією на певному виді діяльності; характерними зовнішніми зв'язками» [9]. Як вважають В.С. Куйбіда та К.Ю. Черніцина, регіон – це «відносно неоднорідна територія, яка характеризується відносно подібними ознаками географічного, екологічного, політичного, соціологічного спрямування тощо. . Визначення регіону на локальному рівні у рамках країни, на їх переконання, слід трактувати у вигляді територіально-адміністративної одиниці (територіально-економічна одиниця)» [158]. Крім того, у гуманітарних науках термін «регіон» тлумачиться як «людська спільність, яка мешкає у межах певної території й відзначається історичною, культурною, економічною, географічною своєрідністю, що сприяє формуванню загальних завдань та цілей населення» [91;55]. Наприклад, учений С.А. Романюк стверджує, що регіон – це «найбільша адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, якій притаманні виборна влада, місцевий власний бюджет та відповідна юридична визначеність» [225]. У цьому сенсі ми погоджуємось з позицією того, що «регіон є не лише національним, але й міждержавним утворенням, яке повинно передбачати наявність специфічних управлінських відносин щодо керівництва ним» [67, с. 78]. Як зауважує Я.В. Верменич, «в Україні прийнято виділяти: 1) макрорегіони – групи сусідніх областей, об'єднаних спільністю історико-географічних чинників, ресурсів, структури й організації господарства, екологічними завданнями; 2) мезорегіони, що загалом відповідають області; 3) мікрорегіони, які являють собою своєрідну за природно-економічними, етносоціальними та іншими ознаками частину області» [55]. Стверджуємо, що усі представлені

визначення поняттю «регіон» мають певні неточності та незручності для використання їх у сучасних кримінологічних дослідженнях.

Зарубіжні науковці тлумачать термін «регіон» дещо інакше, ніж вітчизняні. Так, професори із Сполучених Штатах Америки – П. Джеймс та Дж. Мартін зазначають, що «регіон» – це цілісна ділянка території, яка відрізняється певною однорідністю в своїй основі, не володіючи чітко визначеними кордонами. Крім цього, регіоном називають доволі великі території, що утворюють основні частини континентів. Прибічники дещо іншого визначення цього поняття стверджують, що регіон є схожим з районом. У цьому сенсі, «регіон – це територія, яка відрізняється достатньо характерними ознаками для того, щоб відділити її від сусідів» [164, с. 114].

Веприцький Р.С. вірно зазначає, що «при будь-якому визначенні «регіону», за визначальний фактор потрібно обирати людей як соціум, що є мешканцями даного місця, географічного утворення та має свої специфічні норми суспільного життя» [53, с. 82]. Ми погоджуємось з ученим А.М. Бабенко, який зазначає, що «кримінологічне поняття «регіон» має мати: міждисциплінарне тлумачення; його зміст має охоплювати всі перелічені ознаки; у ньому потрібно чітко виокремлювати специфічну ознаку – злочинність» [17, с.59]. У цьому сенсі, ми вважаємо, що важливим є вкладання у визначення терміну «регіон» саме правової складової.

Відмітимо, що у положенні Конституції України, а саме у ст. 132 та ст. 133, зазначено, що статусом самостійного регіону наділені двадцять сім регіонів [137]. Спираючись на відпрацьовану юридичну доктрину у питанні розуміння терміну «регіони», вказуємо, що це – об'єднання багатьох населених пунктів, введено для зручності розміщення та реалізації внутрішньої політики, влади держави і місцевого самоврядування, реалізації політичних, економічних, соціальних і культурних програм. У цьому сенсі, адміністративно-територіальний устрій української держави поділяється на три рівні, а саме: - вищий рівень, до якого відноситься: Автономна Республіка Крим, області і міста Київ та Севастополь; - середній рівень, до

якого відносяться: райони, міста республіканського і обласного значення; нижчий рівень: райони в містах, міста районного значення, селища та села [136]. Варто зазначити, що в кожному регіоні діє чинне українське законодавство, яке є загальнообов'язковим для усіх. Однак, на територіях конкретних регіонів у рамках областей, міст і районів, селищ і сіл можуть діяти специфічні, але відповідні Основному Закону України – локальні нормативно-правові акти, які спрямовані вирішення конкретних задач, що виникають на окремих територіях регіону між окремими суб'єктами права.

Повним, вдалим та зручним, на нашу думку, виявилось кримінологічне розуміння «регіону», що надане А.М. Бабенком. Так, учений справедливо зазначає, що «регіон є визначеним однорідним територіально-просторовим утворенням з наявною сукупністю певних сформованих складових (географічних, історичних, економічних, соціальних, культурних, демографічних тощо), які відрізняють особливості злочинності у конкретному територіально-просторовому утворенні» [23, с. 16-18]. У цьому випадку, у процесі проведення нашого дослідження будемо притримуватися саме визначення «регіону», що наведене А.М. Бабенком, а пізніше підтримані та розвинені В.Я. Конопельським та І.М. Чекмарьовою [268, с.180-182; 270, с.185-188; 267].

Важливого значення під час проведення регіонального кримінологічного дослідження набуває групування територій за географічною ознакою у межах територіального простору. Наразі, відсутні суворо визначені територіально-просторові типології регіонів за географічною ознакою [14, с. 101]. В результаті цього доволі часто використовують типології, які запропоновані фахівцями з різних сфер знань. Наприклад, окремі науковці у своїх працях надаючи схему соціально-економічного районування визначають такі регіони, зокрема: «Центральний, Донеччина, Західний, Придніпров'я, Причорномор'я, Харківщина. Натомість В.А. Поповкін пропонує поділяти регіони за економічною складовою на такі: Українські Карпати, Донбас, Катеринославське, Середнє Придніпров'я, Придніпров'я, Слобідська

Україна, Волинське Полісся, Київське Полісся, Поділля, Одесько-Таврійський (Північне Причорномор'я), Крим» [92]. У свою чергу, учений В.К. Симоненко розглядаючи регіон з точки зору природно-ресурсного та промислового розвитку виділяє наступні: «Карпатський, Подільський, Харківський, Придніпровський, Донецький, Поліський, Кримський, Центральний та Причорноморський регіони» [233, с. 29]. У той же час, П.О. Масляк та П.Г. Шищенко поділяти регіони на такі: «Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Подільський, Північно-Західний, Карпатський та Причорноморський» [173]. Тоді, як І. Мельник виокремив території за історичною складовою та однаковим складом населення, зокрема: «Волинь, Галичина, Закарпаття, Буковина, Правобережжя, Гетьманщина, Слобожанщина, Донбас, Придніпров'я, Чорномор'я і Крим» [184].

У межах нашого кримінологічного дослідження найбільш оптимальною виявилась класифікації регіонів, що надана А.Ф. Колодій. Так, регіональна структура територіального устрою України повинна відобразитися у дванадцяти взаємопов'язаних регіонах, а саме: «Місто Київ; Полісся (Житомирська, Київська, Чернігівська області (Північний)); Поділля (Вінницька, Хмельницька області (Центральний)); Центр (Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області (Центральний)); Слобожанщина (Сумська, Харківська області (Північно-Східний)); Волинь (Волинська, Рівненська області (Північно-Західний)); Донбас (Донецька, Луганська області (Східний)); Закарпаття та Буковина (Закарпатська й Чернівецька області (Південно-Західний)); Автономна республіка Крим; Причорномор'я (Одеська, Миколаївська, Херсонська області (Південний)); Галичина (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська області (Західний)); Нижнє Подніпров'я (Дніпропетровська, Запорізька області (Дніпровський; Південно-Східний))» [132]. Такий розподіл регіонів, на нашу думку, є вдалим, оскільки враховуються історичні, природно-кліматичні та соціальні критерії їх класифікації, що за своєю сутністю виявляється зручним для

проведення кримінологічних досліджень злочинності різних видів, у нашому випадку крадіжок.

Більш конкретно зупинимо увагу на Південній Україні, яка займає території Причорномор'я. До складу цього регіону, як зазначалось вище, входять Одеська, Миколаївська та Херсонська області, які мають вихід до Чорного і Азовського морів. Області Причорноморського регіону включають рекреаційні райони, курорт, центри туризму, природно-заповідні об'єкти, що визначають спільні риси їх спеціалізації та підтверджують унікальність географічного положення. Наприклад, учений С.Г. Поліщук зазначав, що «наявність у складі Причорноморського регіону, який включає три області (Херсонська, Одеська та Миколаївська), пов'язано з рядом суттєвих обставин, а саме: спільністю економіко-географічного положення вказаних областей; з однорідністю та схожістю кліматичних умов, що у сукупності призводять до наявності певних відмежувальних рис раціонального ведення сільського господарства в масштабі всього регіону; сформованою міжобласною спеціалізацією в цілому ряді провідних галузей народного господарства; подібності екологічних проблем, схожості питань соціального та демографічного характеру, схожістю рекреаційних можливостей територій» [215, с. 13; 268; 270].

Однією з відмінних рис, що відрізняє Причорноморський регіон України від інших регіонів є те, що він «визначається унікальним специфічним поєднанням курортно-оздоровчих факторів (кліматичних, грязьових і бальнеологічних). Такі фактори надали можливість створити умови для існування великого різноманіття можливостей регіону у сфері використання рекреаційних напрямків, створення багатопрофільного господарського комплексу в поєднанні з наявною курортною інфраструктурою та потенційно перспективною індустрією туризму» [215, с. 26]. На наш погляд, не має заперечень, що характеристика вказаної частини Південної України може та повинна бути визначена саме в розрізі Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

Наступною складовою, що підлягає визначення є «курорт». Так, у юридичній енциклопедії під «курортом» (від німецької kurort від слів kur — лікування й ort — місце) розуміється «місце з природними лікувальними засобами (мінеральними джерелами, сприятливим кліматом, лікувальними грязями тощо), де є спеціальні установи та споруди для лікування й відпочинку хворих» [289]. Тоді, як у тлумачному словнику зазначено, що «курорт» — це «місцевість з цілющими природними властивостями, які використовуються для лікувальних цілей та відпочинку» [4].

В Законі України «Про курорти» наведено зміст терміну «курорт». Так, «курорт – це освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні. Курорти поділяються на курорти державного та місцевого значення». До курортів державного значення належать «природні території, що мають особливо цінні та унікальні природно-лікувальні ресурси і використовують з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань». Тоді, як до курортів місцевого значення належать «природні території, що мають загальнопоширені природні лікувальні ресурси і використовуються з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань» [222].

Свого часу учений С.М. Алфьоров зазначив, що «поняття «курорт» є однорідним з поняттями «курортна зона», «курортна місцевість» та «курортна територія», на його думку, це відокремлені від інших природні території, в яких економічний компонент є відносно сталим, а інфраструктура має спеціальне призначення» [8, с.7]. На наш погляд, курорт – це законодавчо визначене специфічне місце, якому характерне вдале географічне розташування та наявний комплекс природно-кліматичних компонентів, що за своїми властивостями слугують створенню сприятливого

для відпочинку та оздоровлення середовища. Також стверджуємо, що курорт – це місце великого скупчення туристів, як іногородніх, так і іноземних.

Таким чином, ми повернулись до категорії кримінологічного аналізу – «курортний регіон». Нагадаємо, що деякими ученими у наукових працях лише фрагментарно розкрито поняття «курортний регіон». У цьому сенсі зазначимо, що у довідковій літературі «курортний регіон» є територією з компактно розташованими на ній курортами, об'єднаними загальним округом санітарної охорони [97]. Натомість, найбільш цілісне, на нашу думку, визначення «курортному регіону» надав учений С.М. Алфьоров. Так, на думку автора, «курортним регіоном варто визначати території, де поширеним є надання оздоровчих послуг громадянам у період відпусток, туристичних поїздок та інших форм використання рекреаційних можливостей, зазвичай, з відривом від місця роботи або навчання, тимчасовим виїздом з місця постійного мешкання». Більш того, учений С.М. Алфьоров надав класифікацію курортних регіонів. Так, «курортні регіони поділяються за функціональним призначенням на: мінеральні (бальнеологічні), кліматичні (приморські та лікувально-профілактичні), загально-профілактичні (приморські) і лікувальні (мінеральні та лікувально-профілактичні); за спеціалізацією - курорти загального призначення і курорти для лікування конкретних захворювань; за характером природних лікувальних ресурсів - курорти державного та місцевого значення; за рівнем соціально-економічного розвитку - традиційні та нові курортні регіони та населені пункти» [8, с.10-12]. У цих умовах головним завданням курортних регіонів є надання особами можливості відпочити та оздоровитися, що гарантується визначеним у Конституції України правом на відпочинок.

Сучасні курортні регіони пропонують ефективно лікування та якісний відпочинок на будь-який смак, так як вони наділені широкими можливостями для задоволення різноманітних туристично-рекреаційних вимог. Так, у курортному регіоні вдало поєднуються унікальні природно-лікувальні фактори та добре оснащені лікувальні відділення, фешенебельні готелі та

невеликі затишні котеджі, теренкури та тіньові алеї парків для неспішних прогулянок, екстримальні розваги, ряд культурних закладів, наявність розкішних ресторанів, кафе та нічних клубів для любителів світських розваг. Усі курортні регіони прийнято поділять на кліматичні (приморські кліматичні та горні кліматичні), бальнеологічні та бальнеокліматичні. Детальніше зупинимось на приморських кліматичних регіонах. Ці регіони наділені двома основними компонентами: морський клімат та берегова зона моря чи океану для відпочинку на воді. У цю групу входять, наприклад такі регіони, як: Бордігера (Італія), Богнор-Ріджерс і Брайтон (Велика Британія), Атлантик-Сіті (США), Багамські острови тощо [109].

Природно-лікувальні фактори та рекреаційні ресурси є основою санітарно-курортного комплексу України та представляють собою загальнонаціональне надбання. Курортна галузь представлена сукупністю усіх виявлених та врахованих на території України курортних регіонів, лікувально-оздоровчих місцевостей і природно-лікувальних ресурсів [109]. З огляду на відносно велику кількість курортних регіонів в Україні, у межах нашої дисертаційної роботи ми дослідимо саме курортний регіон Півдня країни. Наразі, курортний регіон Південної України перебуває на стадії відновлення після кризи викликаній поширенням вірусної інфекції Covid-19, у зв'язку з послабленням карантинних обмежень, а також тим, що МОЗ України визнали морську солону воду в комплексі з яскравим сонцем ефективним засобом від захворювань, тому й відбувається зростання кількості відпочиваючих та туристів у регіоні.

Географічно Причорноморський регіон Півдня України складається з Одеської, Миколаївської та Херсонської області із регіональним центром – містом Одеса. Місто Одеса регіонознавцями вважається великим регіоноутворюючим та індустріальним центром та зоною культурного і економічного тяжіння для інших територій Південного – Причорноморського економічного району; характеризується ознаками районоформуючого впливу на всі інші території вказаної агломерації [172, с.69-78]. Поряд з викладеним,

Херсонську та Миколаївську області важко назвати регіонами переважно курортного типу, оскільки ознаками курортності тут наділені лише окремі території, вклад у економіку цих регіонів, наявність відповідної інфраструктури і соціально-економічне значення для регіону є лише частковим [172, с.449-468]. Оскільки структура виробництва і спеціалізація господарств, наприклад, Херсонської області тяжіє більше до сільськогосподарського типу, Миколаївської – до змішаного промислово-сільськогосподарського. У той же час, Одеська область та м. Одеса за своїм географічним розташуванням, економічною структурою, наявною кількістю та долею рекреаційних, курортних, розважальних комплексів та частки задіяних у цих сферах трудових ресурсів у суспільному житті регіону відноситься до яскраво вираженого курортного типу.

У цьому сенсі, курортні регіони наділені схожою характеристикою, яка впливає на соціально-економічний розвиток; є схожими за територіально-просторовим місцем розташування; є цілісним соціально-культурним кримінологічним середовищем. Тобто, курортні регіони Півдня України – це приморські територіально-просторові системи, що розташовані у південній частині материкової України на узбережжі Чорного і Азовського морів, які характеризуються особливим природно-рекреаційним і лікувально-оздоровчим комплексом, унікальними кліматичними, цілющими і грязьовими ресурсами, розвиненою соціальною, економічною, діловою і культурною сферами, сезонним збільшенням щільності населення з числа відпочивальників та заробітчан, наближеністю до молдавського, невизнаного придністровського, румунського, на півдні з територією АР Крим (наразі тимчасово окупованою росією), для яких визначальним є надання оздоровчих, туристичних та культурно-розважальних послуг особам. Специфічні ознаки курортного регіону привертають увагу туристів та представників бізнесу, які, як правило є фінансово-забезпеченими та привабливими категоріями громадян для вчинення щодо них корисливих злочинів – особливо крадіжок. У зв'язку з цим, з травня по вересень, так би

мовити у сезон відпусток, на територіях курортного регіону активізується місцевий та іногородній злочинний елемент. У цих умовах, курортний регіон Півдня України є макрорегіоном посиленої кримінологічної загрози[297].

Перші курорти міста Одеси виникли у 20-х рр. XIX століття, але стрімкий їх розвиток почався лише після Громадянської війни. Постановою РНК СРСР від 1932 року м. Одесу було проголошено курортом загальносоюзного значення. Одеський регіон має значний природно-рекреаційний потенціал. Цей регіон складається з трьох курортно-рекреаційних районів: Одеського, Білгород-Дністровського та Татарбунарського. Зазначається, що «головними природно-рекреаційними ресурсами цих районів були пляжі з комфортними кліматичними умовами та розміщення останніх на узбережжі Чорного моря» [297]. Клімат курорту – морський та степовий, м'який, з великою кількістю сонячних днів. Основними курортними середовища Одеси визнані бальнео-грязові та кліматичні – Аркадія, Куяльницький лиман, Лермонтовський, Холодна Балка; бальнео-кліматичні – Великий Фонтан, Затока, Лузанівка, Приморське, Чорноморка; грязьові й кліматичні – Лебедівка, Сергіївка, Хаджибеївський курорт [199].

Великим різноманіттям курортів наділена Миколаївщина, де досить розвинена туристична інфраструктура, розроблені ресурси лікувальних грязей та мінеральних вод. Відомими курортами Миколаївської області є с. Коблево, с. Лугове, с. Морське, с. Рибаківка, м. Очаків, с. Покрівка, а також пансіонати та бази відпочинку на березі Кінбурнської коси [255;161].

Починаючи з 1899 року стрімкого розвитку набрали курорти Херсонщини. Особливо популярним був курортний регіон в місці Скадовськ. До того ж, постановою Ради Міністрів УРСР № 197 від 1969 року була встановлена Скадовська медична зона, яка включила у себе: Залізний Порт, Більшовик, Скадовськ, острів Джарилгач та ін. Ці курорти Херсонської області й нині користуються популярністю та попитом серед відпочиваючих і туристів [169].

Отже, до курортного регіону Півдня України тяжіють такі групи областей, як: Одеська – область курортного типу; Миколаївська та Херсонська області – змішаного типу, з частковими ознаками курортності. Слід вказати, що хоча АР Крим є тимчасово анексованою територією, але, за своїми природно-кліматичними властивостями та структурою соціально-господарського комплексу, територія є відносно схожою із Одеською областю. Однак, все ж таки поставити їх в один ряд не є можливим, оскільки АР Крим є відносно самостійним територіально-просторовим півостровом, йому характерне особливе географічне розташування, наявність гірського масиву, дещо інша історія становлення та існування, наявність чималої кількості національних меншин та багато іншого.

Сучасне геополітичне розташування, роль, місце, стратегічне значення для економіки, військово-політичне значення територій регіонів Півдня України багато в чому ускладнює криміногенну ситуацію на цих територіях. Це обумовлене: їх наближеністю до державного кордону України, а також близькістю до осередків кримінальної напруженості, пов'язаної з тимчасовою анексією російською федерацією АР Крим; інтенсивними бойовими діями, окупацією російськими загарбниками і руйнуванням визволених територій після залишення окупантами захоплених територій Херсонської і Миколаївської областей; систематичними обстрілами і руйнуваннями Одеської, Херсонської та Миколаївської області 2022 – 2023 рр. Все це призвело до руйнування економічно-господарських комплексів, зниження курортно-туристичної привабливості Херсонської та Миколаївської областей, порушення зв'язків соціальної та логістичної інфраструктури, масової міграції і переселення населення з територій вказаних областей до м. Одеси та Одеської області. У сукупності це призвело до зниження активності соціально-економічних процесів у Миколаївській та Херсонській областях і, навпаки, до підвищення їх інтенсивності і загострення криміногенної ситуації на територіях м. Одеса та Одеської області. На сьогодні варто констатувати, що в умовах воєнного

стану, в силу без пекових складових, курортна та туристична привабливість і значення Херсонської та Миколаївської областей, на жаль, тимчасово істотно знизилися. І навпаки, роль та значення курортних властивостей Одеського регіону у наданні послуг з лікування, відпочинку та реабілітації поранених військових та цивільних істотно підсилилися.

З причин недостатнього вивчення, розробки проблематики географії злочинності в курортних регіонах та в умовах воєнного стану призводить до відсутності сучасних та ефективних програм протидії та запобігання поширенню злочинності в курортних регіонах, відсутність та науково-обґрунтованого знання про особливості таких регіонів знижує потенціал можливостей органів кримінальної юстиції в частині запобігання злочинності загалом та крадіжки зокрема у курортних регіонах. За своєю сутністю усе це вимагає концептуалізації такої відносно самостійної наукової проблеми, як запобігання крадіжкам у «курортному» регіоні Півдня України.

Отже, на наш погляд, в умовах воєнного стану, в результаті окупації та де-окупації, руйнувань соціально-економічної та житлової інфраструктури, втрати економічного потенціалу, масових вбивств українського населення, міграції значної частини мешканців до більш небезпечних регіонів, території Миколаївської та Херсонської області набули ознак регіонів екстримально-критичного типу і соціально-економічної та демографічної кризи. У той же час, курортний регіон Півдня України в сучасних реаліях та у вимірі воєнного стану – це сукупність подібних за географічними, природними, соціально-господарчими та кліматичними ознаками територіально-просторових систем, розташованих у Південній частині України, в межах соціально-економічного тяжіння Одещини, що характеризуються лікувально-оздоровчими властивостями, наявністю природно-лікувальних ресурсів, а також певними кримінологічними, історичними, економічними, демографічними, соціально-культурними параметрами, для яких визначальним є надання оздоровчих, реабілітаційних, туристичних та

культурно-відпочивальних послуг особам під час їх лікування, реабілітації чи відпочинку.

Що стосується наступного завдання цієї частини дисертаційного дослідження, то тут необхідно розкрити сутність крадіжки, як кримінологічного феномену. Однак, попередньо варто більш детально зупинитися на дослідженні цього майнового злочину в історичному розрізі. У цих умовах влучно зазначав учений Є.С. Назимко, що важливим є вивчення саме процесу виникнення та розвитку об'єктів дослідження в хронологічній послідовності [189].

Дійсно історичні згадування про крадіжки беруть свій початок ще з первісного суспільства, коли крадіжка була основним злочином проти власності та зустрічалися найчастіше серед інших антисоціальних діянь. Важко достеменно стверджувати, що стало передумовою для появи такого явища як «власність» – договір, речові чи зобов'язуючі відносини. Насамперед, на теперішній час власність – це право особи володіти, користуватися та розпоряджатися певною річчю [263]. Появу крадіжок ще у первісному суспільстві можна пояснити тим, що люди проживаючи у важких природно-кліматичних умовах, не маючи власного господарства та певного роду благ, були змушені викрадати їжу, знаряддя, зброю та хутро тварин у більш забезпечених осіб задля задоволення своїх власних потреб. Саме на той час такі діяння не карались, а вважались своєрідним способом мисливства [219, с. 210]. Слід зауважити, що історичні передумови існування цього явища зустрічалися ще у Біблії, в якій зазначено: «Не будете красти!», згодом ця настанова була втілена у восьмій Божій Заповіді: «Не кради!» [39].

З плином часу був складений Вавилонський збірник законів царя Хаммурапі, в якому згадуються такі склади майнових злочинів, як: «крадіжка надбання Бога чи палацу, крадіжка вола, вівці, осла, свині, човна, які є власністю Бога, мушкениму, крадіжка зрошувального засобу, шкіряного відра, сапи» [113]. Натомість, ще в епоху античності крадіжки почали

поділяти на окремі категорії, які можна охарактеризувати як відкриті, неявні та приховані.

Дещо пізніше набуло розвитку римське право, яке стало підставою для формування переконань, що власність – це суто юридичне явище. Римське право під власністю вбачало повне панування особи над річчю, що виражалось у володінні, користуванні та розпорядженні майном. З огляду на це, у римських юристів майнові злочини розглядались, як повне вилучення чужого майна, а також як посягання на складові право власності: право користування (*furtum usus*) та право володіння (*furtum possessionis*) [93, с. 49]. У той час за вчинення крадіжок передбачалась сувора відповідальність у відповідності до Законів XII таблиць. Окрім цього, саме у цьому Законі за реалізацію крадіжок передбачався самосуд, відповідно до якого кожна особа мала право вбити крадія на місці вчинення ним незаконного заволодіння майном, без притягнення у подальшому до відповідальності. Констатуємо, що у зв'язку з тим, що українською державою здійснено рецепцію норм римського права, тому визначені поняття майнових злочинів загалом та крадіжок зокрема у стародавніх історичних правових джерелах мають подібні ознаки з тими, що нині широко використовується у чинному кримінальному законодавстві, а також у наукових працях вчених сучасності.

Стрімкого становлення та розвитку «крадіжка» зазнала у період існування Київської Русі. З початком укладання договорів Київської Русі із Візантією та виданням «Руської Правди» – першого джерела права, давньоруське кримінальне право не знало такого поняття, як крадіжка. На той час термін «крадіжка» був інтерпретований як «татьба». Під терміном «татьба» (від старослав'янського перекладається «таємний», «таїтися») розуміється злочинне викрадення або таємне чи насильницьке відібрання майна [237, с. 645]. В нормах «Руської Правди» відображались гарантії людини на охорону державою та законом її майна, землевласникам і землеробам гарантувалась охорона угідь та орного наділу. Майновими діями, що каралися відповідно до «Руської Правди», визнані: викрадення

чужого майна, недозволене користування чужою худобою (це стосувалось бойових та їздових коней), навмисне знищення чужого майна [251, с. 10].

У час перебування значної частини українських територій у складі Великого князівства Литовського, здійснилось укладання Литовського Статуту у XVI столітті, який вважають однією із найбільших правових пам'яток та джерел права того часу, яка відіграла значну роль у процесі систематизації права українського середньовіччя. За Литовським Статутом крадіжка (татба) розглядалась, як таємне викрадення майна та виражалась термінами «украдено», «злодійство». Згодом, під час поширення магдебурзького права чинним був визнаний юридичний документ під назвою «Саксонське дзеркало», в якому крадіжки визнавалися таємним заволодінням чужою річчю, крім цього, почали виділяти грабунок (відкрите привласнення чужої речі) та розбій (грабіж із застосуванням насильства) [251, с. 20]. На заміну магдебурзькому праву прийшло козацьке право, в якому передбачався досить широкий перелік злочинів проти власності, а саме: крадіжка, пограбування, приховування краденої речі, знищення чужого майна [251, с. 21]. Отже, встановлено, що у цей час «крадіжка» пройшла досить стрімкий етап становлення та розвитку, крім того, сформовано розбіжність крадіжки від інших майнових злочинів.

Починаючи з XVIII століття спостерігається удосконалення та законодавче закріплення поняття «крадіжки». Так, у першій половині XVIII столітті відбулась кодифікація українського права, що носила назву: «Права, по которым судится малороссийский народ» (1743). Відповідно до цього нормативно-правового припису під майнові злочини підпадали: «розбій, під яким розуміли насильницький збройний напад із метою заволодіння майном; пограбування, що представляло собою відверте заволодіння чужою річчю з метою привласнення в цілях виконання судового присуду, або на покриття боргу чи заподіяної шкоди; крадіжка, яка могла бути простою чи кваліфікованою та полягала, відповідно, у таємному викраденні чужого майна. Тяжкими крадіжками вважалися також пограбування церков та

могил, викрадення вільної людини та продаж її у неволю» [251, с. 31]. Також у нормах цього документу вперше знайшли відображення такі дефініції, як «крадіжка із проникненням до закритого приміщення», «рецидив крадіжки» та «нічна крадіжка».

У ХХ столітті особлива увага законодавця була прикута захисту державної власності. У Кримінальному Кодексі УРСР від 1922 року під поняттям крадіжка розуміли «таємне викрадення майна, яке знаходиться у володінні, користуванні або віданні іншої особи або установи», а вже в Кримінальному кодексі УРСР від 1927 року законодавцем більш чітко сформовано визначення терміну «крадіжка», під яким розуміється таємне викрадення чужого майна [285, с. 14]. У період Другої світової війни кримінальне законодавство, як і інші сфери людського буття, зазнало застою, оскільки увага держави та її органів була зосереджена на подоланні воєнного конфлікту. Після закінчення війни кримінальне законодавство про крадіжки почало розвиватися більш рішуче, відтак, у 1947 році були прийняті два укази Президії Верховної Ради СРСР – «Про посилення охорони приватної власності громадян» та «Про кримінальну відповідальність про розкрадання державного і громадського майна», в яких крадіжка розглядалась, як таємне або відкрите викрадення індивідуального майна громадян. Натомість, у Кримінальному Кодексі УРСР від 1961 року відбувся поділ всіх посягань на власність на дві категорії, тоді ж, поняття крадіжки трактували як таємне викрадення індивідуального майна громадян або державного, або колективного майна [156, с. 67]. Таке визначення діяло аж до 2001 року, лише тоді вже у рамках незалежності України законодавцями було представлено чинний Кримінальний Кодекс України, в якому представлено сучасне трактування «крадіжки».

Так, у чинному КК України, зокрема статті 185, зазначено, що крадіжка – «це таємне викрадення чужого майна» [144]. Звісно, що крадіжка є корисливим протиправним обернення чужого майна свою користь (чи інших осіб). У Постанові пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10

«Про судову практику у справах про злочини проти власності», крадіжка (таємне викрадення чужого майна) – «це викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілого чи інших осіб» [223]. Як справедливо вважає В.Ю. Дрозд, «крадіжка – це найпоширеніший злочин проти власності загальнокримінального спрямування, що завдає значної матеріальної та моральної шкоди громадянам, суб'єктам господарювання та державі. Ступінь суспільної небезпеки вказаних посягань підвищується у випадку вчинення останніх повторно, за попередньою змовою групою осіб чи організованою групою, шляхом проникнення в житло, інше приміщення чи сховище, у великих або особливо великих розмірах» [95, с. 18]. Наприклад, М.А. Фецин взявши за об'єкт дослідження саме кишенькові крадіжки, вважає, що «цей вид крадіжок є найбільш професійним типом злочинної діяльності у зв'язку з тим, що цей вид посягання вимагає від злочинця відповідної підготовки до вчинення посягання, яка може включати досить тривалий період з навчанням чи навіть підвищенні кваліфікації злочинного профілю» [257, с.145-146]. У той же час, вчений В. В. Кузнецов «під крадіжкою як кримінально-правовим явищем розглядає сукупність злочинів, пов'язаних з таємним корисливим вилученням чужого майна, головним чи додатковим об'єктом яких є відносини власності». Автор наголошує, що «визнання крадіжки кримінально-правовим явищем буде сприяти не тільки реальному дієвому реформуванню кримінального законодавства, а й дозволить переглянути пріоритети боротьби держави з таким суспільно небезпечним явищем і підвищить ефективність роботи правоохоронних органів з попередження, розкриття, розслідування крадіжок та зменшення їх шкідливих наслідків» [157, с. 73]. Варто зазначити, що учені представили доволі обґрунтовані визначення крадіжки, але їх перелік є невичерпаним, тоді, як трактування крадіжки може виражатися у різноманітних формах.

В аспекті цього відмітимо, що вітчизняні та зарубіжні вчені традиційно відносять крадіжки до найбільш масових злочинів, як в Україні, так і в інших

країнах світу, незалежно від їх географічного положення, рівня економічного розвитку, стабільності політичної ситуації тощо. Так, учена Ю.А. Дорохіна визначає, що «злочинне посягання у вигляді крадіжки негативно впливає на усі сфери життєдіяльності суспільства, у зв'язку з тим, що посягає саме на право власності, завдаючи шкоди різним суб'єктам такого права, що в сукупності породжує невпевненість у стабільності матеріального становища суб'єктів володіння цим майном» [94, с. 353]. Крім цього, крадіжка, за її твердженням, «характеризується низкою специфічних рис, а саме: а) винна особа не має юридичних повноважень відносно викраденого майна (заволодіваючи чужим майном, особа усвідомлює, що не має ні дійсного, ні передбачуваного права на майно, вилучає його всупереч волі власника); б) винна особа використовує ненасильницький спосіб заволодіння чужим майном; в) винна особа прагне бути непомітною (або ж прихованими можуть залишатися її дії)» [94, с. 354].

Кримінально-правова характеристика крадіжки дає змогу висвітлити її основні специфічні риси, як злочинного діяння. Так, об'єктом крадіжки виступають суспільні відносини у сфері власності. Предметом крадіжки є: «а) рухоме і нерухоме майно; б) речі з особливим правовим режимом (частково вилучені з цивільного обігу); в) валюта, цінні папери, інші валютні цінності, інші документи (квитки різних лотерей, телефонні картки і т. п.)» [157, с.73]. Об'єктивна сторона крадіжки полягає у тому, що вона є різновидом викрадення, вирізняючись з-поміж інших видів способом вилучення майна - таємністю. Таємність як основна ознака крадіжки, полягає в тому, що особа, яка вчиняє цей злочин, вважає, що вилучає майно непомітно для потерпілого. Суттєвим моментом є «факт усвідомлення таємності злочинцем, навіть коли таку крадіжку помічав потерпілий чи інші особи, а злочинець вважав, що діє непомітно від них — таке діяння залишатиметься саме крадіжкою» [135].

Крадіжка вважається закінченою з моменту вилучення майна та наявності реальної можливості розпоряджатися ним як своїм власним

майном, тобто отримання можливості по факту продати, сховати, подарувати, використати на свої потреби тощо. Якщо такої можливості не було, вчинене повинно кваліфікуватися як замах на крадіжку [223].

Суб'єктом досліджуваного кримінального правопорушення може бути осудна особа, яка досягла 14-річного віку. У свою чергу, суб'єктивна сторона крадіжки виражається у прямому умислі, зокрема: «особа усвідомлює, що посягає на чужу власність, таємно вилучає чуже майно, на яке вона не має ніякого права, передбачає спричинення матеріальної шкоди в певному розмірі і бажає завдати таку шкоду. Кваліфікуючими ознаками крадіжки є: повторність; вчинення крадіжки за попередньою змовою групою осіб; в особливо великих розмірах, організованою групою; поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, що завдала значної шкоди потерпілому» [223]. Отже, кримінально-правова наука приділяє увагу теоретичній складовій крадіжки, детально розкриваючи її.

Крадіжки слід відрізнити від інших корисливих злочинів. Так, на практиці злочинне посягання на власність у вигляді крадіжки має менший ступінь суспільної небезпечності на відмінну від грабежу чи розбою. Наприклад, грабіж – це злочин, що полягає у відкритому заволодінні чужим майном, який вчиняється із застосуванням будь-якого насильства або погрози його застосування [144]. Спільною ознакою крадіжки та грабежу є «заволодіння чужим майном, що виражається у завданні потерпілому матеріальної шкоди, однак грабіж на відмінну від крадіжки спричиняє шкоду фізичному та/або психічному здоров'ю особи, яка може проявлятися у переляку, стресі, різкому підвищенні тиску, істериці, емоційній травмі, тілесних ушкодженнях, які призвели до певних обмежень фізичного плану, болі тощо» [168, с. 39]. Щодо розбою, то він на протигагу крадіжці посягає на два основні об'єкти, зокрема: право власності та життя і здоров'я особи, поєднуючи корисливі наміри з агресивними, насильницькими засобами їх задоволення. У цьому сенсі, «крадіжки спричиняють менший тиск на психіку особи, тоді, як злочинці під час скоєння грабежу чи розбою застосовують

словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втрати здатності захистити себе і можуть заподіяти або заподіяли шкоду психічному здоров'ю» [168, с.44-45].

Повертаючись до дефініції крадіжки, зауважимо, що у зарубіжних країнах поняття «крадіжка» трактується дещо в інакших формах на противагу вітчизняним. Наприклад, згідно приписів «Закону про викрадення» (1968 р.) в Англії під крадіжкою розуміється «нечесне привласнення однією особою майна, яке належить іншій особі, з наміром назавжди позбавити останню цієї власності. При цьому не має значення, чи правопорушник мав на меті лише заволодіти майном, чи отримати з цього якусь користь для себе (обернути на свою користь)» [245]. Британські вчені вважають, що «однією з найпоширеніших проблем у світі є проблема крадіжок. В ході своїх досліджень вони спробували дати відповіді на питання, які причини змушують людину красти, і від яких чинників залежить рівень злочинства в суспільстві. Провівши практичний експеримент, вчені підтвердили, що до посягання на чуже схильні як багаті, так і бідні люди. При цьому багаті люди крадуть навіть частіше бідних, бо відчують свою безкарність» [141].

У Кримінальному Кодексі Франції законодавцем кримінальні правопорушення проти власності виділено Книгу III «Злочини та проступки проти власності» де міститься ст. 311-1 КК Франції, згідно з якою «крадіжкою є обманне вилучення чужої речі». Примітно, що французький законодавець прирівняв до крадіжки також діяння, яке полягає у «нечесному вилученні енергії на шкоду іншої особи». При цьому річ має бути чужою, тобто належати іншій особі, і щодо якої обвинувачений не має жодних прав [261].

Згідно Німецького кримінального законодавства під крадіжкою прийнято розуміти «вилучення чужого рухомого майна іншої особи з метою його протизаконного привласнення». У той же час, латвійський законодавець

надає визначення крадіжки подібне до визначення у національному кримінальному праві - «таємне або відкрите викрадення чужого майна» [142]. Таким чином, з урахуванням особливостей понять та їх змістовного навантаження, яке було знайдено у нормативно-правових документах зарубіжних країн, у цьому випадку Англії, Франції, Німеччини та Латвії, встановлено, що поняттю «крадіжка» притаманна одна спільна риса, яка об'єднує законодавства зазначених країн, в тому числі Україну, а саме те, що вона у будь-якому випадку полягає у заволодінні чужим майном.

У сучасних кримінологічних джерелах крадіжка розглядається як негативне явище та процес нашої дійсності. В той же час, крадіжка підпорядковується певним статистичним закономірностям, які можуть бути відображені в кількісних та якісних показниках і використані для подальшого дослідження [14, с. 114-117]. В аспекті цього, першочерговому вивченню підлягають кількісно-якісні параметри крадіжок. У контексті нашого дисертаційного дослідження вивчення та аналіз стану крадіжок базуватиметься на узагальненні специфічних рис сукупності крадіжок та осіб, що їх вчиняють, тобто крадіїв, у межах територіального простору курортних регіонів Півдня України.

Раціонально розглядати крадіжки з боку конкретних особливостей. В аспекті цього, виявлення регіональних особливостей охоплює вивчення подібностей та відмінностей кількісних і якісних показників злочинності у регіонах [18, с. 11-12]. У зв'язку з цим, вивчення об'єкта та предмета дослідження по описаній вище схемі має вагоме значення, так як зумовлює структурність, послідовність і систему нашої дисертаційної роботи. В цьому випадку, комплексним дослідженням крадіжки у курортних регіонах Півдня України є: повне вивчення регіональних особливостей крадіжок на Півдні країни, у територіально-просторових межах курортного середовища; встановлення закономірностей, що відбивають територіальне подібне та відмінне у стані, регіональній структурі розподілу, динаміці, інтенсивності, географії поширення крадіжок у курортних регіонах Півдня України; їх

групування за рівнем кримінальної враженості від злочинних посягань у вигляді крадіжок; вивчення криміногенних факторів вчинення крадіжок у курортному регіоні.

В аспекті цього метою дослідження крадіжки у регіональному розрізі [18, с. 11-12; 269, с. 42-45] є виявлення закономірностей її функціонування у регіоні курортного типу Півдня України. На підставі одержаних даних про такі закономірності ми зможемо здійснити вдосконалення, модернізацію та комплексне оновлення системи заходів запобігання крадіжок у курортному регіоні Півдня України. Саме тут інформаційною складовою нашого дослідження виступлять офіційні дані, що знаходяться в статистиці Генеральної прокуратури України, МВС України та інших державних установах, щодо крадіжок в регіонах, а також результати анкетування респондентів, дані вивчення матеріалів кримінальних проваджень та судових вироків. Об'єктом аналізу регіональних особливостей крадіжок є сама крадіжка, зокрема її кількісна характеристика, що виражається у рівні, структурі, динаміці та географії [15, с. 97].

Отже, право власності є одним із найдавніших прав особи, що із плином часу майже не змінило свою правову природу, й на сьогоднішній день залишається одним із основоположних прав людини у розвиненому суспільстві. Крадіжка як злочинне посягання на право власності, зазнало суттєвих еволюційних змін починаючи з часів первісного суспільства, епохи античності, Середньовіччя та закінчуючи Новітнім і Новим часом. Тогочасне законодавство мало дещо надмірну жорстокість, однак таке ставлення до майнових злочинів призвело до вдосконалення кримінально-правових норм. Однак, варто зазначити, що у загальному вигляді трактування крадіжки у історичних юридичних джерелах майже подібне тому, що зберіглося до нашого часу та широко відображається у сучасному кримінальному законодавстві.

У цьому сенсі, стверджуємо, що крадіжка – це найпоширеніший злочин в Україні, корисливої спрямованості, що входить до структури злочинів

проти власності, який за своєю сутністю полягає у таємному викраденні чужого майна. Крім того, крадіжка – це злочин, що здатний поставити кожного члена суспільства у скрутне матеріальне становище, тобто залишити жертв на межі бідності, вплинути на якість життя населення, викликати психологічну стурбованість осіб за збереження майна, створити атмосферу незахищеності та напруги у суспільстві тощо.

Таким чином, беручи за основу вивчення та узагальнення вищенаведених наукових надбань, у межах нашого дослідження пропонуємо такі визначення «курортному регіону Півдня України» та «крадіжці» як категоріям кримінологічного аналізу. Так, 1) «Курортні регіони Півдня України» – це приморські територіально-просторові системи, що розташовані у південній частині материкової України на узбережжі Чорного і Азовського морів, які характеризуються особливим природно-рекреаційним і лікувально-оздоровчим комплексом, унікальними кліматичними, цілющими і грязьовими ресурсами, розвиненою соціальною, економічною, діловою і культурною сферами, сезонним збільшенням щільності населення з числа відпочивальників та заробітчан, наближеністю до молдавського, румунського, придністровського кордонів, а також на півдні з територією АР Крим (наразі тимчасово окупованою росією), для яких визначальним є надання оздоровчих, туристичних та культурно-розважальних послуг особам. До складу курортного регіону Півдня України відноситься: території, які за своїми соціально-економічними, географічними, рекреаційними і т.д. ознаками є схожими та тяжіють до регіону Одещини. 2) «Крадіжка» – це найпоширеніше кримінальне правопорушення в Україні та її регіонах, корисливої спрямованості, що входить до структури злочинів проти власності, який полягає у таємному викраденні чужого майна. Це – протиправне діяння, що створює загрозу для безпеки всіх майнових сфер життєдіяльності суспільства, негативно впливає на соціально-економічне благополуччя держави, завдає значної майнової шкоди окремим фізичним та юридичним особам, створює умови для переживань за стан збереження свого

майна, створює атмосферу напруги та незахищеності. Зазначена термінологія та її тлумачення нами розглядається в якості базової для провадження дослідження регіональних особливостей поширення крадіжок у курортних регіонах Півдня України.

1.3. Методика дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України

Особливого значення під час кримінологічного дослідження крадіжок у розрізі регіонів курортного типу набуває визначення раціональної методології та методики вивчення цього феномену. Для досягнення мети та вирішення завдань будь-якого регіонального кримінологічного дослідження, на наш погляд, впливає якісний та науково-обґрунтований підбір методів, прийомів, форм і способів вивчення обраної проблематики, які б у повному обсязі надавали можливість отримати об'єктивні й достовірні наукові результати. Це пояснюється тим, що у залежності від змісту застосованих методологічних засад й буде створюватися фундамент знань для втілення їх у практичній площині.

Зауважимо, що сучасні тенденції запобігання крадіжкам, на жаль, зводяться до формальних дій. У той же момент, методологічне забезпечення залишається на рівні десятирічної давнини, що в сукупності призводить до значного погіршення криміногенної ситуації в окремо взятих регіонах та всій території країни загалом. У зв'язку з цим, визначення основних засад методики дослідження крадіжок у курортному регіоні дасть змогу провести фундаментально-обґрунтоване пізнання цього суспільно-небезпечного феномену, що стане важливим кроком при створенні міцної системи запобігання злочину, пов'язаному з таємним викраденням чужого майна. Іншими словами, у контексті вивчення особливостей крадіжок у курортному регіоні Півдня України першочерговою задачею є визначення методології та

методики, так званих, інструментів досягнення мети та вирішення завдань нашого регіонального кримінологічного дослідження.

В аспекті нашого регіонального кримінологічного дослідження ключовою концепцією є розвиток теорії створення безпечного курортного середовища від корисливих посягань у вигляді крадіжок для місцевого населення, а також для відпочиваючих і туристів. Основна ідея дисертаційного дослідження полягає в закріпленні положення про те, що крадіжки у курортному регіоні Півдня України мають власну притаманну регіональну специфіку та обумовлюються системою криміногенних факторів, які необхідно враховувати локальним правоохоронним органам у процесі розроблення системи заходів запобігання цьому виду корисливих злочинів, беручи за основу систематичний моніторинг криміногенної ситуації поширення крадіжок у Південному регіоні курортного типу.

У кримінологічній науці розроблена широка, на наш погляд, система методів дослідження, за допомогою яких реально отримати об'єктивну інформацію про регіональні особливості крадіжок. У цьому сенсі, основна задача представляється у визначенні методологічних та теоретичних засад, які будуть сприяти досягненню мети із наукового пізнання обраного об'єкта та предмета дослідження, що стане підтвердженням або спростуванням представлених наукових гіпотез. Тут мова заходить за методологію як за вчення про пізнання специфіки крадіжок у курортному регіоні Півдня України, їх детермінацію та особливості запобігання.

Лише грамотний підбір методологічної складової сприятиме проведенню всебічно обґрунтованого регіонального кримінологічного дослідження крадіжок. Підтвердженням цих слів є результати наукових праць А.М. Бабенка, який вірно звернув увагу на те, що «наукова достовірність будь-яких досліджень (в тому числі й регіональних), а так само якість їх результатів у певній мірі пов'язана з вірністю визначеної методологічної бази» [17, с. 79]. Плюс до того, справедливо зазначає А.П. Закалюк, що «застосування наукових методів надає пізнанню якісної

відмінності від інших форм та навіть від аналітичного знання. Науковий метод, у цьому випадку, є системотворчим елементом, завдяки якому існують усі інші елементи системи, зокрема й результати наукового пізнання» [112, с. 97]. Фундаментальною основою моделі наукового пізнання крадіжок у курортному регіоні Півдня України виступає кримінологічна теорія пізнання, яку ми не можемо оминати, а також залишити без розгляду сутність, межі, предмет та специфіку кримінологічного гносеологічного вчення.

Відмітимо, що у більшості наукових робіт дещо відрізняються визначення понять – методологія, методика та методи дослідження, крім того деякі вчені гадають, що ці наукові поняття є синонімами [68, с. 31-33]. Однак, зауважимо, що ці поняття є неоднаковими та за своєю природою по-різному інтерпретуються. Тому проаналізуємо кожен з них послідовно.

Так, отримання достовірних наукових знань досягається за рахунок вивчення та ретельного дослідження визначених об'єктів та явищ проводиться відповідно до вимог теорії пізнання [17, с.110]. Початковим шаблоном цієї теорії пізнання є методологія, тобто вчення про шляхи та засоби, за допомогою яких вирішуються завдання наукового пізнання [68, с. 31;142, с. 47; 112]. Учені В. М. Шейко та Н. М. Кушнарєнко, вважають, що «методологія – це концептуальний виклад мети, зміста, методів дослідження, що забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища» [277, с. 26]. Іншими словами, «методологією є система принципів наукового дослідження, тобто вчення про науковий метод пізнання законів природи, яке провадиться за рахунок використання методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання» [196]. Заслуговує на увагу думка Е. Г. Юдіна, який зазначає, що «методологія – це вчення про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності. Методологія складає незамінний компонент будь-якої діяльності, оскільки остання за своєю сутністю стає предметом усвідомлення, навчання і раціоналізації»[17,

с.54-85]. Справедливо зазначає О.І. Острогляд, що «методологією є система теоретико-світоглядних концепцій, які разом визначають похідні принципи наукового пошуку і аналізу, а також методів пізнання, які застосовуються при проведенні того чи іншого дослідження» [203, с. 46-47]. Отже, методологія – це важливий компонент, без якого неможливе проведення кримінологічних досліджень.

За допомогою методології кримінологічного дослідження, як зазначає О.В. Олишевський, «можливо визначити рамки останнього та перспективу використання отриманих наукових результатів для майбутнього розвитку теоретичних положень та удосконалення практики протидії злочинності. Методологія стає у нагоді, коли необхідно вірно вивчити злочинність та причини і умови, що її детермінують, а так само осіб-злочинців, особливості їх характеристик, на основі чого отримується змога визначити можливі шляхи запобігання. У цьому сенсі, застосування методології виключає спрощений підхід до проблеми взаємозв'язків та однозначне пояснення показників злочинності. Досягненні, таким чином, нові знання є об'єктивними, тоді, як висновки обґрунтованими, що дає можливість запропонувати певні рекомендації та прийняти необхідні рішення» [200]. Як вважає учений Г. А. Аванесов «методологія дає можливість визначити рамки такого дослідження, а також використання його результатів для подальшого розвитку кримінології й удосконалення практики запобігання злочинності; забезпечити науковий підхід до організації кримінологічних досліджень; забезпечити у процесі кримінологічного дослідження не тільки отримання нового знання, а й розуміння сутності явищ, що вивчаються» [17, с.54-85].

Аналогічної думки дотримується й вчений В.М. Попович. Методологія кримінологічної характеристики, на його переконання, визначається як вчення про методи, методики та засоби дослідження, порядок їх застосування, особливості предметно-технологічного змісту досліджуваної сфери тих, чи інших суспільних відносин, особливості мети і завдання дослідження, які спрямовані на вивчення і відображення сучасної структури

злочину, злочинності, особи жертви та злочинця, криміногенних факторів появи злочинів, особливості запобігання та протидії вчинення злочинів та відтворенню злочинності [218, с. 18]. Таке тлумачення методології, на наш погляд, є найбільш повним та включає у себе основні характеристики необхідні при проведенні кримінологічного дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України.

Отже, логічно-правильне застосування методології у кримінологічному дослідженні дає можливість більш глибоко пізнати істину проблеми, а також стимулювати діяльність, пов'язану із всебічним вивченням суспільно-небезпечних явищ, передусім крадіжок у середовищі курортного типу.

Щодо методики дослідження, то тут також серед вчених існують різні бачення. Так, А.М. Бабенко вірно зазначає, що «методика у регіональних кримінологічних дослідженнях представлена у вигляді упорядкованої сукупності прийомів, процедур, операцій, правил дослідження на основі одного або кількох методів» [17, с. 110]. Учений І.М. Даньшин зазначає, що «методика кримінологічних досліджень – це сукупність методів, спеціальних технічних прийомів, направлених на використання певного методу та аналіз зібраного за їх допомогою емпіричного матеріалу» [82, с. 137]. Варто зазначити, що методика відрізняється від методології. По-перше тим, що методика становить чітко визначену при конкретному дослідженні сукупність правил та вимог, що належать до конкретного кримінологічного дослідження; а по-друге тим, що методика конкретизує методологію, адже застосовуючи певні теорії та принципи методології, вона їх модифікує /та пристосовує для теми і завдань конкретного дослідження [237, с.134-135].

У процесі проведення кримінологічних досліджень доволі широко застосовують різні методологічні підходи [17, с.54-85; с. 885-887]. Методологічний підхід – це форма впровадження в юриспруденцію методологічних основ наук різних галузей, а саме: філософії, соціології, політології, психології і т.п. [235, с. 29]. За результатами робіт вчених

вбачається, що у кожному дослідженні використовують різні методологічні підходи.

Наразі у кримінологічній науці, так званім попитом, характеризуються «територіально-географічний», конкретно-кримінологічний та комплексний соціально-кримінологічний підходи. Так, територіально-географічний підхід дає можливість дослідити географічне середовище курортного (або будь-якого іншого) типу, що зумовлює розвиток виробничих комплексів. У межах нашого кримінологічного дослідження використовувався переважно соціально-географічний підхід, який допоміг нам вивчити крадіжки та їх соціально-кримінологічні властивості у регіоні курортного типу в ракурсі складної взаємодії історичних, соціологічних, природних, рекреаційних, культурних, економічних та географічних підструктур, у сполучі із суб'єктивними чинниками, які мають домінуючий вплив на зміни кримінологічних показників і є інформаційно-аналітичним підґрунтям для побудови ефективної системи запобігання та профілактики крадіжок в курортному регіоні Півдня України.

Зі свого боку конкретно-кримінологічний підхід будується на основі проведення методики аналізу, виконання порівняння, що виконується з метою виявлення особливостей соціальної обумовленості та широким практичним застосуванням. Саме у нашому дослідженні конкретно-кримінологічний підхід використовувався під час вивчення кількісних та якісних показників крадіжок, їх географічного розподілу в областях, у визначенні криміногенних факторів локалізації крадіжок, а також при розробці оновленої та вдосконаленої системи заходів запобігання цьому корисливому злочину.

В свою чергу, комплексний соціально-кримінологічний підхід полягає у «вивченні злочинності як наслідку через дослідження територіально-криміногенного аспекту особливостей розвитку регіону як причини» [7, с. 17-18; 256, с. 18; 258]. В рамках нашого дослідження за допомогою комплексного соціально-кримінологічного підходу ми отримали можливість:

вивчити детермінанти, які впливають на криміногенну обстановку у курортному регіоні Півдня України; проаналізувати регіональні закономірності крадіжок; виявити вплив соціальних та економічних умов на кількісно-якісні показники крадіжок; представити пропозиції щодо зменшення рівня крадіжок у межах цього регіону.

Системоутворюючим та інноваційним у ході проведення кримінологічного дослідження є регіональний підхід. Повне вивчення об'єкта і предмета дослідження здійснюють загальні (антропологічний, аксіологічний та соціологічний) підходи та спеціальні підходи (територіальний, соціально-географічний, конкретно-кримінологічний і комплексний соціально-кримінологічний). Стверджуємо, що зазначені підходи дали можливість вирішити низку наукових задач на наступних етапах дослідження, а саме: раціонально систематизувати вчення щодо феномену крадіжок та їх детермінацію у курортних регіонах Півдня України, задля розроблення узгодженого погляду на проблему запобігання цьому різновиду корисливому злочину.

У процесі практичного втілення методологічних засад вивчення крадіжок у курортному регіоні Півдня України методикою кримінологічного дослідження необхідно враховувати значну кількість параметрів курортного регіону, зокрема: специфіку територіально-просторового розташування, історичні передумови становлення і розвитку, природно-кліматичні умови, національний й етнічний склад населення, соціальний, економічний та культурний розвиток, інфраструктуру та багато іншого. Ці відомості є джерелами інформації про сутність курортного середовища, в якому формуються та активно розвивають антисоціальні передумови, а також відомості про причини та умови вчинення крадіжок у регіоні курортного типу Півдня України. На основі комплексної інформації про крадіжки та криміногенні детермінанти їх вчинення у курортному регіоні Півдня України, розроблюються стратегії оновлення та удосконалення системи

заходів протидії цьому суспільно небезпечному діянню, як в межах досліджуваного регіону, так і в Україні загалом.

За прикладом раніше проведених науково-обґрунтованих кримінологічних досліджень злочинності в розрізі регіонів [153; 71; 14], виділимо завдання кримінологічної характеристики крадіжок у курортному регіоні Півдня України. Такі завдання виражаються: у визначенні загальної інформації про крадіжки у курортному регіоні як про об'єкт аналізу, а саме показників їх стану, рівня, структури, динаміки, географії; у виявленні закономірностей крадіжок; у розкритті специфічних рис крадіжок у курортному регіоні. Рамками кримінологічного дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України ми вважаємо аналіз територіально-просторових розбіжностей та схожостей між окремо взятими територіями, що характеризуються ознаками курортного типу.

С.М. Алфьоров запропонував оптимальну схему реалізації процедурного блоку вивчення злочинності в курортних регіонах. У зв'язку з тим, що й у дисертаційному дослідженні С.М. Алфьорова, й у нашій праці основна ідея полягає у пізнанні феномену «курортної злочинності», тому раціональним є часткове застосування схеми дослідження указаного вченого [7]. Окрім цього, однією з кращих моделей регіонального дослідження злочинності, в тому числі й корисливої у вигляді крадіжок, є розроблена ученим А.М. Бабенко схема вивчення різних суспільно-небезпечних явищ та феноменів. Допоміжною ланкою у досягненні основної мети дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України, на наш погляд, виступає схема вищезазначеного автора, що включає: вибір теми дослідження; складання плану; висунення та перевірка гіпотези; дослідження стану наукової розробки проблеми; проведення кількісно-якісного аналізу злочинності у регіональному розрізі; аналіз та узагальнення результатів наукового дослідження; надання висновків та рекомендацій [17]. Отже, вищевикладена схема є найбільш повною, тому окремі складові роботи вченого нами будуть використовуватися у процесі організації та реалізації

процедури пізнання феномену крадіжки, а також під час розробки заходів запобігання цьому протиправному діянню.

Важливого значення для точного та науково-обґрунтованого регіонального кримінологічного дослідження набувають методи дослідження. Метод (від грецького *methodos* – шлях до чого-небудь або шлях крізь) – трактується як «засіб досягнення мети, спосіб дослідження явища, який визначає планомірний підхід до їх наукового пізнання та встановлення істини. Науковий метод – це спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження» [131, с.47]. Тобто, «основним призначенням методу варто визначити отримання нової інформації про навколишню реальність, з'ясувати суть явищ і процесів, розкритті законів та закономірностей розвитку, сформулювати особливості функціонування об'єктів, які досліджується» [117; 110; 17]. У нашому випадку застосування методів дослідження дасть змогу правильно сформулювати яким чином або в якій послідовності виконувати дії для вирішення поставлених перед нами наукових завдань. Важливою стороною наукового методу є обов'язок об'єктивності, що пояснює та обумовлює повне виключення можливості суб'єктивного тлумачення одержаних результатів. У цьому сенсі, вкрай необхідним є перевірка усіх раніше отриманих знань, тобто не повинні прийматися за істину ті або інші твердження, навіть якщо вони виходять з наукових праць авторитетних вчених.

Використання правильних методів спрямовує хід думок науковця, відкриває перед ним найкоротший шлях для досягнення мети та забезпечує можливість раціонально витратити енергію і час. За допомогою комплексного використання методів дослідження вивчаються конкретні проблеми злочинності загалом та проблеми крадіжок зокрема. Тому правильний підбір методів дослідження потребує знання їх класифікації.

Учені О. Г. Данильян та В. М. Тараненко пропонують поділяти методи залежно від логіки пізнавального процесу на загально логічні, емпіричні і

теоретичні. Також залежно від ступеня узагальненості вони поділяють методи на загально філософські, загальнонаукові та часткові [81]. Натомість учена О. В. Крушельницька «поділяє методи наукового пізнання на філософські, загальнонаукові, конкретно-наукові та спеціальні. До загальнонаукових методів віднесено такі засоби і прийоми, що з певними модифікаціями використовуються в науках з урахуванням особливостей конкретних об'єктів дослідження. Крім того, конкретно-наукові методи використовуються в окремих чи генетично пов'язаних або об'єднаних спільністю об'єктів дослідження наук. Спеціальними називаються методи, що обґрунтовуються та певною наукою» [155].

Сучасними кримінологами стали більш широко застосовуватися такі методи дослідження [152; 145; 112; 7, с. 17-18; 256, с. 18; 258], як: загальний метод (синтез, аналіз, наукове абстрагування, логічний метод, метод висунення та перевірки гіпотези, порівняння, історизму, системно-структурний метод), загальнонауковий метод (порівняння, спостереження, експеримент та т. п.), міждисциплінарний метод (конкретно-соціологічний, культурологічний, статистичний, математичний і т. п.) та спеціальний метод (моделювання кримінологічних процесів у регіонах, графічні методи аналізу регіональної злочинності і т. п.).

У процесі проведення нашого регіонального кримінологічного дослідження крадіжок, на наш погляд, найбільш зручною методологічною основою виявилась філософія та загальнонаукові методи наукового пізнання.

В аспекті цього, за допомогою філософських методів учений отримує змогу з'ясувати закономірності подій та явищ, а також спрогнозувати їх подальший розвиток. Безпосередньо, при дослідженні крадіжок у курортному середовищі, з'являється можливість виявити природу цього суспільно-небезпечного діяння, що дозволяє отримати загальне розуміння їх сутності, та у такій формі формування ряду заходів, що потрібно вживати для їх запобігання. Відмітимо, що одним із основоположних методів філософії є діалектичний метод. Визначається, що діалектика – «це вчення про найбільш

загальні закони розвитку природи, суспільства та пізнання, а також сформований на цьому вченні універсальний метод мислення і діяльності [127, с. 166], який сприяє розробленню важливих положень дослідження крадіжки у курортному регіоні Півдня України». Більш того, діалектичний метод допомагає у вивченні регіональної специфіки крадіжок у розвитку та взаємозв'язку з іншими явищами і процесами. Зазначимо, що методологічною основою кримінології є матеріалістична діалектика. Визнання матеріалістичної діалектики в якості методологічної основи кримінологічних досліджень дає можливість шукати, вивчати, встановлювати криміногенні фактори крадіжок, причини індивідуальної злочинної поведінки в соціальному житті і в самому злочинці.

Значимим виявився системно-структурний метод [267; 211, с.7-8]. Цей метод дав можливість визначити специфіку взаємодії криміногенних факторів крадіжок на регіональному рівні та їх вплив на стан криміногенної ситуації на окремих територіях. До того ж, за допомогою системно-структурного методу було отримано всебічно обґрунтовану інформацію щодо відомостей про крадіжки у курортному регіоні, як цілісну систему, виявити зв'язок останніх з соціально-кримінологічною обстановкою, яка притаманна конкретним територіально-просторовим утворенням.

Метод формалізації та гіпотетико-дедуктивний метод також знайшли своє відображення у нашому дослідженні. Використання методу формалізації «полягає у відображенні змістовного знання у формалізованій формі, яке створюється для подібного вираження думок з метою запобігання можливості неоднозначного трактування. В той же час, гіпотетико-дедуктивний метод встановлюється як спосіб теоретичного дослідження, що передбачає створення системи дедуктивно пов'язаних між собою гіпотез, з яких виводять твердження про емпіричні факти» [211, с.9].

Логіко-нормативний метод, на наш погляд, дозволив здійснити аналіз функцій, завдань і повноважень суб'єктів, що здійснюють запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України.

Ще одним методом, що відіграє не останню роль, є порівняльно-правовий, або інакше компаративістський метод. Варто вказати, що «компаративістика представляє собою проведення порівняння правових явищ в межах різних національних культур, процесів їх взаємозв'язку» [252, с. 71]. Цей метод сприяє виявленню та дослідженню загальних й особливих елементів крадіжок у регіональній системі, їх взаємозв'язки, особливості зв'язків та функціонування. Беззаперечно, цей метод нами використовувався на усіх етапах нашого дослідження, адже емпіричний та теоретичний матеріал через не розробленість тематики, потребував проведення порівняльного аналізу за результатами фахівців із інших галузей наук, які працювали у цьому напрямку, а також дав можливість виявити позитивний досвід організаційного і правового забезпечення запобігання крадіжкам у курортному середовищі різних регіонів України, а також в інших країнах. Основним результатом, який ми отримали виявилась класифікація та типологія територій за рівнем кримінальної враженості від крадіжок. Цей й було взято за підґрунтя в розробці диференційованої системи протидії цьому корисливому злочину.

Наступним є догматичний метод. Це – філософські та логічні засоби, що дозволяють робити умовиводи, починаючи від неочевидного і закінчуючи очевидним. Цей метод заснований на рівності: розумових процесів та навколишнього буття; будь-якого явища та його сенсу; розумової самодостатності та самостійності. Основою цього догматичного методу є віра в те, що абсолютне знання може бути отримано [241, с. 311]. Так, при дослідженні причин крадіжок можна посилатися на догму, що цей злочин існував з моменту появи власності, і тому суспільство ніколи не зможе повністю запобігти збільшенню цього корисливого правопорушення. Тоді ж можна констатувати, що загальні причини цього злочину будуть однакові, але буде змінюватися саме цей злочин.

Будь-яке кримінологічне дослідження, в тому числі й регіональне, на наш погляд, є неможливим без вивчення проблеми в історичному розрізі. В

аспекті цього доцільним є застосування історико-правового методу та його різновиду – порівняльно-історичного методу. Цей метод є доволі поширеним та виступає допоміжним елементом у створенні відносно точної моделі розвитку крадіжки у курортному регіоні Півдня України. У нашому дослідженні цей метод дозволив у ретроспекції побудувати шлях трансформації крадіжок, розкрити мінливі історичні умови функціонування окремих детермінантів, виявити особливості віктимізації населення регіону від цього корисливого злочину, прослідкувати функціонування і розвиток запобіжної системи у процесі протидії крадіжкам та підтвердити гіпотезу про сталий характер феномена крадіжки, а також виявити специфіку економічного, соціального, культурного і т.п. розвитку курортного регіону Півдня України.

У процесі дослідження нами широко застосовувався метод математичної статистики. Цей метод допоміг під час систематизації та узагальненні офіційних статистичних даних Генеральної прокуратури України, обласних прокуратур, Національної поліції України, а також судової статистики, соціологічних опитувань та тестувань. Тобто, застосування методу математичної статистики дало змогу провести цифрові розрахунки офіційної статистики відомчих баз даних, що у кінцевому рахунку дозволило визначити рівень, структуру, інтенсивність, динаміку та географію крадіжок, що вчиняються у курортних регіонах Півдня України.

Іншим, не менш важливим методом дослідження є метод моделювання. Цей спеціальний метод допомагає відтворити теоретичну модель, що відображає крадіжки у курортних регіонах Півдня України, а точніше: рівень крадіжок, їх динаміку, структуру, коефіцієнти інтенсивності, географію тощо. Метод моделювання полягає у використанні побудови відповідних схем, числових та інших діаграм та графіків як демонстративних матеріалів, що, по-перше, допомагає наглядно продемонструвати основні кількісні та якісні показники стану злочинності, по-друге, спрощує візуальне порівняння аналізованих вихідних та одержаних даних. В тому числі, такий метод

демонструє вказане і в частині особливостей показників стану крадіжок у курортних регіонах Півдня України. У межах нашого дослідження моделі побудовані таким чином, що вони є точним відтворенням реально існуючого феномену крадіжок.

Бібліометричний метод дав змогу проаналізувати публікації вітчизняних та зарубіжних учених за темою дослідження у відповідній прив'язці до хронології проведення таких наукових пошуків. В кінцевому рахунку, за допомогою цього методу нами визначено стан наукової розробки проблеми крадіжок, що виявилось корисним спостереженням [277, с. 52].

Більш того нами були застосовані спеціальні методи дослідження. Відмітимо, що спеціальні методи кримінологічних досліджень – це способи та прийоми конкретного вивчення об'єкта (процесу) з метою його оптимального регулювання. До таких методів слід віднести соціологічний метод, що виражається у формі: опитування, анкетування, інтерв'ювання [227, с.75]. Під час нашого регіонального кримінологічного дослідження за допомогою соціологічного методу було здійснено опитування респондентів у формі анкетування. На основі цього ми отримали суб'єктивну анонімну інформацію від достатньої кількості респондентів про конкретні причини й умови крадіжок, особу «крадія» і жертв, ефективність застосування правоохоронними органами заходів запобігання крадіжкам, рівень віктимності населення, рівень правосвідомості певних соціальних груп, ставлення членів суспільства до проблеми протидії крадіжкам та багато іншого.

Крім цього, нами використовуються методи кримінологічного прогнозування [146]. Ці методи є недооціненими, адже вони допомагають передбачити майбутній стан крадіжок та криміногенних факторів, виявити основні тенденції їх розвитку, а також визначити перспективні у подальшому напрями і стратегії запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України.

Таким чином, для проведення науково-обґрунтованого регіонального кримінологічного дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України слід неухильно дотримуватися методологічних принципів, необхідних для отримання достовірних та об'єктивних наукових результатів. У цьому сенсі, на основі правильно підібраних філософських та загальнонаукових методів дослідження у нас з'явилася можливість: виявити регіональну специфіку крадіжок у розвитку та взаємозв'язку з іншими явищами та процесами; визначити специфіку взаємодії криміногенних факторів крадіжок на регіональному рівні та їх вплив на криміногенну ситуацію на окремих територіях; здійснити аналіз функцій, завдань і повноважень суб'єктів, що реалізують запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України; виявити позитивний досвід організаційного і правового забезпечення запобігання крадіжкам у курортному середовищі різних регіонів України, а також в інших країнах; здійснити класифікацію і типологію територій за рівнем кримінальної враженості від крадіжок; у ретроспекції побудувати шлях трансформації крадіжок, розкрити мінливі історичні умови функціонування окремих детермінантів, виявити особливості віктимізації населення регіону від цього корисливого злочину, прослідкувати функціонування і розвиток запобіжної системи у процесі протидії крадіжкам та підтвердити гіпотезу про сталий характер феномена крадіжки; провести цифрові розрахунки офіційної статистики відомчих баз даних, що у кінцевому рахунку дозволить визначити рівень, структуру, інтенсивність, динаміку та географію крадіжок, що вчиняються у курортних регіонах Півдня України; побудувати схеми, діаграми, графіки та картограми, що відтворюють основні кількісно-якісні показники змін стану крадіжок у курортних регіонах; визначити стан наукової розробки проблеми крадіжок; провести опитування респондентів у формі анкетування; спрогнозувати майбутній стан крадіжок та криміногенних факторів, визначити перспективні у подальшому напрями та стратегії запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України.

Висновки до розділу 1

Таким чином, за результатами цієї частини нашого дослідження, ми зробили такі висновки:

1. З'ясовано стан наукової розробки проблеми крадіжок у курортному регіоні Півдня України, зокрема: узагальнено отримані результати вченими у минулому, засвоєно методологічні основи наукових праць, сформульовано ефективні методи вивчення крадіжок, виявлено прогалини, що залишилися поза увагою вчених, представлено власний варіант дослідження крадіжок у курортному регіоні.

2. Підтверджено, що проблема впливу на крадіжки географічного фактору, зокрема, регіону курортного типу залишається недостатньо вивченою у кримінологічній науці. У цьому сенсі й визначилась необхідність у виділенні крадіжки, її кримінологічної характеристики та детермінації у курортному регіоні Півдня України в самостійний об'єкт кримінологічного дослідження.

3. Сформульовано, що курортні регіони Півдня України – це приморські територіально-просторові системи, що розташовані у південній частині материкової України на узбережжі Чорного і Азовського морів, які характеризуються особливим природно-рекреаційним і лікувально-оздоровчим комплексом, унікальними кліматичними, цілющими і грязьовими ресурсами, розвиненою соціальною, економічною, діловою і культурною сферами, сезонним збільшенням щільності населення з числа відпочивальників та заробітчан, наближеністю до кордонів із Молдовою та невизнаним Придністров'ям (західний кордон), на південно-заході – румунський кордон, а на півдні з територією АР Крим (наразі тимчасово окупованою Росією), для яких визначальним є надання оздоровчих, туристичних та культурно-розважальних послуг особам.

До складу курортного регіону Півдня України відноситься: території, які за своїми соціально-економічними, географічними, рекреаційними і т.д. ознаками є схожими та тяжіють до регіону Одещини. В умовах воєнного стану, в силу без пекових складових, курортна та туристична привабливість і значення Херсонської та Миколаївської областей (окупація частини території, руйнування під час обстрілів РФ, зміна соціально-побутового призначення тощо), на жаль, тимчасово істотно знизилася. І навпаки, роль та значення курортних властивостей Одеського регіону у наданні послуг з лікування, відпочинку та реабілітації поранених військових та цивільних істотно підсилилися.

4. Крадіжка є найпоширенішим кримінальним правопорушенням в Україні та її регіонах, корисливої спрямованості, що входить до системи злочинів проти власності та полягає, відповідно, у таємному викраденні чужого майна. Це – протиправне діяння, що створює загрозу для безпеки всіх сфер життєдіяльності суспільства, негативно впливає на соціально-економічне благополуччя держави, завдає значної майнової шкоди окремим фізичним та юридичним особам, викликає серед населення занепокоєність щодо належного стану збереження свого майна, зменшує життєвий рівень населення та якість життя, створює атмосферу напруги та незахищеності.

5. Визначено, що для проведення науково-обґрунтованого регіонального кримінологічного дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України треба неухильно дотримуватися методологічних принципів, необхідних для отримання достовірних та об'єктивних наукових результатів.

6. Обґрунтовано, що держава як гарант забезпечення охорони законних прав та свобод громадян зобов'язана вживати заходів щодо недопущення порушення інтересів останніх. Право власності, яке за Конституцією України є непорушним, не завжди залишається таким.

7. Встановлено, що методологічна модель вивчення крадіжок у курортних регіонах Півдня України має будуватися на основі використання всього арсеналу сучасних методів наукового дослідження на основі їх

комплексного поєднання при використанні. Такими методами дослідження є: загальний метод (включає в себе - синтез, аналіз, наукове абстрагування, логічний метод, метод висунення та перевірки гіпотези, історизму, системно-структурний метод), загальнонауковий метод (включає в себе - порівняння, спостереження, експеримент та т. п.), міждисциплінарний метод (включає в себе конкретно-соціологічний, культурологічний, статистичний, математичний і т. п.) та спеціальний метод (включає в себе моделювання кримінологічних процесів у регіонах, картографування, графічні способи аналізу та зображення і т. п.). Провідним і дієвим у дослідженні крадіжок у Південному регіоні України є соціально-географічний підхід.

8. Визначено, що у процесі практичного втілення методологічних засад вивчення крадіжок у курортному регіоні Півдня України методикою кримінологічного дослідження необхідно враховувати значну кількість параметрів досліджуваного регіону, зокрема: специфіку територіально-просторового розташування, історичні передумови становлення і розвитку, природно-кліматичні умови, національний й етнічний склад населення, соціальний, економічний та культурний розвиток, інфраструктуру та багато іншого. Ці відомості є джерелами інформації про сутність курортного середовища, в якому формуються та активно розвивають антисоціальні передумови, а також відомості про причини та умови вчинення крадіжок у регіоні курортного типу Півдня України. На основі комплексної інформації про крадіжки та криміногенні фактори їх вчинення, розроблюються стратегії оновлення та удосконалення системи заходів протидії цьому суспільно небезпечному діянню, як в межах досліджуваного регіону, так і в Україні загалом.

РОЗДІЛ 2. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖОК У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ

2.1. Кількісні та якісні показники крадіжок у курортному регіоні Півдня України

Одеський курортний регіон є одним з найрозвиненіших у державі в економічному, туристичному, культурному та науковому напрямках. В умовах зростання затребуваності цієї місцевості, тут суттєво збільшується ймовірність крадіжок, а, отже, й загострюється у цілому криміногенна ситуація. Сучасні крадіжки, на жаль, так і залишаються найпоширенішим видом кримінальних правопорушень, тоді, як їх розкриття й до нині представляються на низькому рівні. Вони не лише призводять до матеріальних наслідків, але й впливають на морально-психологічний стан жертв, призводять до загального погіршення відчуття безпеки в суспільстві, негативно відзначаються на репутації правоохоронних органів тощо. Для зменшення цих наслідків необхідно розроблювати та впроваджувати ефективні стратегії протидії та запобігання крадіжкам у курортному середовищі, підвищувати свідомість громадян та активно заохочувати співпрацю населення з правоохоронними органами.

Після масштабного вторгнення російських військ на територію України, кримінальний світ, включаючи й крадіжки, відчутно змінився і набув ряд нових форм та особливостей. На підставі цього науковий інтерес становлять статистично-кримінологічні дані функціонування крадіжок у курортному середовищі, фактори, які їх продукують, а також специфічні риси осіб-крадіїв та їх жертв. За допомогою кримінологічних інструментів, ми спробуємо набути й систематизувати нові знання щодо сутності, особливостей та характеру крадіжок, оцінити їх масштаби у сучасному вимірі і створити якісний фундамент для вдосконалення системи заходів щодо їх запобігання у межах курортного міста.

Комплексні знання про визначальні особливості крадіжок у курортному місті (регіоні) формуються за допомогою наукової категорії – «кримінологічна характеристика». У кримінологічних дослідженнях існують різні підходи до змісту та обсягу поняття «кримінологічна характеристика злочинності». Це пояснюється відсутністю консенсусу серед науковців щодо тих складових інформації, які повинні бути включені в цю характеристику, щоб вона повноцінно відображала сутність кримінологічного явища, що перебуває в області кримінологічного дослідження. Однією з ключових точок дискусії є визначення необхідних елементів, за якими визначається зміст та обсяг поняття «кримінологічна характеристика». Вчені пропонують різні набори ознак, які мають відображати сутність «кримінологічної характеристики злочинності». Наприклад, відомий український кримінолог А.Ф. Зелінський визначав кримінологічну характеристику як складний комплекс, що включає такі аспекти, як: поширеність відповідної протиправної поведінки; види цієї поведінки; типові способи вчинення злочинів; мотивацію злочинців; місце та час вчинення злочинів; особливості осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення [121, с.153].

У свою чергу, В.М. Руфанова та О.О. Титаренко вважали, що кримінологічна характеристика має включати кілька аспектів. По-перше, аналіз кількісно-якісних показників окремої групи злочинів; по-друге, вона враховує кримінологічно-значущі групи ознак особи злочинця. По-третє, вона досліджує криміногенні детермінанти, які обумовлюють вчинення кримінальних правопорушень. У кінцевому підсумку, ця характеристика встановлює зв'язок між різними чинниками та умовами вчинення конкретних кримінальних правопорушень. Зокрема, вона надає систематизовані відомості про динаміку злочинності, допомагаючи виявити причини та умови, що сприяють злочинності, і розробляти заходи для її запобігання [226, с. 24]. Ця точка зору співпадає з поглядами таких вчених, як А.В. Старушкевич, П.Д. Біленчук, В.В. Головач і М.В. Салтевський, які також підкреслюють важливість знань про типовий механізм злочинної поведінки

для розробки стратегій протидії кримінальним правопорушенням [246; 40, с. 173].

У кримінології існують різні підходи до розуміння кримінологічної характеристики як категорії. Ці підходи можуть відрізнятися за обсягом та змістом. Певні дослідники вважають, що кримінологічна характеристика повинна включати лише ознаки, які безпосередньо або опосередковано вказують на детермінанти конкретного кримінального правопорушення. У свою чергу, інші вчені розглядають кримінологічну характеристику як сукупність ознак, що не лише вказують на причини вчинення злочину, але і включають саме ці причини. Аналіз різних наукових поглядів на цю категорію дає змогу зробити висновок, що вузьке розуміння кримінологічної характеристики передбачає включення лише цифрових показників, тоді як широке розуміння включає до неї кількісно-якісні показники разом з детермінаційними та профілактичними ознаками.

Отже, у межах нашого дослідження кримінологічна характеристика крадіжок у курортному регіоні розглядається як опис та аналіз крадіжок, що відбуваються саме в курортних районах та мають певні особливості через специфіку цього регіону. Вона включає в себе статистичні дані про кількість та види крадіжок, аналіз факторів, що сприяють зростанню кримінального правопорушення цієї категорії, оцінку ефективності правоохоронних заходів та рекомендації щодо запобігання та протидії з цими кримінально протиправними діяннями у цьому регіоні.

Зазвичай для створення кримінологічної характеристики злочинності або груп злочинів кримінологи використовують різноманітні показники, такі як рівень, коефіцієнти, структура, географія, топографія і динаміка [83, с. 36; 171, с. 175]. Однак, цей комплекс індикаторів складається з численних складових, а результати аналізу сполучень між ними стають продуктом кримінологічного дослідження, яке охоплює якісні й кількісні аспекти різних видів злочинності або загальної злочинності. Це дослідження дає можливість сформулювати загальне уявлення про характер і тенденції розвитку

злочинності загалом або окремих видів злочинів, а також основні риси злочинців [72, с. 70].

В кримінологічній теорії встановлено, що під рівнем злочинності розуміється абсолютна кількість кримінальних правопорушень та осіб, які їх вчинили на певній території протягом певного періоду [150, с. 37]. Важливо відзначити, що тут мова йде про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень відповідно до статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, оскільки фактичний рівень вчинених кримінально протиправних діянь, які передбачені статтею 185 Кримінального кодексу України, залишається невідомим. Щодо коефіцієнту злочинності, то це – статистичний показник, який вимірює інтенсивність злочинності на певній території. Визначається цей показник на основі кількості вчинених злочинів та їх учасників у порівнянні з кількістю населення. Він може бути виражений в абсолютних значеннях або у вигляді коефіцієнтів чи індексів злочинності відносно кількості населення, часто обчислюється на 1000, 10 000 або 100 000 осіб [26, с. 58]. Під структурою злочинності варто розглядати її якісні характеристики, які обумовлені характером та ступенем суспільної небезпеки кримінальних правопорушень, що до неї належать, і вимірюється співвідношенням груп кримінальних правопорушень [160, с. 70-71]. Один з ключових показників структури – це питома вага окремих груп або видів злочинів у відсотковому відношенні до загальної кількості злочинності [244, с. 312]. Значна кількість ознак притаманна крадіжкам з огляду на їх географію – розповсюдження її по різних регіонах держави, областях, районах, містах та селищах [123]. Іншим кримінологічним показником є топографія злочинності, що вказує на безпосереднє місце вчинення крадіжок [151, с. 21]. Ще одним показником стану крадіжок, за якими розглядаймо певні тенденції у стані цього явища, є її динаміка. Динаміка – це показник у кримінології, який відображає зміни у стані, структурі, характері та географії злочинності протягом певного періоду [151, с. 10].

Отже, отримання об'єктивних даних щодо крадіжок у курортному регіоні здійснюватиметься за допомогою кількісних та якісних показників щодо цієї категорії кримінальних правопорушень. Це дозволить набути реальне уявлення про криміногенну ситуацію та стан крадіжок у курортному регіоні, що є необхідним для розроблення та ефективної реалізації заходів щодо запобігання цій формі злочинності.

Крадіжки як найбільш поширений вид кримінальних правопорушень є невід'ємною частиною кримінального світу, які мають серйозний вплив на економіку, безпеку та соціальний клімат у спільнотах. Масштабне зростання цього суспільно небезпечного явища суттєво вплинуло на життя кожного громадянина і на загальний кримінальний ландшафт. Наприклад, у 1990 році в 91 країні світу було зареєстровано близько 34 893 000 випадків крадіжок, а саме 1 151,6 на 100 000 населення; близько 5 520 000 (а саме 16 %) були розкриті. З них 9 766 000 становили випадки крадіжок за обтяжуючих обставин, а саме 42,1 на 100 000 населення [308]. Крадіжки, які реєструються у сучасному світі, піддалися трансформації і прийняли нові форми. За офіційними статистичними даними Управління ООН щодо наркотиків і злочинності станом на 2014 рік було зареєстровано 6 683 222 крадіжки, інтенсивність яких складала 827 кримінально протиправних діяння на 100 000 осіб. Найвище значення було у Швеції: 3972 крадіжки на 100 000 осіб, а найнижче значення було у Святому Престолі (Ватикан): 0 крадіжок на 100 000 осіб. У 2015 році було зафіксовано 6 509 599 крадіжки, інтенсивність яких складає 865 таких кримінальних правопорушення на 100 000 осіб. Найвище значення було у Швеції: 3815 крадіжок на 100 000 осіб, а найнижче – у Танзанії: 0 крадіжок на 100 000 осіб. У 2016 році у світі було зареєстровано 6 231 944 крадіжки, інтенсивність яких у 74 країнах складала 783 крадіжки на 100 000 осіб. Найвищий показник був у Данії: 3949 крадіжок на 100 000 осіб, а найнижчий показник – у Сенегалі: 1 крадіжка на 100 000 осіб [307]. У 2017 році у світі було зафіксовано 5 937 914 крадіжок, у 2018 році – 5 620 620, у 2019 році – 5 464 796, у 2020 році – 4 436 191, у 2021 році

– 4 362 069, у 2022 році – 4 256 789 крадіжок відповідно [298]. Отже, у сучасному світі рівень крадіжок постійно зростає, а злочинці вдосконалюють свої методи та тактики. Представлена статистична інформація стану крадіжок підтверджує, що вони є серйозною загрозою суспільству з економічними, соціальними та психологічними наслідками. Боротьба з цією проблемою вимагає комплексного підходу та спільних зусиль від громадян, підприємств та правоохоронних органів. Тільки через спільні зусилля можна зменшити поширення крадіжок та забезпечити безпеку суспільства.

Особливо актуальною проблемою в сучасному світі стали крадіжки у туристичних курортах, які приваблюють мільйони відпочиваючих з усього світу своєю красою, розвагами, пляжами та туристичними пам'ятками. Туристичні точки є зручним місцем для злочинців, щоб посягати на майно відпочиваючих, поки вони зайняті відвідуванням визначних місць. Представимо рейтинг країн Європи з найбільшою кількістю кишенькових крадіжок: 1 місце – Італія, 2 місце – Франція, 3 місце – Нідерланди, 4 місце – Німеччина, 5 місце – Греція, 6 місце – Іспанія, 7 місце – Португалія, 8 місце – Туреччина, 9 місце – Ірландія, 10 місце – Польща. В Італії, яка очолила негативний рейтинг, кілька відомих туристичних місць, зокрема Колізей, фонтан Треві та Пантеон, стали головними привабливими об'єктами для кишенькових злодіїв через їхню здатність непомітно пересуватися серед великої кількості людей. Крім того, популярними місцями для кишенькових злодіїв стали Дуомо ді Мілано в Мілані та Галерея дельї Уффіці у Флоренції [242]. Узагальнимо, що проблема крадіжок на туристичних курортах вимагає негайних заходів для покращення безпеки та захисту відпочиваючих. Масовий наплив туристів до курортів світу створює сприятливі умови для злочинців, які намагаються скористатися невпізнаною ситуацією. Рейтинг країн Європи з найбільшою кількістю кишенькових крадіжок демонструє розмір проблеми, зокрема в Італії, Франції та інших країнах. У зв'язку з цим, важливо підвищити безпеку на курортах, забезпечити свідомість туристів щодо ризиків та навчити їх застосовувати заходи безпеки. Крім того,

ключовим у процесі запобігання крадіжкам є співпраця між готелями, місцевими органами і правоохоронними службами.

Аналіз крадіжок, зареєстрованих в Україні у 2018-2023 роках [104], свідчить про поступове зниження кількості цих кримінальних правопорушень у довоєнний і воєнний час: з 2018 по 2022 рр. спостерігалось зменшення кількості крадіжок і істотне їх збільшення протягом 2023 року. Необхідно відмітити, що у 2018 році за даними офіційної статистики зафіксовано 238 492 крадіжки. Після чого відбувається систематичне зниження рівня крадіжок, зокрема у 2019 році до 197 564 (- 17 %) цих кримінально протиправних діянь; у 2020 році до 138 562 (- 42 %) крадіжок; у 2021 році до 113 517 (-52 %) кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України; у 2022 році до 69 496 (-71 %) крадіжок; тоді, як станом на 2023 рік відбувається збільшення рівня крадіжок у порівнянні з 2022 роком – до 82 123 таких кримінальних правопорушень відповідно (Додаток Б.1). Цікавою закономірністю є те, що рівень крадіжок за останні шість років поступово знизився, однак частка цих кримінальних правопорушень у загальній структурі злочинності навпаки зросла більше ніж на 30 %. Так, у 2018 році частка крадіжок складала 52 % у загальній структурі злочинності, у 2019 році – 56 %, у 2020 році – 62 %, у 2021 році – 65 %, у 2022 році – 80 %, у 2023 році – 83 % відповідно (Додаток Б.2). Порівняльний аналіз зафіксованих кримінальних правопорушень цієї категорії у загальній структурі злочинності за 2018-2023 рр. свідчить про зростання їх питомої ваги більше ніж на 30 %. Це може бути наслідком зниження інших видів злочинності або розкриття інших злочинів, що зробило крадіжки більш видимими у структурі злочинності. Тобто, для України характерною є ускладнена криміногенна ситуація, що виражається у негативних тенденціях таємного заволодіння чужим майном.

Із 2018 року динаміка абсолютних показників крадіжок, розрахована базисним способом, мала також власні особливості у межах курортного регіону [104]. Так, в Одеській області у 2018 році було зареєстровано 15 726

крадіжок, у 2019 році – 10 321 (-35 %), у 2020 році – 8072 (-48 %) кримінальних правопорушення, передбачених ст. 185 КК України, у 2021 році – 7164 (-54 %), у 2022 році – 4244 (-73 %) таких кримінально протиправних діянь, станом на 2023 рік зафіксовано 4031 крадіжки (-74 %) (Додаток Б.3). Навіть при зниженні рівня крадіжок, їх суспільна небезпечність та питома вага в загальній структурі у курортному регіоні України залишається на високому рівні. Зокрема, у 2018 році частка крадіжок становила 52 %, у 2019 році – 42 %, у 2020 році – 37 %, у 2021 році – 36 %, у 2022 році – 26 %, у 2023 році – 40 % відповідно (Додаток Б.4). Середній діапазон крадіжок у курортному регіоні України в загальній структурі злочинності складає близько 35 %. Такі негативні тенденції таємного заволодіння чужим майном у курортному регіоні має значний негативний вплив на імідж та економіку Одеського регіону. Крім того, зростання крадіжок є впливовим фактором для зменшення кількості туристів та призводить до суттєвих втрат доходів місцевих підприємств і готелів.

За даними офіційної статистики відзначається зниження частки крадіжок практично у всіх районах міста курортного типу Одеси. Наприклад, у загальній статистиці злочинів у місті Одеса, частка цих видів правопорушень скоротилася з 65 % до 56 %. У Київському районі міста Одеси вона зменшилася з 71 % до 66 %, у Хаджибеївському районі – з 64 % до 56 %, в Приморському – з 58 % до 54 %, а в Пересипському районі – з 66 % до 61 % (Додаток Б.5). Ця ситуація, у певній мірі, пояснюється стабілізацією соціально-економічних відносин і покращанням роботи правоохоронних органів. Особливо активним було впровадження новітніх технічних засобів спостереження (зокрема, відеокамер на території міста) та сучасних інформаційно-аналітичних систем (наприклад, кримінологічної картографії) практично у всіх районах Одеси. Це призвело до підвищення ефективності виявлення та затримання злочинців за тією самою категорією правопорушень, що досліджується [203, с. 76].

Крадіжки є найбільш масовими кримінальними правопорушеннями, що вчиняються в Україні загалом та курортних регіонах зокрема. Вони становлять близько половини від загальної кількості усіх зареєстрованих кримінальних правопорушень, у свою чергу, в структурі кримінальних правопорушень проти власності їх частка складає понад 45 %. У 2022 році в Україні з 113 137 кримінальних правопорушень проти власності крадіжки склали 62%, шахрайство – 27%, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 6%, грабіж – 3%, а інші правопорушення – 2% (Додаток Б.6). В Одеській області з 7144 кримінальних правопорушень проти власності крадіжки склали 61%, шахрайство – 30%, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 6%, а решта – 3% (Додаток Б.7). Цей розподіл пов'язаний зі специфікою місцевих криміногенних та антикриміногенних чинників та особливостями діяльності локальних органів правопорядку, обумовленими курортним становищем цих територій.

Аналізуючи коефіцієнт інтенсивності вчинення крадіжок у курортному регіоні з розрахунку на 100 тис. населення з 2018 по 2023 рр. нами встановлено, що в Одеській області у 2018 році було зафіксовано 659 крадіжок на 100 тис. населення, у 2019 році – 434 крадіжки на 100 тис. населення, у 2020 році – 340 крадіжок на 100 тис. населення, у 2021 році – 303 крадіжки на 100 тис. населення, у 2022 році – 405 крадіжок на 100 тис. населення, у 2023 році – 385 крадіжок на 100 тис. населення. Водночас із цим на загальнодержавному рівні з 2018 року фіксується зниження коефіцієнту інтенсивності крадіжок. Так, у 2018 році налічувалось 563 крадіжки на 100 тис. населення, у 2019 році – 469 крадіжки на 100 тис. населення, у 2020 році – 331 крадіжка на 100 тис. населення, у 2021 році – 273 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України на 100 тис. населення, у 2022 році – 167 крадіжок на 100 тис. населення, у 2023 році – 165 крадіжок на 100 тис. населення відповідно (Додаток Б.8). На нашу думку, такі показники не розкривають реальний негативний стан крадіжок в Україні загалом та в

курортному регіоні зокрема. Слід зауважити, що внаслідок російського вторгнення в Україну і виїзду громадян за кордон населення України помітно зменшилося. Таке скорочення населення не відбивається в офіційних демографічних даних, а, отже, у розрахунках коефіцієнту інтенсивності може бути похибка, насамперед у бік зростання[174;175;176;177;178;179;180;181].

Ми змогли виявити регіональні закономірності крадіжок в Україні та розділити регіони за рівнем кримінальної активності. Найвищі коефіцієнти інтенсивності крадіжок на 100 тис. населення у 2023 році спостерігались у м. Києві та Київській області – 448, Одеській області – 385, Харківській області – 270, Миколаївській області – 255, Дніпропетровській області – 170. Ці території відносяться до групи з дуже високою враженістю. До групи з високою враженістю від крадіжок також віднесені Львівська область – 151, Чернігівська область – 133, Запорізька область – 127 на 100 тис. населення. Ці дві групи входять у негативну криміногенну зону і характеризуються високими і дуже високими коефіцієнтами крадіжок, від 127 до 448 правопорушень на 100 тис. населення. До групи територій з середньою враженістю від крадіжок віднесені Полтавська область – 104, Хмельницька область – 95, Рівненська область – 88, Черкаська область – 82, Сумська область – 75, Вінницька область – 74, Житомирська область – 73. До групи територій з помірним рівнем криміногенної активності від крадіжок віднесені Кіровоградська область – 70, Херсонська область – 68, Волинська область – 64, Тернопільська область – 60. У групу територій з низькою враженістю від кримінальних правопорушень цього виду входять: Закарпатська область – 58, Івано-Франківська – 55, Чернівецька область – 53 на 100 тис. Населення (Додаток Б.9).

Звертають на себе увагу деякі особливості поширення крадіжок територіями України: по-перше, вони мають стійкі закономірності та нерівномірний розподіл по її території; по-друге, східні і більшість південних регіонів характеризуються вищою інтенсивністю крадіжок ніж західні та центральні; по-третє, на західних територіях інтенсивність крадіжок

зменшується, водночас на східних територіях спостерігається зростання цього показника. Із зазначеного можна зробити висновок, що територіальний простір крадіжок в Україні має свої, власні притаманні закономірності; у *дуже високій* і *високій* криміногенній групі сконцентровано більше регіонів, ніж у середній – 8, тоді як у помірній зоні лише 4; найменша концентрація регіонів – 3 з 25 регіонів спостерігається в низькій (позитивній) криміногенній зоні.

В останній період часу прослідковується суттєве зниження ефективності заходів правового реагування на крадіжки, як в Україні загалом, так і в курортному регіоні зокрема. В аспекті цього, з 238 492 крадіжок, вчинених в Україні у 2018 році лише 83 688 особам (36 %) було повідомлено про підозру, та лише за 79 151 (32 %) фактами крадіжок кримінальні провадження були направлені до суду з обвинувальним актом. В 2019 році з 197 564 зафіксованих крадіжок лише 70 763 (35 %) особам вручено повідомлення про підозру, а, у свою чергу, за 66 687 (33 %) кримінальними провадженнями до судів направлено обвинувальні акти. Незадовільна ситуація фіксувалась й у 2020 році, саме тоді з 138 562 крадіжок лише 61 227 особам (45 %) вручено повідомлення про підозру, за 57 499 (42 %) кримінальними провадженнями до судів направлено обвинувальні акти. В 2021 році з 113 517 зареєстрованих крадіжок лише 60 895 (54 %) особам було вручено повідомлення про підозру, а за 56 546 (50 %) кримінальними правопорушеннями, передбаченими ст. 185 КК України, кримінальні провадження направлені до суду з обвинувальним актом. З 69 496 крадіжок, вчинених в Україні у 2022 році лише 36 457 особам (33 %) було повідомлено про підозру, та лише за 32 114 (29 %) фактами крадіжок кримінальні провадження були направлені до суду з обвинувальним актом. В 2023 році з 82 123 зареєстрованих крадіжок лише 48 921 (60 %) особам було вручено повідомлення про підозру, а за 44 083 (53 %) кримінальними правопорушеннями, передбаченими ст. 185 КК України, кримінальні провадження направлені до суду з обвинувальним актом (Додаток Б.10).

Можна зазначити стале погіршення рівня розкриття кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України на загальнодержавному рівні. Це великою мірою обумовлено тривалою серйозною дисфункцією правоохоронних та судових структур, що виявляється у низькому рівні розкриття крадіжок та судовій практиці у цій сфері[174;175;176;177;178;179;180;181].

Маємо констатувати й суттєве падіння якості досудового розслідування за фактом крадіжок в Одеському регіоні. З 15 726 крадіжок, вчинених у курортному регіоні Одещини у 2018 році лише 4134 особам (27 %) було повідомлено про підозру, та лише за 3875 (24 %) фактами крадіжок кримінальні провадження були направлені до суду з обвинувальним актом. В 2019 році з 10 321 зафіксованих крадіжок лише 3262 (31 %) особам вручено повідомлення про підозру, а, у свою чергу, до суду з обвинувальним актом за фактом крадіжок було направлено 2939 (28 %) кримінальних проваджень. Погіршена ситуація була й у 2020 році, саме тоді з 8072 крадіжок лише 3459 особам (43 %) вручено повідомлення про підозру, а до суду з обвинувальним актом за фактом крадіжок було направлено 3063 (38 %) кримінальні провадження. В 2021 році з 7164 зареєстрованих крадіжок лише 3592 (51 %) особам було вручено повідомлення про підозру, а за 3354 (47 %) злочинами, передбаченими ст. 185 КК України, кримінальні провадження направлені до суду з обвинувальним актом. З 4244 крадіжок, вчинених в Одеському регіоні у 2022 році лише 2244 особам (53 %) було повідомлено про підозру, та лише за 2113 (50 %) фактами крадіжок кримінальні провадження були направлені до суду з обвинувальним актом[174;175;176;177;178;179;180;181]. В 2023 році з 4031 зареєстрованих крадіжок лише 2527 (63 %) особам було вручено повідомлення про підозру, а за 2287 (57 %) кримінальними правопорушеннями, передбаченими ст. 185 КК України, кримінальні провадження направлені до суду з обвинувальним актом (Додаток Б.11). Такий розподіл вказує на те, що в Одеській області як курортному регіоні правоохоронні органи мають низьку ефективність у виявленні та розкритті

випадків крадіжок. Низький стан розкриття може мати негативний вплив на рівень безпеки в суспільстві та вимагати додаткових заходів для покращення роботи правоохоронних органів у цій галузі.

Негативною тенденцією відзначається й рівень організованих груп і злочинних організацій, які займаються крадіжками. Так, у 2018 році в Україні у складі групи було вчинено 4927 крадіжок (4 % від загальної кількості зареєстрованих крадіжок), у 2019 році – 3179 (2 %), у 2020 році – 2880 (3 %), у 2021 році – 2585 (3 %), в 2022 році – 1254 (3 %) крадіжки у складі групи, в 2023 році – 1454 крадіжки (2 %) у складі групи відповідно. В Одеській області у 2018 році у складі групи вчинено 233 (2 %) крадіжки, в 2019 році – 208 (3 %) крадіжок, в 2020 році – 174 (3 %) крадіжки, в 2021 році – 180 крадіжок (2 %), в 2022 році у складі групи було вчинено 88 (3 %) крадіжок, в 2023 році у складі групи вчинено 86 крадіжок (2,5 %). Зазвичай до таких груп належать професійні квартирні злодії, які систематично скоюють крадіжки в елітних новобудовах, приватних будинках та на парковках автомобілів у великих містах, мільйонників і відомих курортних зонах. Кримінальна діяльність таких груп часто забезпечується захистом з боку корумпованих працівників правоохоронних органів, може тривати довгі роки, включати десятки або навіть сотні випадків, і більшість їх учасників залишаються не виявленими та непокараними [78, с. 5]. Настпними різновидами крадіжок, характерних для вчинення у курортних регіонах Півдня України є – викрадення майна з руйнованих російськими обстрілами будівель та приміщень; викрадення, вчинені під час залишення власниками будівель під час повітряних тривог; викрадення під час вимкнення світла; крадіжки з приміщень власників, які тимчасово залишили місця проживання; розукомплектування автомобільного залишеноо автотранспорту тощо. Крадіжки, вчинені у складі групи є складними кримінальними правопорушеннями, які вимагають комплексного підходу до запобігання. Посилення заходів безпеки, підвищення обізнаності та співпраця з правоохоронними органами є ключовими стратегіями для зменшення ризику

крадіжок, вчинених у складі групи. Спільні зусилля усього суспільства, правоохоронних органів та громадськості можуть сприяти підвищенню рівня безпеки і зменшенню цієї проблеми.

Важливим елементом нашого кримінологічного дослідження є виявлення особливостей сезонних коливань крадіжок в Одеському курортному регіоні. Таємне викрадення чужого майна у всіх його проявах є багатогранним явищем і на нього здійснює вплив ціла низка факторів, у тому числі й сезонність. Наприклад, на території України більшість крадіжок вчиняється: влітку – 40 %, навесні – 30 %, восени – 17 %; тоді, як взимку вчиняється найменша кількість кримінальних правопорушень цього виду (13 %). В Одеській області схожі із загальнодержавними сезонні коливання вчинення крадіжок. У цьому регіоні найбільша концентрація крадіжок фіксується у літній період часу. Зокрема, 55 % кримінального правопорушення такого виду вчиняється влітку; навесні – 18 %; восени – 15 %; а взимку – 12 %, що помітно є менш активною порою року (Додаток Б.12). Результати дослідження С.М. Алфьорова підтверджують зазначені висновки. На прикладі курортних регіонів Запорізької області була встановлена стала тенденція сезонних коливань рівня злочинності. Кількість злочинів та правопорушень у грудні, січні та лютому найнижча, а потім поступово зростає протягом березня і квітня, і значно збільшується у травні, червні та липні. Під час серпня-вересня злочинність досягає свого піку, а у жовтні та листопаді помітно зменшується [8, с.10].

На курортах кількість крадіжок збільшується влітку, зокрема з кількох причин: збільшення потоку туристів – влітку багато людей відпочиває на курортах, що призводить до збільшення людинопотоку. Це створює ідеальні умови для крадіїв, які можуть використовувати цю ситуацію для своїх цілей; більше відволікання – люди, які приїжджають на курорти, часто розслабляються і менше оберігають своє майно; курортні регіони мають великі території з відкритим доступом, такі як пляжі та басейни, що робить їх більш доступними для крадіжок; особи, які беруть відпустку влітку, можуть

залишати свої домівки на тривалий період часу, що створює умови для крадіжок в їхніх оселях.

Отже, визначено сезонні коливання крадіжок у курортному регіоні, тобто встановлено зміни в їх стані залежно від пори року, де певні періоди виявились більш активними щодо вчинення крадіжок, а інші – менш активними. Враховуючи аналіз сезонності крадіжок, варто визнати їх важливість як для першочергової оцінки стану крадіжок і прийняття управлінських рішень щодо розподілу ресурсів правоохоронних органів, так і для здійснення довгострокового моніторингу криміногенної обстановки та планування заходів, спрямованих на протидію кримінальним правопорушенням проти власності, зокрема на місцевому рівні.

Щодо місця вчинення крадіжок, нами встановлено, що цей вид кримінального правопорушення переважає у містах та селищах міського типу, де питома вага крадіжок останніми роками коливається у межах 74–78%. Злочинці переважно обирають міське середовище для вчинення крадіжок, оскільки цьому сприяє низка факторів: підвищена анонімність життя у міських жителів, що дозволяє злодіям маскувати кримінально протиправний спосіб життя; велика кількість місць збуту викраденого майна; розвинена система транспортного сполучення, що дає можливість злочинцям швидко залишати місця скоєння крадіжок і т.д.[174;175;176;177;178;179;180;181].

Більшість крадіжок у міському середовищі відбуваються вранці (з 9:00 до 13:00), що становить приблизно 70 % всіх кримінальних правопорушень. Залишок кримінальних правопорушень вчиняють у вечірні години [25, с. 125-128; 139, с. 159-162].

Щодо днів вчинення крадіжок, більшість кримінальних правопорушень вчиняється у робочі дні – 55 %, у вихідні – 45 %. Однак, якщо взяти за одиницю виміру день, то на один вихідний припадає 15 % вчинення крадіжок, а на робочий – 8,5 %. У святковий день вчиняється 25 % крадіжок. У передвихідний (передсвятковий) – 19 % крадіжок. У більшості випадків

крадіжки трапляються у вихідні та святкові дні, що підкреслює зв'язок між злочинцем та його жертвою під час вчинення крадіжок.

За місцем посягання (у порядку розповсюдженості) у курортному – Одеському регіоні переважають крадіжки із складів, баз, магазинів та інших торговельних точок, їх частка складає 15 %, за ними йдуть крадіжки з автомобілів – 5 %, третю позицію займають крадіжки з квартир – 4 %, четверту – кишенькові крадіжки (3 %). Так, у 2023 році в Одеській області було вчинено 814 крадіжок з різного роду торговельних точок; худоби – 14 фактів крадіжок; у пасажирів – 12 крадіжок; з квартир – 153 крадіжки; з садових будинків і дач 35 крадіжок; з автомобіля – 148 крадіжок; кишенькових крадіжок було виявлено 70 випадків. В Україні у цілому так само переважають крадіжки з різного роду торговельних точок, тут зафіксовано 17 140 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України. Щодо іншого, то з вантажів на транспорті зареєстровано 26 крадіжок, худоби – 222 випадки, у пасажирів – 287, з квартир – 3650 крадіжки, з дач, садових будинків – 769 крадіжок, з автомобіля – 2266, кишенькових крадіжок було виявлено 1601 випадків. Статистичні дані показують, що крадіжки частіше вчиняють зі складів, баз, магазинів та інших торговельних точок, оскільки саме у таких місцях зазвичай знаходиться велика кількість товарів, які можуть бути привабливими для крадіїв, так як їх легше реалізувати або використовувати особисто.

У курортному місті Одесі крадіжки у різних районах міста розподіляються нерівномірно. У більшості випадків кількість вчинених крадіжок суттєво відрізняється між центральними та периферійними районами. У центральних районах спостерігається більша кількість цих подій, в той час як в окрайних, спальних або віддалених від центру міста районах цей показник зазвичай нижчий. Крадіжки з приміщень також стаються більш поширеними у віддалених, спальних та в районах старої забудови. Пояснення цієї диференціації полягають у тому, що у нових забудовах центральних районів переважають більш заможні мешканці, які

вкладають зусилля у захист своєї власності, в той час як в крайних та промислових районах більшість населення не може собі дозволити витрати на захисні засоби для свого житла.

В умовах воєнного стану курортне місто Одеса характеризується яскраво вираженою територіальною спеціалізацією щодо вчинення крадіжок. Так, у Київському та Хаджибеївському районах кримінальні правопорушники найчастіше вчиняють крадіжки без проникнення у приміщення; у віддаленому спальному Пересипському районі вчиняється у два рази більше, ніж в інших районах Одеси крадіжок з автомобілів; центр економічного, культурного, розважального і ділового життя Одеси – Приморський район є не лише лідером вчинення крадіжок, а й характеризується помітно вищою інтенсивністю вчинення грабежів, розбоїв, вимагань та шахрайства.

Особливість курортної злочинності полягає у крадіжках з готелів. Готельна галузь є важливою складовою сучасного туристичного господарства, яка сприяє розвитку економіки і забезпеченню комфортного перебування для туристів та подорожуючих. Однак крадіжки у готелях є серйозною загрозою для гостей, готельної інфраструктури і репутації готелів. Споживачі послуг готельного господарства часто стикаються з цими кримінальними правопорушеннями, що негативно впливає на їх впевненість у безпеці. Раз у раз з'являються повідомлення про те, як у постояльців зникають речі – від грошей, залишених на тумбочці, до цінної техніки, годинників і коштовностей. Яскравим прикладом зазначеного є судові рішення Київського районного суду м. Одеси від 08.10.2021 року (справа № 520/12727/13-к, провадження №1-кп/520/348/13). Відповідно до якого 26.05.2021 року біля 03 год. 30 хв. особа А., знаходячись в номері готелю «Кап-Кан», що розташований в м. Одесі, проспект Свободи, 100, таємно викрала належний особі Б. гаманець вартістю 700 грн., в якому знаходились грошові кошти загальною сумою 3100 грн., та з місця події зникла,

розпорядившись викраденим на свій розсуд, завдавши потерпілому матеріальну шкоду на загальну суму 3800 грн. [56].

Ще одним прикладом крадіжок з готелів виявився вирок Суворовського районного суду м. Одеси від 20.12.2018 року (справа № 523/17247/18, провадження № 1-кп/523/1147/18), згідно з яким 02.04.2018 року приблизно о 2:15 годині, особа В., знаходячись в холі готелю «Будинок «Павлових», розташованому по вул. Миколаївська дорога, 168 в м. Одесі, маючи корисливий намір, будучи впевненою, що за її діями ніхто не спостерігає, побачивши біля входу кимось залишену чорну сумку, проходячи повз, взяла з собою сумочку, в якій знаходилися мікрофон марки «Shure» вартістю 3500 грн., радіо мікрофон, мережевий дріт, адаптер для мікрофонів загальною вартістю 7800 грн. Загальна майнова шкода – 11 300 грн. [57]. Отже, у курортних регіонах крадіжки з готелів є вкрай поширеним явищем, що має негативні наслідки для готельної галузі та її гостей. З метою вирішення цієї проблеми необхідні спільні зусилля готельних операторів, правоохоронних органів та інших стейкхолдерів. Насамперед, представники готелів мають приділяти цій проблемі належну увагу та вдосконалювати свої практики, щоб стати надійними місцями для гостей та сприяти розвитку галузі в цілому.

Пляжі – найбільш привабливі місця для туристів і відпочиваючих, але, на жаль, вони також є об'єктом крадіжок. З аналізу Єдиного державного реєстру судових рішень вбачається, що у літній сезон в Одеському курортному регіоні крадіжки часто вчиняються на пляжах, оскільки за їх фактом винесено понад 189 вироків суду. Виразним прикладом зазначеного виявився вирок Іллічівського міського суду Одеської області від 01 квітня 2014 року (справа №501/4107/13-к), 17 липня 2013 року, приблизно о 16:00 год. особа Д., перебуваючи поблизу бару «Камея», на центральному пляжі м. Іллічівська Одеської області, умисно, з корисливих мотивів, таємно викрала із залишеного без нагляду на пляжі рюкзака особи Ж. мобільні телефони: «HTC One V», вартістю 1700 грн., що належав потерпілій особі Ж., «HTC Wildefire S A 510e», вартістю 1370 грн., що належав потерпілій особі К.,

«Nokia Asha 308», вартістю 1250 грн., що належав потерпілій особі Л., та розпорядилася викраденим на власний розсуд [58].

Іншим прикладом крадіжок на пляжах виявився вирок Київського районного суду м. Одеси від 05.09.2017 року (справа №520/9540/17, провадження №1-кп/520/967/17), відповідно до якого 25 липня 2017 року близько 16:10 год., особа З., діючи за попередньою змовою, разом із особою С., знаходячись на пляжі біля пляжного комплексу «Zebra» (вул. Фонтанська дорога, 143), розташованого за адресою: м. Одеса, 11-а станція Великого Фонтану, пляж 2-а/1, таємно викрали рюкзак чорного кольору марки «Сурікат», що знаходився на пляжному килимку разом із іншими особистими речами потерпілого особа Р., вартістю 150 грн., в якому знаходилися мобільний телефон «Iphone 5s» у корпусі золотистого кольору, вартістю 4000 грн., браслет марки «Xiaomi miiband 2» вартістю 800 грн., шорти фірми «Адідас» чорного кольору вартістю 100 грн., 3 металевих ключа, грошові кошти у сумі 19 грн. [60].

Отже, запобігання крадіжкам у курортних містах є важливим завданням, спрямованим на забезпечення безпеки відпочиваючих на курортах. Туристам рекомендується не залишати без нагляду свої речі та цінності під час перебування на пляжу.

На курортах, де відпочинок і розваги стають центральним елементом привабливості для туристів, культурні та розважальні заклади відіграють важливу роль у формуванні туристичного досвіду. Ці заклади створюють атмосферний фон для відпочинку, надаючи гостям курортного регіону можливість зануритися у мистецтво, культуру та розваги. Однак саме через популярність та велику кількість відвідувачів, ці культурні та розважальні заклади можуть стати об'єктом підвищеного інтересу для злочинців. На курортах крадіжки часто вчиняються саме в тих закладах, де особи втрачають пильність та залишають майно на певний час без нагляду, а крадії, у свою чергу, мають можливість негайно залишити такі заклади, як правило, непоміченими.

Крім того, такі кримінальні дії часто вчиняються у групах. Основний план дій ґрунтується на необережності обраної жертви, моментальному залишенні особистого майна без нагляду та залученні уваги всіх присутніх до видовищної події, на яку вони прийшли. Злочинець, як правило, вступає у безпосередній контакт з жертвою, намагається заслужити її довіру та використовує можливість продовження знайомства в іншому місці. Таким чином, до злочинних угруповань, які діють у таких умовах, часто входять артистичні та привабливі молоді особи жіночої статті, а також ерудовані та респектабельні дорослі особи чоловічої статті [78, с.3-4].

Виразним прикладом зазначеного є вирок Київського районного суду м. Одеси від 14.05.2018 року (справа №520/9231/15-к, провадження №1-кп/520/587/18). Так, обвинувачена особа Г. вступила у злочинну змову з особою відносно якої кримінальне провадження виділено в окреме провадження. Передусім, 21.04.2015 року у нічний час, обвинувачена особа Г., знаходячись разом з особою, відносно якої кримінальне провадження виділено в окреме провадження, у нічному клубі «Лайла», який розташований по вул. Єкатерининська, 18 м. Одеси познайомилися з потерпілим особою Т. Особа, відносно якої кримінальне провадження виділено в окреме провадження, та обвинувачена особа Г. спільно з потерпілим особою Т. направилися до місця його проживання. 22 квітня 2015 року, в період між 04:00 та 07:00 годинами, підозрювана особа Г. разом з іншою особою, щодо якої порушено окреме кримінальне провадження, з метою вчинення злочинних дій, використовуючи сприятливий момент, додали до напоїв, які споживав потерпілий, заздалегідь підготовлений розчин снодійного засобу, та зачекали, доки потерпілий засне. Використовуючи його беззахисний стан, вони умисно й таємно викрали його майно, завдавши йому значної матеріальної шкоди на суму 109 027,20 гривень [59].

Отже, в умовах воєнного стану крадіжки у курортному регіоні, на відміну від мирного часу мають свої особливості, а саме: характеризуються специфічними територіальними особливостями, які виявляються у негативних

тенденціях крадіжок у курортному регіоні; загостренням криміногенної обстановки, що викликані військовим станом; в нерівномірному розподілі крадіжок територією регіону; груповому їх характері; низьким рівнем розкриття; високому рівні латентності; появі нових форм та видів вчинення крадіжок; застосування технічних засобів під час вчинення крадіжок; спрямованість на специфічних жертв злочинів: відпочивальників; жителів та гостей міста; на осіб, що перебувають на лікуванні чи реабілітації після поранень; на переселенців та біженців з окупованих міст. Це свідчить про спроби кримінального світу використати військовий стан у корисних цілях, вплинути на загальний стан правопорядку у курортному регіоні.

2.2. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють крадіжки та їх жертв у курортному регіоні Півдня України

У сучасному світі, де мобільність та туризм є невід'ємними частинами життя, курортні регіони стають особливим об'єктом вивчення з точки зору кримінології. Відмінності в соціальних, економічних та культурних аспектах цих територій породжують унікальні явища, такі як крадіжки, які, в свою чергу, вимагають глибокого аналізу та розуміння. Особливо важливо вивчати кримінологічну характеристику осіб, які вчиняють крадіжки та їх жертв у курортному регіоні, оскільки це дозволяє розкрити особливості цього кримінально протиправного діяння. Зокрема, крадій як суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України представляє науковий інтерес у контексті своїх особистісних рис, соціального статусу, мотивацій, методів і способів вчинення кримінальних правопорушень. З іншого боку, жертви крадіжок аналізується з позицій рівня її уразливості, поведінкових особливостей, ступеня захищеності її майна, соціального статусу тощо. Розуміння взаємодії між крадієм та його жертвою відіграє ключову роль у розробці ефективних стратегій протидії крадіжкам, а

також у формуванні політики публічної безпеки та кримінального правосуддя в Одеському курортному регіоні.

Особливості крадіжок у курортному регіоні, у першу чергу, полягають у специфічних рисах осіб, які їх вчиняють. Вивчення особистості сучасного кримінального правопорушника-крадія має важливе наукове та практичне значення, оскільки без визначення його характеристик, а також механізмів формування його асоціальної поведінки неможливо ефективно запобігати кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 185 КК України. Кримінологічна інформація про характерні ознаки осіб, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні відіграє важливу роль під час розслідування кримінальних правопорушень проти власності та у процесі здійснення заходів загального, спеціального й індивідуального запобігання цьому кримінальному правопорушенню.

Важливість пізнання особи кримінального правопорушника-крадія, що таємно посягає на чуже майно у курортному регіоні, насамперед пов'язане з тим, що, по-перше, ця категорія є обов'язковим елементом кримінологічної характеристики аналізованого виду кримінального правопорушення; по-друге, особистість кримінального правопорушника посідає центральне місце серед факторів, які її детермінують; по-третє, служить відправною точкою для аналізу причин і умов крадіжок у курортному регіоні (місті); по-четверте, є основним елементом впливу під час запобігання злочинності в Одеському курортному регіоні [34, с. 223; 49, с.98].

Терміни, що характеризують особу, яка скоїла кримінальне правопорушення мають різні відтінки значень, враховуючи конкретний контекст використання в наукових дослідженнях [86]. У кримінологічній науці, наприклад, найчастіше використовується термін особистість кримінального правопорушника. Особистість є ключовою категорією для багатьох гуманітарних наук, в контексті яких вона описується як сукупність звичок, переваг, психічного стану, соціокультурного досвіду, знань, психофізичних рис і особливостей людини. Ці характеристики визначають її

поведінку та взаємодію з суспільством і природою [287, с. 68]. Іншими словами, особистість кримінального правопорушника є набором взаємопов'язаних біологічних, соціальних, психічних, нейрофізіологічних, психологічних та юридичних (в сенсі правового статусу людини в суспільстві) якостей.

Особистість формується у механізмі суспільних відносин, тобто є процесом соціалізації людини. В українській криминології традиційно особистість злочинця визначається як сукупність соціально-психологічних характеристик, які формуються в процесі соціалізації людини [260, с. 234; 162, с. 94]. А.Ф. Зелінський підкреслював, що особистість кримінального правопорушника є ключовим аспектом кримінальної психології, оскільки саме вона визначає особу, яка порушила кримінальний закон і відкидається суспільством [120, с.9]. І.М. Даньшин вважав, що особистість злочинця слід розглядати на трьох рівнях: як індивіда, який вчинив конкретне правопорушення, як особистість певних категорій злочинців та як загальна характеристика злочинця в цілому [85, с. 84]. Такий підхід дає можливість дослідити та визначити поняття особистість злочинця з урахуванням всіх можливих факторів.

За поглядами ученого С.Ф. Денисова, поняття «особистості» включає в себе багатоаспектність, охоплюючи біологічні, психологічні та соціальні аспекти. Особливості особистості злочинця можна розділити на загальні (стать, вік, освіта, соціальний статус) і специфічні для злочинця, які відображають його суспільну небезпечність. Денисов узагальнює існуючі підходи до визначення особистості злочинця через три основні ознаки: формальну, змістовну і формально-змістовну. Формальна ознака враховує інтегроване бачення особистості, що включає біологічні, соціальні і психологічні аспекти. Змістовна ознака зосереджується на характеристиці особи злочинця у зв'язку з вчиненим злочином і його причинним зв'язком з особою. Формально-змістовна ознака розглядає стан особистості злочинця у момент вчинення злочину і після нього [87].

Маханьков Д.Г. вбачає категорію «особистість злочинця» як відображення соціально-демографічних та психологічних аспектів особи, яка свідомо обирає поведінку, пов'язану з вчиненням суспільно небезпечних дій [182, с. 360]. О.Ю. Шостко вбачає цю категорію як ідеальну модель, створену на основі дослідження осіб, схильних до кримінальної поведінки, з метою передбачення такої поведінки у майбутньому [148, с. 37]. О.В. Стукаліна розглядає особистість кримінального правопорушника як окремого індивіда зі специфічними рисами та властивостями, що формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів [247, с. 111]. Р.В. Павелків підкреслює, що це конкретна людина з системою соціально зумовлених психологічних характеристик, що виявляються в суспільних зв'язках і мають значення для неї самої і для оточуючих [206].

Соціальні характеристики особи визначають сутність її особистості та мають визначальний вплив на її вчинки, діяльність й інші форми соціальної активності. Важливо враховувати, що при вказівці на те, що соціальні якості особистості визначають її суспільну активність, необхідно враховувати також індивідуальні особливості та якості природи людини. Повинно бути зрозуміло, що в особистості, окрім соціальних аспектів, присутні й інші якості, які також впливають на детермінацію її активності та діяльності [110, с. 235].

Ми долучаємося до групи науковців, які розглядають особистість кримінального правопорушника як комплекс соціально-типових ознак, сформованих у процесі негативного соціального розвитку. Ці ознаки відрізняються своєю суспільною неприйнятністю та, в крайньому випадку, вираженою формою суспільної небезпеки. Вони визначають кримінологічну мотивацію та активність особи, що безпосередньо призводить до вчинення кримінального правопорушення [111, с. 239]. Отже, особистість крадія у курортному регіоні України – специфічний кримінологічний набір, що включає в себе складний ансамбль індивідуальних, соціально-культурних та психологічних аспектів особистості, в якій виникає кримінальна мотивація на

вчинення крадіжки у курортному середовищі. Цей концептуальний підхід враховує специфічні впливи курортного середовища на формування та розвиток кримінальних мотивацій, стратегій і тактик, які відрізняють крадіїв у цьому регіоні від інших кримінальних типів особистостей.

У кримінологічній літературі розглядають різні аспекти структури особистості кримінального правопорушника. Вчені визначають її основні елементи як соціально-демографічні ознаки, особистісно-рольові властивості, морально-психологічні якості, риси правової та моральної свідомості, психічні відхилення, кримінально-правові ознаки та загальнозначущі позитивні людські якості [87, с. 155-157]. Однак ця структура вважається занадто перевантаженою і неефективною для кримінологічного аналізу, оскільки утруднює встановлення обов'язкової інформації для кримінального провадження та вибір міри кримінальної відповідальності. З цього приводу важливо розглядати лише ту інформацію, яка може вплинути на кримінальне провадження, вибір міри покарання та застосування виховних заходів для виправлення особи [107, с. 137-138].

У кримінологічних дослідженнях використовуються певні критерії для характеристики особистості кримінального правопорушника, які визначає О.Л. Старко. Серед них: соціально-демографічні дані, які включають вік, рівень освіти, рід занять, сімейний стан, місце проживання та належність до певних соціальних груп; морально-психологічна характеристика, що описує світоглядні й моральні риси особистості, її погляди, переконання та цінності; кримінально-правова характеристика, яка дає уявлення про особу злочинця з позицій кримінального законодавства та охоплює якості, властиві саме злочинцю. Ці критерії допомагають у кращому розумінні особистості кримінального правопорушника з різних точок зору та аспектів [243, с. 204].

А.В. Дан та К.А. Харченко вважають, що для опису особистості кримінального правопорушника можна виділити чотири основні елементи ознак. Серед них соціально-демографічні дані, кримінально-правові ознаки, соціально-рольові характеристики та морально-психологічні риси. Ці

елементи є універсальними та важливими для аналізу особистості злочинця з різних точок зору [262; 80, с. 142].

З огляду на зазначене, для написання цієї частини дисертаційної роботи ми обираємо структуру особистості кримінального правопорушника, яка включає соціально-демографічні, кримінально-правові, соціально-рольові та морально-психологічні групи ознак. На їхній основі можливо всебічно розкрити істотні та значущі особливості особистості кримінального правопорушника, який вчиняє крадіжки у курортному регіоні України, що не притаманні (або менш притаманні) тим, які вчинили кримінальні правопорушення іншого виду, використовуючи узагальнення архівних судових рішень.

Соціально-демографічні характеристики особи кримінального правопорушника, в своїй сутності, не є криминогенними, але вони «відображають злочинця як особу свого часу, з визначеним соціальним статусом і певним місцем у суспільних відносинах» [72, с. 97]. Серед ключових соціально-демографічних ознак, що характеризують особу кримінального правопорушника, традиційно зазначають стать, вік, рівень освіти, сімейний стан, заняття, національну належність і так далі [11, с. 317].

Проведене дослідження особи, яка вчинила крадіжки у курортному регіоні, дає можливість виявити та оцінити ті її якості і риси, що породжують кримінальну поведінку. Серед осіб, що вчинили таємне заволодіння чужим майном у курортному регіоні України, переважають чоловіки, а саме їх частка – 86 %, а відповідно жінок – 14 % (Додаток Б.13). Тобто, приблизно кожна сьома крадіжка у курортному регіоні України вчиняється жінками. Факт того, що досліджуване діяння в абсолютній більшості випадків вчиняється чоловіками, пояснюється загальновідомою меншою кримінальною активністю жінок. Крім того, значна частка чоловіків, які вчиняють крадіжки, пояснюється тим, що чоловіки можуть бути більш піддані економічним тискам або сприймати економічні вигоди від кримінально протиправної діяльності як більш привабливими. Наприклад,

недостатні доходи, втрата роботи або інші економічні труднощі можуть підштовхнути чоловіків до вчинення крадіжок для забезпечення себе чи своїх родин. Варто зазначити, що традиційні соціальні очікування та гендерні ролі можуть впливати на те, як особи різної статті визначають своє місце в суспільстві. Чоловіки можуть відчувати тиск бути головними годувальниками, що може вести до невірному способу забезпечення власних потреб через кримінальні дії. Чоловіки і жінки мають відмінності в стратегіях вирішення конфліктів. Так, особи чоловічої статті у процесі вирішення проблем чи конфліктів, можуть обирати шлях кримінальної активності, зокрема крадіжок, як спосіб вирішення своїх проблем.

Наступним критерієм виступає вік особи, яка вчиняє таємне викрадення чужого майна у курортному Одеському регіоні. Така характеристика дає змогу встановити те, в який період свого життя люди схильні вчиняти крадіжки частіше за все. За офіційною статистичною інформацією найбільш часто вчиняють крадіжки особи у віці від 18 до 28 років (48 %), за ними йдуть особи віком від 29 до 39 років (28 %). На групу осіб від 40 до 54 років підпадає 13 % вчинення крадіжок. Важливо відзначити, що наступні вікові категорії відзначаються стабільним рівнем вчинення крадіжок з поступовим зменшенням у відповідності до вікових параметрів. Наприклад, неповнолітні особи вчиняють крадіжки у 5 % випадках з суттєвою перевагою частки осіб 16-17 років. У свою чергу, особи у віці від 55 до 59 років вчиняють 4 % таємного заволодіння чужим майном, тоді, як серед тих, хто перевищив 60 років, цей показник трошки знижується і становить більше 2 % (Додаток Б.14). Щодо останньої категорії кримінальних правопорушників, які вчиняють крадіжки, то, як правило, вони мають вагомий кримінальний досвід та «авторитет» у вузьких колах, відповідний рівень кваліфікації та кримінальну спеціалізацію. Часто ці особи відіграють роль консультантів у злочинних угрупованнях або навчають молодь у використанні прийомів та методів крадіжок за винагороду, яка визначається як певний відсоток від злочинного доходу [78].

Проведений аналіз вікових особливостей особи крадія дозволяє зробити висновок, що найбільш активною віковою групою серед осіб, що вчиняють крадіжки, є індивіди у віці від 18 до 39 років. Особи із зазначеної вікової групи вчиняють до 75 % крадіжок у курортному регіоні України. Існує кілька пояснень, чому особи молодого віку найбільше схильні до вчинення крадіжок у курортному регіоні України, зокрема: 1) економічні обставини – молоді люди часто переживають етап встановлення власної фінансової незалежності. Недостатність коштів або відсутність стабільного джерела доходу може призвести до спроб забезпечення себе шляхом незаконних прибутків; 2) соціальна динаміка – вплив різноманітних соціальних факторів, таких як груповий тиск, бажання мати матеріальні блага або невідповідність суспільним стандартам успіху, може підштовхувати молодь до крадіжок; 3) молодість часто характеризується бажанням ризику і випробуванням нових речей. Крадіжки можуть ними сприйматися як спосіб випробування меж і експериментування з життям.

Щодо громадянства, то кримінально протиправне діяння, передбачене ст. 185 КК України, частіше вчиняють громадяни України: у 2020 році – 95,5 %, у 2021 році – 94,7 %, у 2022 році – 93,2 %, у 2023 році – 95 % відповідно. Близько 5 % крадіжок у курортному Одеському регіоні вчиняється іноземними громадянами та особами без громадянства (Додаток Б.15). Такі статистичні дані є логічними, оскільки громадяни України мають більше знань про свою місцевість, зокрема про особливості курортного середовища, контингент, систему правопорядку, економічні умови та підходи до безпеки. Місцеві жителі мають легший доступ до ресурсів, мереж і об'єктів у своїй власній країні, що полегшує процес вчинення таких кримінально протиправних діянь. Крім того, соціально-економічні умови у власній країні можуть стати мотивацією для вчинення кримінальних правопорушень, особливо, якщо особа відчуває тиск економічних труднощів. Усе це дає їм переваги у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України.

Цікаві результати отримані за результатами узагальнення судових вироків, за якими у курортному регіоні крадіжки найчастіше вчиняють українці – 86,5 %, тоді, як частка інших національно-етнічних груп складає 13,5 %. Серед іноземних громадян у курортному Одеському регіоні крадіжки найчастіше вчиняють громадяни Молдови, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Узбекистану, рф тощо.

Щодо місця проживання злочинців, які вчиняють крадіжки, дослідження вказують на те, що найбільш поширеними серед них є місцеві мешканці (приблизно 80 %). Зокрема, переважна більшість з них проживає у районних центрах або в інших великих містах.

Ще одним критерієм є рівень освіти крадіїв. В Одеському курортному регіоні, більша частина осіб, які вчинили крадіжки мали базову середню і профільну середню освіту: у 2020 році – 86 %, у 2021 році – 84 %, у 2022 році – 85 %, у 2023 році – 87 %. На другому місці вища та фахова передвища освіта: у 2020 році – 4,5 %, у 2021 році – 4,5 %, у 2022 році – 4,7 %, у 2023 році – 4,6 %. На третьому місці професійна (професійно-технічна) освіта: у 2020 році – 4 %, у 2021 році – 3,5 %, у 2022 році – 3,9 %, у 2023 році – 4,1 %. Початкову освіту або без освіти у середньому було близько 3,5 – 4,5 % (Додаток Б.16). Тобто, особи з низьким рівнем освіти більш часто вчиняють крадіжки. Це пояснюється тим, що ці категорії більш часто стикаються з обмеженими можливостями отримання стабільної та високооплачуваної роботи. Внаслідок цього вони можуть відчувати фінансовий тиск і вчиняти крадіжки для задоволення своїх економічних потреб. Крім того, кримінальні правопорушники з низьким рівнем освіти можуть мати менше можливостей для професійного та особистого розвитку. Це може призводити до вибору альтернативних, не завжди законних шляхів заробітку, включаючи крадіжки. Ці особи можуть менше усвідомлювати можливі наслідки своїх дій, включаючи правові наслідки вчинених крадіжок. Більш того, кримінальні правопорушники з низьким рівнем освіти можуть неправильно розуміти своє місце у суспільстві, що може сприяти вчиненню кримінально протиправних

діянь, включаючи крадіжки. Отже, хоча існує певний тенденційний зв'язок між рівнем освіти та правосвідомістю таких суб'єктів, важливо розглядати це питання у контексті різноманітних факторів, які впливають на кожен конкретну ситуацію.

Рівень освіти тісно впливає на трудову діяльність та професійне зростання людини. Щодо зайнятості та роду занять осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, передбачені ст. 185 КК України, отримані наші дані показують наступне: протягом 2020-2023 років більшість з них складають працездатні особи, які не зайняті на роботі або не навчаються. Цей показник становив у 2020 році – 81 %, у 2021 році – 80,6 %, у 2022 році – 81,5 %, та у 2023 році – 82 %. Невелику частку становлять учні та студенти – близько 3,5 %, а також безробітні, кількість яких становить від 0,5 % до 1 %. Варто зазначити, що особи, які не мають стабільної трудової діяльності можуть відчувати певний фінансовий тиск і брак коштів, що й стимулює їх вчиняти крадіжки для задоволення власних потреб і покращення свого матеріального становища.

Сімейний стан є однією з важливих соціально-демографічних ознак особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, передбачене ст. 185 КК України. Серед осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 185 КК України: у шлюбі перебували лише 26 %, а частка неодружених становила 74 % відповідно. Такий розподіл пояснюється тим, що особи, які не в шлюбі, можуть мати більше вільного часу та більш вищий рівень незалежності. Це може впливати на їх споживчу поведінку, включаючи бажання мати більше розваг та матеріальних благ, що призводить до вчинення крадіжок.

Вивчаючи кримінально-правові ознаки особистості кримінального правопорушника, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні, перш за все необхідно звернути увагу на повторність, сукупність і рецидив кримінально протиправних діянь. У процесі кримінологічного аналізу нами з'ясовано, що значна частина осіб, засуджених за таємне викрадення чужого майна у

курортному регіоні, на момент притягнення до кримінальної відповідальності вже мали кримінальний досвід. Серед засуджених за ст. 185 КК України у курортному Одеському регіоні близько третини або 31 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 21,5 % осіб – мали не зняту і непогашену судимість. Щодо наявного кримінального досвіду осіб, які вчиняли крадіжки на загальнодержавному рівні, то тут відмічаються наступні показники, зокрема: серед засуджених за ст. 185 КК України близько 40 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 27 % осіб – мали не зняту та непогашену судимість. Щодо стану попередніх кримінально протиправних крадіїв, насамперед, превалюють злочини проти життя та здоров'я, корисливо-насильницькі дії, а також порушення у сфері незаконного обігу зброї, наркотиків та психотропних речовин. Це підтверджується як загальною тенденцією, так і окремими науковими дослідженнями. Стверджуємо, що особи з попереднім кримінальним досвідом мають тенденцію до ризикованого й асоціального способу життя, оскільки вони мають зв'язки з представниками кримінально протиправного світу. Підсумуємо, що наявність попереднього кримінального досвіду в особи є чинником, що попереджає про високу ймовірність вчинення нового кримінального правопорушення у сфері власності, а також про важливість приділення особливої уваги до таких осіб з боку органів правопорядку.

Особливо тривожною є висока частка осіб, які були засуджені за однорідні кримінальні правопорушення, зокрема, серед тих, хто вчинив крадіжки, ця частка становить 62,5 %. Це свідчить про особливу стійку агресивну орієнтацію суб'єкта кримінального правопорушення, певного асоціального стереотипу особи, що проявляється у вчиненні кримінально протиправних діянь.

Важливим аспектом у дослідженні особи кримінального правопорушника-крадія є її ставлення до скоєного правопорушення. За результатами розслідування було виявлено, що близько 2/3 осіб усвідомлювали кримінальний характер своїх дій. Крім того, під час

розслідування практично 90 % засуджених визнали свою провину і виразили розкаяння у вчиненому кримінальному правопорушенні. Серед них приблизно 3 % згодні зі своєю провинною після консультації із захисником, в той час як приблизно 2 % осіб відмовилися визнати провину і не виражали розкаяння.

Поведінка осіб, які порушили ст. 185 КК України, може бути різноманітною залежно від ступеня активності та змісту їхніх дій. За ступенем активності можна виділити дві категорії: активну, коли особа свідомо вчинила крадіжку (87,5 %), та пасивну, коли вона не намагалася уникнути ситуації, що призвела до кримінального правопорушення (12,5 %). За змістом дій розрізняють неправомірну поведінку (78 %), коли засуджений свідомо вчиняє кримінально протиправне діяння, та необачну (22 %), коли він навмисно, під впливом обставин, допускає таке діяння.

Інтерес для наукового та практичного аналізу викликає розподіл осіб, які вчиняють крадіжки, на тих, хто діє поодиноці та тих, хто діє у складі груп, зокрема організованих груп чи злочинних організацій. Дослідження показало, що більшість сучасних крадіїв у курортних регіонах та містах діють самотійно (приблизно 97 %), тоді як лише невелика частка осіб (близько 3 %) вчиняє крадіжки у складі організованих груп чи злочинних організацій. Особливо небезпечними є крадії, які операційно працюють у таких групах, оскільки вони постійно вдосконалюють свої навички та повністю занурюються в кримінальну справу. Наприклад, судові рішення, як вирок Залізничного районного суду м. Львова від 24.02.2020 року (справа №462/851/19), можуть слугувати прикладом вчинення крадіжки у складі таких груп. Відповідно до якого особа Б., особа В., особа Г., особа Д., особа Є. з корисливих мотивів, особистого збагачення, з метою вчинення таємного викрадення чужого майна громадян, приблизно у травні 2018р. в якості виконавців увійшли до складу організованої групи разом з іншими особами, матеріали щодо яких виділено в окремі провадження. Всі члени організованої групи мали єдине намір вчинити кримінальні правопорушення з метою

особистого збагачення. Вони спрямовували свою діяльність на безперешкодне викрадення майна громадян та на території Головного залізничного вокзалу м. Львова. Між учасниками існували тісні внутрішні зв'язки, і вони встановили чіткі правила поведінки для кожного. Кожен діяв відповідно до єдиного плану, який був відомий усім членам групи, і чітко виконував свої визначені функції. [61].

Щодо стану осіб під час вчинення крадіжок, зокрема щодо їх перебування у стані різного роду сп'яніння, то відповідна інформація міститься в офіційній статистичній звітності. Варто відзначити, що перебування у такому стані є не характерною для вчинення крадіжок. За даними статистики лише 3-4 % крадіїв вчиняють таємне викрадення чужого майна у стані алкогольного, наркотичного або іншого виду сп'яніння. Для кримінологічного аналізу особи крадія важливим є не лише її стан під час вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України, але й загальне ставлення до шкідливих звичок. У такому контексті важливо відзначити, що близько 50 % крадіїв регулярно вживають алкоголь, а 15 % – наркотичні речовини. 25 % крадіїв часто споживають алкоголь, а 13 % – наркотики. Важливо відзначити, що ці статистичні параметри відображають загальнонаціональну тенденцію вживання алкоголю та наркотиків в Україні [116]. Зазначимо важливу відмінність щодо вживання алкоголю та наркотиків при вивченні особи крадія. Якщо крадіжки осіб у стані алкогольного сп'яніння безпосередньо спрямовані на заволодіння чужим майном, то крадіжки осіб у стані наркотичного сп'яніння головним чином мають на меті заволодіння наркотичними речовинами. Представимо декілька прикладів з практики.

Так, відповідно до вироку Франківського районного суду м. Львова (справа № 465/1113/17, провадження №1-о/465/6/19) встановлено, що засуджений особа А. з 18 років вживав наркотичні засоби – інтраназально та ін'єкційно-бупрепорфін, амфетамін, а також канабіоїди, тобто вже 6 років в системі. Під час скоєння крадіжок з магазину «Сім-23»ТОВ «Клевер Сторс»

25.12.2016 року, 29.12.2016 року, 01.01.2017 року перебував у стані наркотичного сп'яніння, в цей час наркотики вживав щоденно. Детально крадіжок не пам'ятає – все відбувалось, як уві сні [63].

Що стосується перебування особи крадія у стані алкогольного сп'яніння, то наведемо такий приклад. Згідно з вироком Сосницького районного суду Чернігівської області від 11.05.2019 року, засуджено громадянина Р., який 15 лютого 2019 року, будучи п'яним, прибув до господарства, що належить особі М., де шляхом зриву навісного замка проник до приміщення господарського хліва, звідки таємно викрав півня породи «Ломан Браун» вартістю 150 грн. та курку породи «Ломан Браун» вагою вартістю 60 грн, чим заподіяв потерпілій особі М. матеріальну шкоду на загальну суму 210 грн. Крім цього, 16 лютого 2019 року, особа Р., знаходячись у стані алкогольного сп'яніння, з метою крадіжки чужого майна прибув до господарства, що належить особі М., де проник до приміщення господарського хліва, звідки таємно повторно викрав двох півнів породи «Ломан Браун» кожний вартістю 150 грн. та курку породи «Ломан Браун» вартістю 60 грн., чим заподіяв потерпілій особі М. матеріальну шкоду на загальну суму 360 грн. [62].

Чималий інтерес становить соціально-рольова характеристика осіб, які вчинили крадіжки у курортному регіоні України. При визначенні покарання для винних у таємному викраденні чужого майна суди переважно (приблизно 86 %) беруть до уваги характеристики особи винного. Ці характеристики відображають інформацію про особу, розкривають її соціальні ролі, статус у суспільстві та її репутацію на місці проживання або роботи. Певною мірою про неї свідчить їхнє ставлення до праці та сімейних цінностей, про що йшлося вище. Зокрема, при аналізі соціальних ролей, характерних для крадіїв, відзначається низький статус цих ролей, відсутність міцних зв'язків з трудовими та навчальними колективами, а також наявність тісних зв'язків з неформальними групами, які мають негативне соціальне спрямування. Також особи, які вчиняють крадіжки характеризуються відсутністю будь-яких

довгострокових життєвих планів і мають соціальні претензії, які перевищують можливості конкретної особи. Кримінальний правопорушник-крадій нечасто вступає у громадські організації і мало бере участь у діяльності публічних і державних інститутів. Дефектність виявляється й є у низькій правовій свідомості кримінальних правопорушників-крадіїв, яка виявляється у зневажливому ставленні до можливості покарання. Особи, які вчиняють крадіжки менше схильні до впливу на них з боку суспільства: при спробі навіяти їм правові та моральні норми, вони часто не розуміють, що саме від них вимагається. Це призводить до того, що їхня оцінка ситуації і визначення поведінки базується не на соціальних вимогах, а на особистих уявленнях. В інших випадках особи, які вчиняють крадіжки у курортних регіонах можуть відмовлятися виконувати соціальні норми через відчуженість від суспільства та слабкість трудових, сімейних та дружніх зв'язків, не втрачаючи при цьому розуміння сутності суспільних приписів.

Наступною групою ознак кримінологічної характеристики особистості кримінального правопорушника, який вчинив крадіжки у курортному регіоні є морально-психологічні ознаки. В кримінологічній теорії встановлено, що морально-психологічні ознаки відображають різноманітні аспекти особистості, такі як інтелектуальний рівень, поведінка, потреби, світогляд, схильності, здібності, звички, інтереси, способи задоволення потреб, ставлення до моральних та правових норм, емоційний стан, темперамент і вольові якості [148, с. 175]. На підставі вивчення морально-психологічних ознак особи, яка вчиняє крадіжки у курортному регіоні України, можливо побудувати психологічний портрет і намагатися визначити мотиви та цілі цього кримінального правопорушення, а також розкрити стан психіки та умови формування особистості з негативними соціальними установками.

Спираючись на власний практичний досвід та результати вивчення судових вироків, нами встановлено, що особі, яка вчиняє крадіжки у курортному регіоні Півдня України властиві певні морально-психологічні риси, зокрема:

1) Низький морально-етичний розвиток. Ця ознака вміщує аморальність та моральний релятивізм. Зокрема, особи, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні характеризуються відсутністю чітких моральних норм та неповагою до власності і прав інших осіб, а також володіють релятивістським підходом до правил.

2) Імпульсивність. Ця риса включає низький рівень самоконтролю, зокрема крадії характеризуються високим рівнем імпульсивності, що впливає на їх рішення вчинити крадіжку.

3) Раціоналізація. Крадії можуть намагатися раціоналізувати свої дії, переконуючи себе у справедливості чи необхідності вчиненого.

4) Низький рівень емпатії. Крадії можуть характеризуватися низьким рівнем емпатії, тобто не відчувають співчуття до потерпілих внаслідок їх кримінально протиправних дій.

5) Стресові або емоційні фактори. Крадіжки можуть бути зумовлені стресом або негативними емоціями, і особа може вчиняти крадіжки як спосіб впоратися зі своїми внутрішніми конфліктами.

6) Потреба в адреналіні. Деякі крадії можуть шукати стимуляцію та адреналін, вчиняючи крадіжки, як спосіб отримати емоційну задоволеність.

7) Відсутність соціальних зв'язків. Крадії часто можуть бути соціально ізольованими або мати обмежені соціальні зв'язки.

8) Внутрішні переконання щодо власної правомірності. Крадії можуть вважати, що їхні дії є виправданими, і вони мають право вчиняти крадіжки у певних обставинах.

9) Низький соціальний статус. Особа, яка знаходиться у скрутному економічному положенні, може вчиняти крадіжки з необхідності задоволення базових потреб.

10) Низька самооцінка. Особи з низькою самооцінкою можуть намагатися компенсувати це, вчиняючи крадіжки як спробу відновлення власної гідності чи значущості.

11) Соціалізація у середовищі зі сталими нормами поведінки, спрямованими на вчинення крадіжок. Особи можуть вчиняти крадіжки як результат соціалізації у середовищі, де такі дії можуть розглядатися як прийнятні чи необхідні.

Важливо враховувати, що нами представлені загальні ознаки, і кожна окрема ситуація може мати свої унікальні фактори, що впливають на морально-психологічний портрет крадія.

Особливу увагу привертає кримінологічна типологія осіб, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні України. Зазвичай, ця типологія базується на двох ключових критеріях: характері антисуспільної спрямованості та глибині та стійкості їх асоціальної поведінки. Основною метою такої типології є розробка рекомендацій, які можуть бути використані оперативно-розшуковими, судово-слідчими, виправно-трудовими та кримінологічними органами, щоб ефективно застосовувати різноманітні заходи до різних категорій кримінальних правопорушників [275, с. 70].

Типологізація сучасних крадіїв, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні України, може бути розглянута з огляду на різні аспекти їхньої діяльності та характеристик. Враховуючи специфіку курортного регіону, де можлива велика концентрація туристів, представимо наступну типологію суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України:

1) «Туристичні» крадії. Такий тип кримінальних правопорушників спеціалізується на вчиненні крадіжок серед туристів, використовуючи свою мобільність та знання особливостей туристичного середовища. Переважно вони вчиняють крадіжки на пляжах чи біля басейнів, використовуючи невагомість ситуації.

2) Крадії «Гастролери». Цей тип крадіїв характеризується на вчиненні крадіжок у готелях, ресторанах або інших закладах обслуговування.

3) «Транспортні» крадії. Особи, які викрадають транспортні засоби для подальшого використання чи перепродажу. Крім того, це особи, які вчиняють таємне викрадення чужого майна з автомобілів.

4) Активні «рекреаційні» крадії. Крадії цього типу вчиняють крадіжки у розважальних закладах, нічних клубах, під час концертів, спортивних та інших масових заходів. В умовах воєнного стану вони спеціалізуються на викраденнях з покинутих будівель зазначених закладів.

5) Крадій «під прикриттям». Такі особи використовують різні обманні схеми для вчинення крадіжок, зокрема удають із себе працівників курортів або інших осіб, щоб увійти в довіру жертві.

6) Особи, які вчиняють крадіжки, використовуючи складнощі воєнного стану і спеціалізуються на: викраденнях майна зі руйнованих російськими обстрілами будівель та приміщень; викраденнях, вчинених під час залишення власниками будівель під час повітряних тривог; на викраденнях під час вимкнення світла; на крадіжках з приміщень власників, які тимчасово залишили місця проживання; на розукомплектуванні залишеного автомобільного транспорту тощо.

Ця типологія враховує різноманіття сучасних крадіїв, які можуть діяти у курортному регіоні України та сприяти розробці ефективних стратегій для їх виявлення і запобігання їх кримінально протиправній діяльності.

Таким чином, типовим портретом особи, яка вчинила крадіжку у курортному регіоні України є такий: особа чоловічої статі, віком від 18 до 39 років (75 %), громадянин України (у середньому 95 %), українець (86,5 %), міський житель (близько 80 % випадків), із повною загальною та базовою загальною середньою освітою (87 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82 %), неодружений (74 %). Цей суб'єкт має досвід кримінальних посягань на різноманітні суспільні відносини (31 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 21,5 % осіб – мали не зняту і непогашену судимість), характеризуються активною поведінкою (особа свідомо вчинила крадіжку, усвідомлювала наслідки власних дій – 87,5 %), в основному діє поодиночі (близько 97 % осіб), вчинив кримінальне правопорушення у тверезому стані (відсоток осіб, які на момент вчинення суспільно небезпечного діяння знаходились у стані алкогольного,

наркотичного чи іншого сп'яніння – 3-4 %). Характеризується низьким рівнем морального розвитку, правової свідомості, відповідальності та емпатії.

Необхідною умовою для розуміння природи та механізму вчинення крадіжок у курортному регіоні України є вивчення комплексу специфічних якостей жертв таких суспільно небезпечних діянь.

Дослідженням жертви кримінального правопорушення та феномену віктимності займалися багато вітчизняних і зарубіжних кримінологів. Учений О.М. Джужа зазначав, що віктимологія – це напрямок кримінології, що вивчає кількісну та якісну характеристики жертв кримінальних правопорушень, закономірності їхніх взаємовідносин з кримінальними правопорушниками, з метою вдосконалення форм і методів запобігання злочинності [123, с. 102]. У цілому, віктимологія відіграє важливу роль у створенні системи правосуддя та підтримки, яка враховує потреби і права жертв кримінальних правопорушень, сприяючи покращенню безпеки та благополуччя суспільства. Віктимологічні дослідження допомагають виявити фактори, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, та розробляти превентивні заходи, спрямовані на зниження кількості потенційних жертв. На основі даних віктимологічних досліджень формуються рекомендації для урядових органів та правоохоронних агенцій щодо розробки і реалізації політики, спрямованої на захист прав і інтересів жертв кримінальних правопорушників.

Сьогодні, у сучасній кримінології, коли вже є певні дані про особу кримінального правопорушника, виникає потреба у вивченні тих, хто стає жертвою злочину. Зокрема, визначення жертви кримінального правопорушення, як це робить О. Н. Мойсюк, полягає у розгляді особи, яка внаслідок суб'єктивного бажання кримінального правопорушника або об'єктивних обставин стає об'єктом фізичної, моральної або майнової шкоди [186, с. 7].

З огляду на зазначене нами встановлено, що «жертва крадіжок у курортному регіоні України» – це фізична або юридична особа, яка стала жертвою крадіжки у місцевості, призначеній для відпочинку та рекреації. Це може включати в себе туристів, відпочиваючих, готелі, ресторани та інші суб'єкти, які перебувають або діють в зазначеній туристичній області та піддаються крадіжкам різного роду. Зокрема, це визначення охоплює тих, хто піддався впливу крадіжок у зоні відпочинку та враховує специфіку цього контексту, де можливість вчинення кримінальних правопорушень пов'язана з туристичною інфраструктурою та особливостями поведінки осіб, які перебувають на відпочинку.

Особистісні якості жертв кримінального правопорушення включають стать, вік, професію, суспільний, професійний та сімейний стан, а також психологічні ознаки та інші релевантні характеристики. Проте це лише частковий перелік ознак, які складають портрет жертв кримінально протиправних посягань проти власності. Необхідно також акцентувати увагу на морально-психологічних та кримінально-правових характеристиках, що визначають ставлення до кримінального правопорушника. Це вміщує у себе наявність певних негативних особистісних рис у жертви, які часто виступають визначальним фактором у вчиненні корисливих протиправних діянь.

Кримінальна статистика Офісу Генерального прокурора вказує, що в Україні офіційно потерпіли від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України, протягом 2018-2023 років наступна кількість осіб: у 2018 році – 217 859 осіб, або 63 %; у 2019 році – 179 693 особи, або 60 %; у 2020 році – 125 818, або 54 %; у 2021 році – 101 758 осіб, або 52 %; у 2022 році – 62 517 осіб, або 28 %; станом на 2023 рік – 76 755 осіб, або 23 %. Схожа криміногенна ситуація спостерігається й в Одеському регіоні, в якому у 2018 році жертвами крадіжок стали 14563 особи, або 63 % від загальної кількості осіб, які потерпали від кримінальних правопорушень у цьому регіоні відповідно. У 2019 році від крадіжок постраждали 9304 особи, або 60 % від

загальної кількості осіб потерпілих у досліджуваному регіоні. У 2020 році – 6858 осіб, або 54 %. У 2021 році жертвами крадіжок стали 5937 осіб, або 56 % від загальної кількості осіб, які потерпали від кримінальних правопорушень у цьому регіоні відповідно. У 2022 році їх кількість складала 3785 осіб, або 43 % від загальної кількості постраждалих. Станом на 2023 рік в Одеській області зафіксовано 3529 потерпілих від крадіжок, або 30 % відповідно.

За результатами вивчення судових вироків встановлено, що серед жертв, які постраждали від крадіжок у курортному регіоні, жінки становлять 55 %, а чоловіки 45 % відповідно. У багатьох суспільствах існують стереотипи та соціокультурні норми, які визначають соціальні ролі чоловіків і жінок. Жінки, зазвичай, сприймаються як менш фізично сильні, що може робити їх більш легкими мішенями для крадіжок, особливо у відкритих чи вразливих місцях.

Не менш значущими є параметри вікової вразливості до крадіжок. Згідно з результатами кримінологічних досліджень, розподіл осіб, які стали жертвами крадіжок у курортному регіоні України за віковими категоріями, виглядає наступним чином: 10 % потерпілих були віком до 18 років; 15 % – від 19 до 25 років; 25 % – від 26 до 35 років; 22 % – від 36 до 45 років; 23 % – від 45 років та старше [201, с.134-138; 145, с. 130]. Вікова характеристика показує, що найбільша кількість осіб, визнаних як потерпілі від крадіжок, від 26 років та до 45 і більше років. Тобто, в такому віці особи досягають певного соціального статусу та матеріального благополуччя, багато людей здобувають власні квартири, дачні будинки і т.д.

На підставі аналізу 296 кримінальних проваджень щодо крадіжок, вчинених у курортному регіоні Одеської області, ми дійшли висновку, що потерпілі особи доволі часто самостійно сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України. Нами встановлено, що найчастіше жертви виявляються вразливими через недбале ставлення до своєї власності [201, с.134-138; 202, с. 114-120]. У 70 % випадків крадіжок

жертви демонструють безвідповідальне ставлення до своїх особистих речей: розміщують телефон, гроші, гаманець тощо у легкодоступних місцях одягу, неухважно стежать за своїми аксесуарами (сумки, барсетки і т. д.), залишають речі без нагляду, демонструють в громадських місцях великі суми грошей, дорогі прикраси та інше. У 22 % випадків крадіжок, вчинених в Одеській області, потерпілі залишають свої сумки з великими сумами грошей в салоні автомобіля, пересуваються із ними без належного захисту, обмінюють валюту або виконують банківські операції в небезпечних для умов. Також виявилось поширеним недостатнє усвідомлення особистої безпеки жертви, її провокаційна поведінка, що зафіксована у 20 % випадків крадіжок.

Морально-психологічні якості жертв крадіжок у курортному регіоні України можуть бути різноманітними і залежать від конкретних обставин та характеристик особистості. Проте, деякі загальні риси можуть бути взяті до уваги, зокрема: а) недбалість: більшість жертв крадіжок недбалі у відношенні до свого майна та недостатньо уважні до оточуючого середовища; б) недостатня пильність: особи, які не виявляють достатньої пильності можуть стати легшою мішенню для кримінальних правопорушників; в) довірливість: занадто велика довіра до незнайомих або недостатньо обережне поводження з особистою інформацією щодо свого майна; г) недосвідченість у вирішенні конфліктів: ті, хто не здатні ефективно реагувати на підозрілі або конфліктні ситуації, можуть легше потрапити у складні обставини; д) недостаток обізнаності: жертви крадіжок можуть не завжди бути обізнані з ризиками та заходами безпеки, що може збільшувати їх вразливість перед кримінальними правопорушниками. Узагальнимо, що вказані якості не є універсальними, жертви крадіжок у курортному регіоні України можуть мати різні морально-психологічні якості в залежності від багатьох факторів, таких як освіта, досвід життя та соціальний статус.

Важливого значення для організації спеціального напрямку запобіжної роботи у формі віктимологічної профілактики набуває класифікація жертв крадіжок у курортному регіоні України. Вчений В. О. Туляков пропонує

класифікацію жертв кримінальних правопорушень, що базується на мотивації провідної віктимної активності особи. Ця класифікація включає такі типи жертв: імпульсивна жертва характеризується переважаючим несвідомим почуттям страху та пригніченістю реакцій у відповідь на напади правопорушника; жертва з утилітарно-ситуативною активністю діє на основі ситуативних обставин та власних інтересів; настановна жертва, яка є агресивною особою, схильна до істерик та зухвалої поведінки, і провокує кримінального правопорушника на дії у відповідь; раціональна жертва, яка сама створює ситуацію вчинення кримінального правопорушення і сама потрапляє в цю пастку; жертва з ретретистською активністю, що є пасивним провокатором, і своїм зовнішнім виглядом, способом життя та підвищеною тривожністю підштовхує кримінальних правопорушників до вчинення кримінальних дій [254, с. 132-133].

На думку вченої О.Ю. Юрченко класифікацію жертв кримінально протиправних діянь варто проводити за роллю у механізмі вчинення кримінального правопорушення, зокрема поділяти їх на: 1) байдужих жертв, чия поведінка має нейтральний характер, і вчинення кримінального посягання відбувається незалежно від дій потерпілого; 2) інверсійних жертв, які водночас і зазнають шкоду, і спричиняють її; 3) провокуючих жертв, які безпосередньо викликають рішучість кримінального правопорушника здійснити стосовно них кримінально протиправні дії [291, с. 11-12]. О.М. Джужа у своїй класифікації жертв кримінальних правопорушень виділяє наступні типи: випадкова жертва, коли особа потрапляє у цю роль внаслідок збігу обставин; жертва з незначним ступенем ризику, що живе у звичайних умовах для всіх, але стає віктимною через непередбачену ситуацію; жертва з підвищеним ризиком, яка має низку віктимних характеристик; жертва з дуже високим ризиком, чия морально-соціальна деформація подібна до правопорушників [163, с. 129-130].

Узагальнюючи вищевикладені наукові позиції, а також ґрунтуючись на результатах практичної діяльності, пропонуємо виділити такі типи жертв

крадіжок у курортному регіоні залежно від їх моральних і психологічних особливостей. Представимо такі можливі типи жертв за цими критеріями: 1) недбалі особи – цей тип жертв характеризується низьким рівнем уваги до свого оточення і необережністю. Такі особи можуть бути менш обережні зі своїм майном та стати легшими цілями для кримінальних правопорушників; 2) екстремальні шукачі вражень – цей тип жертв наділений високим рівнем схильності до ризику, бажанням отримати нові враження та емоції, у зв'язку з цим вони стають менш обачливими; 3) особи з демонстративним стилем життя – цей тип жертв крадіжок у курортному регіоні України схильний демонструвати свій соціальний статус та матеріальний достаток; 4) беззахисні оптимісти – це особи з надмірною довірливістю та оптимізмом, які недостатньо уважні до підозрілих осіб та ситуацій; 5) соціально активні особи – цей тип жертв характеризується відкритістю до спілкування та соціальною активністю, вони можуть покладатися на групову безпеку, але водночас бути менш обережними; 6) ізольовані індивідуалісти – цей тип жертв схильний до самотності та ізоляції, вони можуть бути менш уважними до свого оточення через відсутність соціальних взаємодій.

Запропонований перелік категорій осіб, які вчиняють крадіжки у курортному регіоні України не є вичерпним, однак такі типи можуть сприяти розробці ефективних заходів запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 185 КК України.

Отже, особливості осіб, які є жертвами крадіжок у курортному регіоні України відображаються у системі соціально-демографічних, кримінально-правових і морально-психологічних відомостей. Нами встановлено, що потенційні жертви крадіїв здебільшого схильні до демонстративності, недбалості, безвідповідальності, надмірної довірливості, соціальної активності тощо. Усі зазначені якості особистості жертви лише збільшують ризик вчинення крадіжок, своєрідним чином наділяють індивіда певною «вразливістю». Слід відзначити, що факт вчинення крадіжок визначається низкою взаємодіючих віктимогенних та кримінологічних факторів.

Специфічні характеристики осіб, які вчиняють крадіжки у курортних регіонах, а також осіб, які стають жертвами таких злочинів, мають використовуватися в практичній роботі при організації процесу запобігання цьому суспільно небезпечному явищу.

2.3. Детермінація крадіжок у курортному регіоні Півдня України

Крадіжки у курортному регіоні України, як і будь-яке інше соціальне явище, існують не відокремлено, а у взаємозв'язку з іншими явищами та процесами, які відбуваються у суспільстві. Вони обумовлені цими процесами та явищами і надають, у свою чергу, на них зворотній вплив. Для того, щоб ефективно запобігати та протидіяти крадіжкам, необхідно визначити комплекс детермінант, які їх продукують у курортній місцевості.

Вивчення детермінації крадіжок у курортному регіоні України спрямоване на встановлення факторів, які впливають на зміни у цьому виді кримінально протиправної діяльності як за кількістю, так і за якістю. Це включає різноманітні соціальні явища та процеси, які формуються на різних рівнях суспільства та відтинках часу. Однак, це не просто набір окремих факторів, а структурна цілісність, що створює детермінуючий комплекс. Соціальні явища та процеси, що входять у цей комплекс, мають різні детермінуючі властивості і функції, що визначають їх роль як детермінантів крадіжок. [42, с. 32].

Справедливо з цього приводу стверджував відомий учений-кримінолог А.П. Закалюк, що детермінація конкретного явища у суспільстві представляє собою складну та багаторівневу проблему, яка охоплює багато аспектів суспільних відносин та процесів та входить у сферу дослідження різних соціальних наук [110, с. 187]. З урахуванням цього визначення детермінаційного комплексу, зокрема крадіжок у курортному регіоні,

вимагає глибокого розуміння основ детермінації суспільних процесів, структур та соціальної діяльності.

Крадіжки у курортному регіоні мають схожі детермінанти із загальною злочинністю, проте відрізняються специфічним колом та інтенсивністю криміногенних явищ і процесів. Ці особливості пов'язані з напруженістю у суспільстві та мікросередовищі, стереотипами поведінки, що виникли, уявленнями про безкарність в соціумі та конкретними особливостями, сформованими на певній території проживання [276, с. 451].

Сучасна кримінологія у контексті детермінації злочинності вміщує такі наукові категорії, як: «причини та умови злочинності», «причинний комплекс», «причинність», «детермінація», «чинники» або «фактори», що породжують та продукують злочинність. Ю.Л. Заросинський та І.М. Рощина визначають «причиною» конкретного кримінального правопорушення формовану у свідомості особи антисуспільну установку, що виникла під впливом негативних явищ і процесів. Ця установка зумовлює рішучість особи вчинити умисне кримінально протиправне діяння або може призвести до правопорушення через необережність [114, с. 78-81]. О.М. Костенко визначає причини злочинності як фактори, що перетворюють волю і свідомість людини у криміногенний стан, спричиняючи утворення комплексу сваволі та ілюзій. Цей комплекс проявляється у кримінальних діях через відповідні умови, які створюються для виявлення цього негативного стану [140, с. 62]. Варто зазначити, що на теперішній час кримінологи поступово відмовляються від терміну «причина», наприклад, зарубіжні кримінологи обґрунтовують таку відмову тезою – «кореляція проти причинності» [310, с. 9-11]. При цьому, науковці у сфері кримінології схиляються до виявлення факторів, які впливають на дослідження об'єкту та визначення кореляційних взаємозалежностей [301; 303].

У кримінологічній науці стандартно виділяють умови кримінального правопорушення. Це різноманітні явища, процеси або обставини, які сприяють або створюють можливість виникнення та прояву причини, що

призводить до наслідку. Дія умови на наслідок є опосередкованою через причину і не завжди є обов'язковою, але, як правило, ймовірною. Умова сама по собі не породжує наслідок, але забезпечує прояв та дії причини. Без наявності умови, причина може не проявити свого рушійного впливу [214, с. 174].

Наступною категорією є «причинність» злочинності. Причинність злочинності в науковому розумінні визначається як генетичний зв'язок між окремими станами видів і форм матерії у процесах руху та розвитку. Утворення об'єктів та систем, а також їхні властивості з часом сприяють змінам, що виникають відповідно до попередніх станів. Ці попередні стани називаються причинами, а зміни, які вони викликають, – наслідками. Суть причинності полягає в тому, що причина породжує наслідок, при цьому сам наслідок може впливати на причину. Причинність є загальною та об'єктивною. Як різновид закономірного зв'язку, вона характеризується загальною невідворотністю, просторовою, часовою та безперервною послідовністю, а також генетичною залежністю [118, с. 132]. Щодо категорії «причинність», то серед сучасних науковців існує думка про необхідність замінити останню «детермінацією», у зв'язку з тим, що «причинність» вже зжила себе, як наслідок стала неприйнятною до соціальних та кримінологічних проблем [294, с. 153]. Крім того, детермінація – більш широке поняття, яке фактично охоплює причинність [238, с. 307].

Для детального розкриття проблеми детермінаційного комплексу крадіжок у курортному регіоні України, розпочнемо з визначення поняття «детермінації». В найзагальнішому розумінні детермінація відображає діалектичну суттєву властивість реального буття – загальний зв'язок, взаємозалежність та взаємообумовленість предметів, явищ, процесів [110, с. 184]. У широкому розумінні детермінація розглядається як підпорядкований об'єктивним законам природи й суспільного розвитку процес породження, зумовлення, трансформацій і динамічних змін явищ, процесів, подій і станів навколишньої дійсності. У процесі детермінації відбувається безперервне

відтворення й оновлення різних форм життя, типів відносин, класів явищ та процесів. Кримінологічна детермінація пояснює закономірний розвиток і взаємозв'язок суспільного буття із суспільною свідомістю через відносини між людьми, різні види діяльності, включаючи кримінально протиправну [152, с. 78]. Отже, у кримінологічній площині детермінація злочинності та її проявів розуміється як сукупність факторів, що викликають, провокують, посилюють і підтримують протиправну поведінку окремих осіб. Відповідно: детермінант – визначальний, зумовлюваний [89]; детермінація – процес визначення, зумовлення [89].

Тобто, детермінація крадіжок у курортному регіоні України – це сукупність факторів, які зумовлюють асоціальну поведінку особи та призводять до наслідків у виді вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України.

Безсумнівно, у цьому сенсі важливого значення набуває наукова категорія «фактори або чинники, що породжують і продукують злочинність». Оскільки, цілком логічним є те, що «криміногенні фактори», «фактори», «чинники» детермінують крадіжки у курортному регіоні України. Цей термін вказує на те, що відповідне явище має певне значення та впливає на рух чи результати відповідного процесу. Через це на першому етапі вивчення причинного комплексу злочинності та її видів важливо провести ретельний аналіз всіх криміногенних та антикриміногенних факторів, які у тій чи іншій мірі впливають на злочинність. Лише на етапі узагальнення і встановлення прямих та опосередкованих зв'язків цих факторів зі злочинністю, виявлення особливостей і закономірності є змога виділити ті визначальні фактори, які постійно породжують злочинність та її окремі види [118, с.133].

Механізм впливу факторів досить складний, тому про вплив того чи іншого фактора можна говорити лише умовно. Позитивний або негативний вплив на суспільне життя залежить від конкретної комбінації факторів. Вплив криміногенних факторів, а іноді й вплив наслідків їх розвитку, полягає у тому, що вони об'єктивно сприяють скоєнню злочинів [118, с.134].

Веприцький Р.С. серед усієї сукупності зовнішніх явищ, що визначають стан злочинності виділяв наступні факторні комплекси, а саме: політичні, економічні, соціальні та психологічні [54, с. 100]. Вчена О.О. Яворська вважала, що фактори злочинності слід класифікувати за їх змістом і характером «механізму» впливу на неї. За змістом їх можна поділити на економічні, соціальні, соціально-психологічні, організаційно-управлінські, негативно-правові та інші криміногенні фактори. До останніх відносяться несприятливі природно-кліматичні умови, факти самого існування в суспільстві злочинності, а також інші явища, що формують природу злочинності. Усі ці криміногенні фактори різного змісту, на думку вченої, в сукупності детермінують та обумовлюють злочинність [294, с. 156]. У свою чергу, Б.М. Головкін виділяє детермінанти злочинності, які існують в економічній, політичній, управлінській та соціальній сферах суспільного життя [76, с. 107]. На думку Андрушко А.В. детермінанти кримінально протиправних діянь можна класифікувати на: соціально-економічні, суспільно-політичні, морально-психологічні, медичні, правові і організаційно-управлінські [11, с. 351]. Поряд із цим, у зарубіжній літературі відзначено, що до криміногенних факторів злочинності відносяться: низький самоконтроль; антисоціальність особистість; антисоціальні цінності; надмірне зловживання алкогольними і психоактивними речовинами; неблагополуччя у сім'ї [304].

Більш широкий перелік факторів, які продукують злочинність, у тому числі й крадіжки, надає К.Ю. Сікач. Зокрема, до них відносяться: позиційно-атрибутивні; природно-географічні; економічні; соціальні; демографічні; екістичні і містобудівні; культурно-духовні; екологічні; організаційно-правові; політичні фактори [234, с. 82]. Свого часу М.Г. Колодяжний надавав аналогічний перелік факторів, які визначають злочинність. Зокрема, за характером сфери життя й суспільних відносин вони були поділені на соціальні, економічні, політичні, правові, організаційно-управлінські, ідеологічні, соціально-психологічні, культурно-виховні та інші фактори [134,

с. 192]. У свою чергу, учений А.В. Вавриш стверджував, що розробка ефективних механізмів запобігання кримінальним правопорушенням повинна концентруватися на визначенні комплексу взаємопов'язаних соціально-економічних, політичних, правових, організаційно-управлінських, психологічних і технологічних детермінант [51, с. 91].

Учені А.А. Приходько та Т.І. Пономарьова визначили основні детермінанти кримінальних правопорушень проти власності, зокрема крадіжок, у сільській місцевості. Серед них вони вказали на незадовільний економічний стан розвитку держави, відсутність достатнього фінансування сільського господарства та відповідних програм для зайняття молоді з метою виховування майбутнього інтелектуального потенціалу країни. Вони зазначили, що статистика кримінальних правопорушень проти власності вказує на загальне погіршення кримінологічної ситуації в країні, особливо на майнове розшарування населення та зубожіння значної його частини. Автори закликали до покращення умов життя сільського населення на державному рівні [220, с. 592].

Остроглядів О.І. у межах дисертаційного дослідження, що присвячене запобіганню корисливим кримінальним правопорушенням у межах міського середовища Причорномор'я встановив, що всі суспільні відносини на території Одеси, Херсона та Миколаєва формуються навколо складної структури соціально-економічної та господарської діяльності, а специфіка життєдіяльності цих міст породжує цілі комплекси суспільних протиріч, які генерують різного роду корисливі злочини проти власності. На його думку, корисливу злочинність проти власності у великому місті обумовлює цілий комплекс різноманітних факторів, зокрема: соціальні; економічні; політичні; недоліки у роботі правоохоронних органів; географічні; організаційно-правові; психологічні тощо [203, с. 175-177].

Учений О.І. Жеребко наголошував на різних детермінантах крадіжок, включаючи зниження життєвого рівня населення, безробіття, відсутність регулярних виплат заробітної плати в умовах фінансової кризи, а також

слабкість соціального захисту населення. Він також вказував на зростання частки незаможних елементів, які потенційно готові до скоєння кримінальних правопорушень проти власності, процеси приватизації та відсутність коштів для забезпечення захисту об'єктів від кримінально протиправних діянь [106, с. 153].

У свою чергу, О.О. Юхно, в своїй дисертаційній роботі, присвяченій розробці системи попереджувальних заходів щодо крадіжок приватного майна громадян на пасажирському залізничному транспорті, вказував на такі фактори, як недоліки в організації пасажирських перевезень та обслуговуванні пасажирів, віктимна та в окремих випадках неправомірна поведінка пасажирів, а також недоліки в організації та функціонуванні системи правоохоронних органів [292, с. 4].

Особливої уваги заслуговує наукова позиція М.А. Копилової, яка у межах дисертації, присвяченій проблемі запобігання кримінальним правопорушенням проти власності на курортах АР Крим, дослідила особливості детермінації вказаних кримінально протиправних діянь у курортному середовищі. На основі аналізу соціально-економічного розвитку Автономії протягом 2006-2010 рр. було визначено ряд факторів, що прямо впливають на зростання кримінальних правопорушень проти власності. Серед них зазначено збільшення кількості безробітних, заборгованість у виплаті заробітної плати у АР Крим, прискорення інфляційних тенденцій та велику залежність економічного добробуту населення від сезону відпочинку. Така ситуація була наслідком скорочення кредитування, зменшення попиту на продукцію будівельної та інших галузей, а також сповільнення темпів зростання промислового виробництва. На думку дослідниці, також велике значення мають морально-етичні та культурологічні фактори, специфічні для курортного регіону АР Криму, такі як негативний вплив засобів масової інформації і комп'ютерних технологій, значна розгалуженість розважальних закладів та зниження соціального контролю під час відпочинку. Також було визначено інші фактори, характерні лише для курортів АР Крим, такі як

географічне розташування, стихійний та безконтрольний характер відпочинку та віктимна поведінка відпочиваючих, що часто призводить до вчинення кримінальних правопорушень [139, с. 10-11].

Узагальнимо, що у низці кримінологічних досліджень, присвячених детермінації того чи іншого кримінально протиправного діяння, у тому числі й крадіжок, ключове місце відводиться характеристиці: політичних, воєнно-політичних, соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, географічних, соціально-демографічних, морально-психологічних, культурно-виховних, освітніх та віктимологічних факторів. Ці фактори зумовлюють особливий рівень, динаміку, структуру й географію поширеності крадіжок у курортному регіоні України. Розглянемо більш глибоко фактори, які продукують таємне викрадення чужого майна у вказаному регіоні.

Поширеною у науковій спільноті є думка про зумовленість виникнення і розвитку крадіжок на території курортного регіону України політичними факторами. До політичних чинників, які мають вплив на загальне зростання злочинності, відносять: нестабільність політичного режиму, коливання кримінальної політики, корупцію серед державних службовців, відчуження населення від управління державними справами та недостатній контроль за системою протидії злочинності [54, с. 100-101]. Політичні фактори впливу на крадіжки у курортному регіоні України ми бачимо, перш за все, в *недоліках у системі правосуддя* (слабкі сторони в правовій системі, такі як низький рівень розкриття кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України і лояльні вирокі суду, зменшують віддзеркалення відповідальності та суттєво впливають на вчинення крадіжок); *корупції у правоохоронних органах на регіональному рівні* (високий рівень корупції в поліції та інших правоохоронних органах створює умови, де кримінальні правопорушники можуть уникати кримінальної відповідальності за вчинену крадіжку чи отримувати покращений доступ до інформації про дії правоохоронних органів); *політичних реформах та соціальній політиці* (реформи у сферах

соціального захисту та робочих відносин можуть впливати на рівень бідності та безробіття, що може в свою чергу впливати на мотивацію вчинення крадіжок); *низька увага з боку центральної влади до проблем розвитку Одеського курортного регіону; недоліках місцевого самоврядування (дублювання та неефективне розмежування та розподіл повноважень місцевих органів влади та самоврядування; недостатнє фінансування, матеріальне та кадрове забезпечення; незахищеність територіальних громад; неефективність адміністративно-територіального устрою, яка призводить до розпорошення матеріальних ресурсів місцевого самоврядування; і недовіру з боку центральних органів влади до органів місцевого самоврядування)* [128, с. 170]; *політиці у сфері туризму (рішення та стратегії влади стосовно розвитку туризму можуть визначати загальний економічний стан регіону та впливати на рівень зайнятості. Збільшення туризму може впливати на криміногенність, включаючи й продукування крадіжки); відсутності політики запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 185 КК України, зокрема на основі кримінологічного прогнозування та планування; відсутності єдиної державної ідеології, спрямованої на пропаганду правомірного заволодіння майном. У теперішній час набуло широкого поширення заволодіння майном незаконним шляхом, на основі якого в подальшому будується «бізнес», що приносить величезні доходи; тощо. Зазначимо, що розуміння цих соціально-політичних факторів є ключовим аспектом для розроблення ефективних стратегій протидії крадіжкам та зміцнення соціальної безпеки.*

Окремо варто наголосити й на воєнно-політичних факторах крадіжок у курортному регіоні, які, передусім, проявляються у побічних криміногенних наслідках збройної агресії рф проти України. Військовий конфлікт викликав в Україні економічну нестабільність, що призвело до зменшення рівня зайнятості та збільшення бідності. Така ситуація має потенційний вплив на зростання мотивації осіб вчиняти крадіжки для забезпечення свого виживання. Ситуація воєнного конфлікту призвела до нерівномірності в

розподілі ресурсів та доступу до благ, що може стимулювати крадіжки серед тих, хто відчуває себе позбавленим необхідного. Военні дії призвели до руйнувань інфраструктури, знищення підприємств та зменшення можливостей для отримання заробітку законним шляхом, що призводить до збільшення ризику вчинення крадіжок. Зокрема, в Одеському регіоні внаслідок збройної агресії РФ було зруйновано та пошкоджено Одеський нафтопереробний завод, Одеський аеропорт, торговий центр «Рів'єра» у селі Фонтанка під містом, Одеський морський торговельний порт, будівля Морського вокзалу, Преображенський собор Одеської єпархії РПЦ в Україні, один з найбільших у місті Одесі продовольчих гіпермаркетів – FOZZY та багато іншого [197]. Внаслідок агресії РФ проти України постала також проблема вимушеної внутрішньої міграції через руйнування міст, втрату робочих місць, загрозу особистій безпеці та інші негативні фактори. Станом на середину червня 2023 року зафіксовано близько 4 871 807 вимущених переселенців у середині країни [66]. Такі особи опинились в складних соціальних та економічних умовах, оскільки більшість з них втратили свої джерела доходу, оселі та соціальні зв'язки. Зазначені негаразди впливають на їх добробут і стабільність. Відсутність сталих місць проживання та економічної нестабільності може підвищити ризик вчинення кримінально протиправних діянь, у тому числі й крадіжки, для забезпечення себе та своїх сімей. У цьому випадку, пріоритетним має бути надання допомоги та ресурсів внутрішньо переміщеним особам, щоб допомогти їм впоратися із складними умовами та побудувати стабільне майбутнє в новому місці проживання.

Отже, російсько-українська війна створює умови, які сприяють ескалації кримінально протиправних дій, включаючи крадіжки, і вимагає від влади та громадських організацій системного підходу для забезпечення безпеки та підтримки тих, хто постраждав внаслідок конфлікту.

До соціально-економічних факторів, що спонукають вчинення крадіжок у курортному регіоні України належать: *загострення економічної ситуації в*

державі – періоди економічної нестабільності можуть призводити до збільшення крадіжок, оскільки люди шукають способи виживання в умовах економічної турбуленції; *безробіття* – економічний тиск через безробіття створює ситуації, коли люди втрачають надію на поліпшення свого становища. У таких умовах деякі можуть вибрати крадіжки як шлях до отримання необхідних ресурсів; *бідність* – особа, яка має обмежені матеріальні ресурси, може бути спонукана до крадіжок як спроби задовольнити основні потреби; *економічна нерівноправність* – значна різниця в доходах між верхнім та нижнім класами призводить до почуття нерівності та несправедливості; *низька оплата праці* – якщо робота оплачується недостатньо для забезпечення базових потреб, люди можуть відчувати потребу в додаткових засобах для виживання і тому вчиняють крадіжки; тощо.

Найбільше на економічну ситуацію в державі впливає повномасштабна збройна агресія РФ проти України. Зокрема, воєнні дії призвели до масштабного знищення інфраструктури, такої як мости, дороги, залізниці та енергетичні об'єкти, а також майно цивільного населення. Станом на лютий 2023 року загальну суму збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення РФ складає 143,8 млрд доларів [108]. Військовий конфлікт викликав невизначеність та ризик, що призвів до зменшення інвестицій в економіку країни. Потенційні інвестори утримуються від вкладання коштів у країну, де триває війна. Крім того, країна, що перебуває в стані війни, зазвичай витрачає значні кошти на оборону, включаючи закупівлю обладнання та утримання армії. Це зменшує ресурси, які можна витратити на соціальні та економічні потреби. Не менш важливого значення набуває те, що воєнний конфлікт призвів до зменшення торгівлі та міжнародної співпраці. До прикладу, українські порти лишаються заблокованими з початку повномасштабного вторгнення РФ, що призвело до мільярдних втрат для економіки України та загрожує голодом світу [115].

Одним з ключових соціально-економічних детермінант, що впливає на стан крадіжок у курортному регіоні України є безробіття. Станом на кінець жовтня 2023 року в Україні було зареєстровано 97,3 тисячі безробітних осіб [129]. Протягом 2022 року кількість безробітних у місті Одеса склала 10,1 тисячу осіб. Це означає, що частка непрацюючих громадян міста становила 26,7 % від загальної кількості безробітних в області [224]. За своєю сутністю безробіття викликає економічний стрес, оскільки люди знаходяться в ситуації фінансової нестабільності, що призводить до посиленого прагнення забезпечити себе та свою сім'ю, включаючи вчинення крадіжок для отримання необхідних ресурсів. На нашу думку, безробіття може впливати на самооцінку та відчуття статусу особи в суспільстві. Відчуття втрати статусу та гідності може призвести до вчинення крадіжок як способу відновлення почуття контролю та влади. Особа, яка знаходиться в стані безробіття, може мати більше вільного часу, що призводить до розглядання крадіжок як способу заповнення цього часу або отримання емоційного задоволення. Крім того, безробіття може призвести до загального зростання соціального напруження в суспільстві. Це може впливати на норми та цінності, сприяючи вчиненню крадіжок як способу вираження невдоволення суспільством. Ці фактори взаємодіють та впливають на динаміку крадіжок, і розуміння цих механізмів може допомогти розвивати стратегії для зменшення кримінальності в таких умовах.

Наступна група факторів – це фактори нормативно-правового характеру. До таких відносять: невідповідність викликам сучасності законодавчого забезпечення сфери запобігання і протидії крадіжкам на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях; численні прогалини та протиріччя у законодавстві; відсутність належного офіційного тлумачення кримінально-правових норм про відповідальність за таємне викрадення чужого майна; технічні недоліки кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за крадіжки; занижений розмір покарання за крадіжки; відсутність закону про запобігання корисливим кримінальним

правопорушенням, у тому числі й крадіжкам, що створює нормативні передумови для поступового переходу від переважно каральної моделі боротьби з корисливою злочинністю, до профілактичної та інше.

До організаційно-управлінських чинників, які сприяють крадіжкам у курортному регіоні України, можна віднести наступне: недоліки у системі організації влади та неефективність системи державного управління; неефективний контроль за використанням бюджетних коштів з боку держави та громадськості; великий бюрократизм у державних та місцевих установах; низька кваліфікація окремих посадових осіб, які приймають управлінські рішення; недоліки у відборі та розстановці кадрів у владних структурах, включаючи часті випадки неділового заміщення посад у правоохоронних органах через особисті зв'язки, хабарі та інші неетичні практики. Значним детермінантом крадіжок у курортному регіоні є недоліки у діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, розкриття та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили такі види кримінальних правопорушень. Рівень виявлених крадіжок суттєво відрізняється від реально вчинених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України. Ця цифра коливається приблизно від 15 до 30 %.

Значний вплив на зростання крадіжок у курортному регіоні України здійснює географічний фактор. Геокриміногенне положення визначає відношення певного об'єкту, такого як поселення чи регіон, до територіальної структури факторів, які впливають на злочинність і знаходяться поза його межами, але формуються в ньому та мають вплив на криміногенну обстановку. Це охоплює взаємини з іншими поселеннями, регіонами, транспортними магістралями, пенітенціарними установами тощо. Серед об'єктів, які безпосередньо впливають на рівень злочинності, можна виділити канали наркотрафіку, конфліктні території, заклади пенітенціарної системи тощо. Також існують об'єкти, які побічно впливають на кримінальну обстановку, такі як державний кордон, природні ресурси, підприємства та установи правопорядку тощо [234, с. 86].

Головна особливість географічного розташування регіону є його приморське і прикордонне положення. Так, Одеська область розташована на крайньому південному заході України і межує з Вінницькою, Кіровоградською та Миколаївською областями, а також з Республікою Молдова та Румунією. Північна частина області розташована в лісостеповій зоні, тоді як південна – в степовій. Одещина охоплює територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла річки Дунай до Тілігульського лиману, протяжність морського узбережжя в межах області становить 300 км, а від моря на північ – 200-250 км. Загальна площа області становить 33,3 тис. км² (5,5% площі України), що приблизно відповідає площі Республіки Молдова (33,4 тис. км²). Широкий доступ до Азовсько-Чорноморського басейну та великих річкових магістралей, таких як Дунай, Дністер, Дон та Дніпро, визначає значні переваги та транспортні можливості Одеської області. Дієві водні маршрути, як морські, так і річкові, сприяють розширенню економічних зв'язків області зі Східною і Центральною Європою через річку Дунай. Порт Одеса та інші порти в області розташовані в ключовому вузлі інтенсивних морських та річкових міжнародних транспортних зв'язків, що визначає великий транспортно-транзитний потенціал регіону [69]. Одеська область є одним з найбільш перспективних рекреаційних районів приморського типу. Поміж переваг транспортного і географічного розміщення Одещини, цей регіон має благоприятні умови, які загалом визначають високий природно-ресурсний потенціал. Серед цих умов можна відзначити тепле море, лікувальні грязі, мінеральні води та морські пляжі, що разом створюють винятково високий потенціал для відпочинку та відпочинку у регіоні Одеси [212]. Вважаємо, що особливості географічного розташування, клімат та природньо-рекреаційний комплекс Одеського регіону привертають туристів та місцевих мешканців. Збільшення чисельності людей може створити сприятливі умови для вчинення крадіжок, оскільки кримінальні правопорушники можуть використовувати туристів як легкі цілі, а велика кількість людей може сприяти анонімності. Отже,

географічні фактори в курортних регіонах можуть визначати особливості злочинності, зокрема крадіжок, і важливо враховувати ці особливості при розробці стратегій безпеки та протидії таким кримінально протиправним діям.

Істотний вплив на продукування крадіжок у курортному регіоні України здійснюють соціально-демографічні фактори. Взагалі, соціально-демографічні фактори – це чисельність, щільність, національний склад, міграція населення, розмір території та інше. Варто зазначити, що Одеський регіон є найбільшим в Україні, його загальна площа складає 33,3 тис. км². Густота населення Одеської області складала 71 особу на км² [198]. З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України багато місцевих жителів вирішили покинути Одещину, побоюючись її оточення. Зараз населення Одеської області наближається до довоєнного рівня, а це означає, що регіон відроджує своє колишнє буття. На наше переконання, великий регіон з великою чисельністю населення може мати більше об'єктів і потенційних цілей для крадіжок. Збільшення кількості можливостей може призводити до більшої кількості випадків крадіжок. Зі значною чисельністю населення в Одеському регіоні виникає виклик у забезпечення ефективного правопорядку та контролю за злочинністю. Великий регіон може вимагати більше зусиль та ресурсів для забезпечення безпеки. Важливо враховувати, що чисельність населення та його густота, розмір територій, лише один з багатьох факторів, які впливають на рівень крадіжок. Здебільшого важливо розглядати цей аспект в контексті інших соціальних, економічних та культурних факторів.

Від початку війни Одеська область стала прихистком для десятків тисяч переселенців. Особливий сплеск переселенців відбувся після 11 листопада 2022 року після звільнення Херсона [50]. На нашу думку, міграція може впливати на стан крадіжок у різний спосіб, залежно від контексту та конкретних умов. Зокрема, мігранти, особливо якщо вони прибувають в нове місце без роботи чи стабільного житла, можуть стати більш схильними до

вчинення крадіжок як способу виживання або забезпечення основних потреб. Масова міграція може призводити до соціальної напруги та конкуренції за ресурси, що може підвищити рівень крадіжок через зростання економічного тиску та конфліктів. Крім того, міграція може призвести до зміни соціокультурного контексту у новому місці проживання, зокрема в Одеському регіоні. Різні норми і цінності можуть впливати на ставлення до власності та моральності, що може впливати на крадіжки.

Національний склад Одеського регіону України є змішаним. Однак, безумовно тут переважають українці. Крім того, на території області проживають й інші національності, зокрема: болгары, молдовани, гагаузи, грузини, вірмени, євреї, цигани та інші етнічні групи [198]. Безумовно, національний склад населення може впливати на рівень крадіжок на Одещині через різноманітні механізми та соціокультурні особливості. Різні культурні групи можуть мати різні ставлення до власності, відношення до законів та моральних цінностей. Наприклад, в деяких етнічних групах може бути сильний громадський тиск до дотримання моральних стандартів, в той час як в інших цей тиск може бути менший. Це може впливати на відсоток крадіжок у певних групах населення.

Отже, врахування соціально-демографічних факторів дозволяє краще розуміти динаміку крадіжок у курортних регіонах та розробляти ефективні стратегії протидії злочинності.

Морально-психологічні фактори відіграють важливу роль у формуванні та детермінації розглядуваних кримінальних правопорушень. Так, детермінантами морально-психологічного спрямування, що породжують крадіжки у курортному регіоні України є недогляди у формуванні правової психології у суспільстві, колективі та в окремих громадян, наявність та прищеплення моральних принципів і установок кримінально протиправного спрямування. Серед цього яскраво виражається антисоціальна спрямованість особи, корисливо споживча орієнтація індивідуума та соціальний паразитизм. Мова йде про моральний спад значної частини суспільства,

збільшення рівня його агресивності та конфліктів, руйнування позитивних цінностей, відсутність поваги до прав та свобод інших людей, включаючи право на власність [11, с. 354]. Це сприяє реїфікації більшості відносин в суспільстві та превалюванню матеріальних цінностей над духовними. Зокрема, в соціумі насаджуються індивідуалізм, протестантський культ успіху у бізнесі, отримання прибутку будь-якими шляхами та способами, у тому числі й через обман і зловживання довірою.

Ідеологічний вакуум призвів до втрати поваги до норм моралі та права. Відсутність віри в право, відсутність страху перед можливими наслідками, та переконаність у тому, що матеріальні цінності є найважливішими в житті, визначають основні морально-психологічні тенденції, що простежуються у всіх аспектах сучасного суспільства. Населенню України, на відміну від окремих зарубіжних країн, притаманний невисокий рівень правосвідомості. У теперішній час спостерігається масове ігнорування, байдуже, неповажне ставлення до правових установ держави з боку населення, що стало наслідком слабкості органів державної влади, які не в змозі забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод громадян. Негативний вплив на формування особистості здійснює безкарність та не застосування кримінально-правових заходів до винних за вчинення крадіжок, що створює уявлення про буденність незаконного заволодіння майном, внаслідок чого виникає ілюзія безкарності за подібні дії. Органи правопорядку з різних факторів не здійснюють систематичні бесіди та виступи серед населення, у молодіжних та виробничих колективах із роз'ясненням правових наслідків скоєння крадіжок. Нині відсутній державний підхід до формування законослухняної поведінки у суспільстві.

Отже, серед морально-психологічних детермінант, що зумовлюють крадіжки у курортному регіоні України, яскраво виявляються недогляди в організації заходів щодо зміцнення правової психології у суспільстві, колективі та окремих громадян. Визначення цих морально-психологічних

факторів є важливим для розробки дієвих стратегій запобігання крадіжкам і формування позитивного морального клімату в суспільстві.

Культурно-виховні й освітні чинники, що впливають на випадки крадіжок у курортному регіоні України, виявляються через складні аспекти повсякденної масової свідомості, яка є відображенням культурних цінностей конкретного суспільства чи соціальної групи (субкультури), а також в індивідуальних психологічних структурах, таких як диспозиції, установки, досвід, несвідомі конструкти і т. д. Ці фактори можуть мати надзвичайно складну природу, що робить їх одними з найскладніших для аналізу з усіх аспектів, що зазвичай вивчають кримінологи. Проте вони є ключовими для розуміння функціонування всього комплексу детермінантів соціальних практик, включаючи злочинність [107, с. 122-123]. Зокрема, культурно-виховні фактори відіграють важливу роль у формуванні ставлення людей до власності та визначають їхню моральну поведінку. Вплив культурно-виховних факторів на крадіжки може бути визначений наступним чином: 1) відсутність ефективного виховання – недостатнє виховання, особливо в ранньому дитинстві, може вплинути на розвиток деформованих моральних принципів та етичних норм; 2) моральний розлад – недостатній вплив моральних норм та цінностей може призвести до морального розладу в особи. Якщо людина не виховується в дусі поваги до власності та етичних норм, це може зробити її більш схильною до вчинення крадіжок; 3) відсутність емпатії – нездатність або небажання співпереживати почуттям інших може впливати на поведінку особи, що призводить до байдужості до наслідків власних дій для інших, це може збільшити ймовірність вчинення крадіжок; 4) відсутність соціальної відповідальності – особа, яка не розуміє своєї соціальної відповідальності перед громадою та іншими людьми, може надавати особі відчуття безкарності та спонукати її до вчинення кримінальних правопорушень, включаючи крадіжки; 5) слабкий самоконтроль – якщо особа не розвиває навичок самоконтролю та волі, вона може бути більш схильною до імпульсивних дій, таких як крадіжки, навіть

усвідомлюючи їхні негативні наслідки; б) вплив асоціальних моделей – наявність асоціальних моделей у середовищі, таких як друзі чи негативне соціальне оточення, які схвалюють чи вчать вчиняти крадіжки, може впливати на поведінку особи. Отже, ці фактори можуть взаємодіяти та посилювати один одного, створюючи сприятливі передумови для вчинення крадіжок, у тому числі й в курортному регіоні. Важливо враховувати, що це загальні тенденції, й індивідуальний вплив може відрізнятись в кожному конкретному випадку.

Вагомого значення набуває й віктимологічний фактор. Оскільки крадіжки – це порушення закону, яке вчиняється проти власності іншої особи, часто виникають ситуації, коли сама потерпіла стає спричинювачем такої злочинної поведінки щодо неї [264, с. 131]. У першу чергу, це пов'язано з тим, що особа виявляє недбалість щодо свого майна, що стає стимулом для потенційного кримінального правопорушника. Особи, які не виявляють обережності у громадських місцях, особливо в місцях з високим ризиком, таких як переповнені транспортні засоби, торгові центри або публічні заходи, можуть стати легшою мішенню для крадіжок. Якщо особа публічно демонструє або носить цінні речі, це збільшує ймовірність того, що ці речі стануть предметом крадіжки. Крім того, особа, яка проявляє риси слабкості, неспроможності або дезорганізації може підштовхнути злочинця використовувати її вразливість для вчинення щодо неї крадіжки.

Отже, у ході наукового дослідження ми розглянули фактори, які впливають на особливості крадіжок у курортному регіоні України. Врахування цих чинників у роботі правоохоронних органів, шляхом зменшення впливу криміногенних та підвищення ролі антикриміногенних факторів, допоможе краще організувати боротьбу з крадіжками на курортах. Важливо враховувати, що визначення ролі та ступеня впливу детермінантів на характер крадіжок в Одеському курортному регіоні потрібно робити комплексно, з урахуванням їх взаємозв'язку. Такий підхід дозволить не лише зменшити кількість крадіжок, але й матиме важливе значення з

кримінологічної точки зору, борючись з криміногенними факторами, які сприяють злочинності в цілому на курортах.

Висновки до розділу 2

На підставі комплексного дослідження кримінологічної характеристики крадіжок у курортному регіоні України, ми дійшли наступних висновків:

1. З повномасштабним вторгненням військ РФ на територію України увесь кримінальний світ, у тому числі й окремі кримінальні правопорушення, у нашому випадку крадіжки, суттєво видозмінилися, трансформувалися, набули дещо нових форм і специфічних рис.

2. Крадіжки є найбільш масовими кримінальними правопорушеннями, що вчиняються в Україні загалом та курортних регіонах зокрема, їх частка складає понад 70 % від загальної злочинності. Нами зафіксовано погіршення кількісно-якісних параметрів крадіжок в Одеському регіоні України. Тут у 2018 році було зареєстровано 15 726 крадіжок, у 2019 році – 10 321 (-35 %), у 2020 році – 8072 (-48 %) кримінальних правопорушення, передбачених ст. 185 КК України, у 2021 році – 7164 (-54 %), у 2022 році – 4244 (-73 %) таких кримінально протиправних діянь, у 2023 році зафіксовано 4031 крадіжку (-74 %). Навіть при зниженні рівня крадіжок, їх суспільна небезпечність та питома вага в загальній структурі у курортному регіоні України залишається на високому щаблі. Зокрема, у 2018 році частка крадіжок становила 52 %, у 2019 році – 42 %, у 2020 році – 37 %, у 2021 році – 36 %, у 2022 році – 26 %, станом на 2023 рік – 40 % відповідно. Середній діапазон крадіжок у курортному регіоні України в загальній структурі злочинності складає близько 35 %. У 2023 році в Одеському курортному регіоні було зафіксовано 385 крадіжок на 100 тис. населення. Визначено, що 55 % крадіжок в Одеському курортному регіоні вчиняються влітку. Маємо констатувати суттєве падіння якості досудового розслідування за фактом крадіжок в Одеському регіоні. З 4031 крадіжок, вчинених в Одеському регіоні у 2023

році лише 2527 особам (63 %) було повідомлено про підозру, та лише за 2287 (57 %) фактами крадіжок кримінальні провадження були направлені до суду з обвинувальним актом.

3. Визначено типовий портрет особи, яка вчинила крадіжку у курортному регіоні України, який є таким: особа чоловічої статті, віком від 18 до 39 років (75 %), громадянин України (у середньому 95 %), українець (86,5 %), міський житель (близько 80 % випадків), із повною загальною та базовою загальною середньою освітою (87 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82 %), неодружений (74 %). Цей суб'єкт має досвід кримінальних посягань на різноманітні суспільні відносини (31 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 21,5 % осіб – мали не зняту і непогашену судимість), характеризуються активною поведінкою (особа свідомо вчинила крадіжку, усвідомлювала наслідки власних дій – 87,5%), в основному діє поодиночці (близько 97 % осіб), скоїла крадіжку у тверезому стані (близько 3-4 % осіб при вчиненні крадіжок перебували у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння). Характеризується низьким рівнем морального розвитку, правової свідомості, відповідальності та емпатії.

Враховуючи специфіку курортного регіону, нами представлена типологія суб'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України. Виділено такі типи крадіїв, як: «туристичні» крадії; «гастрономічні» крадії; «транспортні» крадії; активні «рекреаційні» крадії; крадіїв «під прикриттям».

4. Встановлено, що «жертва крадіжок у курортному регіоні України» – це фізична або юридична особа, яка стала об'єктом крадіжки у місцевості, призначеній для відпочинку та рекреації. Це може включати в себе туристів, відпочиваючих, готелі, ресторани та інші суб'єкти, які перебувають або діють в зазначеній туристичній області та піддаються крадіжкам різного роду. Зокрема, це визначення охоплює тих, хто піддався впливу крадіжок у зоні відпочинку та враховує специфіку цього контексту, де можливість

вчинення кримінальних правопорушень пов'язана з туристичною інфраструктурою та особливостями поведінки осіб, які перебувають на відпочинку. Залежно від моральних і психологічних особливостей нами виділено такі типи жертв крадіжок у курортному регіоні, а саме: недбалі особи; екстремальні шукачі вражень; особи з демонстративним стилем життя; беззахисні оптимісти; соціально активні особи; ізольовані індивідуалісти.

5. У процесі наукового пошуку нами розглянуто фактори, що зумовлюють особливий рівень, динаміку, структуру й географію поширеності крадіжок у курортному регіоні. У межах дослідження ключове місце відводилось характеристичі: політичних, воєнно-політичних, соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, географічних, соціально-демографічних, морально-психологічних, культурно-виховних, освітніх та віктимологічних факторів. Вважаємо, що врахування зазначених чинників у реальній роботі правоохоронних органів, шляхом нейтралізації впливу криміногенних факторів та підвищення ролі антикриміногенних чинників, сприятиме більш ефективній організації боротьби з крадіжками на курортах.

РОЗДІЛ 3. ЗАПОБІГАННЯ КРАДІЖКАМ У КУРОРТНОМУ РЕГІОНІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

3.1. Загальносоціальне та спеціально-кримінологічне запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України

Світовий досвід показує, що в частині можливостей та умов розвитку будь-якого суспільства варто вести мову, в першу чергу, про запобігання злочинності та контроль за процесами, які її детермінують. Більшість сучасних демократичних країн обирають способи спеціальної превенції, які насамперед мають характер захисту особи, суспільства та власності від кримінально протиправних посягань, в тому числі, крадіжки.

В умовах створення сучасної української правової держави запобігання корисливим кримінальним правопорушенням, в тому числі крадіжкам в курортних регіонах, повинне полягати у створенні державою умов для різноманіття та широкої доступності законних способів досягнення громадянами стану фінансового благополуччя, стимулювання правової грамотності та поваги до чужих прав та обов'язковості виконання нормативних приписів, розвитку особистості кожного в дусі правомірного співіснування в тандемі «громадянин-держави» з дотриманням пріоритетності прав громадян, створенні гідних умов для власної та своїх дітей життєдіяльності.

Курорти є національним надбанням, призначеним для лікування і відпочинку населення і відносяться відповідно до особливо охоронюваних природних об'єктів і територій, що мають свої особливості у використанні та захисті. Крім цього, міста-курорти мають високий економічний потенціал, є місцями масового відпочинку, мають у своєму розпорядженні розвинену інфраструктуру санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку, реабілітаційних центрів для дітей і дорослих, приватного бізнесу. Негеса-напряму, тому стан злочинності на курортах турбує і владу, і населення країни.

Злочинність у містах-курортах також специфічна через низку криміногенних детермінантів, властивих досліджуваним містам, як-то: значне перевищення числа приїжджих над числом постійних жителів досліджуваних міст, їхня швидка змінюваність, короткочасність перебування на курорті, нерідко - анонімність проживання, особливо в приватному секторі Чорноморського узбережжя, виражена сезонність (у тому числі сезонність посилення роботи правоохоронних органів), пік якої припадає на травень-вересень, «привабливість» курортів для злодіїв-«гастролерів», шахраїв та інших категорій правопорушників, наявність характерних причин латентності, вагомий віктимний фактор, незліченна безліч торговельних і розважальних закладів, широкі можливості реалізації фальсифікованих товарів через активний товарообіг та близькість кордонів, високий транзитний потенціал, географічне розташування перелічених міст тощо.

Завдану шкоду від даного виду злочинності в курортних містах не можна вимірювати лише матеріальними або фізичними критеріями, оскільки вона має також психологічний та економічний характер, оскільки жертви з числа приїжджих нерідко залишаються в чужому для них місті без засобів існування, а зростання злочинності або її окремих проявів ставить під сумнів безпеку відпочинку в містах-курортах, здійснюючи негативний вплив на імідж серед туристів, потенційних інвесторів, що у підсумку призводить до зниження надходжень до бюджетів усіх рівнів, погіршення фінансування соціальних програм, добробуту місцевих жителів.

Для з'ясування особливостей запобігання крадіжкам у курортному регіоні варто розпочати зі встановлення змісту даного поняття взагалі.

Відтак, у науковій літературі не знаходимо одностайного трактування поняття «запобігання» злочинності. Наприклад, Б.М. Головкін запобігання злочинності трактує як «комплекс заходів, які створюють вплив на детермінанти протиправної поведінки з метою обмеження їх дій та, в решті, усунення» [79, с. 168].

Цікавим є підхід О.М. Литвак в частині того, що всі превентивні заходи повинні бути віднесені безпосередньо до терміну «запобігання злочинності», а поняття «профілактика» вчений пропонує визначати як «систему заходів з усунення та нейтралізації чинників (криміногенних)» [165, с. 74].

З позиції одного із відомих кримінологів української правової школи А.П. Закалюка поняття «запобігання злочинності» слід визначати як «різновид соціально-профілактичної діяльності, яка за своїм змістом та метою направлена на перешкоджання існування та поширення причин і умов злочинності та окремих її проявів, в першу чергу, за рахунок їх нейтралізації, а при можливості – й усунення дії повністю» [110, с. 324].

У науково-теоретичній площині кримінології існує також думка щодо того, що запобігання злочинності є нічим іншим, як самостійний напрям кримінально-правової політики, який полягає у сукупності визначених заходів, спрямованих на осіб (індивідуально чи визначених груп), які характеризуються чи яким можуть бути притаманні протиправні наміри, направлені на вчинення кримінально протиправних посягань, мають позитивне орієнтування на протиправні способи збагачення та взагалі анти суспільний спосіб життя, а на меті мають дискредитацію правової поведінки, відмовляються від протиправної мотивації та орієнтованості на вчинення кримінально протиправних діянь» [274, с. 196].

У свою чергу А.М. Бабенко при трактуванні поняття «запобігання злочинності» включає і всі види злочинності, і всі форми злочинності, і всі способи та суб'єктів протидії злочинності, а саме термін вбачає як деяке узагальнююче збірне поняття для усіх способів, рівнів та форм перешкоджання феномену злочинності [14, с. 273].

Як відомо, професор А.М. Бабенко займався, серед іншого, проблематикою регіональної злочинності і визначав, що термін «запобігання» охоплює широке коло суб'єктів діяльності, ніж протидія. А останній термін повинен використовуватися у регіональних кримінологічних

дослідженнях тоді, коли мова повинна йти про відтворення спеціального впливу на злочинність, що й відрізняє протидії від запобігання, оскільки останнє, будучи свого роду родовим поняття, узагальнює всі форми, рівні та види перешкоджання злочинності» [14, с. 273-274].

Також, загальновідомо, що наукова теорія кримінології в переважній більшості виокремлює декілька рівнів (видів) заходів запобігання злочинності. З цього приводу також знаходимо різні точки зору. Якщо керуватися позицією А.П. Закалюка, то слід виділяти загальносоціальні запобіжні заходи, запобіжні заходи, які реалізуються у соціальних групах та, відповідно, індивідуальні запобіжні заходи [110].

Ю.Ф. Іванова, О.М. Джужа дотримуються позицію того, що з урахуванням ієрархії причин та умов злочинності варто виділяти три основні рівні запобігання: загальносоціальний, соціально-кримінологічний та індивідуальний [123]. Водночас, Н.І. Устрицька рівні запобігання злочинності поділяє на три рівні: рівень загальносуспільного запобігання, при якому реалізуються дії, направлені проти причин та умов злочинності загальносуспільного рівня; рівень спеціально-кримінологічного запобігання, коли відбувається ціленаправлений вплив на причини та умови конкретних видів правопорушень; рівень індивідуального запобігання, під час проведення якого відбувається вплив виключно на причини та умови конкретного кримінально протиправного діяння [296, с. 12].

Також змістовною є точка зору В.В. Голіни, який пропонує заходи запобігання злочинності поділяти залежно від цілей, які ставляться перед такими заходами. За критерії такого поділу професор обирає – рівень, масштаб, зміст, суб'єкти, об'єкти та поділяє останні на: «загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні; за масштабом відповідно до територіального формату; за змістом; за суб'єктами; за об'єктами» [149, с. 157].

Розгорнутою та змістовною класифікацією заходів запобігання злочинності є запропонована професором А.М. Бабенко, який поділяє останні на:

- «рівень загальносоціального запобігання, який включає комплекс заходів, направлених на вплив на явища та процеси, які сприяють виникненню злочинності;

- рівень спеціально-кримінологічного запобігання, який реалізується за рахунок кримінологічної профілактики, відвернення злочинів і припинення злочинної поведінки;

- рівень індивідуального запобігання злочинності, який полягає у вивченні та аналізу поведінки окремих осіб, реалізації заходів впливу на конкретних осіб, з метою відвернення вчинення ними кримінально караних діянь, ліквідації причин та умов, які сприяють такому вчиненню правопорушень;

- рівень регіонального запобігання злочинності, який виглядає як комплекс спеціально розроблених для конкретних регіонів заходів, спрямований на протидію кримінальним правопорушенням на основі аналізу територіальної схожості та відмінності злочинності на конкретній території, з урахуванням особливостей детермінації злочинності та специфіки кримінологічних властивостей осіб, що вчиняють злочини в умовах конкретних територіально-просторових систем» [14]. Саме такі підходи є доцільними для використання у ході нашого дослідження.

У науковій літературі зазначається, що «основними цілями загальносоціального запобігання злочинності є викорінення криміногенних установок та поглядів членів суспільства, зменшення проявів негативних явищ та процесів, створюваних політичними, економічними, ідеологічними, психологічними та іншими факторами, які формують криміногенний потенціал в суспільстві, окремій соціальній групі тощо. Відмінна риса загальносоціального запобігання полягає в тому, що соціально-економічні та культурно-виховні заходи розробляються та впроваджуються, в першу чергу,

з метою удосконалення суспільних відносин в частині усунення причин, умов, факторів в цілому, які формують схильність суспільства до антисуспільних настроїв. Варто пояснити, що зміст даного рівня запобігання злочинності становить собою сукупність цілої системи заходів соціальної політики та моделювання реакції в суспільстві на злочинність. Соціально-економічні та культурно-виховні заходи в контексті запобігання злочинності можуть сприяти ефективному здійсненню спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання кримінальним правопорушенням» [47,с. 303].

Цікавою є позиція О.М. Бурди, з приводу того, що загальносоціальні заходи спрямовані на формування антикримінального потенціалу суспільства в цілому та його окремих інститутів, зокрема. Така діяльність може бути реалізована за рахунок непрямого впливу на причини та умови крадіжок (в курортних регіонах – *авт.*), шляхом виконання заходів по розвитку суспільства, вирішення економічних, соціальних та інших глобальних завдань (усуваються й локалізуються протиріччя, кризові явища, що живлять детермінуючі чинники корисливих кримінальних правопорушень, реалізуються відповідні програми по зменшенню проявів дії криміногенних явищ, наприклад таких як безробіття, побутова невлаштованість, дитяча безпритульність. [47,с. 303].

М.Г. Колодяжний вважає, що система загальносоціальних заходів запобігання крадіжкам, в тому числі, в курортних регіонах може трактуватися як одне із першочергових фундаментальних напрямків удосконалення суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності на державному, регіональному та місцевому рівнях, що передбачає створення та запровадження певних механізмів впливу та блокування можливих проявів деструктивної поведінки та факторів, які її обумовлюють» [133, с. 163].

Відмічається, що «система загальносоціальних заходів не призначена для прямої протидії подібним правопорушенням, попри це така система заходів покликана створювати реальні передумови для повного виключення можливості існування такого явища в суспільстві. Відповідно, для таких

заходів завжди характерні масштаб, тривалість, комплексність спрямування, адже такі заходи направлені на вирішення загальних великих проблем, а не точкових фрагментів проблематики, а відтак, можливі за рахунок існування цілої системи соціальних, економічних, політичних заходів та інших можливих заходів. Успішність реалізації таких заходів має створювати умови для повного усунення криміногенних факторів, які слугують причинами та умовами кримінальних правопорушень визначеного виду, у контексті нашого дослідження – крадіжок в курортному регіоні. Зазначається, що саме «за рахунок своєї універсальності та масштабності, запобіжні заходи загальносоціального рівня створюють основу для результативної дії наступних заходів спеціально-кримінологічного рівня» [43, с. 133].

У той же час, основою для існування та виконання загальносоціальних заходів запобігання може бути вирішення соціально-економічних, психологічних, управлінських та інших проблем при одночасному впливові на фактори злочинності в цілому, та окремим її проявам, зокрема, наприклад, крадіжкам, які входять до кола питань нашого дослідження.

Таким чином, ефективне запобігання крадіжкам в курортних регіонах полягає у створенні комплексу заходів загальносоціального запобігання, серед яких: соціально-економічні; політичні; організаційно-управлінські; ідеологічні; правові; інформаційні; соціально-культурні; психологовиховні; технічні. Так як загальносоціальне запобігання злочинності може бути представлений як вид профілактики водночас з спеціально-кримінологічним попередженням, то, відповідно, його суть полягає у подоланні економічної кризи, підвищенні добробуту населення, підвищенні рівня освіти та здоров'я населення, а так само за рахунок здійснення інших заходів соціального захисту населення, впровадженні процесів автоматизації різноманітних сфер життєдіяльності населення діджеталізації, ведення правової політики в контексті утвердження європейських стандартів прав людини, зміцненню законності та зменшення проявів злочинності, в тому числі і крадіжок в курортних регіонах країни.

Вбачається також за необхідне з метою запобігання корисливій злочинності в курортних регіонах в цілому, та рівню крадіжок зокрема, впроваджувати заходи, спрямовані на інформаційно-пошукових та накопичувальних систем з елементами штучного інтелекту, особливо в частині впровадження таких систем у роботі правоохоронних органів, а так само в системі муніципальної безпеки кожного міста, створення системи розгалуженого відеоспостереження як в онлайн-режимі, так і в режимі запису зі зберіганням, системи розпізнання обличчя тощо.

Серед загальносоціальних заходів запобігання крадіжкам в курортних регіонах також варто відмітити заходи, спрямовані на впровадження у вітчизняну систему запобігання злочинності міжнародного досвіду та співпраці із зарубіжними партнерами й іншими країнами, вдосконалення кримінально-правового, кримінального-процесуального та кримінально-виконавчого національного законодавства. Зауважимо, що перераховані заходи у свої сукупності мають сприяти усуненню соціально-економічних, психологічних та інших факторів, які сприяють рості рівня корисливої злочинності.

Стосовно спеціально-кримінологічних заходів попередження такими А.П. Закалюк визначає цільові заходи, що мають спеціальну мету попередження злочинності, а їх мета полягає у зменшенні показників кримінальних правопорушень, виявленні та нейтралізації детермінантів[194, с. 117-119].

У свою чергу, спеціальний (спеціально-кримінологічний) рівень запобігання злочинності можна визначити як «цілеспрямований вплив спеціальних державних органів, спеціальних установ, громадських формувань, які спеціалізуються на боротьбі зі злочинністю, на криміногенні фактори, що обумовлюють окремі види і групи злочинної поведінки (наприклад, злочинність неповнолітніх, жіночу злочинність, економічну злочинність) з метою усунення причин і умов злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях протиправної

поведінки»[10]. Окремі науковці вважають, що «спеціально-кримінологічне запобігання здійснюється у формі відомчих і міжвідомчих планів або програм підсилення боротьби зі злочинністю» [126,с.23-24].

В.В. Голіна розглядає спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням як сукупність шляхів боротьби зі злочинністю, суть яких полягає у діяльності відповідних суб'єктів, яка спрямована безпосередньо на розробку та подальшу реалізацію заходів по попередженню та запобіганню різноманітним криміногенним явищам та факторам, які створюють злочинну детермінацію, а також недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях злочинної поведінки» [73, с. 12–25].

У рамках нашого дослідження з урахуванням попередньо розглянутих позицій та поглядів науковців, дотримуємося думки, що спеціально-кримінологічне запобігання злочинності може становити «сукупність заходів боротьби зі злочинністю, які полягають у ефективній роботі відповідних суб'єктів (органів влади, інституцій чи окремих громадян тощо), спрямованій на усунення факторів, які сприяють поширенню злочинності та попередження вчинення кримінальних правопорушень на будь-яких стадіях реалізації злочинної поведінки» [148, с. 55].

Водночас, варто зауважити, що заходи спеціально-кримінологічного запобігання злочинності мають доповнювати до кореспондувати заходам загальносоціального запобігання. Лише за таких умов усі названі рівні запобігання злочинності можуть бути ефективними.

З цього приводу слушно зауважує В.С. Батиргареева, що «загальносоціальне запобігання може виступати у якості основи, створюючи необхідні підстави для застосування спеціально-кримінологічного запобігання» [36,с.181].

Спеціально-кримінологічні заходи варто трактувати як цілеспрямовану діяльність компетентних державних та правоохоронних органів (в умовах воєнного стану), спрямованої на безпосередню протидію вчиненню

протиправним діянням, а у контексті нашого дослідження – крадіжкам в курортних регіонах в умовах воєнного стану, яка буде полягати у діяльності спеціальних суб'єктів на конкретні криміногенні явища, процеси, фактори, причини та умови з метою їх усунення чи нейтралізації. Призначення таких заходів є недопущення вчинення крадіжок в курортному регіоні, а також істотне зниження кількісних і якісних показників даного виду кримінальних правопорушень в таких регіонах.

Варто відмітити, що у кримінологічній літературі спеціально-кримінологічні заходи запобігання злочинності об'єднують у окремі напрями, наприклад, кримінально-правовий та кримінологічний. Значиться, що перший представляє собою діяльність правоохоронних органів з виявлення й розслідування кримінальних правопорушень, установленню винних осіб і притягнення їх до кримінальної відповідальності, судовий розгляд кримінальних проваджень і виконання покарань; а другий - діяльність державних та правоохоронних органів із виявлення існуючих причин та умов злочинності, їх усунення, нейтралізації, а також попередження вчинення нових кримінальних правопорушень» [17,с.273-274].

Спеціально-кримінологічне запобігання корисливим кримінальним правопорушенням, в цілому, та крадіжкам зокрема (в тому числі, в курортних регіонах), здійснюється значним колом суб'єктів, в першу чергу, відповідним органами влади та правоохоронними органами: поліцією, СБУ, судами, прокуратурою, прикордонною службою, фіскальними органами тощо. У своїй діяльності із запобігання крадіжкам в курортних регіонах зазначені суб'єкти повинні керуватися нормативно-правовою базою, яку складають: Конституція України, відповідні кодифіковані нормативно-правові акти (КК, КПК, КВК, КУпАП, Податковий кодекс України та ін.) та Закони України («Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», та ін., акти Президента України, постанови та рішення КМУ та ін.

Також велике значення мають положення загальнодержавних, регіональних, міських та районних програм протидії крадіжкам в курортних регіонах, особливо в умовах дії воєнного стану.

Можемо погодитися, що у межах вивчення запобігання крадіжкам у курортних регіонах, «спеціально-кримінологічне запобігання досліджуваному явищу складається кримінологічної профілактики; відвернення кримінальних правопорушень та їх припинення» [148, с. 55].

Відповідно, найбільше за обсягом завдань у запобіганні корисливим кримінальним правопорушенням відноситься до компетенції Національної поліції. Особливості спеціально-крадіжкам в курортному регіоні полягають у специфічній системі заходів, безпосередньо спрямованих на зниження рівня і покращення кількісно-якісних показників крадіжок (особливо в умовах дії воєнного стану) першочергово спеціальними суб'єктами запобіжної діяльності, що може полягати у діяльності відповідних правоохоронних органів, спрямованої на інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності із запобігання корисливим кримінальним правопорушенням в регіонах курортної зони, програмування та планування заходів щодо запобіжної діяльності в умовах конкретного регіону в період дії воєнного стану, усунення причин та умов поширення даного виду кримінально протиправних посягань, віктимологічна профілактика протиправної діяльності серед різноманітних категорій осіб, виявлення та припинення випадків порушень закону у сфері охорони власності, профілактика рецидиву корисливих кримінальних правопорушень тощо.

На окрему увагу заслуговує питання віктимологічного напрямку в запобіганні крадіжкам в курортних регіонах. Так, як вірно резюмує у своїх дослідженнях О.І. Острогляд, що «потерпілі особи самі часто сприяли вчиненню злочинів стосовно них; жертва крадіжок вільно поводитися зі своїм майном: розміщувала телефон, гроші, гаманець і т. д. у легкодоступних для злочинця елементах одягу; необачно залишала речі без догляду, демонструвала в громадському місці наявність великих сум грошей, дорогих

прикрас тощо. Роль віктимологічного запобігання корисливим злочинам полягає у ряді поряд щодо убереження себе від того, щоби стати жертвою крадіжки. Однак, відмічається низька можливість вплинути на зменшення активності людей в туристичних місцях в певні періоди - сезони» [202,с. 115-116].

Вважаємо, що віктимологічна профілактика корисливих кримінальних правопорушень в курортних регіонах може бути одним із самих ефективних заходів позитивного впливу на рівень поширення крадіжок в таких місцях. Особливо це має значення в високий курортний сезон, коли туристів порівняно більше; у вечірній та нічний час, особливо в місцях великого скупчення людей – набережна, пляж, парк, нічний клуб, дискотека, концерт тощо. Саме тому віктимологічну профілактику у курортних регіонах варто розглядати як відносно самостійний і найбільш ефективний різновид запобігання корисливій злочинності проти власності та особливо крадіжкам.

Підтвердження такій тезі знаходимо також в науковій літературі. Так, А.М. Бабенко звертає увагу на необхідність зниження віктимізації жертв злочинності за рахунок усунення, а по можливості й повної нейтралізації, факторів, які сприяють вчиненню кримінально протиправних посягань [24, с.369-370].

Особливу роль у запобіганні крадіжкам в курортних регіонах відіграють технічні засоби відеоспостереження. На сучасному етапі розвитку нашої країни системи відеоспостереження поступово стають звичним атрибутом переважної більшості міст країни. Електронні пристрої здійснюють відеофіксацію за тим, що відбувається на стадіонах, спортивних майданчиках, інших громадських місцях, наприклад, таких як пар чи вокзал. Інформаційні технології в умовах воєнного стану мають застосовуватися з метою охорони громадського порядку, контролю безпеки дорожнього руху, захисту власності та запобіганням іншим кримінальним правопорушенням в умовах дії особливого стану тощо.

Відмічається, що за своїм функціональним призначенням і способом обробки інформації системи відеоспостереження поділяють на такі різновиди:

- «системи відеоспостереження, яка має технічні можливості збереження інформації, попередньо отриманої з камер відеоспостережень, що допоможе спостерігати за подіями та накопичувати необхідну інформацію, зберігати останню протягом необхідного часу;

- системи відеоспостереження, що забезпечують візуальний контроль у режимі реального часу;

- системи відеоспостереження, які використовують «штучний інтелект» та здатні записувати події, аналізувати їх та групувати на основі використання певних визначених фільтрів, що скоротить використання людського ресурсу та підвищить ефективність відеопотоку» [64,с. 12-14].

Так, роль та значення належної системи відеоспостереження в курортних містах в місцях скупчення людей, популярних локацій тощо значно покращить превентивність роботи у напрямку запобігання злочинності, особливо корисливим кримінальним правопорушенням.

Відомо також, що в курортних місцях значного поширення набувають кишенькові крадіжки. У науковій літературі відмічається, що «запобігання та припинення крадіжок в курортних регіонах в умовах воєнного стану доволі складний і багатогранний процес тому, що кожний етап розвитку посягання вимагає вжиття необхідних мір, які можуть бути самими різноманітними як за характером, так за тактикою реалізації, задля того, щоб запобігти вчиненню крадіжки в курортному регіоні» [130, с.122]. Під час організації запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України варто враховувати, що крім традиційних для мирного часу способів вчинення крадіжок в курортному регіоні (крадіжки у місцях відпочинку, на вокзалах, пляжах, у туристичних комплексах, в місцях ділової та фінансової активності), з'явилися нові їх способи вчинення: викрадення майна із зруйнованих будівель внаслідок обстрілів; викрадення майна із житла осіб,

які тимчасово залишили місця постійного проживання; розкрадання майна осіб, житло яких зруйновано; викрадення майна під час повітряної тривоги; розкрадання майна осіб, які тимчасово перебувають в евакуації; розкрадання гуманітарної допомоги та паливно-мастильних матеріалів тощо.

Звісно у комплексі заходів боротьби з кишеньковими крадіжками вирішального значення набуває запобігання таким діям. Варто відмітити, що «запобігання крадіжкам в курортних регіонах, особливо в умовах воєнного стану, може бути досягнена за рахунок впровадження загальних та індивідуальних профілактичних заходів в курортних регіонах в умовах воєнного стану; оперативно-розшукових й інших заходів, що перешкоджають вчиненню крадіжок в курортних регіонах в умовах воєнного стану, які готуються та задумуються; припинення замахів на ці посягання; спеціально-кримінологічний та індивідуальний вплив на засуджених осіб в установах позбавлення волі; профілактика рецидиву після відбуття засудженими покарання [249,с.20-21; 231;284;281;279;278].

Загальна профілактика детермінант, які сприяють вчиненню крадіжок в курортних регіонах повинна забезпечуватись, у першу чергу, комплексними планами профілактики правопорушень, що розробляються правоохоронними органами у взаємодії з органами місцевого самоврядування відповідно до розроблених та затверджених стратегій та програм розвитку локальних місцевостей. Організаційно-правові заходи становлять основу попереджувальної діяльності, що забезпечується комплексними планами профілактики правопорушень, що розробляються правоохоронними органами з урахуванням положень та особливостей окремих діючих планів та програм розвитку відповідних населених пунктів, регіонів, областей тощо. Особливо варто відмітити планові відпрацювання (рейди) окремих місць скупчення людей, територій, на яких найбільш поширеним є практика вчинення крадіжок – пляжі, ринки, залізничні вокзали, автостанції, аеропорти, туристичні комплекси, готелі тощо. Не менш важливим є профілактичне відпрацювання місць, які зазнали враження під час ворожих

обстрілів; домогосподарств, власники яких тимчасово покинули місця проживання; потребує профілактичного контролю території під час повітряних тривог та вимкнення світла тощо.

Важливе місце мають також управлінські заходи, які мають включати економіко-правові міри, метою яких є створення умов такого характеру, за яких неможливе протиправне збагачення осіб, схильних до вчинення корисливих кримінальних правопорушень як основи свого джерела доходів, що у сукупності може призвести до виключення системи збагачення та поповнення капіталу кримінальних елементів того чи іншого регіону. А також організаційні заходи запобігання кишенькових крадіжок в курортних регіонах, до яких видається за необхідне віднести розробку регіональних спеціальних планів боротьби з професійною і організованою злочинністю, в тому числі у сфері власності; відпрацювання громадських місць та місць зосередження кримінальних елементів; посилення профілактичного віктимологічного напрямку.

Також індивідуальна профілактика є важливою складовою частинною діяльності правоохоронців в частині попередження кишенькових крадіжок в курортних регіонах, що особливо стосується періоду високого сезону. Мета такої діяльності полягає у забезпеченні можливості своєчасного виявлення осіб, які в силу ряду ознак схильні до вчинення крадіжок, а так само створення умов та заходів впливу на таких суб'єктів задля викорінення в них антигромадських устоїв, негативних звичок, схильностей до протиправної поведінки та бажання задоволення своїх споживацьких потреб за рахунок незаконних методів збагачення, що у своїй сукупності має призводити до недопущення вчинення такими особами крадіжок. Відтак, ефективність запобігання крадіжкам в курортних регіонах багато в чому залежить саме від спрямованості роботи в цьому напрямі слідчих, дільничних інспекторів та поліцейських патрульних, що набуває особливого значення у активний період курортного сезону.

Отже, запобігання крадіжкам в містах курортної зони має забезпечуватися цілісними комплексними планами, спрямованими на профілактику корисливих кримінальних правопорушень, які мають ґрунтуватися на виборів найбільш оптимальних та дієвих заходів загальної профілактики крадіжок.

Таким чином, вважається, що на сучасному етапі розвитку державності в Україні, особливо в розрізі реалізації курсу активної євроінтеграції, перед українським суспільством поставлене завдання виховання особистості українця в дусі поваги до результатів чужої праці, викорінення устоїв споживацького підходу в частині задоволення своїх потреб, вважаючи, що соціально задоволене, економічно незалежне й культурно-виховане суспільство не матиме бажання задовольняти свої потреби шляхом протиправної поведінки. Розглянуті заходи загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання, в першу чергу, орієнтовані зменшення факторів, причин та умов, які сприяють поширенню протиправної практики крадіжок в курортних регіонах нашої країни.

Приходимо до висновку, що система запобігання поширенню крадіжкам в курортному регіоні може складатися з трьох взаємопов'язаних частин - загальносоціальних заходів, які без прямого спрямування створюють умови не вигідності вчинення правопорушення в цілому; спеціальних заходів, які полягають у діяльності відповідних органів державної влади (в першу чергу, мова йде про правоохоронні органи) з протидії кримінальним правопорушенням досліджуваного виду та індивідуальних заходів, які спрямовані на індивідуальну роботу з окремими особами чи групами осіб.

Запобігання крадіжкам в курортному регіоні має бути реалізовано за рахунок системи заходів, впроваджуваних державними та правоохоронними органами на загальнодержавному рівні (наприклад, вдосконалення законодавства та реалізація кримінально-правової політики, усунення соціально-економічних, психологічних та інших причин та умов корисливої злочинності, покращення якості життя населення, зменшення рівня

безробіття тощо тощо) та на регіональному рівні (наприклад, розробка та запровадження регіональних програм запобігання корисливим кримінальним правопорушенням, вдосконалення заходів відпрацювання окремих місць, практики запобігання з урахуванням його особливостей та кількісно-якісних характеристик тощо, в окремих громадських місцях чи в окрему пору року, часу доби тощо), також на індивідуальному рівні, який має включати заходи запобігання вчиненню крадіжки окремою особою чи групою осіб шляхом застосування всього можливого спектру профілактичних та попереджувальних заходів, орієнтованих також на відвернення вчинення кримінального правопорушення та притягнення до відповідальності осіб, які все ж вчиняють кримінально протиправне посягання на відносини власності.

3.2. Віктимологічна профілактика крадіжок у курортному регіоні Півдня України

Віктимологічне запобігання злочинності, традиційно, вважається одним із важливих і разом з тим, найгуманнішим видом протидії злочинності, оскільки цей напрям включає в себе набір некаральних профілактичних заходів перешкоджання злочинності. Отже, у запобіганні крадіжкам у курортному регіоні Півдня України саме цей напрям нами розглядається в якості одного із основних та пріоритетних у покращенні криміногенної обстановки у регіоні.

У науковій літературі віктимологічною профілактикою визнають систему взаємопов'язаних, організаційно забезпечених державних, громадських і індивідуальних заходів, спрямованих на виявлення і усунення або нейтралізацію чинників, які формують особисту чи масову вірогідність стати жертвою злочину[152,с.126]. У цьому сенсі, об'єктом віктимологічної профілактики визнаємо фактори та обставини, які формують індивідуальну або масову віктимність потерпілих від крадіжок у курортному регіоні Півдня

України; конкретні віктимні ситуації, що формують віктимність, або ставлять у роль жертви конкретних осіб або групи осіб; курортні регіони, як територіально-просторові системи, наділені певними властивостями, які сприяють віктимізації повни категорії чи групи осіб.

Вивченням вироків суду, власний практичний досвід, а також узагальненням інформації із засобів масової інформації вдалося виілити категорії осіб, які найчастіше стають жертвами крадіжок в курортному регіоні в умовах воєнного стану: місцеві жителі, які в силу різних обставин та певного рівня матеріального забезпечення стають жертвами крадіжок; військовослужбовці та цивільні особи, поранені під час бойових дій і які прибули у курортний регіон для лікування, реабілітації чи відпочинку; біженці та переселенці, що прибули у курортний регіон з метою працевлаштування, навчання чи тимчасового або постійного проживання тощо.

Систему суб'єктів віктимологічного запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України становлять: 1) регіональні органи місцевого самоврядування – визначають стратегію та основні напрями запобігання та профілактики злочинності в регіоні; розробляють програми та плани профілактики злочинності; здійснюють фінансування та загальну організацію запобігання злочинності у курортному регіоні Півдня України; 2) правоохоронні органи (поліція, прокуратура, збройні сили України, СБУ, прокуратура, громадські формування тощо) – безпосередньо виконують правоохоронні функції та здійснюють віктимологічну профілактику крадіжок на регіональному та індивідуальному рівнях; 3) засоби масової інформації, підприємства, організації та установи, які функціонують у курортному регіоні – здійснюють загальну та спеціальну віктимологічну профілактику крадіжок та інших злочинів, розповсюджених в регіоні негативних соціально-правових явищ (алкоголізму, наркоманії, рецидивізму тощо).

У контексті дослідження віктимологічної профілактики крадіжок у курортному регіоні України, нагадаємо, що становленню в Україні правової

держави і громадянського суспільства перешкоджають різні дестабілізуючі фактори, одними з яких є корисливі злочини з їх негативними соціальними наслідками. Корисливі злочини є одними з найбільш гострих та поширених суспільно небезпечних явищ в Україні. Протягом 2019-2023 рр. на території країни зафіксовано 898 634 кримінальних правопорушень проти власності, що становить понад 40 % від загальної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень. Структура цієї злочинності визначається такими видами злочинів, як: крадіжки, грабіж, шахрайство, вимагання та іншими, що вчиняються з метою незаконного збагачення за рахунок інших осіб чи суспільства у цілому. Найбільш поширеними кримінальними правопорушеннями у сфері власності є крадіжки. Вони становлять близько половини від загальної кількості усіх зареєстрованих кримінальних правопорушень, у свою чергу, в структурі кримінальних правопорушень проти власності їх частка складає понад 70 %. Так, в Україні у 2023 році з 178 902 кримінально протиправних діянь проти власності, крадіжки становили 63 %, шахрайство – 26 %, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – 5 %, грабіж – 4 %, а решта складала 2 % [99;100;101;102;103].

Корисливі злочини, в тому числі і крадіжки, завдають серйозної шкоди не лише економіці та фінансовій стійкості держави, але й суспільству загалом. Вони порушують права та інтереси громадян, підривають довіру до влади та правосуддя, руйнують соціальну справедливість та порядок. Нестабільність у сфері власності, спричинена корисливими злочинами, може призвести до збільшення безробіття, поглиблення розриву між багатими та бідними, зменшення інвестицій, соціальної нестабільності, конфліктів та загального економічного занепаду. Більше того, корисливі злочини підривають довіру між громадянами, а також між суспільством і владою, що створює небезпечне соціальне середовище, сприятливе для поширення інших видів злочинності.

У цих умовах система запобігання корисливим злочинам (в тому числі і крадіжкам у курортному регіоні) вимагає комплексного підходу, який включає в себе не лише посилення правового контролю та покарання винних, а й зміцнення інституцій державного управління, підвищення свідомості громадян, розвиток конкурентного середовища та забезпечення прозорості у веденні бізнесу. Лише спільними зусиллями усіх галузей суспільства можна досягти значного зменшення корисливої злочинності та покращення загального стану безпеки та благополуччя країни.

Невід'ємною складовою системи запобігання корисливим злочинам є віктимологічна складова. Віктимологічне запобігання є однією з найбільш гуманних стратегій у протидії корисливій злочинності, що успішно зарекомендувала себе в європейських країнах. Однак, в Україні, незважаючи на його перспективність, віктимологічний напрям протидії правопорушенням залишається недооціненим, особливо через відсутність кримінологічних рекомендацій щодо її подальшого розвитку в сучасних умовах. Варто зазначити, що віктимологічне запобігання корисливій злочинності, в тому числі і у курортному регіоні, не потребує великих матеріальних витрат і ґрунтується на внутрішньому прагненні людини до самозбереження та самозахисту. Такий підхід відкриває внутрішні резерви для ефективного розвитку та функціонування всієї системи протидії злочинності [295]. Більше того, в курортному регіоні віктимологічне запобігання крадіжкам, поряд із іншими, розглядається одним із пріоритетніших напрямів, оскільки цей вид запобігання безпосередньо спрямовується на потенційних жертв, зменшуючи можливості для вчинення відносно них кримінальних правопорушень.

Окремі аспекти віктимологічних досліджень проблеми жертви корисливих злочинів (в тому числі і крадіжкам) висвітлювалися в роботах різних вчених, про що нами вказувалося у попередніх розділах дослідження. Разом з цим, в умовах воєнного стану, з метою вдосконалення системи запобігання злочинності виникає необхідність виявлення нових знань відносно сучасних тенденцій вчинення одного з найбільш розповсюджених

видів корисливих злочинів – крадіжок, на цій основі здійснюватиметься інформаційне забезпечення щодо осіб, які найчастіше стають жертвами від крадіжок з метою узагальнення відповідних даних і розроблення віктимологічних запобіжних заходів для їх впровадження у курортному регіоні. Важливими складовими віктимологічної профілактики на регіональному рівні є аналіз та оцінка стану фіктивності у регіоні; співвідношення кількості виявлених злочинів із кількістю потерпілих; виявлення найбільш віктимних категорій осіб (потенційних жертв злочинів); розробка заходів, які перешкоджають віктимізації населення, а отже, знижують ймовірність вчинення злочинів. Аналіз та співвідношення вчинених кримінальних правопорушень, найбільш розповсюджених їх видів та кількості осіб, що стають жертвами злочинів, представлені нами у Таблиці 1 та Таблиці 2

Таблиця 1

Стан та динаміка кримінальних правопорушень та потерпілих в Україні від кримінальних правопорушень проти власності за 2019-2023 рр.

Параметри	2019 р.	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023р.
Виявлено та зареєстровано кримінальних правопорушень	444 130	360 622	321 443	362 636	475595
виявлено та зареєстровано злочинів проти власності	257 608	190 258	158 729	113 137	178 902
Загальна кількість	301 79	234 81	197	230 93	

потерпілих від кримінальних правопорушень (осіб)	2	6	274	9	355 023
Потерпілих від злочинів проти власності (осіб)	205 90 5	155 86 0	125 540	91 725	126 63 2

З представлених даних видно, що щорічно майже половина осіб, що потерпають від кримінальних правопорушень в Україні, становлять особи, що стають жертвами від посягань у сфері власності.

Таблиця 2

Кількість кримінальних правопорушень та потерпілих від крадіжок в Україні та у Південних регіонах за 2023 рік

Параметри	Зареєстровано злочинів проти власності	Зареєстровано крадіжок	Зареєстровано потерпілих від крадіжок
По Україні	178 902	82123	76814
Одеська обл..	10056	4031	3529
Миколаївська обл	6939	3682	3464
Херсонська обл..	3251	1872	1871

В свою чергу, наведені у Табл.2 показники вказують, що в усьому масиві кримінальних правопорушень проти власності, майже половина злочинів становлять саме крадіжки, а жертвами виявлених крадіжок, в залежності від регіону стають від 40 до 50 відсотків осіб. Практично кожна десята особа (12%), яка потерпає від крадіжок в Україні, виявилася жителем Одеської,

Миколаївської чи Херсонської області. Тільки у Одеській області щорічно потерпає від крадіжок 3529 або кожна двадцята особа від усіх потерпілих в Україні, або майже кожна друга особа (39%), відносно якої вчинено крадіжку у Південному регіоні України. Статистичні показники вказують на те, що у Причорноморському регіоні, в тому числі і курортного типу, віктимологічна профілактика крадіжок є одним із пріоритетних напрямів протидії злочинності.

Високий рівень кримінальної віктимізації населення країни і Причорноморського регіону та інтенсивний вплив специфічних (віктимологічних) детермінант на злочинну поведінку свідчить про те, що віктимологічна ситуація у сучасному українському суспільстві й до нині залишається складною. За офіційними статистичними даними Офісу Генерального прокурора встановлено, що у 2023 році від окремих кримінальних правопорушень проти власності постраждало 153 770 осіб. Ці статистичні дані свідчать про серйозний рівень корисливої злочинності, що негативно впливає на життя громадян та загрожує їхній безпеці. Зокрема, від крадіжок постраждало 76 814 осіб, а від шахрайства – 74 830 осіб. Ці цифри вказують на те, що крадіжки та шахрайства є найбільш поширеними видами злочинів проти власності, що ставить під загрозу майнові інтереси та безпеку громадян. Додатково, згідно з вказаними даними, від грабежів постраждало 1717 осіб, а від розбоїв – 409 осіб [103]. Це свідчить про наявність інших серйозних форм корисливих насильницьких злочинів, які створюють загрозу фізичній та психологічній безпеці громадян. Такі невтішні статистичні дані свідчать про серйозний рівень корисливої злочинності в Україні, яка має значний вплив на безпеку та благополуччя громадян. Високі показники постраждалих від різних форм кримінальних правопорушень, зокрема крадіжок, шахрайства, грабежів і розбоїв, свідчать про необхідність впровадження негайних заходів віктимологічного запобігання, вдосконалення системи кримінально-правової політики, а також зміцнення механізмів соціального захисту та підтримки постраждалих. Застосування

комплексу заходів з попередження злочинності, а також покарання винних, допоможе зменшити рівень корисливих злочинів та забезпечити більшу безпеку і захищеність громадян.

Згідно з діючою системою роботи правоохоронних органів в Україні, коли злочинець залишається невстановленим, питання щодо відшкодування завданої шкоди органами влади взагалі не розглядається. Це стосується навіть ситуацій, коли рівень розкриття цих злочинів складає від 35 до 45 %, що означає, що більшість жертв корисливих злочинів проти власності не отримують жодної компенсації. Така ситуація сприяє поширенню у населення ілюзії безкарності та стимулює злочинне життя. Навіть у випадках, коли корисливі злочини розкриваються, часто самі злочинці не компенсують завданої шкоди. Багато з них не мають стабільного доходу або інших джерел фінансування. Така ситуація викликає серйозні проблеми та потребує удосконалення системи компенсації для жертв корисливих злочинів [201, с.134-138; 202, с. 114-120]. Наприклад, у США існують як державні, так і приватні системи компенсації для жертв кримінальних злочинів. Ці системи можуть виплачувати жертвам суми від 100 до 900 тисяч доларів. Аналогічні системи функціонують у Німеччині, Великій Британії та інших країнах світу. Вони спрямовані на забезпечення жертвам кримінальних правопорушень адекватної компенсації за завдані їм збитки та відшкодування понесених втрат. Такі системи сприяють підвищенню довіри суспільства до правосуддя та зменшенню відчуття безпеки у жертв, що постраждали від злочинів [187].

Вивчення процесу віктимізації та особливостей жертв злочинів є важливим кроком у розумінні детермінант, що сприяють злочинній активності. Аналізуючи віктимологічні аспекти, ми можемо не лише краще зрозуміти механізми злочину, але й виявити фактори, що впливають на ризик стати жертвою злочину. Це дозволить розробляти ефективні стратегії превентивних заходів та управлінських рішень для зменшення рівня віктимності серед населення. Одним із ключових факторів, який впливає на генезис корисливого злочину і крадіжок, як найбільшої його частини, є сама

поведінка потерпілого. Його психічний та психологічний стан, якості та властивості особистості визначають його реакцію на навколишнє середовище та вміння впізнавати й уникати потенційних небезпек. Адекватна оцінка ризиків, свідомість про можливі наслідки та готовність до захисту можуть сприяти запобіганню злочину або мінімізувати його наслідки. Тому важливо розвивати ініціативи з підвищення обізнаності громадян у сфері безпеки, підтримувати психологічну стійкість та розвивати навички самозахисту, щоб зменшити ризик стати жертвою корисливого злочину [32, с. 60].

Дослідження віктимологічних аспектів корисливої злочинності є важливим етапом у розумінні цього соціально-правового явища. При аналізі різних форм злочинних посягань на власність, таких як крадіжки, грабежі, шахрайства та вимагання, особлива увага приділяється поведінці потенційних жертв та їх соціально-психологічним характеристикам. Це дозволяє краще розуміти процеси, що призводять до вчинення злочину, та ідентифікувати фактори, що сприяють йому. З цього приводу Б.М. Головкін зазначав, що кожна третя жертва корисливих злочинів виявилася вразливою. Це призвело до того, що злочинці обирали конкретних осіб у ролі своїх жертв, сприяючи таким чином виконанню своїх злочинних намірів за певних обставин [75, с. 86].

В умовах воєнного стану, структура крадіжок, як виду корисливих посягань, характеризується постійною еволюцією, ускладненням низки параметрів та появою нових форм таких злочинів. Більшість учасників корисливих посягань є професійними злочинцями, які володіють спеціальними прийомами та методами скоєння злочинів. Вони розглядають корисливі посягання як основний спосіб заробітку та мають власну злочинну професійну субкультуру зі своїми традиціями та специфічним жаргоном. Учасники таких груп часто об'єднуються в корпоративні злочинні угруповання та мають певний авторитет у злочинному середовищі. Серед основних параметрів професійних злочинців – соціальна мімікрія, відчуття професійного престижу та можливість передавати свої навички молодшим

правопорушникам. Вони також відрізняються ретельним плануванням та моделюванням злочинних діянь, використовуючи строго визначені моделі посткримінальної поведінки [195, с. 280]. Отже, протидія крадіжкам в курортному регіоні, як виду корисливої злочинності є одним із найважливіших завдань для правоохоронних органів сучасності. Ефективність цього запобігання залежить від узгодженого підходу, що базується на наукових дослідженнях та практичних заходах з попередження злочинів проти власності.

Соціальне значення віктимологічного запобігання корисливим злочинам проти власності ґрунтується на його високій ефективності та невеликих витратах порівняно з іншими методами протидії злочинності. Дієвість віктимологічного запобігання на регіональному рівні зумовлена його системністю, що охоплює кілька взаємопов'язаних блоків на рівні регіонів. Першими складовими є об'єкти впливу та їх суб'єкти, які включають загальні, спеціальні та індивідуальні заходи запобігання. Далі, система враховує чинники, що призводять до віктимізації, та ситуації, які формують віктимну поведінку і сприяють вчиненню корисливих злочинів проти власності у регіоні на загальному рівні. На спеціальному рівні розглядаються віктимогенні групи населення, а на індивідуальному – конкретні особи, які через свій спосіб життя або соціальний статус є потенційними жертвами корисливих злочинів проти власності [201, с.134-138; 145, с.124-150; 138, с. 159-162; 17, с. 369-372].

У процесі організації запобігання правоохоронними органами варто враховувати різноманітні форми та види віктимізації від корисливих злочинів проти власності, що відбуваються у регіонах. Зокрема, у кримінологічній науці відмежовують універсальний тип жертви, яка вразлива до будь-яких корисливих злочинів, вибіркової, що має високу вразливість до конкретних видів злочинів, випадковий, коли люди стають жертвами обставин, та корисний, коли поведінка особи сприяє заволодінню її майном [145, с. 47-57]. Крім того, існує типологія жертв в залежності від моделі їх поведінки,

включаючи легковажних, аморальних, позитивних жертв і т.д. Також розрізняють первинну віктимізацію, багаторазову, підвищену, злісно-агресивну та провокуючу віктимізацію. Важливо, щоб правоохоронні органи обирали перелік та інтенсивність профілактичних заходів в залежності від особливостей та стійкості якостей, які визначають віктимність особи. Це дозволить забезпечити ефективний захист потенційних жертв від корисливих злочинів проти власності у регіоні [201, с.134-138; 202, с. 114-120].

За результатами вивчення 160 вироків суду, пов'язаних з крадіжками у курортному регіоні виявлено, що в багатьох випадках самі потерпілі особи сприяли вчиненню злочинів проти них. За нашими даними, найчастіше причиною цього було недбале поводження з матеріальними цінностями. Наприклад, у 65 % випадків крадіжок потерпілі залишали свої речі без нагляду або демонстрували великі суми грошей та цінностей у громадських місцях. Чверть випадків крадіжок, грабежів та розбоїв були пов'язані з тим, що потерпілі займалися підприємницькою або комерційною діяльністю без дотримання правил особистої безпеки. Часто вони залишали свої речі без нагляду або здійснювали банківські операції без належної охорони. Непоодинокими були випадки, коли потенційні жертви нехтували правилами безпеки проживання у постійному чи тимчасовому житлі (у готелях, санаторіях, зйомник квартирах тощо). Також були випадки провокативної поведінки жертви або демонстрації стороннім особам своїх статків, що сприяло вчиненню злочинів. Ці дані підкреслюють важливість дотримання правил особистої безпеки та уважності до навколишнього середовища для уникнення корисливих злочинів проти власності у регіонах.

Аналіз психічного стану жертв крадіжок, як виду корисливих злочинів виявив, що більшість з них перебувала у стані, що можна охарактеризувати як задовільний на момент вчинення кримінального правопорушення. Однак це факт далеко не відображає суть проблеми. Підвищена вразливість більшості жертв корисливих злочинів зумовлена їхнім місцем перебування та нездатністю правильно оцінити джерела кримінальної небезпеки. У багатьох

випадках жертви не очікують на злочинне посягання, і тому виявляються непередготовленими до адекватної реакції на кримінальні загрози та неправильно поведуться під час нападу. Також було виявлено, що деякі жертви перебували у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, що привернуло увагу злочинців і полегшило виконання їхніх кримінальних намірів. Крім того, були випадки, коли злочинні посягання здійснювалися за допомогою обману та використання слабкості чоловіків перед жінками [75, с. 84-85].

Запобігання віктимній поведінці при вчиненні корисливих злочинів вимагає заходів на різних рівнях, включаючи загальносоціальний, спеціально-кримінологічний та індивідуальний підходи. На загальносоціальному рівні важливо проводити заходи зі зниження віктимного потенціалу суспільства та виявлення детермінант масової віктимізації. Це можуть бути заходи віктимологічної освіти населення, формування культури особистої та майнової безпеки, а також просвітницька робота серед соціально вразливих верств населення. Державна політика також повинна спрямовуватися на подолання проявів дискримінації і нетерпимості, зниження рівня стихійної урбанізації та поширення спиртних напоїв і наркотизму. На спеціальному рівні варто здійснювати заходи зі зниження рівня віктимності найбільш вразливих груп населення та зменшення можливостей для вчинення злочинів. Це можуть бути тренінги з особистої та майнової безпеки, навчання громадян правилам безпечної поведінки у громадських місцях та інші профілактичні заходи. Щодо індивідуального рівня, важливо здійснювати інформаційний вплив на людей, які мають високу ймовірність стати жертвою злочину, а також працювати з особами, схильними до вчинення корисливих злочинів [75, с. 86-89].

Розвиток ІТ-технологій може сприяти ефективному запобіганню крадіжкам, як виду корисливих злочинів шляхом створення систем віктимологічної безпеки, які надають інформацію про ризик вчинення злочину та попереджують громадян про небезпеку. Використання мобільних

засобів зв'язку для розповсюдження віктимологічної інформації може сприяти підвищенню безпеки населення в реальному часі. На регіональному рівні також важливо розвивати системи зв'язку та організувати мережі сусідського нагляду та взаємодопомоги для ефективного реагування на злочинні події [75, с. 88-89].

Наступним кроком у розвитку віктимологічної компоненти у системі протидії крадіжкам у курортному регіоні має стати поширення практики наукового програмування системи впливу на потенційних жертв і тих, хто вже став жертвою кримінальних правопорушень. Метою цього програмування має бути зниження рівня вразливості населення на певній території протягом певного періоду. Програмні заходи віктимологічного запобігання мають бути спрямовані на різні моделі злочинності та ступіні віктимологічної вразливості. Типова модель програми віктимологічного запобігання містить наступні основні складові: аналітичні, що включають стислу віктимологічну характеристику потенційних соціальних груп, що стають жертвами крадіжок, кримінологічну інформацію щодо стану злочинності у курортному регіоні та у відповідних районах; найбільш типові дані про явища і процеси, що сприяють вчиненню крадіжок, як виду корисливих злочинів у регіоні та осіб, схильних до такої діяльності; прогностичні, що містять відомості про майбутній стан загальносоціальних явищ і процесів; контрольні, що вказують окреслюють розподіл сил та засобів запобігання, конкретних виконавців і перелік віктимологічних запобіжних заходів зі строками виконання і контролю (поточного, проміжного та підсумкового). Впровадження програмного забезпечення віктимологічного запобігання допоможе не лише залучити громадянське суспільство до дії з протидії кримінальним правопорушенням проти власності, але й підвищить увагу суспільства до актуальності та важливості збереження особистої віктимологічної безпеки [295, с. 228].

Одним із важливих напрямків віктимологічної протидії крадіжкам є запровадження спеціальних практик та технологій, спрямованих на

безпосередній вплив на криміногенні фактори і на потенційних жертв досліджуваних кримінальних правопорушень.

Наприклад, методика віктимологічного картування є однією з найефективніших, але, на жаль, практично не застосовується в сучасній діяльності поліції. Ця віктимологічна технологія передбачає нанесення на великомасштабну карту відповідних знаків, які відображають найбільш типові місця вчинення крадіжок із відображенням за часом, за способом вчинення крадіжок, а також за категоріями жертв крадіжок, місцями їх перебування (кафе, ресторани, бари, пляжі, бази відпочинку тощо); на такі карти також можна заносити і інформацію, отриману у результаті віктимологічного анкетування й експертних оцінок.

Такий підхід дозволяє оперативно отримувати відомості про найбільш типові небезпечні ризики певних територій, окремих об'єктів чи соціальних груп, які є найбільш уразливими з точки зору вчинення крадіжок; також отримувати закономірності щодо найбільш типових місць, способу та часу вчинення описаних протиправних дій[295, с. 228].

У кримінологічній доктрині також звертають увагу на різноманітні форми і методи віктимологічного запобігання, які можуть бути використані для запобігання крадіжок у курортному регіоні Півдня України. Ці засоби та методи включають:

- надання своєчасної психологічної чи матеріальної допомоги жертвам злочинів проти власності;
- організація спеціальних центрів для реабілітації жертв злочинів проти власності;
- розповсюдження через засоби масової інформації спеціальних рекомендацій щодо збереження від необачної поведінки з метою зниження вірогідності стати жертвою крадіжок та інших майнових злочинів
- поширення серед населення знань про психологічні аспекти поведінки злочинців та потерпілих під час вчинення крадіжок;

- надання рекомендацій щодо способів і варіантів захисту фізичної та майнової недоторканності;
- навчання навичкам розпізнання небезпечних з точки зору можливостей вчинення крадіжок ситуацій;
- профілактика рецидиву віктимізації, тобто запобігання повторному потерпанню від злочинного таємного викрадення майна [17, с.369-370; 202, с.114-120].

Ці методи спрямовані на підвищення свідомості населення, зменшення вразливості до злочинної діяльності та забезпечення більшої безпеки в місті.

На регіональному рівні в Україні для запобігання корисливим злочинам можна впровадити різноманітні заходи віктимологічного спрямування. Так, представимо декілька можливих заходів: *створення інформаційно-просвітницьких кампаній*: організація кампаній через місцеві ЗМІ, соціальні мережі та громадські заходи для поширення інформації про ризики корисливих злочинів та способи їх запобігання; *розвиток мережі партнерських відносин*: співпраця з місцевими органами влади, правоохоронними органами, громадськими організаціями та бізнесом для спільного розв'язання проблеми корисливих злочинів на регіональному рівні; *створення місцевих платформ для обміну досвідом*: організація регулярних зустрічей, семінарів та конференцій для обміну досвідом між представниками різних галузей та громадськістю щодо впровадження ефективних віктимологічних методів та практик; *розвиток системи підтримки жертв крадіжок*: забезпечення доступу до психологічної, правової та соціальної підтримки для жертв корисливих злочинів через створення спеціалізованих служб та центрів допомоги на регіональному рівні; *підвищення обізнаності громадськості*: проведення тренінгів та навчань для місцевих жителів з питань розпізнавання та уникнення корисливих схем і ситуацій; *створення механізмів зворотного зв'язку*: впровадження системи збору зворотного зв'язку від громадськості щодо

виявлення проблемних зон та схем корисливих злочинів для подальшого аналізу та вжиття відповідних заходів.

Отже, ці заходи можуть сприяти покращенню безпеки та запобіганню корисливим злочинам на регіональному рівні в Україні.

Таким чином, віктимологічне запобігання крадіжкам у курортному регіоні України є надзвичайно важливим напрямом у забезпеченні безпеки та захисту майнових прав громадян. Впровадження спеціальних віктимологічних заходів, спрямованих на попередження злочинності та захист потенційних жертв від крадіжок, може відчутно покращити кримінальну ситуацію у регіонах країни. Зокрема, створення інформаційних технологій, розвиток мережі партнерських відносин, створення місцевих платформ для обміну досвідом з питань «про найбільш типові форми, способи та місця вчинення крадіжок», «як не стати жертвою корисливих посягань», підвищення обізнаності громадськості та забезпечення підтримки жертв – це дієві, некаральні заходи, які можуть сприяти досягненню цілі відновлення безпеки та спокою на регіональному рівні. Важливою є також систематичність та комплексність впровадження цих заходів, а також активна участь громадськості та місцевих органів влади у їх реалізації. Разом з тим, розвиток віктимологічного підходу до запобігання корисливої злочинності сприятиме побудові більш безпечного та гармонійного середовища у курортному регіоні України.

3.3. Напрями удосконалення запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України

Як загально відомо, курортний регіон Півдня України завжди розглядався в якості осередку туризму, відпочинку та подорожей, тобто територією, в якій в основному у літній, частково у весінній та осінній період часу зосереджується висока кількість туристів із різних міст та країн світу з

метою відпочинку і оздоровлення. А протягом інших пів року цей регіон розглядався в якості центру ділової та фінансової активності, осередком подорожей на вихідні та місцем привабливим для навчання, торгівлі та тимчасового або постійного проживання. Отже, вивчення злочинності та організація ефективної системи запобігання злочинності (в тому числі і крадіжкам), завжди були важливими напрямками наукових пошуків, як зарубіжних, так і вітчизняних науковців та практиків. У цьому сенсі, відомий німецький кримінолог Г.І. Шнайдер у роботі під назвою «Кримінологія», у спеціальному розділі «Туризм і злочинність» описав феномен злочинності у курортному місці. Учений зазначав, що відправляючись у подорож, особа відривається від свого звичного оточення та своїх соціальних умов. Під час відпустки особа зіштовхується з чужою для нею поведінкою у різних формах та проявах. Автор наголошує, що вчинення місцевим населенням щодо туристів злочинів, пов'язано із віктимною поведінкою останніх. Це – пояснюється тим, що туристи привозять із собою значну суму коштів, цінні речі та предмети особистого користування, за якими вони в обстановці відпочинку не наглядають [286, с.212-214]. Г. І. Шнайдер підкреслює ще одну сторону проблеми, насамперед, вчинення злочинів самими приїзджими «гастролерами», причому як відносно туристів, так і відносно місцевого населення. Вчений вказує, що під час літніх відпусток на курорти прибувають зарубіжні або іногородні злочинці-професіонали, які «працюють» з урахуванням особливостей сезонності міграції туристів. Ними реалізуються здебільшого крадіжки, в залежності від місця скоєння злочинів, вони вчиняють посягання у громадських місцях, транспортних засобах, з номерів готелів, пансіонатів і т.д. [286, с.213] В той же момент, учений вважає, що різного роду курорти (морські, кліматичні, спортивні комплекси, санаторії тощо) неоднаково уражені злочинністю. Все залежить від соціального складу місцевого і так званого «канікулярного» населення. Учений вирізняє курортні місця з низьким та високим рівнем злочинності. Так, автор переконаний, що курортні місця з низьким рівнем

злочинності – це місця, де в основному відпочивають переважно люди похилого віку, сімейні пари, представники середнього класу, які приїжджають туди регулярно, з метою відпочинку у тиші та спокою задля покращення свого здоров'я. Автор також зауважує, що для курортних місць характерне те, що такі місця є досить популярними серед окремих груп населення, представників різних вікових груп та соціальних особливостей, які найбільше вирізняються своєю схильністю до вчинення кримінальних правопорушень»[286, с.213-214]. Писаревським Є.Л. визначено, що крадіжки та інші злочини щодо туристів найчастіше вчиняються у місцях масового скупчення людей: пасажирські термінали, транзитні зони вокзалів та портів, автобусні лінії між терміналами та найбільш популярними місцями в містах, великих торгових центрах, пляжах, туристичних об'єктах; у місцях підвищеної небезпеки вчинення кримінальних правопорушень: місця проживання населення з низьким рівнем доходу або без постійного заробітку, мегаполіси, де характерний знижений рівень контролю з боку правоохоронних органів. Окрім цього, учений наводить ряд факторів, які сприяють тому, що туристи під час відпочинку стають потерпілими від злочинних посягань, серед них називає: «наявність у них великих сум коштів та інших матеріальних цінностей; прагнення до нових вражень та як наслідок – втрата пильності, концентрації уваги та неадекватність реакції на можливі ризики особистої безпеки; негативне ставлення до туристів; неповідомлення туристами про вчинення щодо них посягання до відповідних правоохоронних органів через небажання проходити через бюрократичні механізми системи роботи поліції, що може бути або довго, або вимагає витрат часу, який було заплановано на відпочинок тощо» [306, с.27-31]. Вище наведені вчені розглядали туризм як вагомий віктимологічний фактор злочинності у курортному середовищі та запропонували заходи протидії функціонуванню криміногенного середовища на територіях курортного типу. Безумовно, представлені кримінологічні висновки мають значення для протидії злочинності у курортному регіоні. Разом з цим, запропоновані авторами

наукові спостереження та висновки в основному характерні та ефективні для умов мирного часу, у той час, як багато з проблем, які виявилися останім часом в Україні, були не характерними для інших регіонів світу, в тому числі і курортного типу.

Що ж стосується нинішніх українських реалій, то за два роки війни російської федерації проти України в нашій країні істотно погіршилася соціально-економічна, демографічна та соціально-психологічна обстановка. Корінним чином змінилася криміногенна обстановка і реалії всіх сфер соціального життя країни. Повністю змінився життєвий уклад і у курортних регіонах Півдня України. Велика частина територій – традиційних курортних районів на лівобережжі Херсонської області опинилися під окупацією, а правобережжя Херсонщини та Миколаївська області перебувають під постійними обстрілами. Велика частина інфраструктури цих регіонів, в тому числі і курортних комплексів або зруйновані, або істотно пошкоджені, і на теперішній час не виконують чи обмежили свої туристичні функції. Так само і на Одещині, найбільш відомі всеукраїнські курорти та здравниці (у Затоці, Санжейці, Кароліна-Бугазі, у Черноморську, Грибівці і т.д.) на теперішній час повністю або частково припинили чи обмежили свою діяльність; змінили своє соціальне призначення. Велика кількість з них стали місцями для: розміщення біженців чи переселенців; розселення дітей з окупованих та зруйнованих територій; для евакуйованих будинків престарілих, лікування та реабілітації постраждалих внаслідок війни тощо. За таких умов у курортних регіонах Півдня України до традиційних для них видів і форм антиуспільної поведінки додалися ще і нові загрози криміногенного характеру, а також з'явилися нові категорії постраждалих та осіб, що вчиняють злочини, в тому числі і крадіжки. Правоохоронні органи опинилися у незнайомих і надзвичайно складних умовах – за яких крім традиційних правоохоронних своїх функцій, вони виконують і додаткові – забезпечення призову та мобілізації, виконання обов'язків із забезпечення територіальної цілісності і обороноздатності країн тощо. За таких умов діюча система протидії

злочинності, в тому числі і крадіжкам, як найбільш розповсюджених її видів виявилася одним із найважливіших завдань, як для курортного регіону Півдня України, так і для інших територій нашої країни.

У кримінологічній літературі неодноразово справедливо зазначалося, що ефективна стратегія запобігання злочинності не може бути хаотичною, а має ґрунтуватися на принципах системності, програмованості та плановості[14,с.275]. У цьому сенсі, у попередні роки правоохоронна система ґрунтувалася на комплексному підході, за яким розроблялися відповідні програми протидії злочинності і окремим її видам на державному та обласному рівні. В умовах воєнного стану така практика, нажаль, не набула своєї реалізації. У зв'язку з цим цілком логічною є пропозиція із розробки та прийняття загальнодержавної та відповідних регіональних програм запобігання злочинності в умовах воєнного стану. У таких програмах окремим блоком необхідно виділити комплекс заходів протидії злочинам проти власності з окресленням конкретних форм і засобів їх виконання, а також відповідних суб'єктів їх реалізації. На регіональному рівні, в тому числі і у курортних регіонах рекомендується прийняття відповідних обласних програм запобігання злочинності з урахуванням регіональної криміногенної обстановки, специфіки детермінації злочинності, реальними можливостями у протидії злочинності та із необхідним для такої роботи фінансуванням.

У зв'язку з викладеним та враховуючи стрімкий рівень розвитку науково-технічного процесу і появу нових можливостей для правозахисної діяльності, важливою складовою для вдосконалення системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні є впровадження у правозахисну діяльність інноваційних досягнень та вдосконалення технічного оснащення територій населених пунктів курортного регіону. За основу можна взяти концепцію, висловленого ще у минулому сторіччі О.Ньюманом теорію «захищеного простору» [14, с.34], яка у сучасному вимірі найбільш відома, як «концепція контрольованого простору» (А.М.Бабенко) [14, с.38-39] чи «концепція

охоронюваного простору» (І.М.Чекмарьова, О.І.Остроглядюв) [26,с.160-161; 203, с.137-138]. Об'єднуючим цих концепцій є той факт, що в основу їх реалізації покладено поєднання систему заходів, спрямованих на унеможливлення, істотне ускладнення, чи оперативне виявлення та затримання кримінальних правопорушників. Організація запобігання крадіжкам в курортному регіоні в умовах воєнного стану має ґрунтуватися на комплексній, програмованій та планованій діяльності органів місцевої влади, правоохоронних органів, підприємств та організацій і громадськості з метою забезпечення вільного від вчинення крадіжок (та інших злочинів) у конкретних адміністративно-територіальних системах. Протидія таємному викраденню майна має організовуватися за основними їх видами вчинення: запобігання квартирним крадіжках, кишеньковим, викраденням у туристичних комплексах, місцях ділової і фінансової активності, на пляжах, вокзалах, на транспорті (водному, наземному, залізничному, повітряному, автотранспорту), в парках, місцях відпочинку, лікування та реабілітації тощо.

Діяльність суб'єктів запобігання крадіжках (як і інших правопорушенням) має ґрунтуватися на принципах взаємодії і орієнтуватися на реалізацію Стратегії економічного та соціального розвитку регіону і основних її завдань – безпечне проживання і перебування мешканців і гостей регіону, їх майна, життя та здоров'я. В рамках реалізації проектів «Розумне місто» та «Безпечне місто» території населених пунктів оснащуються інтегрованою системою камер відео спостереження, поліцейських станцій, транспортними і пересувними нарядами поліції, а в умовах воєнного стану і пересувними блокпостами з перевірки документів та автотранспорту[26,с.160-161; 203, с.137-138]. За прикладом Польщі, Німеччини, Японії та США всі відео спостережні технічні комплекси мають бути об'єднаними єдиним центром спостереження та управління нарядами – більш відомі, як Ситуаційні центри[26,с.160-161; 203, с.137-138]. Поліцейські наряди, як піші, так і автомобільні, – мають бути оснащеними камерами, засобами зв'язку та системами GPS. У разі повідомлення про кримінальне

правопорушення, чи безпосереднє його виявлення на моніторі ситуаційного центру, оператор встановлює найближчий наряд поліції, спрямовує його до місця вчинення злочину, передає фото чи відеозапис з прикметами злочинця та викраденого майна. Таким чином поліція оперативно встановлює місце знаходження злочинця, затримує його, здійснює вилучення викраденого майна.

Чекмарьова І.М. з однодумцями свого часу слушно запропонували вдосконалення системи регіонального запобігання у Причорноморському регіоні будувати на міжнародному досвіді на основі інтелектуальних камер та систем штучного інтелекту. У курортному регіоні в межах протидії крадіжкам і іншим видам кримінальних правопорушень пропонується запровадити системи інтелектуальних камер (ESTA) [26,с.161; 267], які свого часу набули розповсюдження у Канаді та США. Ці системи ми пропонуємо використовувати для моніторингу територій населених пунктів за допомогою безпілотних апаратів, оснащених засобами відео-спостереження і виявляти «кримінально-активні цілі» за принципом роботи відповідних операторів та центрів у зонах бойових дій. З подальшим їх виявленням, відслідковуванням та затриманням. Такі механізми мають бути додатковими комплексами до ситуативних центрів управління нарядами і слугувати додатковим джерелом інформації для поліцейських підрозділів та інших правоохоронних органів.

Важливе значення для вдосконалення системи запобігання крадіжкам у курортному місці міститься у проведенні комплексних спеціальних операцій територіальними підрозділами поліції. До таких операцій ми відносимо такі, як: «Ринок», «Квартира», «Іноземець», «Мігрант», «Літо», «Вокзал», «Пасажир», «Побут», «Нагляд», «Нічне місто», «Розшук» і т.д.. Кожна з перелічених операцій хоча і має особливості проведення, місця та категорії осіб для опрацювання, Кожна з них має спільну мету, спрямовану на зниження загального рівня злочинності у певних сферах, виявлення осіб, що вчиняють злочини, або переміщують викрадене майно, а також профілактику

правопорушень. Спеціальною метою вище зазначених операцій є запобігання крадіжкам, виявлення та затримання осіб, які їх здійснюють, вилучення вкраденого майна, притягнення до кримінальної відповідальності винних у таких діяннях осіб[203,с.154]. Що стосується вищезазначених операцій, то вони регламентуються наказом Національної поліції України «Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів», який видано ще 27 грудня 2019 р. за №1377. Тобто, 5 років назад, ще до масштабного військового вторгнення РФ до України. На нашу думку, вказаний наказ у теперішніх умовах потребує суттєвого вдосконалення в частині: їх мети та завдань; планування та проведення спеціальних операцій в умовах воєнного стану; залучення підрозділів та відповідальних за їх проведення; розширення суб'єктів для взаємодії із залученням підрозділів військової адміністрації та співробітників ЗСУ; використання новітніх технічних можливостей під час їх проведення тощо.

Важлива роль у вдосконаленні системи запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України нами відводиться налагодженню ефективної взаємодії між територіальними підрозділами Національної поліції з підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Міграційної служби, Збройними силами України, Державною прикордонною службою, військовою адміністрацією, підрозділами Територіальних центрів комплектування (ТЦК). Така взаємодія може здійснюватися у вигляді обміну інформацією про осіб, які можуть бути причетними до вчинення кримінальних правопорушень; обмін даними про міграційні процеси у регіоні; обмін інформацією про місця потенційно небезпечних для вчинення корисливих та інших злочинів; сумісне патрулювання, чергування на блокпостах та пересувних пунктах перевірки документів; участь у проведенні сумісних правоохоронних операцій; взаємодія під час перевірки транспортних засобів та затримання осіб, які підозрюються у вчиненні крадіжок, або інших кримінальних правопорушень.

За результатами вивчення особливостей вчинення крадіжок і їх кількісно-якісних змін та діяльності правоохоронних органів у курортному регіоні Півдня України в умовах воєнного стану, керуючись власним досвідом правоохоронної роботи у Одеській і Дніпропетровській області та ґрунтуючись на досвіді зарубіжних країн Великобританії, Італії, Казахстану, США, Франції і т.д., варто зазначити наступне. В умовах воєнного стану і другого року війни, вважаємо за доцільне, що виникла нагальна потреба у створенні в Україні спеціального, – незалежного органу, з широкими повноваженнями, належним матеріально-технічним забезпеченням і соціальними гарантіями, – воєнної поліції. Набір до її лав варто здійснювати на конкурсній основі з числа осіб, які мають офіцерське звання, вищу правову, військову або правоохоронну освіту та досвід роботи у поліції, Національній гвардії, СБУ, ЗСУ тощо не менше 3 років. Це дозволило би розвантажити Національну поліцію і інші правоохоронні підрозділи нашої країни, уникнути дублювання та конкурування у повноваженнях та завданнях; переключити їх на виконання своїх традиційних функцій; розмежувати виконання цивільних від військових поліцейських функцій. Серед основних завдань, які варто покласти на воєнну поліцію можна розглядати – забезпечення безпеки та оборони нашої країни; збереження стабільності у соціально-економічній сфері; підтримання правопорядку у Збройних силах України, Прикордонній службі України, Національній гвардії України, поліції тощо; підтримання правопорядку, дисципліни та законності серед військових; охорона стратегічних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури; попередження диверсій та терористичних актів; припинення незаконних зібрань та несанкціонованих мітингів; виявлення і припинення фактів переміщення зброї, бойових припасів, вибухівки та наркотиків; чергування та перевірка документів на блокпостах; патрулювання населених пунктів з метою перевірки документів на предмет виявлення осіб, що ухиляються від призову, мобілізації чи військової служби, незаконно використовують військову чи поліцейську форму;

припинення зловживань під час призову і мобілізації, недопущення фактів так званої «насильницької мобілізації»; профілактика та запобігання правопорушень серед співробітників правоохоронних і силових структур та військовослужбовців на території мирних регіонів; відновлення правопорядку на звільнених від окупації територіях; регулювання дорожнього руху в зоні бойових дій; охорона транспортних колон, стратегічно значимих доріг та мостів; контроль за міжрегіональним переміщенням населення та вантажів.

Підпорядкованість, незалежність та ефективність діяльності вказаної структури має забезпечуватися безпосереднім підпорядкуванням Президенту України, який згідно ст.107 Конституції України є головою Ради національної безпеки і оборони нашої країни. Воєнна поліція структурно має бути представлена підрозділами в усіх областях, містах та районах України. Підготовка кадрів для воєнної поліції може здійснюватися у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України за освітніми програмами та специфікою підготовки, які б надавали воєнні, правові та поліцейські компетентності.

Вдосконалення системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні України також передбачає необхідність: врахування системи місцевих чинників, які обумовлюють вчинення крадіжок в умовах воєнного стану; особливості кількісно-якісних змін крадіжок в умовах воєнного стану; специфіку ознак осіб, які вчиняють ці злочини; привабливість курортного регіону для великої кількості різних категорій населення, в тому числі і злочинців; специфіку географічного розташування регіону та розвиненість транспортної системи, а отже, і легкості пересування в регіоні [203, с.155-156].

Удосконаленню системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України має сприяти побудова системної роботи правоохоронної системи за такими основними видами діяльності: 1) розробка загальнодержавних та регіональних програм запобігання злочинності (в тому

числі і таким її видам, як крадіжки у курортному регіоні) в умовах воєнного стану; 2) побудова інформаційно-аналітичного забезпечення роботи правоохоронних органів з урахуванням можливостей кримінологічного забезпечення та сучасних інформаційно-аналітичних систем «Аркан», «Армор», «Гарт-1», «Оберіг», «Резерв+» тощо; 3) впровадження у правоохоронну діяльність регіонів та використання сучасних Ситуаційних центрів управління поліцейськими нарядами за допомогою розвинутої системи контролю, відео спостереження, моніторингу та реагування на правопорушення на основі GIS та GPS – технологій; 4) належне матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів; 5) налагодження міжвідомчого, міжрегіонального та міждержавного співробітництва у сфері протидії корисливій злочинності (в тому числі і крадіжкам) у курортному регіоні; 6) посилення протидії професійній корисливій злочинності та її організованим формам; 7) підготовка та перепідготовка кадрів для правоохоронних органів з урахуванням сучасних викликів воєнного стану; 8) науково-методичне забезпечення законотворчого процесу та правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.

Підсумовуючи цю частину нашого дослідження, слід зазначити, що стан крадіжок у курортному регіоні Півдня України у сучасному вимірі багато в чому визначається воєнним станом в нашій країні. Набір, кількість та інтенсивність запобіжних та профілактичних засобів з протидії крадіжкам обумовлюється криміногенною обстановкою в регіоні, набором детермінаційних комплексів, реальними можливостями правоохоронних органів та інших суб'єктів у запобіганні злочинності. Запобігання крадіжкам в курортному регіоні має бути реалізовано за рахунок системи заходів, впроваджуваних державними та правоохоронними органами на трьох рівнях: на загальнодержавному рівні (перемога у війні та забезпечення безпеки на загальнодержавному та на регіональному рівні; вдосконалення законодавства та реалізація кримінально-правової політики, усунення соціально-економічних, психологічних та інших наслідків війни, покращення якості

життя населення, зменшення рівня безробіття, виявлення та усунення причин та умов крадіжок у курортному регіоні тощо) та на регіональному рівні (розробка та запровадження регіональних програм запобігання корисливим кримінальним правопорушенням, вдосконалення заходів відпрацювання окремих місць, практики запобігання з урахуванням його курортних особливостей та специфіки кількісно-якісних змін в окремих громадських місцях, в окрему пору року, часу та доби); на індивідуальному рівні, система заходів має включати заходи запобігання вчиненню крадіжки окремою особою чи групою осіб шляхом застосування всього можливого спектру профілактичних та попереджувальних заходів, орієнтованих на відвернення вчинення кримінального правопорушення та притягнення до відповідальності осіб, які все ж вчиняють кримінально протиправне посягання на відносини власності.

Стратегія запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України являє собою комплексну, системну діяльність з: 1) підвищення соціально-економічного життя в регіоні; 2) побудова захищеного, безпечного середовища у курортному регіоні; 3) контроль за поведінкою мешканців і гостей регіону на основі використання сучасних технічних комплексів відео спостереження та моніторингу за територіально-просторовими системами; 4) виявлення та притягнення до відповідальності всіх осіб, які вчиняють крадіжки та інші кримінальні правопорушення у курортному місті Півдня України.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи результати цієї частини нашого наукового дослідження, варто зазначити. По-перше, за результатами дослідження крадіжок в курортному регіоні України варто констатувати, що в умовах війни змінюються форми та способи злочинної діяльності. Вчинення злочинів здебільше набуває корисливої спрямованості. Посягання на власність, в тому

числі і крадіжки набувають системного характеру. Змінюються форми, способи та різновиди вчинення цього виду протиправної діяльності. Під час організації запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України варто враховувати, що крім традиційних для мирного часу способів вчинення крадіжок в курортному регіоні, з'явилися нові їх способи вчинення: викрадення майна із зруйнованих будівель внаслідок обстрілів; викрадення майна із житла осіб, які тимчасово залишили місця постійного проживання; розкрадання майна осіб, житло яких зруйновано; викрадення майна під час повітряної тривоги; розкрадання майна осіб, які тимчасово перебувають в евакуації; розкрадання гуманітарної допомоги та паливно-мастильних матеріалів тощо.

Запобігання крадіжкам в курортному регіоні в умовах воєнного тану має здійснюватися з урахуванням об'єктивних реалій і можливостей у правозастосовній діяльності. Пріоритетними є вдосконалення законодавства та реалізація кримінально-правової політики, усунення соціально-економічних, психологічних та інших причин та умов корисливої злочинності, покращення якості життя населення, зменшення рівня безробіття тощо.

По-друге, важлива роль відводиться віктимологічній профілактиці. Ці засоби та методи включають: надання своєчасної психологічної чи матеріальної допомоги жертвам злочинів проти власності; організація спеціальних центрів для реабілітації жертв злочинів проти власності; розповсюдження через засоби масової інформації спеціальних рекомендацій щодо збереження від необачної поведінки з метою зниження вірогідності стати жертвою крадіжок та інших майнових злочинів; поширення серед населення знань про психологічні аспекти поведінки злочинців та потерпілих; надання рекомендацій щодо способів і варіантів захисту фізичної та майнової недоторканності; навчання навичкам розпізнання небезпечних ситуацій; профілактика рецидиву віктимізації, тобто запобігання повторному потерпанню від крадіжок.

По-третє, вдосконалення системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України передбачає необхідність: врахування системи місцевих чинників, які обумовлюють вчинення крадіжок в умовах воєнного стану; особливості кількісно-якісних змін крадіжок в умовах воєнного стану; специфіку ознак осіб, які вчиняють ці злочини; привабливість курортного регіону для великої кількості різних категорій населення, в тому числі і злочинців; специфіку географічного розташування регіону та розвиненість транспортної системи, а отже, і легкості пересування в регіоні. І на цій основі варто здійснювати побудову системи протидії крадіжкам в курортному регіоні Півдня України за принципами системності, плановості, прогностичності, територіальності, взаємодійності та комплексності в організації запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішене наукове завдання, що полягає у поглибленому дослідженні феномену крадіжок у курортному регіоні Півдня України, їх кримінологічної характеристики, осіб, що вчиняють ці злочини, систему детермінації та представлено систему удосконалення запобігання цим кримінальним правопорушенням, які містяться у такому.

1. З'ясовано, що в історичній ретроспективі дослідження феномену крадіжок у середовищі курортного типу зароджувалося у межах вивчення географії, екології та топографії злочинності. Перший етап досліджень пов'язаний із роботами вчених початку XVIII–XIX століття (Г. Тард, А. Геррі, А. Кетле, Ч. Ломброзо). Другий етап характеризувався вивченням територіальних відмінностей злочинності та міської урбаністики у XX – початку XXI сторіччя (Г.Й.Шнайдер, С.М. Алфьоров, В.В.Голіна, В.П.Філонов, В.І.Шакун та ін). Третій – сучасний етап початок XXI сторіччя визначився формуванням регіональних особливостей злочинності у самостійний об'єкт наукових досліджень (А.М.Бабенко, В.С.Батиргарєєва, Б.М.Головкін, В.Я.Конопельський, Є.С.Назимко, О.І.Остроглядів, І.М.Чекмарьова, О.О.Шкута та ін.), де корислива злочинність та крадіжки у курортному регіоні Півдня України сформувалися у окремий напрям наукових досліджень.

2. Сформульовано, що кримінологічне визначення курортний регіон Півдня України в сучасних реаліях та у вимірі воєнного стану під яким розуміється – сукупність подібних за географічними, природними, соціально-господарчими та кліматичними ознаками територіально-просторових систем, розташованих у Південній частині України, в межах соціально-економічного тяжіння Одещини, що характеризуються лікувально-оздоровчими властивостями, наявністю природно-лікувальних ресурсів, а також певними кримінологічними, історичними, економічними, демографічними, соціально-культурними параметрами, для яких визначальним є надання оздоровчих,

реабілітаційних, туристичних та культурно-відпочивальних послуг особам під час їх лікування, реабілітації чи відпочинку. В умовах воєнного стану, в силу безпекових складових, курортна та туристична привабливість і значення Херсонської та Миколаївської областей, тимчасово істотно знизилися. У сучасному вимірі за географічними і природно-ресурсними властивостями, за структурою виробництва і спеціалізацією господарств, Херсонська область тяжіє до сільськогосподарського типу, а Миколаївська – до змішаного промислово-сільськогосподарського. І навпаки, роль та значення курортних властивостей Одеського регіону у наданні послуг з лікування, відпочинку та реабілітації поранених військових та цивільних істотно підсилилися.

«Крадіжка» – це найпоширеніше кримінальне правопорушення в Україні та її регіонах, корисливої спрямованості, що входить до структури злочинів проти власності, який полягає у таємному викраденні чужого майна. Це – протиправне діяння, що створює загрозу для безпеки всіх майнових сфер життєдіяльності суспільства, негативно впливає на соціально-економічне благополуччя держави, завдає значної майнової шкоди окремим фізичним та юридичним особам, створює умови для переживань за стан збереження свого майна, створює атмосферу напруги та незахищеності.

3. Доведено, що сучасна концептуально-методологічна модель дослідження крадіжок у курортному регіоні Півдня України має бути представлена соціально-географічним і регіональним підходами, які на основі специфічних наборів методів дають змогу вивчати крадіжки та їх кримінологічні властивості у регіоні курортного типу в ракурсі складної взаємодії соціологічних, історичних, природних, рекреаційних, культурних, економічних та географічних підструктур, у сполучі із суб'єктивними чинниками, які мають домінуючий вплив на зміни кримінологічних показників і це є інформаційно-аналітичним підґрунтям для побудови ефективної системи запобігання та профілактики крадіжок в курортному регіоні Півдня України.

4. Обґрунтовано, що щорічно в Україні з 475 595 кримінальних правопорушень вчиняється понад 178 902 (38%) злочинних посягань проти власності. Практично половина 82123 (46%) від кримінальних правопорушень у сфері власності, вчинених в Україні становлять крадіжки. Кожна десята крадіжка (9585 або 12%) в країні вчиняється саме у Південному регіоні материкової України: в Одеській (4031), Миколаївській (3682) чи у Херсонській (1872) області. Зафіксовано стабільно негативні показники крадіжок в Одеському курортному регіоні України. Якщо у 2018 році було зареєстровано 15 726 крадіжок, у 2019 році – 10 321 (-35 %), у 2020 році – 8072 (-48 %) кримінальних правопорушення, передбачених ст. 185 КК України, у 2021 році – 7164 (-54 %), у 2022 році – 4244 (-73 %) таких кримінально протиправних діянь, у 2023 році зафіксовано 4031 крадіжку (-74%). Частка крадіжок у структурі злочинів проти власності у курортному регіоні має такий вигляд: у 2018 р. – 52 %, у 2019 році – 42 %, у 2020 році – 37 %, у 2021 році – 36 %, у 2022 році – 26 %, станом на 2023 рік – 40 % відповідно. Інтенсивність крадіжок у 2023 році в Одеському курортному регіоні складає 385 злочинів 100 тис. населення, що перевищує загальнодержавний їх рівень та є вищим за інші регіони. Встановлено, що 55% кримінального правопорушення такого виду вчиняється влітку; навесні – 18 %; восени – 15 %; а взимку – 12 %, що помітно є менш активною порою року. У курортному регіоні Півдня України з початком війни зафіксовано негативну криміногенну обстановку, яка обумовлюється стабільно високою кількістю вчинених крадіжок, їх домінуванням у структурі корисливих посягань на власність у регіоні їх негативною динамікою, високою інтенсивністю, зростанням рівня латентності, яскраво вираженими територіальними особливостями та географією крадіжок; зростає їх зорганізованість, фіксується поява нових форм, видів та способів вчинення крадіжок; підвищеному впливі цих злочинів на криміногенну обстановку в курортному регіоні тощо; важливою ознакою досліджуваних злочинів є той факт, що вони у кілька разів збільшуються протягом курортного сезону, а

розширюється коло осіб, які стають жертвами крадіжок: заможні особи, переселенці, місцеві жителі, відпочивальники, гості регіону, військовослужбовці та цивільні особи, які прибули в регіон для лікування, реабілітації чи відпочинку.

5. Сформульовано, що кримінологічну характеристику особи, яка вчинила крадіжку у курортному регіоні України, який є таким: особа чоловічої статті, віком від 18 до 39 років (75 %), громадянин України (у середньому 95 %), українець (86,5 %), міський житель (близько 80 % випадків), із повною загальною та базовою загальною середньою освітою (87 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82 %), неодружений (74 %). Цей суб'єкт має досвід кримінальних посягань на різноманітні суспільні відносини (31 % раніше вчиняли кримінальні правопорушення, з яких 21,5 % осіб – мали не зняту і непогашену судимість), характеризуються активною поведінкою (особа свідомо вчинила крадіжку, усвідомлювала наслідки власних дій – 87,5%), в основному діє поодиночці (близько 97 % осіб), скоїла крадіжку у тверезому стані (близько 3-4 % осіб при вчиненні крадіжок перебували у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння). Характеризується низьким рівнем морального розвитку, правової свідомості, відповідальності та емпатії. Враховуючи специфіку курортного регіону, нами представлена типологія суб'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України. Виділено такі типи крадіїв, як: «туристичні» крадії; крадії - «гастролери»; «транспортні» крадії; активні «рекреаційні» крадії; «кишенькові» крадії; крадії – «домушники», крадій «під прикриттям»; крадії – «мародери» (особи які використовують воєнний стан і спеціалізують на викраданні майна зі зруйнованих будівель після обстрілів, з покинутих будинків, машин та квартир тощо). Зафіксовано розширення кола осіб, які стають жертвами крадіжок у курортному регіоні Півдня України: заможні особи, переселенці, місцеві жителі, відпочивальники, гості регіону, військовослужбовці та цивільні особи, які прибули в регіон для лікування, реабілітації чи відпочинку.

6. Доведено, що систему детермінант, які обумовлюють кількісно якісні показники крадіжок у курортному регіоні Півдня України. Війна розглядається в якості провідного детермінанта, що обумовлює негативні зміни стану крадіжок у курортному регіоні, що підсилює дію усіх інших: воєнно-політичних; географічних; рекреаційних; соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, соціально-демографічних; морально-психологічних, культурно-виховних; освітніх; віктимологічних тощо.

7. Стратегія запобігання крадіжкам у курортному місті України має включати такі основні напрями: 1) покращення умов проживання у регіоні шляхом впровадження комплексу заходів без пекового, соціального, економічного, культурного та політичного характеру; 2) формування захищеного середовища курортного регіону від воєнних та кримінологічних загроз; 3) профілактичний контроль за поведінкою жителів та гостей регіону шляхом впровадження сучасних технічних засобів відеоспостереження, моніторингу в режимі реального часу та контролю; 4) посилення поліцейського контролю за середовищем курортного регіону; 5) налагодження взаємодії із військовими та громадськими формуваннями з метою сумісного патрулювання, оперативне виявлення та припинення вчинених правопорушень; 6) віктимологічна профілактика крадіжок.

Під час організації запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України варто враховувати, що крім традиційних для мирного часу способів вчинення крадіжок в курортному регіоні (крадіжки у місцях відпочинку, на вокзалах, пляжах, у туристичних комплексах, в місцях ділової та фінансової активності), з'явилися нові їх способи вчинення: викрадення майна із зруйнованих будівель внаслідок обстрілів; викрадення майна із житла осіб, які тимчасово залишили місця постійного проживання; розкрадання майна осіб, житло яких зруйновано; викрадення майна під час повітряної тривоги; розкрадання майна осіб, які тимчасово перебувають в евакуації; розкрадання гуманітарної допомоги та паливно-мастильних матеріалів тощо.

8. Обґрунтовано типову модель програми віктимологічного запобігання крадіжкам в курортному регіоні Півдня України, яка має містити наступні основні складові: аналітичні, що включають стислу віктимологічну характеристику потенційних соціальних груп, що стають жертвами крадіжок, кримінологічну інформацію щодо стану злочинності у курортному регіоні та у відповідних районах; найбільш типові дані про явища і процеси, що сприяють вчиненню крадіжок, як виду корисливих злочинів у регіоні та осіб, схильних до такої діяльності; прогностичні, що містять відомості про майбутній стан загальносоціальних явищ і процесів; контрольні, що вказують окреслюють розподіл сил та засобів запобігання, конкретних виконавців і перелік віктимологічних запобіжних заходів зі строками виконання і контролю (поточного, проміжного та підсумкового).

9. Сформульовано пропозиції з удосконалення системи запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України, чому має сприяти побудова системної роботи правоохоронної системи за такими основними видами діяльності: 1) розробка загальнодержавних та регіональних програм запобігання злочинності (в тому числі і таким її видам, як крадіжки у курортному регіоні) в умовах воєнного стану; 2) побудова інформаційно-аналітичного забезпечення роботи правоохоронних органів з урахуванням можливостей кримінологічного забезпечення та сучасних інформаційно-аналітичних систем «Аркан», «Армор», «Гарт-1», «Оберіг», «Резерв+» тощо; 3) впровадження у правоохоронну діяльність регіонів та використання сучасних Ситуаційних центрів управління поліцейськими нарядами за допомогою розвинутої системи контролю, відео спостереження, моніторингу та реагування на правопорушення на основі GIS та GPS – технологій; 4) належне матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів; 5) налагодження міжвідомчого, міжрегіонального та міждержавного співробітництва у сфері протидії корисливій злочинності (в тому числі і крадіжкам) у курортному регіоні; 6) посилення протидії професійній корисливій злочинності та її організованим формам; 7) підготовка та

перепідготовка кадрів для правоохоронних органів з урахуванням сучасних викликів воєнного стану; 8) науково-методичне забезпечення законотворчого процесу та правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакіна-Пілявська Л. М. Особливості сучасних соціально-економічних факторів, які впливають на вчинення крадіжок молоддю. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С.452 – 456.
2. Абакіна-Пілявська Л.М. Крадіжка: кримінально-правова та кримінологічна характеристика кримінального правопорушення в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 627-629.
3. Абакіна-Пілявська Л.М. Проблеми запобігання крадіжкам, що здійснюються в умовах соціально-економічної напруги. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. № 4. Том 34 (73). С. 206-210
4. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/kurort> (дата звернення: 03.08.2022).
5. Албул С. В. Корисливо-насильницькі злочини відносно іноземців в Україні: кримінологічний аналіз: монографія. Одеса: Букаєв В. В., 2009. 144 с.
6. Албул С. В. Кримінологічна характеристика корисливо-насильницьких злочинів відносно іноземних громадян: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 08.С. В.Албул. Одеса, 2005. 194 с.
7. Алфьоров С. М. Діяльність органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах (кримінологічне дослідження на матеріалах Запорізької області): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 08. Харків, 2003. 197 с.
8. Алфьоров С. М. Діяльність органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах (кримінологічне дослідження на матеріалах Запорізької області): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Харків, 2003. 20 с.

9. Андреев А.В., Борисова Л.М., Е.В. Плучевска. Основи регіональної економіки: навчальний посібник. Маріуполь: КНОРУС, 2007. 336 с.
10. Андрушко А.В. Геронтологічна злочинність: кримінологічна характеристика та запобігання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Ужгород, 2010. 243 с.
11. Андрушко А.В. Злочини проти волі, честі та гідності особи (кримінально- правове та кримінологічне дослідження): дис. ... доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», Ужгород; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2021. 675 с.
12. Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 514 с.
13. Бабенко А. М. Географія злочинності неповнолітніх: що очікує Україну через 10 років? *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–1. С. 296–300.
14. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 416 с.
15. Бабенко А. М. Злочинність в регіонах як об'єкт кримінологічного дослідження. Роль інституту громадянського суспільства і правоохоронної системи в протидії злочинності кримінологічними та іншими заходами: зб. ст. регіон. наук.- практ. конф., (Донецьк, 22 лютого 2014 року). Донецьк, 2014. С. 96–99.
16. Бабенко А. М. Насильницька злочинність в регіонах України: деякі кримінологічні особливості. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2013. № 2. С. 90–98

17. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. ... д-ра юрид наук: 12. 00. 08. Запоріжжя, 2015. 515 с.
18. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид наук: спец. 12. 00. 08 «Кримінальне право та криминологія ; кримінально- виконавче право». Харків, 2015. 36 с.
19. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. ... д-ра юрид наук : 12. 00. 08. Запоріжжя, 2015. 515 с.
20. Бабенко А. М. Регіональний підхід в криминології як метод вивчення злочинності. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2013. № 1. С. 151–159.
21. Бабенко А. М. Регіональні особливості рецидивної злочинності в Україні. *Наук. вісник Херсонськ. держ. ун-ту. Сер. : Юридичні науки*. 2014. Вип. 3 (т.3). С. 14–20.
22. Бабенко А. М. Регіональні особливості розподілу наркозлочинності в Україні: деякі шляхи протидії. *Наук. вісник Ужгородськ. нац. ун-ту. Сер.: Право*. 2012. Вип. 20 (т.4), ч. 1. С. 12–14.
23. Бабенко А. М. Шляхи вдосконалення запобігання злочинності в прикордонних регіонах України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 16–18.
24. Бабенко А.М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання : дис д-ра юрид наук. Класич приват ун-т, 2015. С. 369–370.
25. Бабенко А.М. Регіональні особливості злочинності у містах та сільських районах Запорізької, Дніпропетровської та Харківської областей. *Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол.: В.І. Борисов та ін.* Харків: Право, 2018. Вип. 36. С. 42–60. URL: [http:// pbz.nlu.edu.ua/article/view/157063](http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/157063).

26. Бабенко А.М., Конопельський В.Я., Чекмарьова І.М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у прикордонних регіонах Причорномор'я материкової України. Харків: Право, 2019. 264 с.
27. Бабенко А.М., Палій М.В. Крадіжка та шахрайство як види корисливих кримінальних правопорушень проти власності: соціально-правова та віктимологічна характеристика. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2023. С. 564-568.
28. Бабенко А.М., Палій М.М. Розмежування посягань на власність від суміжних військових кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. *Правові новели*. №18. 2022. С.190-198.
29. Бабенко А.М., Чекмарьова І.М., Палій М.В. Віктимологічне запобігання кримінальним правопорушенням проти власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С.630-633
30. Бабенко А.М., Чекмарьова І.М., Палій М.В. Діяльність поліції по запобіганню корисливо-насильницьким кримінальним правопорушенням в умовах війни. *Правові новели*. 2024. № 22. С.208-214.
31. Байдалінова А. Ю. Запобігання професійній віктимізації дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08: кримінальне право та кримінологія, кримінальновиконавче право / НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України. Харків, 2021. 213 с.
32. Барданова О. В. Особливості вибору жертви злочинцем. *Практ. психологія та соціал. робота*. 2010. № 5. С. 54–60.
33. Батиргареева В. С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло: монографія. Харків: Одиссей, 2003. 256 с.
34. Батиргареева В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми: монографія. Харків: Право, 2009. 576 с.
35. Батиргареева В.С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло: монографія. Харків: Одисей, 2003. 256 с.

36. Батиргареєва В.С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло: дис. ... канд. юрид. наук:12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 266 с.

37. Батиргареєва В.С. Кримінологічні засади запобігання рецидивній злочинності в Україні: автореф. ... дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08 / кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2010. С. 46 с.

38. Батиргареєва В.С. Кримінологічні засади запобігання рецидивній злочинності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 465 с.

39. Біблія. URL: <https://bible.by> (дата звернення: 29.07.2021).

40. Біленчук П.Д., Головач В.В., Салтевський М.В. Криміналістика: підруч. для вищ. навч. закладів. Київ, 1997. 256 с.

41. Богатирьов І.Г., М.О. Кисильов. Кримінологічні засади запобігання злочинності у великому місті на регіональному рівні: монографія. Бровари: ПФПА, 2010. 160 с.

42. Бойко А.М. Детермінуючий комплекс злочинності: поняття та структура. Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи: мат. Міжнар. Наук. Конф., присвяч. 50-річчю каф. Кримінології та кримінально-виконавчого права, Харків, 9 грудня 2016. За ред. В.Я. Тація, Б.М. Головкина. Харків: Право, 2016. С. 32-35.

43. Бондаренко Н.В. Кримінологічна характеристика та запобігання нелегальній міграції в Україні: дис. ...канд. юрид. наук за спец. 12.00.08 / ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2018. 246 с.

44. Бугаєць А.В. Корислива насильницька злочинність на залізничному транспорті України: монографія. Харків: Право, 2017. 196 с.

45. Бугаєць А.В. Кримінологічна характеристика та запобігання корисливій насильницькій злочинності на залізничному транспорті: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України. Харків, 2015. 204 с.
46. Бурда О.М. Досвід США щодо запобігання крадіжкам у мережі роздрібної торгівлі. *Право і суспільство* № 2, ч.2. 2019. С.172-177.
47. Бурда О.М. Загальносоціальні заходи запобігання крадіжкам у мережі роздрібної торгівлі. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 303-308.
48. Бурда О.М. Запобігання крадіжкам в мережі роздрібної торгівлі: дис. ... д-ра філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 224 с.
49. Бурдега Р.В. Кримінологічна характеристика та запобігання рецидивній злочинності у Причорноморському регіоні України: дис. ... кандидат... юрид наук: 12.00.08 / Одеський держ. ун-т внутр.справ. Одеса, 2018. 266 с.
50. В Одеській області понад 137 тисяч офіційно зареєстрованих переселенців: статистика за районами. URL: <https://suspihne.media/357298-v-odeskij-oblasti-ponad-137-tisac-oficijno-zareestrovanih-pereselenciv/#:~:text=Одеський%20район%20—%2090%20941%20людина,в%20місті%20Ізмаїл%20—%207%20146.> (дата звернення: 12.01.2023)
51. Вавриш А.В. Запобігання злочинам проти власності у сфері будівництва: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії) за спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018. 275 с.
52. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голова ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
53. Веприцький Р. С. Феноменологія злочинності в регіоні: монографія. Харків: Золота миля, 2014. 324 с.

54. Веприцький Р.С. Суспільні процеси як фактори впливу на кримінальну ситуацію в регіоні. Наше право №6, 2015. С. 99-106.
55. Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні. *Український історичний журнал*. 2002. № 2. С. 3–27.
56. Вирок з Єдиного державного реєстру судових рішень (справа № 520/12727/13-к, провадження №1-кп/520/348/13). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34199302/>. (дата звернення: 12.01.2023)
57. Вирок з Єдиного державного реєстру судових рішень (справа № 523/17247/18, провадження № 1-кп/523/1147/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78738762/>. (дата звернення: 12.01.2023)
58. Вирок з Єдиного державного реєстру судових рішень (справа №501/4107/13-к). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/37953143/>.
59. Вирок з Єдиного державного реєстру судових рішень (справа №520/9231/15-к, провадження №1-кп/520/587/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73952545/>. (дата звернення: 12.01.2023)
60. Вирок з Єдиного державного реєстру судових рішень (справа №520/9540/17, провадження №1-кп/520/967/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/68632941/>. (дата звернення: 12.01.2023)
61. Вирок Залізничного районного суду м. Львова від 24.02.2020 року (справа №462/851/19). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87781622/>. (дата звернення: 12.01.2023)
62. Вирок Сосницького районного суду Чернігівської області від 11.05.2019 року. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/81656120/>. (дата звернення: 12.01.2023)
63. Вирок Франківського районного суду м. Львова (справа № 465/1113/17, провадження №1-о/465/6/19). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85535109/>. (дата звернення: 12.01.2023)

64. Відеоспостереження у публічних місцях: основи захисту персональних даних (посібник для органів місцевого самоврядування)/ В.К. Батчаєв, У.С. Шадська. К.. Компринт, 2021. 98 с.
65. Військового РФ судитимуть за крадіжку майна під час окупації Київщини. Моя Київщина. 2023. 27 липня. URL: <https://mykyivregion.com.ua/news/viiskovogo-rf-suditimut-za-kradizku-maina-pidcas-okupasiyi-kiyivshhini> (дата звернення: 15.11.2023 р.).
66. Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishni-vymusheni-peremishchennya-obsyahu-problemy-ta-sposoby-yikh#:~:text=Станом%20на%20середины%20червня%202023,становлять%20особи%2C%20старші%2065%20років.> (дата звернення: 12.01.2023)
67. Войтик О. Регіон як цілісна господарська система в державному управлінні. Ефективність державного управління. 2006. № 4 (49). С. 77-84.
68. Галаган В. І. Запобігання негативному впливу засобів масової інформації на формування злочинної поведінки неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 08. Київ, 2015. 253 с.
69. Географія Одещини та методика її навчання. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiH4Zukm_WCAxVbSfEDHfzJASgQFnoECDMQAAQ&url=http%3A%2F%2Fdspace.onu.edu.ua%3A8080%2Fbitstream%2F123456789%2F33217%2F1%2F014.07_Dariyenko_Valeriya_Valeriyivna1.docx&usg=AOvVaw0fJrqC8RBT4rR4R72AZqqC&opi=89978449. (дата звернення: 12.01.2023)
70. Голина В.В., Маршуба М.О. Кримінологічна характеристика особи неповнолітнього корисно-насильницького злочинця в Україні: монографія. Харків: Право, 2014. 280 с.
71. Голіна В. В. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні / В. В. Голіна, С. Ю. Лукашевич, М. Г. Колодяжний ; за заг. ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2012. 304 с.

72. Голіна В.В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом: соціально-правове і кримінологічне дослідження: монографія. Харків: Регіон-інформ, 2004. 212 с.
73. Голіна В.В. Спеціально-кримінологічне попередження злочинів (теорія і практика) : дис. доктор. юрид. наук. 12.00.08. Харків, 1994. 569 с.
74. Голіна В.В., Лукашевич С.Ю., Колодяжний М.Г. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні; за заг. ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2012. 304 с.
75. Головкін Б.М. Віктимологічне запобігання грабеджам і розбоям. *Питання боротьби зі злочинністю* № 33, 2017. С. 78-95.
76. Головкін Б.М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні. *Форум права*. 2014. № 1. С. 106-111.
77. Головкін Б.М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання: монографія. Харків: Право, 2011. 432 с.
78. Головкін Б.М. Кримінологічний аналіз злочинів проти власності. URL:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjVxdeQ_YOCAxUu_7sIHaKDDOIQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Ftlaw.nlu.edu.ua%2Farticle%2Fdownload%2F63438%2F58856&usg=AOvVaw0_mljzXGSDBgNf5b_rB_0U&opi=89978449. (дата звернення: 12.01.2024)
79. Головкін Б.М. Теперішнє і майбутнє кримінології. Проблеми законності. 2020. Вип. 149. С. 168–184. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.149.200724>(дата звернення: 12.01.2023)
80. Дан А. В. Кримінологічна характеристика особи злочинця, що вчиняє злочин, пов'язаний з використанням малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. 2018. Вип. 47. С.141–154.
81. Данильян О. Г., Тараненко В.М. Основи філософії: навчальний посібник. Харків: Право, 2003. 352 с.

82. Даньшин И. Н. Введение в криминологическую науку. Харьков: Право, 1998. 144 с.
83. Даньшин І. М. Загальнотеоретичні проблеми криминології: монографія. Харків: Прапор, 2005. 224 с.
84. Даньшин І. М. Усталені форми злочинності (криминологічний нарис). Харків: Акта, 2002. 110 с.
85. Даньшин І. Н. Про методологічну роль особливого та окремого в криминології. *Проблеми правознавства*. 1987. Вип. 48. С. 79-86.
86. Денисов С.Ф. Особа злочинця у криминологічній теорії України. URL:https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8292/Osoba%20zlochynsia%20u%20kryminolohichnii%20teorii%20Ukrainy_Denysov_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y. (дата звернення: 12.01.2023)
87. Денисов С.Ф. Особа злочинця у криминологічній теорії України. *Вісник криминологічної асоціації України*. 2020. № 1. С. 152-159.
88. Денисова Т. А. Нові горизонти криминологічних досліджень регіональної злочинності в Україні. Кримінально-правові та криминологічні заходи протидії злочинності: зб. матеріалів Всеукр. наук-практ. конф.. Одеса, 2015. С. 50–51.
89. Детермінант. Словник. ua. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=детермінант>. (дата звернення: 12.01.2023)
90. Детермінація. Словник. ua. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=детермінація>. (дата звернення: 12.01.2023)
91. Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2000. 310 с.
92. Долішній М.І., Паламарчук М.М., Паламарчук О.М., Шевчук Л.Т. Соціально-економічне районування України. НАН України. Інститут регіональних досліджень. Львів, 1997. 50 с.
93. Дорохіна Ю. А. Генеза дослідження власності у кримінальному праві. *Юридична наука*. 2014. № 3. С. 48–56.

94. Дорохіна Ю.А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.
95. Дрозд В.Ю. Розслідування крадіжок з автотранспортних засобів: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Національна академія внутрішніх справ, Київ. 2019. 237 с.
96. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навчальний посібник.: за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2014. 944 с.
97. Енциклопедичний словник економіки і права. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law/7164/КУРОРТНЫЙ (дата звернення: 04.08.2021)
98. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/7>. (дата звернення: 02.08.2023).
99. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2019 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 11.02.2024).
100. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2020 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 11.02.2024).
101. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2021 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 11.02.2024).
102. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 11.02.2024).

103. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 рр. Офіс Генерального прокурора України. 2023. URL: <http://www.gp.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2024).

104. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення та осіб, які їх вчинили за січень-грудень 2018-2023 роки / Офіс Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. (дата звернення: 12.01.2024)

105. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення та осіб, які їх вчинили за січень-грудень 2018-2023 роки / Одеська обласна прокуратура. URL: https://od.gp.gov.ua/ua/documents.html?dir_id=111595&libid=. (дата звернення: 12.01.2024)

106. Жеребко О.І. Методика розслідування крадіжок. *Розділ 2. Питання слідчої практики та методики розслідування злочинів. Криміналістика і судова експертиза*. Випуск 62. С. 153-160.

107. Жученко Є.Ю. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху: дис. ... доктора філософії 081 Право. Донецький державний університет внутрішніх справ, Кропивницький. 2023. 281 с.

108. За рік війни інфраструктурі України завдано збитків майже на \$144 млрд. URL: <https://suspilne.media/422019-za-rik-vijni-infrastrukturi-ukraini-zavdano-zbitkiv-majze-na-144-mlrd-kse/>. (дата звернення: 12.01.2023)

109. Заваріка Г.М. Курортна справа: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. URL: https://tourlib.net/books_ukr/zavarika.pdf (дата звернення: 10.08.2021).

110. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : у 3-х кн. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

111. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. 712 с.
112. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ: Ін Юре, 2008. Практична кримінологія. 320 с.
113. Законы вавилонского царя Хаммурапи. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/hammurap.htm> (дата звернення: 01.08.2021).
114. Заросинський Ю., Рощина І. Запобігання злочинам: деякі питання теорії і практики. Право України. 2003. №10. С. 78-81.
115. Збитки від блокування портів в Україні склали мільярди доларів. Інтерв'ю із заступником голови АМПУ. URL: <https://suspihne.media/262222-zbitki-vid-blokuvanna-portiv-v-ukraini-sklali-milardi-dolariv-intervu-iz-zastupnikom-golovi-ampu/>. (дата звернення: 12.01.2023)
116. Звіт щодо наркоситуації в Україні за 2022 рік. URL: <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/zvit-shhodo-narkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf>. (дата звернення: 12.01.2023)
117. Зеленский А. Ф. Криминология: курс лекций. Харьков: Прапор, 1996. 260 с.
118. Зеленьак П.А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам, що посягають на життя та здоров'я дитини в Україні: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2019. 299 с.
119. Зелінський А. Ф., М.Й. Коржанський. Корислива злочинна діяльність: монографія. Київ: Генеза, 1998. 144 с.
120. Зелінський А.Ф. Кримінальна психологія. Київ: Юрінком Інтер, 1999. С. 9.
121. Зелінський А.Ф. Криминологія: навчальний посібник. Харків, 2000. 239 с.
122. Зменшення можливостей вчинення злочинів: стратегічний підхід: монографія / за заг. ред. В. В. Голіни. Харків: Право, 2020. 287 с.

123. Іванов Ю. Ф., Джу́жа О. М. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Паливода А. В., 2006. 264 с.
124. Ігнатов О.М. Протидія загальнокримінальній насильницькій злочинності в Україні: монографія. Харків: Діса Плюс, 2013. 650 с.
125. Кайбжанов М.Ж. Попередження крадіжок в Республіці Казахстан: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08./ Казахский національний ун-т ім.Аль-Фараби, Алмати, 2018. 33 с. (рос. мов.)
126. Кальченко Т.Л. Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні спеціальними органами та установами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2003. С. 23–24.
127. Касьян В. І. Філософія: навч. посіб. 6-те вид., стер. Київ: Знання, 2010. 347 с.
128. Кислощаєва М.В. Сучасний стан місцевого самоврядування в Україні. С. 168-171.
129. Кількість зареєстрованих безробітних в Україні впала вдвічі за рік – НБУ. URL: [https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/20/706809/#:~:text=Два%20роки%20тому%2C%20до%20повномасштабного,осіб%2C%20молодших%20за%2035%20років.\(датазвернення:12.01.2023\).](https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/20/706809/#:~:text=Два%20роки%20тому%2C%20до%20повномасштабного,осіб%2C%20молодших%20за%2035%20років.(датазвернення:12.01.2023).)
130. Кобзар О. Ф., Чаплинський К. О. Методика розслідування та попередження кишенькових крадіжок: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 161 с.
131. Колісніченко П.А., Фільштейн Л.М. Методи та техніка наукових досліджень. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/55297008.pdf>. (дата звернення: 01.08.2021).
132. Колодій А.Ф. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні. Україна в сучасному світі. Соціальні, етнічні і культурні аспекти глобалізації та Україна: конференція для українських ВИПУСКНИКІВ програм наукового стажування у СІЛА. Київ: Стилос. 2002. С.36-37.

133. Колодяжний М. Г. Насильницькі вимагання майна в Україні: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: монографія / за ред. В.В. Голіни. Харків: Крессроуд, 2010. 288 с.
134. Колодяжний М.Г. Військові злочини в Україні: детермінація та запобігання. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 4 (75), 2013. С. 191-197.
135. Коментар до Кримінального Кодексу України від 2001 року. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/182.php>. (дата звернення: 02.08.2021).
136. Коментар до ст.132 Конституції України. URL:<https://konstitutsiya.com.ua/ru/st-132> (дата звернення: 02.08.2021).
137. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР).1996. № 30. Ст.141.
138. Копилова М. Віктимологічний аспект профілактики злочинів проти власності на курортах АР Крим. *Підприємництво. Господарство. Право*. 2010. № 9. С. 159–162.
139. Копилова М.А. Запобігання злочинам проти власності на курортах АР Крим: автореф. ... канд. юрид. наук – 12.00.08. НАВС: Київ, 2011. 22 с.
140. Костенко О.М. Проблема сучасної цивілізації (в українському контексті): монографія. Черкаси: СУЕМ, 2008. 112 с.
141. Крадіжка — найпоширеніша проблема в світі. URL: <http://vseprava.com.ua/advokat-berlin-kradizhka-najposhirenisha-problema-v-sviti/> (дата звернення: 04.08.2021).
142. Кримінологія: учебник для учеб. заведений МВД України; под ред. В. Г. Лихолоба, В. П. Филонова. Киев; Донецк: Донеччина, 1997. 398 с.
143. Кримінальна відповідальність за викрадення чужого майна (досвід країн Європейського Союзу. URL:<http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29397.pdf> (дата звернення: 05.08.2021).

144. Кримінальний Кодекс України від 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.08.2021).
145. Кримінологічна віктимологія: навч. посіб. / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, В. В. Василевич та ін.; за заг. ред. О. М. Джужи. Київ: Атака, 2006. 352 с.
146. Кримінологічне прогнозування. Юридична енциклопедія: у 6 т. ред. кол. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. 792 с.
147. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / За заг. ред. В.В. Голіни. 2-е вид. перероб. і доп. Х.: «Право», 2009. 288 с.
148. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. 2-ге вид. перероб. і доп. Харків: Право, 2009. 288 с.
149. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник/ В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська, О.В. Лисодєд та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. Х.: Право, 2014. 513 с.
150. Кримінологія: Загальна частина: альбом схем / авт. упоряд.: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, С. Г. Кулик, О. С. Шеремет. Чернігів: Десна, 2015. 658 с.
151. Кримінологія: навч.-метод. посібник / Г. З. Яремко, Н. І. Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 144 с.
152. Кримінологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл.; за ред. О. М. Джужи. Київ, Юрінком-Інтер. 2002. 416 с.
153. Кримінологія: підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. Харків: Право, 2018. 416 с.
154. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. Харків: Право, 2014. 440 с.

155. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: науковий посібник. Київ: Кондор, 2003. 75 с.
156. Кузнецов В.В. Кримінально-правові норми про відповідальність за крадіжку як інститут кримінального законодавства: дис...канд. юрид. наук: 12.00.08. Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2000. 228 с.
157. Кузнецов В. В. Кримінальна відповідальність за крадіжки: монографія. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005. 156 с.
158. Куйбіда В.С., Черніцин К.Ю. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. Науковий вісник. 2010. Вип. 5. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik5/fail/+Kujbida.pdf. (дата звернення: 17.04.2023)
159. Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку XXI століття: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 272 с.
160. Курило В.І., Михайлов О.Є., Яра О.С. Кримінологія: Загальна частина: курс лекцій. Київ: Кондор, 2006. 192 с.
161. Курорти Миколаївщини: Державний архів Миколаївської області. URL: <http://mk.archives.gov.ua/newsm/1054-pub-gallery-kurorty.html> (дата звернення: 04.08.2021).
162. Курс кримінології: Загальна частина: Підручник: У 2 кн. /За ред. О.М. Джужи. К., 2001. С. 94.
163. Курс кримінології: Загальна частина: підручник: у 2 кн.: Кн. 1 / за заг. ред. О. М. Джужи. К.: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
164. Лапаєва М.Г., Корабейников І.Н., Макеева Е.Н. Управління соціально-економічним розвитком регіону в умовах радянської економіки: монографія. Одеса, 2009. 268 с.
165. Литвак О. М. Держава і злочинність: монографія. К., 2004. 304 с.
166. Литвинов О.М. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів: монографія. Херсон: «Олді-плюс», 2003. 312 с.
167. Литвинов О.М., Орлов Ю.В. Кримінологія «свого» часу: наукові розвідки. Харків: Право, 2021. 316 с.

168. Лісниченко Л. В. Кримінологічна характеристика і заходи запобігання грабежам та розбійним нападам: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України, Київ, 2019. 271 с.

169. Літопис курорту. URL: <https://skadovsk-gromada.gov.ua/litopis-kurortu-17-40-15-25-04-2019/> (дата звернення: 05.08.2021).

170. Ліховіцький Я.О. Кримінологічна характеристика особи злочинця, який вчиняє корисливі посягання на майно громадян із проникненням у житло. Вісник Запорізького національного університету. *Юридичні науки*. 2014. № 4 (1). С. 268-276.

171. Лукашевич С.Ю. Кримінологічна характеристика злочинності в місцях позбавлення волі. Проблеми законності: республік. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2000. Вип. 44. С. 174-180.

172. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка: навчальний посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2011. 638 с.

173. Масляк І.О., Шищенко П.Г. Географія України: підручник. Зодіак. Київ, 1996. 267 с.

174. Матвієнко О. В. Актуальність та практичне значення кримінологічного пізнання крадіжок у регіоні Причорноморського типу. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності* : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 листопада 2020 року, м. Одеса, ОДУВС, 2020. С.141-143.

175. Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика крадіжок як інформаційна модель для регіонального запобігання корисливих кримінальних правопорушень. *Південноукраїнський правничий часопис* № 4. 2023. С.30-36.

176. Матвієнко О. В. Кримінологічний феномен крадіжок в Україні. *Правова наука і державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 червня 2021 р.)* м. Маріуполь-Кривий Ріг, ДонДУВС, 2021. С.379-382.

177. Матвієнко О.В. Характеристика особи, що вчиняє крадіжки, як основа для протидії злочинності у курортному регіоні. *Юридичний вісник № 6. 2023. С. 255-263*

178. Матвієнко О.В. Запобігання крадіжкам в історичному та правовому вимірах. *Південноукраїнський правничий часопис № 2. 2023. С.29-35.*

179. Матвієнко О.В. Крадіжки, як особливо небезпечний вид злочинів в умовах воєнного стану: тенденції та прогнози. *Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.)*. Одеса: ОДУВС, 2022. С.129-131.

180. Матвієнко О.В. Соціально-правові засади захисту права власності у курортному регіоні Півдня України в умовах розбудови правової держави. *Забезпечення прав людини і громадянина в Україні: правові та соціальні аспекти: матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції (17 грудня 2021 р.)*. м. Одеса: ОДУВС. С.231-234.

181. Матвієнко О.В., Резніченко Г.С. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний та регіональний вимір. *Юридичний бюлетень. №17. 2020. С. 294-303.*

182. Маханьков Д.Г. Особистість злочинця як ключове поняття кримінології. *Форум права. 2009. № 1. С. 357-361.*

183. Медицький І.Б. Запобігання злочинності: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2008. 231 с.

184. Мельник І. Національний склад населення та мовна ситуація в Україні. *Державність. 1992. № 2. С. 44-50.*

185. Мірошніченко С.С. Кримінологічний аналіз стану вчинення крадіжок неповнолітніми. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-5_2018/part_1/41.pdf (дата звернення: 03.08.2021).
186. Мойсюк О.М. Віктимологічна профілактика порушень безпеки дорожнього руху (ст. 215 КК України): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. К.: 1999. 18 с.
187. Мрії про соціальну державу, або Про державні компенсації жертвам насильства. URL: <http://www.pravo.org.ua/ua/news/5907> (дата звернення: 11.02.2024).
188. Назаренко А. М. Кримінологічний аналіз сучасного стану квартирних крадіжок в Україні. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 3. С. 239–245.
189. Назимко Є. С. Історичний метод та проблеми періодизації історії розвитку інституту покарання неповнолітніх. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/1/9.pdf> (дата звернення: 01.08.2021).
190. Назимко Є.С., Пономарьова Т.І., Семенишина-Фіголь Б.М. Запобігання організованій злочинності в Україні. *Право та державне управління*. 2023. № 1. С.286-291.
191. Назимко Є.С., Пономарьова Т.І., Семенишина-Фіголь Б.М. Організована злочинність як феномен кримінології постмодерну. *Правова позиція*. 2023. №1 (38). С. 191-194.
192. Назимко Є.С., Пономарьова Т.І., Семенишина-Фіголь Б.М. Подолання корупційних ризиків в механізмі запобігання організованій злочинності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С.604-607.
193. Найповніша карта мародерів. Медіазона. 26 трав. 2022 (рос. мовою). URL: <https://zona.media/article/2022/05/26/marauders> (дата звернення 18.11.2023 р.).

194. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: Науково-практичний посібник / А.А. Бова, В.І. Женунтій, А.П. Закалюк та ін.; За заг. ред. А.П. Закалюка. К.: 2006. 296 с.
195. Недзельська Г.В. Кримінологічна типологія особистості злочинця, що вчиняє шахрайство в складі організованої групи. Київський часопис права. 2021, №4. С. 276-281.
196. Новокрещенов І. О., Бойко О. В., Дідовець І. В. Навчально-методичний посібник для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Київ: Вид-во ДЕТУТ, 2009. 175 с.
197. Обстріли Одеси (з 2022): матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Обстріли_Одеси_\(з_2022\)#:~:text=Було%20суттєво%20пошкоджено%20інфраструктуру%20портів,»%20та%20інші%20об%27єкти.](https://uk.wikipedia.org/wiki/Обстріли_Одеси_(з_2022)#:~:text=Було%20суттєво%20пошкоджено%20інфраструктуру%20портів,»%20та%20інші%20об%27єкти.) (дата звернення: 12.01.2023)
198. Одеська область. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Одеська_область#:~:text=Одеську%20область%20було%20утворено%2027,Дунай\).](https://uk.wikipedia.org/wiki/Одеська_область#:~:text=Одеську%20область%20було%20утворено%2027,Дунай).) (дата звернення: 12.11.2023)
199. Одеський курортний район. URL: https://leksika.com.ua/19180821/ure/odeskiy_kurortniy_rayon (дата звернення: 06.08.2021).
200. Олишевський О.В. Методологія науки кримінології / Вісник кримінологічної асоціації України. URL: <https://visnikkau.webnode.com.ua/news/metodologiya-nauki-kriminologiji/> (дата звернення: 18.08.2021).
201. Остроглядів О. І. Віктимологічна характеристика корисливих злочинів проти власності у великому місті Причорноморського регіону: урбаністичний та регіональний вимір. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. С. 134-138.

202. Остроглядів О.І. Детермінація корисливих злочинів проти власності у великих містах Причорноморського регіону (віктимологічний аспект). *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. 2020. Вип. 39 С. 114-120.

203. Остроглядів О.В. Запобігання корисливим злочинам проти власності у великих містах Причорноморського регіону материкової України: дис. ... д-ра філософії 081-Право / Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2021. 240 с.

204. Остроглядів О.В. Кримінологічна характеристика та запобігання корисливим злочинам проти власності у великому місті Причорноморського регіону. *Південноукраїнський правовий часопис*. 2020. Вип. 3. С. 88-94.

205. Остроглядів О.І. Детермінація корисливих злочинів проти власності у великих містах причорноморського регіону (віктимологічний аспект). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. Вип. 39. С. 114-120.

206. Павелків Р.В. Загальна психологія: підручник. Київ: Кондор, 2009. URL: <https://pidru4niki.com/12920522/psihologiya/osobistist>. (дата звернення: 12.01.2023)

207. Павлишин К.О. Крадіжки, вчинені неповнолітніми: кримінологічний аналіз: монографія. за наук. ред. В.В. Голіни. Харків: Право, 2019. 272 с.

208. Пазій Б. А. Кримінологічні особливості та класифікація крадіжок в Україні, що вчиняються в умовах воєнного або надзвичайного стану. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 45. С. 142–148.

209. Пазій Б.А. Крадіжки, що вчиняються під час воєнного або надзвичайного стану: кримінологічна розвідка проблеми. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. / редкол.: В. С. Батиргарєєва та ін. 2022. Вип. 44. С. 140-149.

210. Пазій Б.А. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам, що вчиняються в Україні в умовах воєнного або надзвичайного

стану: дис. ... д-ра філософії / НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України. Харків, 2023. 239 с.

211. Паламарчук К.В. Методологічні засади дослідження кримінальної відповідальності за розбій: парадигма пізнання: гуманітарні питання № 6 (9), 2015. С.1-14.

212. Паспорт Одеської області. URL: <https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/pro-odeshhynu/pasport-oblasti/>. (дата звернення: 12.11.2023)

213. Підпалій В. В. Криміналістична характеристика та розслідування крадіжок в умовах великого міста: дис. ... д-ра філософії; 081-Прав/ ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», Київ, 2021. 214 с.

214. Піцик Ю.М. Кіберзлочини проти власності: кримінально-правова та кримінологічна характеристика: дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.08. ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Київ, 2018. 285 с.

215. Поліщук Г. С. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам проти довкілля (за матеріалами Причорноморського регіону України: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 08. Київ, 2006. 294 с.

216. Приходько А.А., Пономарьова Т.І. Детермінанти кримінальних правопорушень проти власності, що вчиняються в сільській місцевості. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 589 – 592.

217. Приходько А.А., Пономарьова Т.І. загальносоціальна профілактика кримінальних правопорушень проти власності, які вчиняються в сільській місцевості. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2022 р., № 4 (78). С. 156-161

218. Попович В.М. Методологія кримінологічної характеристики злочинів: проблеми застосування та напрями розвитку. Сучасні кримінологічні дослідження: методи, напрями, перспективи. Матеріали міжнародного науково-практичного круглого столу (Київ, 14 лист. 2019 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2019. С. 17-22.

219. Приходько А.А. Генезис крадіжки у кримінальному праві України. *Міжнародний науковий журнал «Верховенства права»*, № 4, 2017. URL:

<https://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/225/1/Генезис%20крадіжки.pdf>
(дата звернення: 02.08.2021).

220. Приходько А.А., Пономарьова Т.І. Детермінанти кримінальних правопорушень проти власності, що вчиняються у сільській місцевості. *Юридичний науковий електронний журнал*. №1, 2023. С. 589-592.

221. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 2015 р. №13, ст. 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
(дата звернення: 01.08.2021).

222. Про курорти: Закон України від 2000 р. № 50, ст.435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> (дата звернення: 31.07.2022).

223. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Верховного Суду України 06.11.2009 № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> (дата звернення: 02.08.2021).

224. Ринок праці Одеси воєнного часу: цифри і факти. URL: <https://omr.gov.ua/ua/news/231484/>. (дата звернення: 12.01.2023)

225. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Регіональні дослідження: монографія. Київ: УАДУ, 2001. 112 с.

226. Руфанова В.М., Титаренко О.О. Запобігання органами внутрішніх справ злочинам, пов'язаним з незаконним використанням бюджетних коштів: монографія. Дніпропетровськ: ДДУВС; Ліра ЛТД, 2012. 200 с.

227. Савчук С. В. Юридична соціологія: предмет та місце в системі юридичних наук: монографія. М-во освіти і науки України. Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці: Рута, 2003. 238 с.

228. Самокиш І.В. Кримінально-правова охорона власності за законодавством України та країн Східної Європи: дис. ... д-ра філософії: 081

– право / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2021. 209 с.

229. Северінова О.Б., Ягольник О.М., Пономарьова Т.І. Особа жертви–інкасатора в механізмі кримінального правопорушення, передбаченого статтею 187 Кримінального кодексу України. *Держава та регіони*. 2023. № 1 С. 179–184

230. Свірін М.О. Протидія та запобігання злочинам проти власності в діяльності Національної поліції України. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlduvs_2017_4_34.pdf (дата звернення: 03.01.2022).

231. Семенишин М. О., Назимко Є. С., Тіточка Т. І. Організаційне забезпечення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України при запобіганні корисливо-насильницьким злочинам на території Донецької та Луганської областей. *Правова позиція*, 2022. № 1. С. 103-110.

232. Семенишин М.О. Концептуальні засади запобігання корисливнонасильницьким злочинам органами та підрозділами національної поліції України (за матеріалами операції Об'єднаних сил): монографія. Київ: ВД «Дакор», 2020. 550 с.

233. Симоненко В. К. Украинское Причерноморье: потенциальные возможности и перспективы развития. Киев: Вища школа, 1996. 242 с.

234. Сікач К.Ю. Фактори формування та поширення злочинності: теоретичний аспект. *Економічна та соціальна географія*. Випуск 65. 2012. С. 80-88.

235. Скакун О. Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс): перевод с укр.: учебник. Харьков: Эспада, 2007. 840 с.

236. Словник з регіональної політики. URL: <http://eu.prostir.ua/library/1405.html>.

237. Словник української мови : АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1970. 1980. Т. 11 : Х-Ь / ред. тому С. І. Головащук. 1980. 699 с.

238. Собко Г.М. Кримінально-правові та кримінологічні основи протидії психічному насильству: дис. ... докт. юрид. наук за спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Одеський державний університет внутрішніх справ; Державний науково-дослідний інститут МВС України, Одеса, 2020. 791 с.

239. Соловйова А.М. Кримінально-правова охорона власності: порівняльно-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / Класичний приватний університет, Запоріжжя; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2019. 514 с.

240. Соловйова А.М. Кримінально-правова характеристика злочинів проти власності: порівняльно-правове дослідження: монографія. Вінниця, 2018. 460 с.

241. Сосков Р.М. Методологія дослідження кримінологічних проблем: особливості і структура. Вісник Асоціації кримінального права України, 2015, № 2 (5). С.305-312. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/21_Soskov.pdf. (дата звернення: 02.08.2021).

242. Стало відомо, в яких країнах Європи найбільше кишенькових злодіїв: полюють на туристів. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/top-10-krajini-evropi-z-naybilshoyu-kilkistyu-kishenkovih-kradizhok-zavzhdi-budte-pilni-12205404.html>. (дата звернення: 12.01.2024)

243. Старко О.Л. Кримінологічні ознаки особи неповнолітнього злочинця. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2020/50.pdf. (дата звернення: 12.01.2023)

244. Старко О.Л. Особливості рівня та структури злочинності неповнолітніх. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 312-314.

245. Старовойтова Ю.Г. Поняття крадіжки та грабежу за кримінальним правом Англії. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_2_26 (дата звернення: 04.08.2021).

246. Старушкевич А.В. Криміналістична характеристика злочинів: навчальний посібник. Київ: Правник, 1997. 44 с.
247. Стукаліна О.В. Кримінологічна характеристика та запобігання терористичним актам у великих містах України: дис. ...доктора філософії 081 «Право». Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса: ОДУВС, 2023. 286 с.
248. Твердохліб І. М. Методика розслідування крадіжок, учинених в умовах надзвичайних ситуацій: дис...канд. юрид.наук: 12.00.09 /Київський національний університет внутрішніх справ, Київ – 2008. 181 с.
249. Телійчук В. Г. Оперативно-розшукове запобігання розбійним нападам. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 435-441. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_1_61. (дата звернення: 12.01.2023)
250. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08/ Б.М.Головкін; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Харків, 2011. 35 с.
251. Терлюк І.Я. Огляд історії кримінального права України: навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2007. 92 с.
252. Тихомиров О. Д. Юридична компаративістика: філософські, теоретичні та методологічні проблеми: монографія. Київ: Знання, 2005. 335 с.
253. Топольскова І. О. Аналіз методології комплексного кримінологічного дослідження дитячої злочинності в регіоні. Е-журнал «Форум права». 2011. № 2. С. 885–890. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. (дата звернення: 15.08.2021).
254. Туляков В.О. Віктимологія. Соціальні та кримінологічні проблеми. Одеса: Юридична література, 2000. 336 с.
255. Туристичний та природно-рекреаційний комплекс Миколаївської області. URL: <http://smartmk.bissoft.org/uk/articles/item/24/> (дата звернення: 05.08.2021).

256. Федоренко Д.В. Геокриминогенная обстановка в особо крупном промышленном городе (на основе статистических данных по городу Донецку): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 08. Донецк, 2000. 204 с.

257. Фецин М.А. Запобігання кишеньковим крадіжкам. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. №1. 2019. С.144 – 149.

258. Филонов В. П., Федоренко Д.В. Преступность в особо крупном промышленном городе: состояние, причины и меры по ее предупреждению: монографія. Донецьк: ДИВД МВД України, 2002. 281 с.

259. Філіппов С.О. Протидія транскордонній злочинності: глобальний контекст і реалії України: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 452 с.

260. Філонов В. П. Стан, причини злочинності в Україні та її запобігання: монографія. Донецьк, 1999. С. 234.

261. Характеристика злочинів проти власності за кримінальним правом Франції. URL: https://pidru4niki.com/1400071060143/pravo/harakteristika_zlochiv_proti_vlasnosti_kriminalnim_pravom_frantsiyi (дата звернення: 04.08.2021).

262. Харченко К.А. Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили злочини у виді залишення в небезпеці та ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. *ЛЮГОС. ONLINE*. 2020. № 5 (January). URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.05.15.html>. (дата звернення: 12.01.2023)

263. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.08.2021).

264. Чайка І.М. Кримінологічна характеристика та запобігання шахрайству в Україні: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Донецький державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький. 2023. 300 с.

265. Чекмарьова І. М. Демографічні фактори впливу на кримінологічну обстановку у прикордонних регіонах Півдня України. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 25 листопада 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. с. 182–184.

266. Чекмарьова І.М. Соціально-економічні передумови детермінації злочинності в прикордонному регіоні Півдня України. *Право і суспільство*. № 5. Ч. 2. 2016. С. 162-168.

267. Чекмарьова І.М. Запобігання злочинності у прикордонних регіонах Півдня України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2017. 307 с.

268. Чекмарьова І.М. Кримінологічні особливості аналіз злочинності у прикордонних регіонах Півдня України. Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, ОДУВС, 2015. С.180-182.

269. Чекмарьова І.М. Специфіка методики кримінологічного дослідження злочинності у Причорноморських регіонах Півдня. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 4. С. 42-45.

270. Чекмарьова І.М., Конопельський В.Я. Методолія кримінологічного дослідження злочинності у прикордонних регіонах Півдня України. *Europska tradicia v medzinarodnom prave: uplatnovanie ludskych prav*. Bratislava, 2016. С.185-188.

271. Шакун В. І. Модель і критерії ефективності профілактики злочинів у великих містах України та за кордоном: навч.-практ. посіб. Київ: УАВС, 1995. 32 с.

272. Шакун В. І. Суспільство і злочинність: монографі. Київ: Атіка, 2003. 784 с.

273. Шакун В. І. Урбанізація і злочинність: монографія. К.: УАВС, 1996. 256 с.

274. Шевченко О.А. Запобігання злочинам як один із пріоритетних напрямів запобігання злочинності. *Право і суспільство*. 2012. Випуск 3. С. 194-197.
275. Шевчук Т.І. Кримінологічна характеристика та запобігання насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи у сільській місцевості: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 270 с.
276. Шевчук Т.І. Особливості детермінації насильницьких злочинів у сільській місцевості. *Науковий вісник ЛьвДУВС. Серія юридична*. 2012. №1. С. 451-459.
277. Шейко В. М., Кушнаренко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підручник. 5-е вид., стер. Київ: Знання, 2006. 307 с.
278. Шкута О.О. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених до позбавлення волі. *Юридичний бюлетень*. 2023. № 28. С. 135–139.
279. Шкута О.О. Громадський контроль як складова частина громадського впливу в системі основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених. *Юридичний бюлетень*. 2022. № 27. С. 121–126.
280. Шкута О.О. Методика розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. – С. 262-266.
281. Шкута О.О. Методика розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. – С. 262-266.
282. Шкута О.О. Участь громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. Випуск 1/2023. С. 213–216.
283. Шкута О.О., Пренько Я.О. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи. *Юридичний бюлетень*. 2022. № 26. (3). С. 223–233.

284. Шкута О.О., Пренько Я.О. Спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи. *Юридичний бюллетень*. 2022. № 26. (3). С. 223–233.
285. Шляпочников А. Н.В. Крыленко о советской законности, суде и прокуратуре. *Социалистическая законность*. 1963. № 4. С. 13- 19.
286. Шнайдер Г. Й. Криминологія. Київ: Прогрес, 1994. 504 с.
287. Шуміло О.О. Криминологічна характеристика та запобігання жорстокому поводженню з тваринами: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Харків, 2016. 206 с.
288. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки. Москва: Наука, 1978. 392 с.
289. Юридична енциклопедія: за ред. кол. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. 792 с.
290. Юрченко О. Ю. Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2004. 188 с.
291. Юрченко О.Ю. Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Х.: Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, 2004. 18 с.
292. Юхно О.О. Діяльність транспортної міліції щодо попередження крадіжок приватного майна громадян на пасажирському залізничному транспорті: автореф. ... канд. юрид. наук 12.00.08. НУВС, м. Харків. 2005. 20 с.
293. Яворська О. Про детермінанти, що породжують та обумовлюють посягання на безпечні умови відбування покарання у виховних колоніях. *Історико-правовий часопис*. 2014. No 2. С. 153–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2014_2_33.

294. Яворська О.О. Про детермінанти, що породжують та обумовлюють посягання на безпечні умови відбування покарання у виховних колоніях. *Історико-правовий часопис. Розділ VI. Трибуна молодих учених*. 2(4), 2014. С. 153-157.
295. Якімова С., Комісарчук Ю. Перспективні напрями розвитку віктимологічної компоненти у системі запобігання злочинності в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. № 2 (30), 2021. С. 225-230.
296. Яремко Г.З., Устрицька Н.І. *Кримінологія: навч.-метод. посіб.* Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.
297. Ярмоменко С.Г., Мартинова Н.С., Козловський Р.С. Тенденції розвитку санаторно-курортного господарства Одеської області. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/55_2_2020/8.pdf. (дата звернення: 05.08.2021).
298. Crime statistics / Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics. (дата звернення: 12.01.2024).
299. Geason S. *Designing out crime. Crime prevention through environmental design*. Canberra: Australian Institute of Criminology, 1989. 58 p.
300. Halunko Vira, Shkuta Oleh, Predmestnikov Oleh, Petrenko Nataliia, Holenko Nina. (2021) International experience in assessing the effectiveness of law enforcement agencies in crime prevention. *Cuestiones Políticas*. Vol. 39 №º 68 (enerojunio 2021). P. 343-355.
301. Korystin O.Y., Nekrasov V.A., Krivolapchuk V.O., Svyrydiuk N.P. The Phenomenology of Money Laundering in Ukraine. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 2 (29). С. 374–382.
302. Mawby R. I. *Critical Viktimology: international Perspectives*. London: Thousand Oaks, Calif, 1994. 224 p.
303. Mihus I.P., Korystin O.Y., Svyrydiuk N.P., Likhovitskyu Y.O., Mitina O.M. Money laundering: macroeconomic assessment methods and current trend in

Ukraine. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 1 (32). С. 341–350.

304. Office of Court Services: Criminogenic Needs. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiIhrLj4OmCAxUJR_EDHfCyCZAQFnoECAoQAw&url=https%3A%2F%2Fwww.in.gov%2Fcourts%2Fioocs%2Fpublications%2Fprobation-guide%2Frecidivism%2Fcriminalbehavior%2F%23%3A~%3Atext%3DCriminogenic%2520Needs%2520are%2520factors%2520in%2Csubstance%2520abuse%2520and%2520dysfunctional%2520family.&usg=AOvVaw04lc9h_P0_cTR5FFVf6DOS&opi=89978449. (дата звернення: 12.01.2023)

305. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185-190.

306. Pisarevsky E. L. Crime in the field of tourism (criminological characteristics and preventive measures). *RS*. 2011. № 6. С. 27–31. URL: <http://www.center-bereg.ru/h800.html> (дата звернення: 02.08.2023).

307. Theft rate by country, around the world. URL: <https://www.theglobaleconomy.com/rankings/theft/>. (дата звернення: 12.01.2024)

308. Treft | World Problems & Global Issues. URL: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/136409>. (дата звернення: 12.01.2024)

309. Valentyna Drozd, Maksym Romanov, Ehor Nazymko Legal Effects of the Ukrainian National Police in the Field of Ensuring the Compliance with Economic Rights and Freedoms of Human and Citizen. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. №5. S. 94-99.

310. Winfree L., Abadinsky H. *Understanding Crime. Theory and Practice*. Chicago, 1996. P. 9–11.

ДОДАТКИ

Додаток А

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дослідження

наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Матвієнко О.В., Резніченко Г.С. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний та регіональний вимір. *Юридичний бюлетень*. №17. 2020. С. 294-303.

2. Матвієнко О.В. Характеристика особи, що вчиняє крадіжки, як основа для протидії злочинності у курортному регіоні. *Юридичний вісник* № 6. 2023. С. 255-263

3. Матвієнко О.В. Запобігання крадіжкам в історичному та правовому вимірах. *Південноукраїнський правничий часопис* № 2. 2023. С.29-35.

4. Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика крадіжок як інформаційна модель для регіонального запобігання корисливих кримінальних правопорушень. *Південноукраїнський правничий часопис* № 4. 2023. С.30-36.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Матвієнко О. В. Актуальність та практичне значення кримінологічного пізнання крадіжок у регіоні Причорноморського типу. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності* : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 листопада 2020 року, м. Одеса, ОДУВС, 2020. С.141-143.

6. Матвієнко О. В. Кримінологічний феномен крадіжок в Україні. *Правова наука і державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 червня 2021 р.) м. Маріуполь-Кривий Ріг, ДонДУВС, 2021. С.379-382.

7.Матвієнко О.В. Соціально-правові засади захисту права власності у курортному регіоні Півдня України в умовах розбудови правової держави. *Забезпечення прав людини і громадянина в Україні: правові та соціальні аспекти*: матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції (17 грудня 2021 р.). м. Одеса: ОДУВС. С.231-234.

8. Матвієнко О.В. Крадіжки, як особливо небезпечний вид злочинів в умовах воєнного стану: тенденції та прогнози. *Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.129-131.

Додаток Б.1

Додаток Б.2

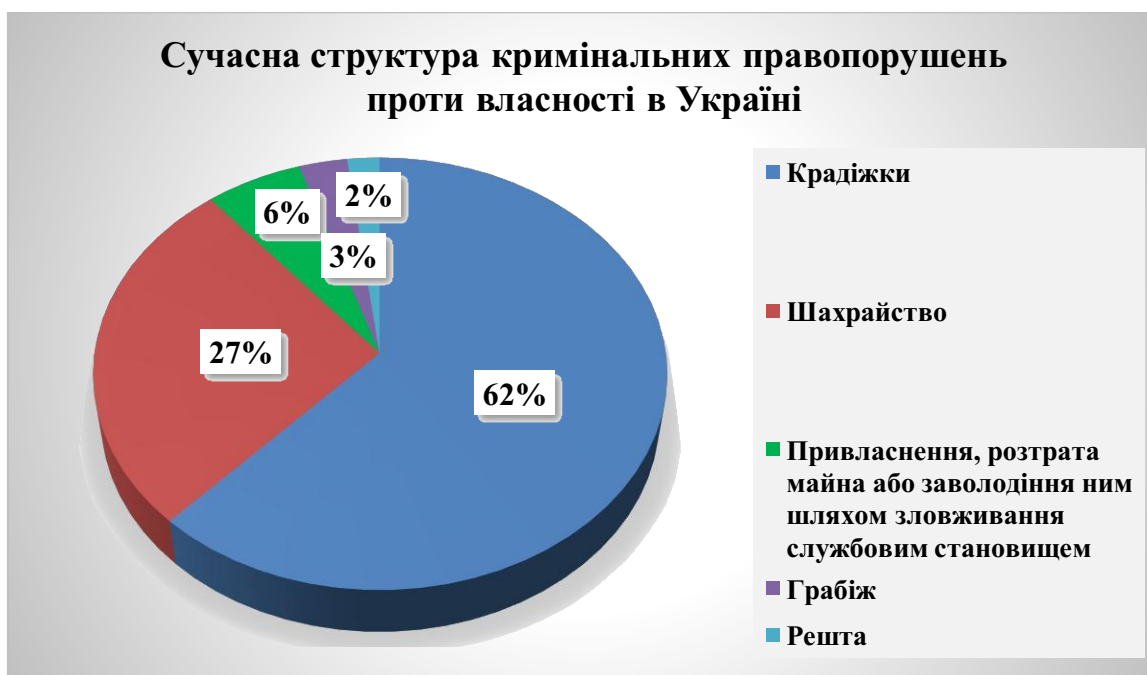

Додаток Б.3**Додаток Б.4**

Додаток Б.5

Додаток Б.6

Додаток Б.7

Додаток Б.8

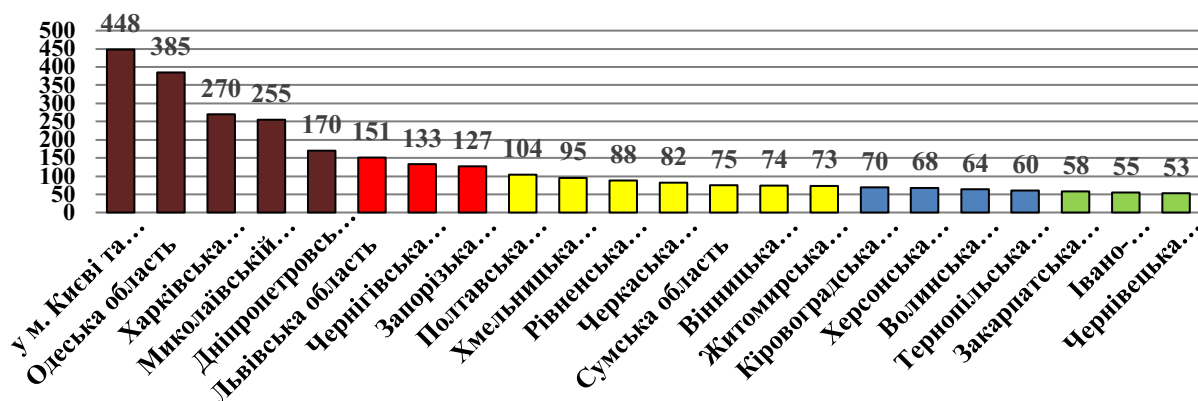
Таблиця 1. Коефіцієнт інтенсивності вчинення крадіжок в Одеському курортному регіоні України на 100 тис. населення станом на 2018-2023 рр.

	По Україні	Одеський курортний регіон
2018	563	659
2019	469	434
2020	331	340
2021	273	303
2022	167	405
2023	165	385

Додаток Б.9

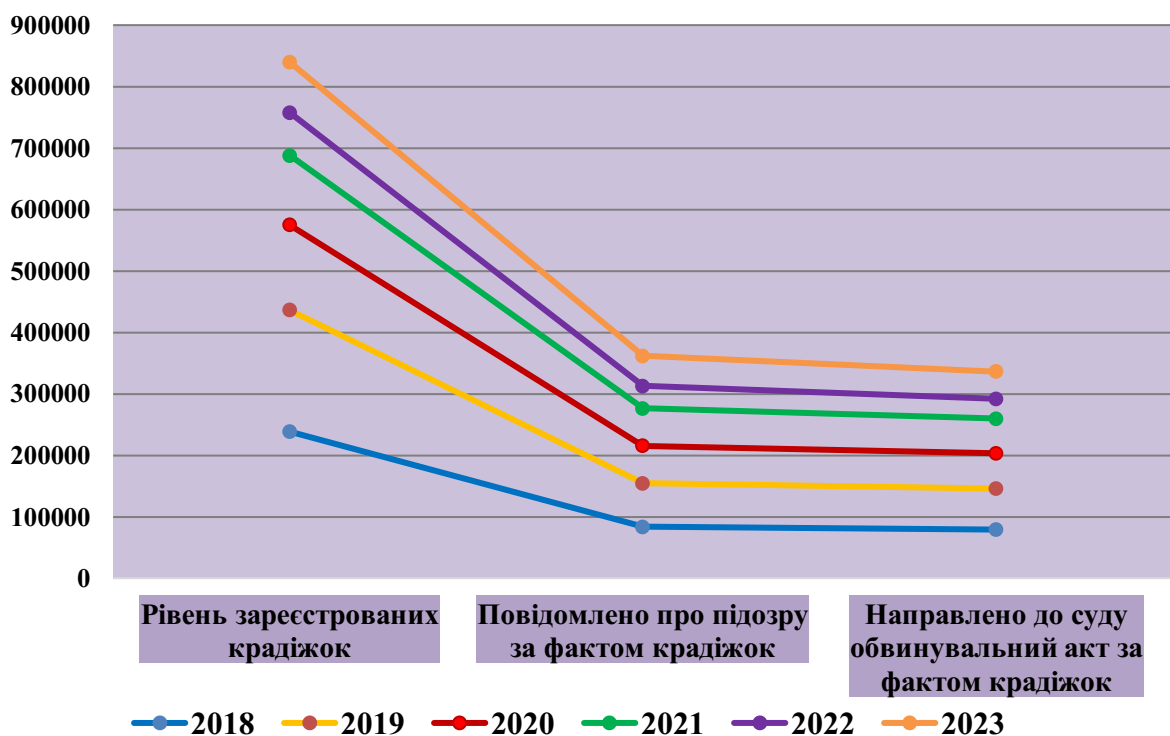
Середні показники інтенсивності кількості крадіжок на 100 тис. населення в Одеському курортному регіоні України станом на 2023 рік

Примітка. Статистичні відомості щодо стану крадіжок в АР Крим, Луганській та Донецькій області за 2023 р. відсутні

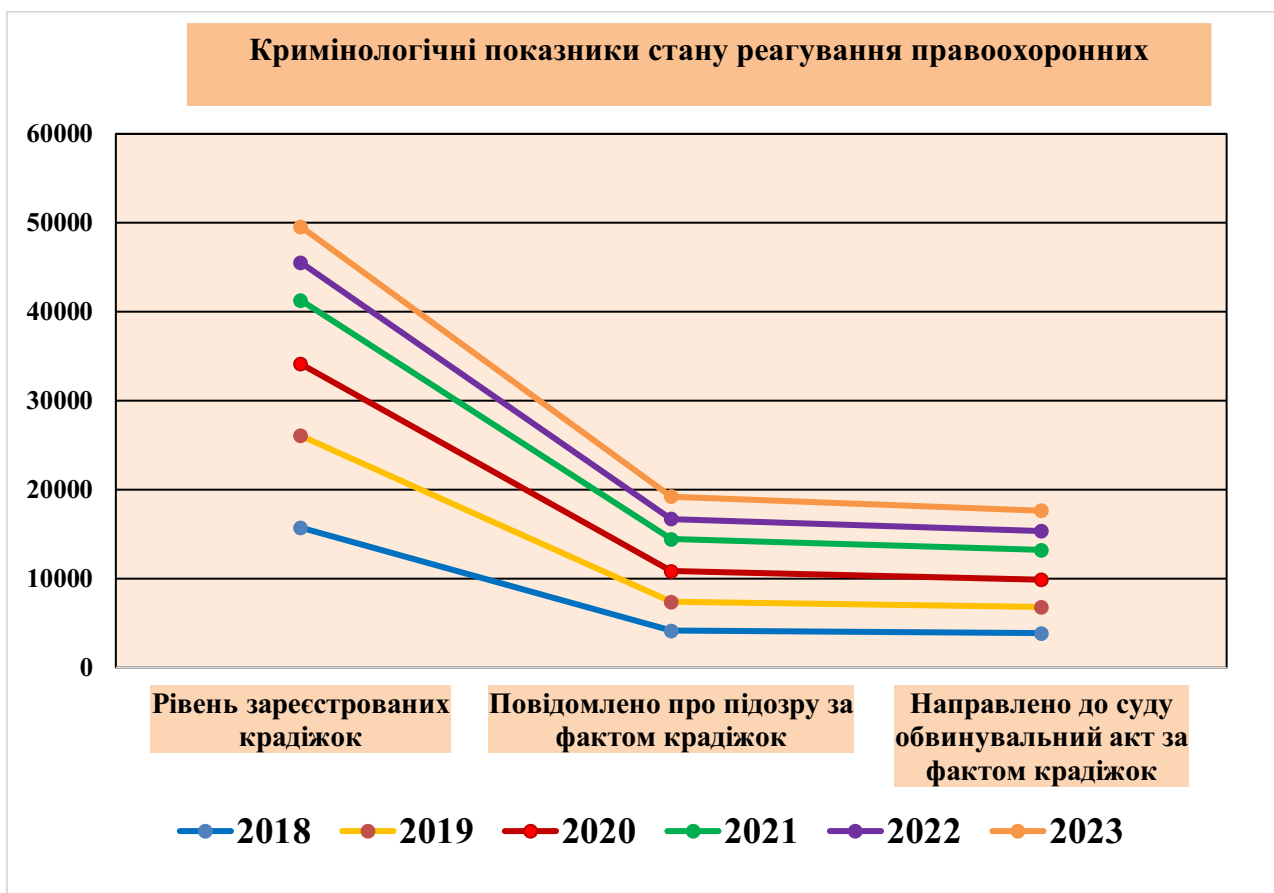

Додаток Б.10

Кримінологічні показники стану реагування правоохоронних органів на крадіжки в Україні за 2018-

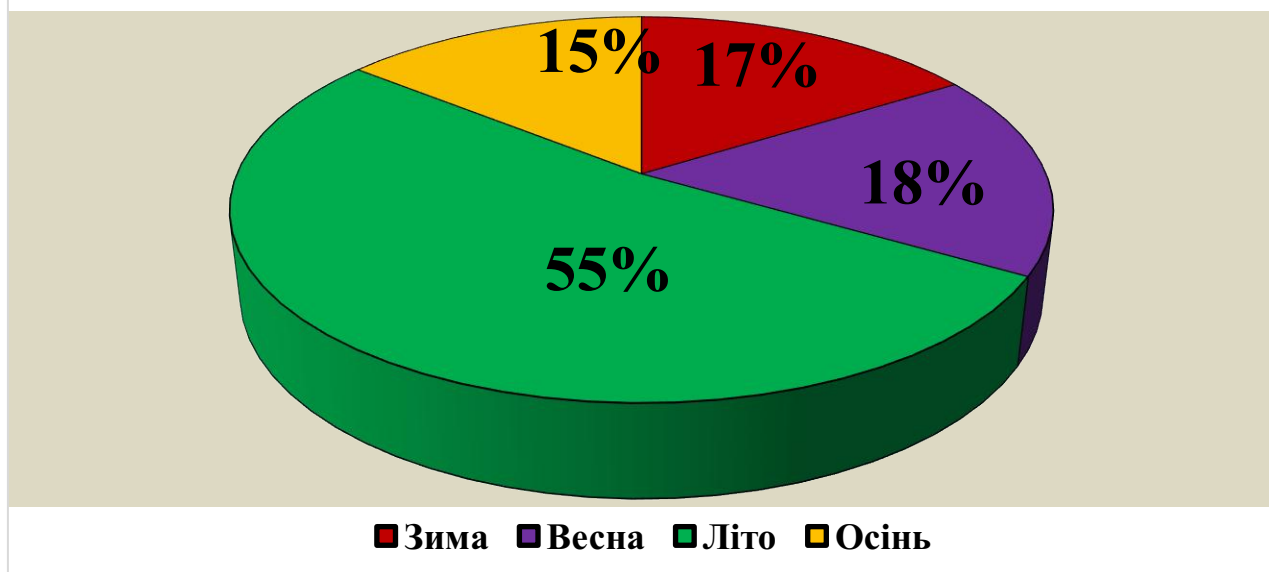

Додаток Б.11

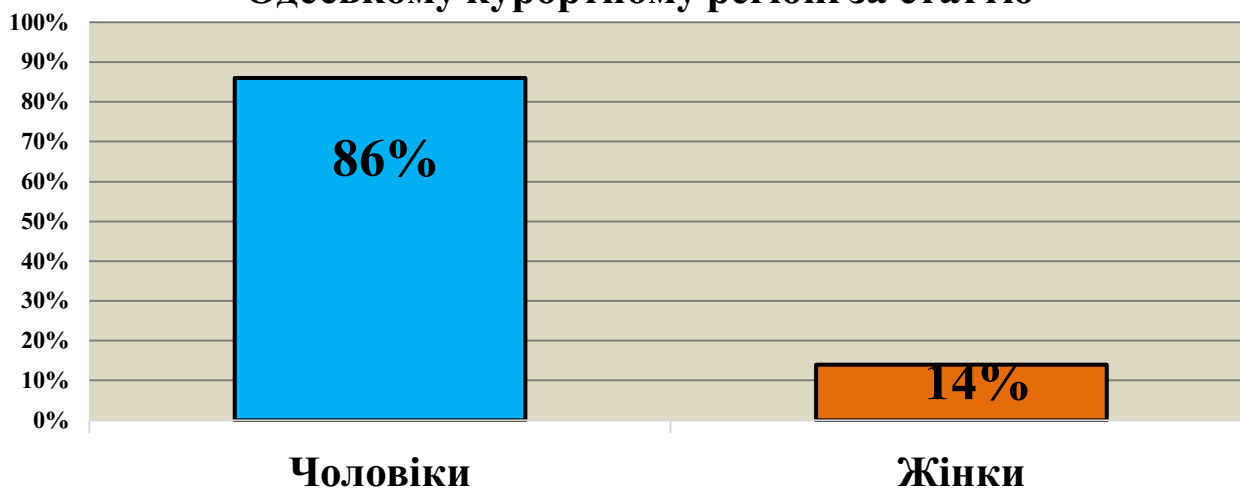

Додаток Б.12

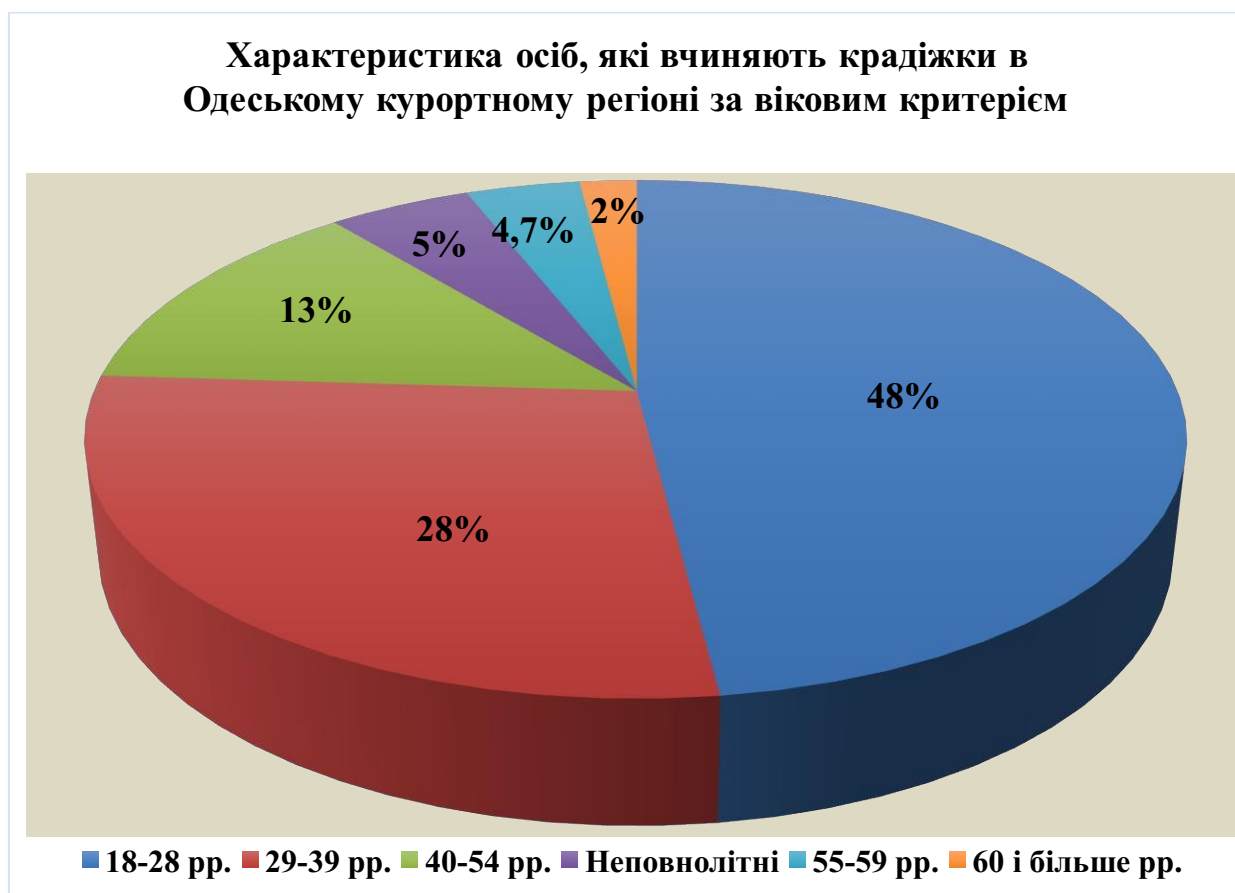
**Середні параметри сезонних коливань крадіжок в
Одеському курортному регіоні України за 2018-2023 рр. у
відсотках**

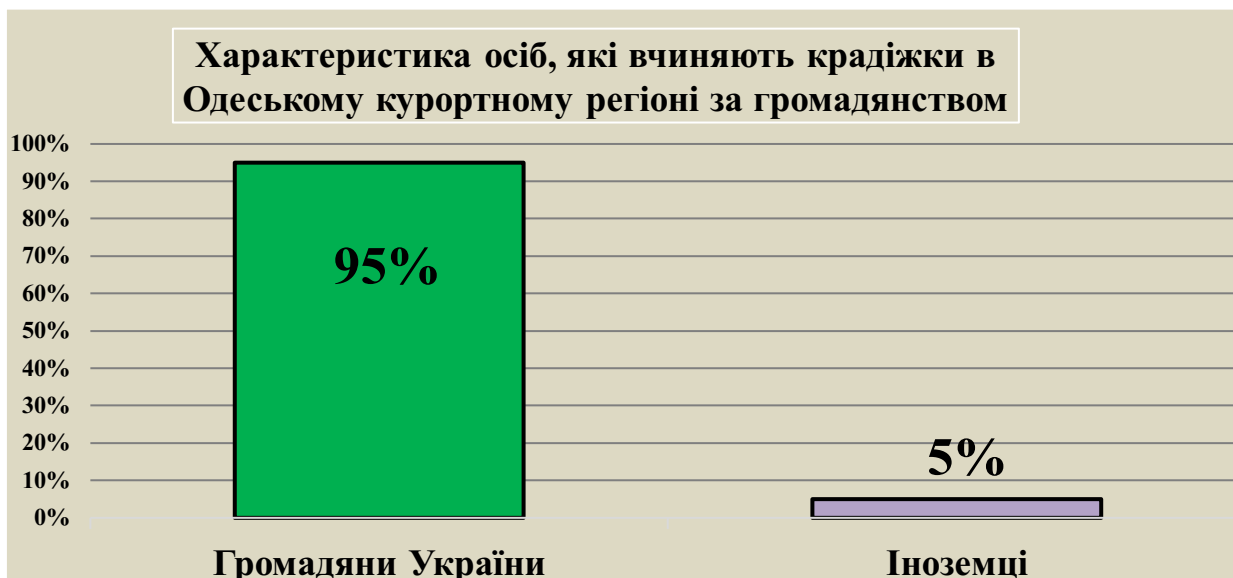
Додаток Б.13

Характеристика осіб, які вчиняють крадіжки в
Одеському курортному регіоні за статтю

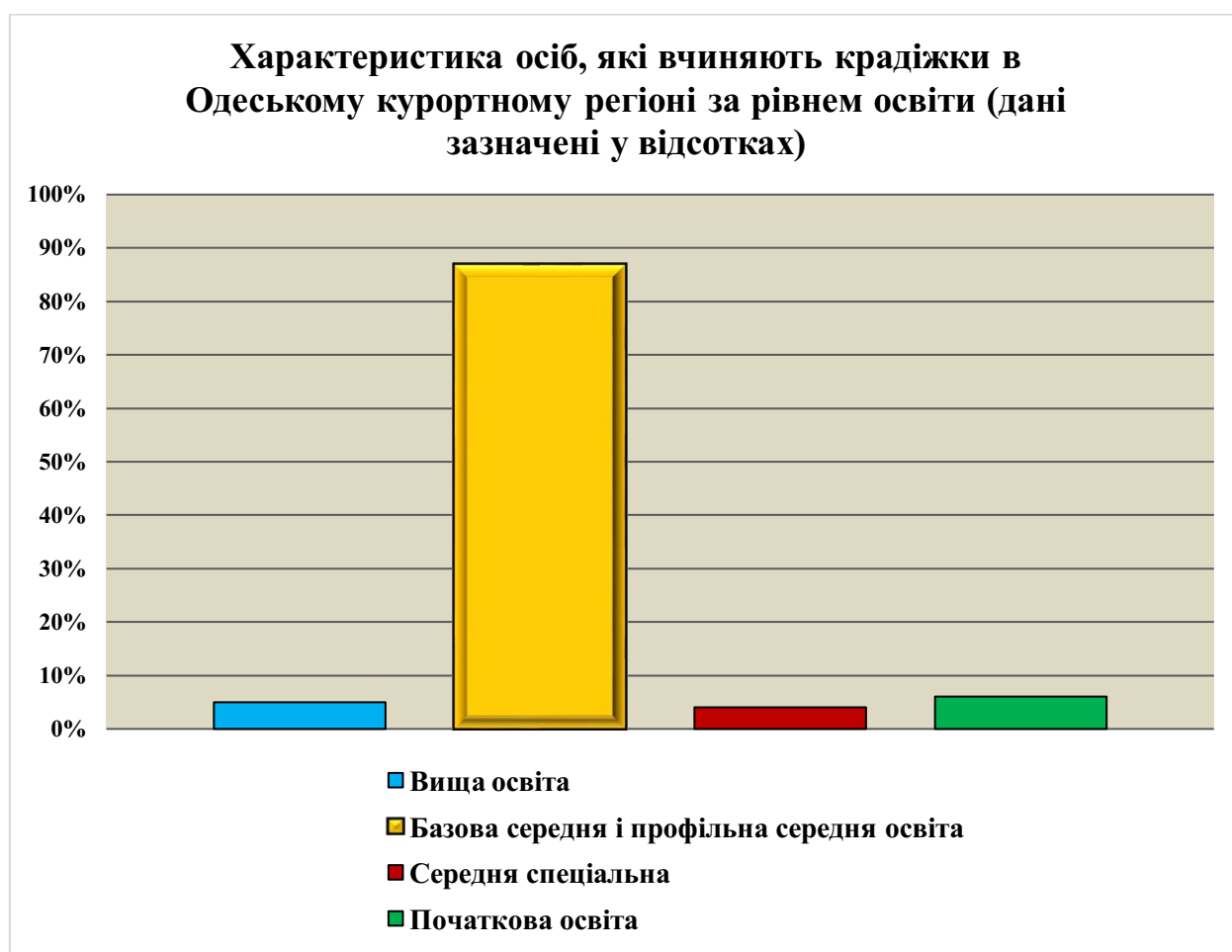
Додаток Б.14

Характеристика осіб, які вчиняють крадіжки в
Одеському курортному регіоні за віковим критерієм

Додаток Б.15

Додаток Б.16

Додаток В.

Акти впровадження

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор Одеського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

«15» квітня 2024р.

АКТ

впровадження результатів дисертаційного дослідження «Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України» Матвієнко Олександра Вікторовича в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ

Комісія у складі:

голови комісії:

начальника відділу організації наукової роботи Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук Домброван Н.В.,

членів комісії:

завідувача кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора Конопельського В.Я.;

завідувача докторантури та аспірантури, кандидата юридичних наук Теслюк І.О.,

склали цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження за темою «Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України» Матвієнко Олександра Вікторовича, впроваджені в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ і використовуються науково-педагогічним складом для проведення наукових досліджень з вивчення проблем злочинності.

Для вивчення проблем злочинності використовують положення наступних наукових публікацій, які виконані у рамках дисертаційного дослідження:

1. Матвієнко О.В., Резніченко Г.С. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам: загальнодержавний та регіональний вимір. *Юридичний бюлетень*. №17. 2020. С. 294-303.

2. Матвієнко О.В. Характеристика особи, що вчиняє крадіжки, як основа для протидії злочинності у курортному регіоні. *Юридичний вісник* № 6. 2023. С. 255-263

3. Матвієнко О.В. Запобігання крадіжкам в історичному та правовому вимірах. *Південноукраїнський правничий часопис* № 2. 2023. С.29-35.

4. Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика крадіжок як інформаційна модель для регіонального запобігання корисливих кримінальних правопорушень. *Південноукраїнський правничий часопис* № 4. 2023. С.30-36

5. Матвієнко О. В. Актуальність та практичне значення кримінологічного пізнання крадіжок у регіоні Причорноморського типу. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності* : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 листопада 2020 року, м. Одеса, ОДУВС, 2020. С.141-143.

6. Матвієнко О. В. Кримінологічний феномен крадіжок в Україні. *Правова наука і державотворення в Україні у світі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія, практика (до 25-ї річниці Конституції України)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 червня 2021 р.) м. Маріуполь-Кривий Ріг, ДонДУВС, 2021. С.379-382.

7. Матвієнко О.В. Соціально-правові засади захисту права власності у курортному регіоні Півдня України в умовах розбудови правової держави. *Забезпечення прав людини і громадянина в Україні: правові та соціальні аспекти*: матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції (17 грудня 2021 р.) м. Одеса: ОДУВС. С.231-233.

8. Матвієнко О.В. Крадіжки, як особливо небезпечний вид злочинів в умовах воєнного стану: тенденції та прогнози. *Державно-правові засади формування безпечного середовища в Україні: сучасні виклики*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.129-131.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження Матвієнко Олександра Вікторовича на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України» впроваджені у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ та використовуються при дослідженні актуальних проблем аналізу кримінальних правопорушень у вигляді крадіжок у курортному регіоні Півдня України, виявлення їх причин та умов, та вивчення питань з профілактики та запобігання цим видам кримінальних правопорушень.

Голова комісії:

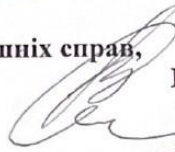
**Начальник відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук**

Наталія ДОМБРОВАН

Члени комісії:

**Завідувач кафедри кримінального права
та кримінології факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

**Завідувачка докторантури та аспірантури,
кандидат юридичних наук**

Ірина ТЕСЛЮК

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор Одеського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

15» *Корнієнко* 20 24р.

АКТ

впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні
Півдня України» Матвієнко Олександра Вікторовича у навчальний процес
Одеського державного університету внутрішніх справ

Комісія у складі:

голови комісії:

начальника навчально-методичного відділу Одеського державного університету
внутрішніх справ, кандидата технічних наук, доцента Сіфорова О.І.,

членів комісії:

завідувача кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету
внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора Конопельського В.Я.;

завідувача докторантури та аспірантури, кандидата юридичних наук Теслюк І.О.,

склали цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження за темою
«Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня
України» Матвієнко Олександра Вікторовича, впроваджені в наукову діяльність
Одеського державного університету внутрішніх справ і використовуються науково-
педагогічним складом для проведення наукових досліджень з вивчення проблем
злочинності.

Для вивчення проблем злочинності використовують положення наступних
наукових публікацій, які виконані у рамках дисертаційного дослідження:

1. Матвієнко О.В., Резніченко Г.С. Кримінологічна характеристика та запобігання
крадіжкам: загальнодержавний та регіональний вимір. *Юридичний бюлетень*. №17. 2020. С.
294-303.

2. Матвієнко О.В. Характеристика особи, що вчиняє крадіжки, як основа для протидії
злочинності у курортному регіоні. *Юридичний вісник* № 6. 2023. С. 255-263

3. Матвієнко О.В. Запобігання крадіжкам в історичному та правовому вимірах.
Південноукраїнський правничий часопис № 2. 2023. С.29-35.

4. Матвієнко О. В. Кримінологічна характеристика крадіжок як інформаційна модель для
регіонального запобігання корисливих кримінальних правопорушень. *Південноукраїнський
правничий часопис* № 4. 2023. С.30-36

5. Матвієнко О. В. Актуальність та практичне значення кримінологічного
пізнання крадіжок у регіоні Причорноморського типу. *Кримінально-правові та кримінологічні
аспекти протидії злочинності* : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-
конференції, 27 листопада 2020 року, м. Одеса, ОДУВС, 2020. С.141-143.

6. Матвієнко О. В. Кримінологічний феномен крадіжок в Україні. *Правова наука і
державотворення в Україні у світлі сучасних глобалізаційних викликів: Історія, теорія,
практика (до 25-ї річниці Конституції України)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції (11 червня 2021 р.) м. Маріуполь-Кривий Ріг, ДонДУВС, 2021. С.379-382.

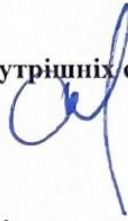
7. Матвієнко О.В. Соціально-правові засади захисту права власності у курортному
регіоні Півдня України в умовах розбудови правової держави. *Забезпечення прав людини і
громадянина в Україні: правові та соціальні аспекти*: матеріали IV Всеукраїнської наукової
конференції (17 грудня 2021 р.) м. Одеса: ОДУВС. С.231-233.

8. Матвієнко О.В. Крадіжки, як особливо небезпечний вид злочинів в умовах воєнного стану: тенденції та прогнози. *Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Одеса, 12 грудня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С.129-131.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження Матвієнко Олександра Вікторовича на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам у курортному регіоні Півдня України» впроваджені у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ та використовуються при викладанні курсів «Кримінальне право. Особлива частина», «Кримінологія» та «Актуальні проблеми сучасної кримінології», під час розкриття питань кваліфікації, а також питань, пов'язаних із аналізом кримінальних правопорушень у вигляді вчинення крадіжок у курортному регіоні Півдня України, вивчення їх причин та умов, та вивчення питань з профілактики та запобігання цим видам кримінальних правопорушень.

Голова комісії:

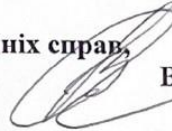
Начальник навчально-методичного відділу Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент,

Олександр СІФОРОВ

Члени комісії:

Завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

Завідувачка докторантури та аспірантури, кандидат юридичних наук

Ірина ТЕСЛЮК